

עיונים
בספר "שער היחוד והאמונה"

קונטרס ג'
ביאור ג' הענינים "אור" "חיות" ו"כח"

תשורה
משמחת הנישואין של
החתן התמים הרב ישעי' שי'
והכלה מרת הינדא שתחי'
ראטנברג

כ"ה מנחם-אב ה'תשפ"א

עיונים

בספר "שער היחוד והאמונה"

קונטרס ג'

ביאור ג' הענינים "אור" "חיות" ו"כח"

מאת הרב יצחק מאיר שי' גורארי'

נערך ע"י הרב צבי הירש שי' גורארי'

פתח דבר

הנה זה כמה שנים שאנו עוסקים ביחד בלימוד הספר "שער היחוד והאמונה", בעיקר, מנסים אנו לדלות ממ"ש בשיחות ק', הערות ואג"ק של כ"ק אדמו"ר מה"מ, כולל ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים" – איך הרבי לומד הפשט בתניא. בכו"כ מקומות מצאנו שלפי ביאוריו של הרבי יוצא פירוש חדש בתניא ושונה מפירושים המקובלים.

בכמה מאמרי רבותינו נשיאנו כתוב דזה שבטש"ב נזכרו ג' לשונות "אור", "חיות" ו"כח" ה"ז "בכוונה" ו"בדקדוק גדול".

והנה, בלקו"ש חכ"ה וחכ"ט מבאר הרבי את חידוש הבעש"ט המובא בפרק א' ע"פ לעולם ה' דברך נצב וגו', שעיקר החידוש הוא שההתוות תמידית מהעש"מ היא באופן דהתלבשות דוקא, "ביו אַז דער חיות (ונפש) פון יעדן נברא פרטי איז דער דבר ה' וואָס איז אין אים מלובש".

אשר לכן, כדי להבין ביאורו זה של הרבי, נסינו לברר תחילה הענינים ד"אור", "חיות" ו"כח", שנזכרו גם בשער היחוד והאמונה, מתחיל מסיום פרק א', בהמשך לביאור חידוש הבעש"ט הנ"ל – "שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם", בתקווה שע"י הבנה טובה יותר במושגים "אור" "חיות" ו"כח" הנ"ל, יובנו דברי הרבי הנ"ל בעומק ובבירור יותר.

בעזה"ש"ת סיימנו בימים אלו חטיבה אחת בסוגיא זו. ואף שיש עוד מה להמשיך לעיין ולברר בענינים אלו, אבל חלק זה הוא כבר בירור סוגיא חשובה בדא"ח.

והנה בהשגח"פ זכינו בעזה"ש"ת לשמחה במשפחתנו, שמחת החתונה של החתן התמים הרב מ' ישעי' שי' עם ב"ג נכדתי/בתי הכלה המהוללה מ' הינדא תחי'.

ובהמשך למה שעשינו בשמחות האחרונות במשפחה, שהו"ל כתשורה להמשתתפים בשמחתנו מהענינים שעוסקים בהם בזמן ההוא, מו"ל קונטרס זה, קונטרס השלישי, כתשורה למשתתפים בשמחתנו זו. ויה"ר שזכות הפצת מעיינות תורת החסידות תמשיך תוס' ברכה להחתן והכלה וכל משפחתם בתוך כלל ישראל שי'.

והננו לברך את החתן והכלה שיחיו יחד עם כל המשפחה והמחותנים שי' בברכת מזל-טוב, והשי"ת יתן שהחור"כ יבנו ביחד בית נאמן בישראל, בנין עדי עד, בדור ישרים יבורך, וההורים וכל המשפחה שיחיו יזכו לרוות רוב נחת חסידי מהם, ומשמחה זו נבוא במהרה לשמחה הגדולה ש"ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה" בביאת משיח צדקנו בגאולה השלימה תיכף ומי"ד ממ"ש.

יצחק מאיר גורארי'

צבי הירש גורארי'

מאנטרעאל, קוויבעק
כ"ה מנחם-אב ה'תשפ"א

תוכן הענינים

ביאור כללי של ג' הלשונות "אור", "חיות" ו"כח" למטה ולמעלה,
ועפ"ז י"ל (גם) מ"ש בסוף פרק א' "שיש בהם כח וחיות לברוא יש
מאין ולהחיות לעולם".....

א. ידוע מ"ש בכ"מ שמה שבס"ש ב נו' ג' לשונות "אור" "חיות" ו"כח" ה"ז בכוונה
ובדקדוק גדול. ויש לבאר ב' הלשונות שנו' כאן "שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין
ולהחיות לעולם". ובהקדם הביאור בכללות ענינם של "אור" "כח" ו"חיות" למטה
(לקמן סעיפים ב-ז), ג' מדרגות הכלליות דלמע' - אור הסוכ"ע, אור הממכ"ע והכלים
(לקמן סעיפים יח-ט), ולאזיה בחי' דלמע' מתייחסים ג' לשונות אלו לקמן סעיפים לא-
לג) - עפ"י המבואר בדא"ח בכ"מ.....

ב. ענינם של "אור" "כח" ו"חיות" למטה: "אור" - אור השמש. "חיות" - חיות הגוף
[שבפרטיות יש בו ב' בחי' - חיות כללי וחיות פרטי שעי' כחות הנפש]. "כח" (כשזה
א' מג' הלשונות "אור חיות וכח") - בחי' כח הפועל בפרט, היינו כח היד שעושה ופועל
וכו' (אף שכל כחות הנפש הם בגדר "כח" שענינם לפעול".....

ג. כמה מהגדרות והתכונות של ג' ענינים אלו למטה, וכמ"ש לקמן בפרטיות.....

ד. "אור" ו"חיות" הם בבחי' התפשטות הארה בלבד מהעצם, וע"כ אין זה פועל
שינוי בהעצם. משא"כ "כח" בכלל הוא המשנת מהות דבר, ולכן האדם הפועל
נתפס בזה.....

ה. "אור" ו"חיות" הם בבחי' הארה שדבוק בהעצם. משא"כ כחות הנפש אינם באים
מהנפש בדרך הארה והתפשטות אלא הם "כמו דברים נבדלים", ובפרט כח הפועל
שהוא גם "כח נבדל" מהכחות העצמיים והנעלים של הנפש גופא. ולפעמים מבואר
שהדביקות בהעצם של "חיות" אינה כמו "אור". [יש מעלה מיוחדת באופן הדביקות
ד"חיות", שאין אפי' ב"אור", ש"חיות" אינו רק התפשטות מקורו אלא מהותו גופא הוא
ה"חי בעצם עצמו", שלכן (גם) הוא ביכלתו להחיות].....

ו. בנוגע ל"כח הפועל" (כח היד), הנה לא רק שהוא בבחי' "כח נבדל" מהנפש (ואפי'
מכחות העצמיים של הנפש) כנ"ל סעיף ה - אלא הוא גם נפרד מן האדם. וזה ניכר
ביותר בפעולת הזריקה שנפעלת דוקא כאשר הכח נפרד מן היד לגמרי [אלא
שפעמים מבואר את ענין הזריקה" כסוג "כח" בפ"ע, "כח הזריקה"].....

ז. "אור" הוא בחי' גילוי הניכר ונגלה וגם מגלה את העצם (כי הוא דבוק בהמאור כנ"ל).
וכן "חיות": הוא עצמו בחי' גילוי שניכר ונרגש וגם מגלה את העצם. אבל "כח" הוא "כח
נעלם" (וזהו בסיבת חיותו "כח נבדל" כנ"ל). ולפעמים מבואר ש"כחות הנפש כמו שכל
ומדות" (אף שאינם בבחי' התפשטות מן העצם) "ה"ה בבחי' גילוי כו' והנפש מתגלה
בהם ועל ידן", רק שאינם בבחי' גילוי ממש כמו אור וחיות הנפש". והענין ד"כח
נעלם" הוא בעיקר ב"כח הפועל".....

ח. [בפעולת הזריקה - נוסף לזה שהכח הוא בבחי' "כח נעלם" ביחס להנפש, שאינו
מגלה את הנפש, כנ"ל סעיף ז, הנה הוא גם בבחי' "כח נעלם" ובבחי' "ריחוק"
מהפעולה, שאינו נרגש בהפעולה. משא"כ כמו בעת עשיית כלי (לדוגמא), ש"כח
הפועל" הוא בבחי' קירוב ובבחי' גילוי בפעולה].....

ט. "התלכשות" בדבר שבו פועלים: "אור" הוא רק בבחי' "מקיף" על הדבר. ולכן א"צ
כלי מוכנה כלל. ואפי' כאשר ה"אור" נכנס" בדבר ופועל בו פעולה פנימית (כמו

עיונים בספר "שער היחוד והאמונה"

בפעולת הצמיחה), אי"ז באופן שמתאחד בו באופן פנימי. אבל "חיות" מתלבש ממש ומתאחד בגוף עד שהגוף עצמו חי ממנו" [ולכן צריך כלי לזה - גוף האדם]. "כח הפועל" הוא בבחי' התלכשות (לא רק בגוף, אלא גם) בדבר הנפשל, אלא שאי"ז באופן של "אור פנימי" שמתאחד עם הנפשל כלל.

י. בענין דהתלכשות ה"חיות" בגוף גופא הנ"ל - יש הבדל בין החיות כללי לכחות הנפש והחיות פרטי שבהם: (1) בחי' חיות הכללי מתלבש בכללות הגוף, והכלי לזה הוא "גוף האדם" בכלל. משא"כ כחות הנפש והחיות פרטי שבהם הם באים בבחי' התלכשות ותפיסת ממש (גם) בפרטי אברי הגוף לפי מהותם וערכם. (2) אע"פ שגם בחי' חיות כללי הוא "פנימי" עד ש"ניכר שהוא גוף חי" - אבל רק "כחות הנפש" באים בבחי' התלכשות בהאברים בטובן של "התגלות" ובמורגש.

יא. החילוק ביניהם בענין "התלכשות" ו"התעסקות" בפעולה: פעולת כחות הנפש בכלל, ובפרט "כח הפועל", הוא בבחי' התלכשות ותפיסת ו"התעסקות" (הן מצד בעל הכח, שנתפס בהפעלת הכח, והן מצד הכח שמתלבש ונתפס בהפעולה). משא"כ "אור" (לא רק שאין השמש נתפס ומתלבש להאיר אור, כנ"ל סעיף ד, אלא גם האור) אינו נתפס ומתלבש בפעולת האור, וגם לא כשפועל פעולה פנימית כמו צמיחה. פעולת החיות (אפי' חיות פרטי) אינו בבחי' "התלכשות ותפיסת" ו"התעסקות".

יב. החילוק בין "אור" "חיות" ו"כח" בענין "התחלקות" ב"אור", שהוא דבוק ממש בהעצם והוא מאיר בבחי' "מקיף", אין התחלקות. ב"כח" יש התחלקות גם באופן הפעולה של כח הפועל עצמו. ב"חיות": בחי' חיות כללי אינו בבחי' התלכשות ותפיסת באברי הגוף ואין בו התחלקות משא"כ בחי' חיות פרטי.

יג. החילוק בין "אור" "חיות" ו"כח" בענין ה"שינוי" (נוסף לחילוק ביניהם בנוגע ל"שינוי" בהעצם, כנ"ל סעיף ד): ב"אור" אין שינוי. כי אינו בבחי' "התלכשות" לא בדבר שעליו מאיר ולא בפעולת האור. ב"כח" יש "שינוי" - הן מצד ההתלכשות בדבר שפועל והן מצד ההתלכשות בפעולה. "חיות", אע"פ שאינו בבחי' התלכשות ותפיסת בפעולה דלהחיות, אבל הוא בבחי' "אור פנימי" בגוף, וכ"ש בחי' חיות פרטי שבבחי' התלכשות ותפיסת ממש בפרטי אברי הגוף, ומצד זה יש בו שינוי.

יד. סוג הפעולה: "כח" פועל בבחי' התחדשות דבר: (1) כמו ציור בחומר פשוט. (2) יש פעולה שבא בהתחדשות ממש היפך הטבע, כמו לזרוק אבן מלמעלה למטה. (3) הפעולה הגשמית אינה ממהות כח הפועל הרוחני. "אור" פעולתו אינו בבחי' התחדשות בהגשם, וגם פעולתו היא ממהות הפועל ("אור"). "חיות": פעולתו היא ממהות הפועל ("חיות"), אבל הפעולה היא בבחי' התחדשות בגשם יותר מפעולת האור, שהרי הגוף נעשה חי, אלא שאינו התחדשות בעצם הדבר כמו ב"כח".

טו. בחי' כח (כח הפועל) מורה על "גילוי מן ההעלם". שלפני הפעולה הכח עצמו חי בהעלם, ועי' הפעולה התגלה הכח מן ההעלם. וגדר זה של "גילוי" אין ב"אור". ד"כח" שכל ענינו הוא לפעול - הרי (1) כל זמן שאינו פועל הרי זה נחשב שהכח הוא "בהעלם", (2) ע"י הפעולה (דוקא) מתגלה הכח "מן ההעלם". אבל "אור" שאין כל ענינו להאיר - (1) אינו נחשב ב"העלם" כשאינו מאיר, (2) אינו "מתגלה" ע"ז שמאיר, ובמילא אינו בגדר "גילוי" ("גילוי מן ההעלם").

טז. ענין הנ"ל הוא רק ב"כח הפועל" דוקא. כי דוקא בו יש את כל התנאים: (1) שענינו לפעול. (שענין זה אכן יש בכל כחות הנפש, אבל צ"ע גם שענינו לפעול: (2) בגשם, התגלות מוחשית (שענין זה יש גם בכח התנועה וכח הראי' לדוגמא, אבל צ"ע גם שענינו לפעול: (3) התחדשות ממש, על איזה דבר שחוקן ממנו. (4) וכל זה הוא כל ענינו.

תוכן הענינים

יו. מיכום ההגדרות של ג' הענינים ד"אור" "חיות" ו"כח" למטה, וה"מעלות" שבכל א'.

יז. אלא שבבחי' האור דלמע' גופא - ב' מדרגות כלליות: (1) אור הסוכ"עו"אור מקיף", (2) אור הממכ"עו"אור פנימי". ובהמשך תער"ב מבואר חילוק הכללי בין ב' בחי' אלו ושיש לכל א' מהם שרש ומקור מיוחד: (1) האור שבבחי' א"ס, שכללות ענינו אינו לפעול כ"א הוא בבחי' גילוי מן העצם, ותחילת מציאותו ואופן ההמשכה וההתגלות שלו מן העצמות הוא בבחי' אין בעצם. (2) בחי' האור פנימי שכללות ענינו לפעול ולהאיר את העולמות לא בבחי' גילוי העצם בו, ותחילת מציאותו ואופן ההמשכה וההתגלות שלו מן העצמות הוא בבחי' מציאות דבר בעצם וכו'.

יח. אלא גם "בחי' האור שבבחי' א"ס הוא שגא מן העצמות לא בשביל להאיר את העצמות, כ"א בבחי' גילוי העצם" - הרי זה בעצם מציאותו מן העצמות, אך בהתפשטות שלו גם האור"מ פועל דבר בו (עיקר ההתהוות, ההתהוות הפועל, עיקר חיות העולמות ועוד). אלא שהמשנת והפעולה דהאור"מ הוא "בהעלם" ובבחי' "מקיף" על הנבראים - שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא אור בכלי להיות מושג ומורגש בהם, ולכן אין בו התחלקות, משא"כ בהאור פנימי. אלא שפי' בחי' אור פנימי - זה שגא בפועל בבחי' התלבשות ותפיסא הוא שמתלבש תחילה בהכלים..... נו

כא. ונמצא, שיש כו"ב חילוקים בין ב' בחי' האור למעלה. וככ"מ בדא"ח מביאים משלים שונים לביאור החילוק בין ב' בחי' אור אלו למעלה בהתאם לאותם חילוקים ביניהם שמבארים שם. לדוגמא בתער"ב גופא: הדוגמא (1) לעיקר החילוק ביניהם במהותם גופא (שמה נובע כל החילוקים האחרים) - שזה הארה בלבד וזה נמשך מהעצמות בבחי' מהות דבר - החילוק בין אור וחיות הנפש הכללי לכחות הנפש. (2) לחילוק ביניהם בענין ה"גילוי" - החילוק בין ענין ה"גילוי" של אור וחיות הנפש הכללי וכחות הנפש. (3) לחילוק בין החיות דסוכ"ע והחיות דממכ"ע בענין התלבשות ותפיסא בעולמות ו(לכן) בהתחלקות - החילוק בין חיות הנפש הכללי לחיות הנפש הפרטי.

כב. וכל זה הוא הוא מהחילוקים שבין ב' בחי' ב"אור" למעלה. אבל בנוגע לענין ה"שינוי" אין חילוק ביניהם. דכיון שבחי' אור הוא הארה בלבד מן העצם ע"כ אין שינוי בהעצמות ע"י האור, וכן גם בהאור עצמו לא נעשה שינוי. ואפי' בחי' אור פנימי המתלבש בכלים ונבראים בבחי' אור וחיות פנימי להחיותם, ובענין זה ה"ה כמו חיות הנפש הפרטי המתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם ע"י הכחות וכו', "כנשמת לגופא" - אינו משתנה ע"י כמו "חיות" הנפש ואינו בבחי' תפיסא בהם כמו "כח", ולכן גם "אור פנימי" למע' נק' "אור". וע"ז נאמר "אין קדוש כה"..... סז

כג. בהמשך תער"ב בפ' רמא ואילך משמע שגם ב"אור פנימי" שייך בו שינוי. והענין ד"אור" ש"אין בזה שינוי לא בהמקור ולא בהאור דלהיות שהוא הארה לבד אינו פועל שינוי בהמקור בו" - ה"ז בעיקר בבחי' "אור מקיף". וי"ל שגם זה יובן עפ"י מ"ש שם בפ' רמז שזה שבחי' או"פ בא בפועל בבחי' התלבשות ותפיסא בו" ה"ז ע"י שהאור הוא בתחלה בהתלבשות בבחי' כלים" וע"ז "נעשה האור כמהות כללי". דמזה מובן שמצד עצמו, גם בבחי' אור פנימי לא שייך שינוי. עא

עיונים בספר "שער היחוד והאמונה"

כד. בח' כח למעלה, שהוא ההמשכה מבחי' הכלים: בכללות זהו בחי' היצוני' המלי' היורדת לבי"ע, ה"דבר הווי" ובחי' "אותיות הדבור", והוא בחי' "כח הפועל" למעלה, שהוא "כח נבדל" ו"כח נעלם", שענינו לפעול התחדשות דבר – התהוות יש מאין, ובא באופן של התלבשות כח הפועל בנפעל, וע"י "פעולה" זו, בריאת יש מאין, "מתגלה" הכח מן ההעלם.....

כה. אבל נב' פרטים אין בחי' "כח" למע' כמו "כח" למטה: (1) "כח" למטה פועל שינוי בהעצם ויש בו שינוי, כנ"ל סעיף יג. אבל בבחי' "כח" למעלה אינו פועל שינוי בו ית' ח", וגם בעצם הכח עצמו אין שינוי (ורק בבחי' הכח שמתלבש בנפעל, ובעיקר בבחי' הכח מבחי' הכלים דבי"ע שהן נברא, שייך שינוי)..... פא

כו. (2) "כח הפועל" למטה נפרד מן האדם, כנ"ל סעיף ו, אבל למע' גם בחי' "כח הפועל" הוא דבוק במקורו. אלא שבוזה גופא – ב' ענינים: ענין א': הכח האלקי שמהווה ומחי' את הנבראים לא שייך שיהי' "נפרד" ח"ו כמו הכח בפעולת הזריקה שהכח נפרד מן האדם לגמרי, אלא זה עכ"פ כמו פעולת עשיית כלי שה"כח" צ"ל תמיד מחובר עם האדם כנ"ל סעיף ו. וזה ענין ש"גם בהשגה מושג ומורגש הענין דבחי' כח הפועל אינו נפרד ח"ו"..... פד

כז. ענין ב': ועוד ענין בזה שלמע' א"פ לומר שהכח נפרד ממנו ח"ו – שזה לא דוקא מצד זה שהכח המהווה ומחי' את הנבראים לא יכול להיות "נפרד" ממנו ח"ו, אלא אין דבר חוץ ממנו ח"ו בכלל. שזהו האמונה פשוטה שבכאן מישראל. וזה מוסף שהדביקות של כח הפועל בנפעל הוא יותר אפי' מזה שכח הפועל של האומן מחובר אתו בעת שעושה את הכלי. סיכום מסעיף נה ואילך: בחי' "כח" למעלה יש גם את מעלות ה"אור" בענין שאין בו שינוי והוא בבחי' דביקות. ולכן גם "בחי' הכח הזה נק' בשם אור"..... פז

כח. [יש להוסיף, שא"פ שלמע' גם בחי' הכח שמהווה ומחי' את הנבראים דבוק בו ית' וכו' – ומ"מ אופן הדביקות דבחי' כח אינו כמו בבחי' אור. שהדביקות דבחי' כח, שהוא "כח נבדל", אינו בבחי' התפשטות כ"א בבחי' התחדשות שמתחדש ממקורו, ויהיינו שמתעלם ונכ"ל במקורו ומתחדש ממנו". ובוזה ה"ה דומה לאופן הדביקות של כח הפועל למטה עם "האומן בשעה שעושה את הכלי". ולכן הוא מ"מ "כח נעלם". אבל באמת, הדביקות של בחי' כח היא במדרג' עליונה מדביקות האור, ודוקא "כח" הוא כח העצמי]..... פח

כט. נמצא שישנם ב' מיני החיות המלוכשים בכל נברא (נוסף לבחי' אור הסוכ"ע שהוא אור מקיף ואינו מלוכש בנבראים) – אור וחיות פנימי הנמשך להם (ע"י הכלים) מאור הקו, וההמשכה שבבחי' כח שזהו מבחי' הכלים דבי"ע, עיקר בחי' מל' בכלל..... צד

ל. סיכום ג' בחי' ומדרגות כלליות הנ"ל דלמעלה – בחי' "אור מקיף", בחי' סוכ"ע [ברוב הדברים נמשל ל"אור", ויש בו מה שנמשל ל"חיות" הכללי של הנפש] "אור פנימי", בחי' ממכ"ע [יש בו מה שנמשל ל"אור", ל"חיות" הפרטי של הנפש, ול"כח", ובחי' כח (כח הפועל), בחי' הכלים. [ברוב הדברים נמשל ל"כח הפועל" למטה, אבל יש בו גם שנמשל ל"אור"]..... צה

לא. לאחר כ' אריכות הביאור דלעיל, נוגש כעת בעזוהשי"ת לעיקר הענין – לבאר לאיזה מג' בחי' אלו למעלה מתייחסים ג' הלשונות "אור" "כח" ו"חיות" שנו' בס' קבלה ותניא. לפי כל המאמרים – הלשון "כח" קאי על בחי' "כח" למעלה. אבל בנוגע לענין "אור": ב' דרוש אוא"ם בנוסף הגדיל" כתוב שזה קאי גם על אור הממכ"ע, ולפי המשך תער"ב זה קאי רק על אור הסוכ"ע בפרט. ובנוגע לענין "חיות": ב' דרוש אוא"ם בכוחך הגדיל" משמע שזה קאי על החיות המלוכש בנבראים בכלל, ב' הבחי' "אור" ו"כח" שבו, ולפי הביאור בהמשך תער"ב זה קאי רק על אור הממכ"ע בפרט..... צח

תוכן הענינים

לב. ועפ"י מה שנת"ץ בארוכה בתוכן הענינים ד"אור" ו"חיות" (למטה) שיש בזה מה שאין בזה וכו' – יש לבאר החילוק בין המאמרים הנ"ל. דב"דרוש אוא"ס בכוהך הגדול" הכוונה בהענין ד"אור" היא למה שיש בו שהוא צד השווה בין ב' בחי' "אור" דלמען, העדר השינוי וכו', והכוונה בהענין ד"חיות" היא למה שיש בו שהוא צד השווה שבין ב' מיני החיות המלוכש בנבראים – הענין דהתלכשות וכו'. אבל לפי הביאור בהמשך תער"ב, הכוונה בכל א' ג' הלשונות "אור חיות וכח" הוא לבטא היתרון והענין שבאותה בחי' ומדרגה דוקא שני"ש זה נק' כך. וכדלקמן..... קד

לג. הביאור בהמשך תער"ב: 1) הלשון והמשל ד"אור" דוקא מבטא היתרון שבבחי' אור הסוכ"ע דוקא, שזה ענינו – הדביקות בהעצם ו"גילוי העצם". הלשון והמשל ד"חיות" דוקא מבטא היתרון שבבחי' אור הממכ"ע דוקא, שזה ענינו – שאור אלקי מתלבש בנברא (ש"אינו הוא") באופן פנימי והתאחדות כ"כ, עד שהנברא גופא חי' בחיות אלקי, בגלוי ובמורגש! 3) הלשון והמשל ד"כח" דוקא מבטא את היתרון שבבחי' כח הפועל דלמען דוקא, שזה ענינו – פעולת ההתחדשות דההתהוות דיש מאין וכו'..... קז

לד. ועפ"י הנ"ץ י"ץ שהכוונה במו"ש בסוף פ"א "שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם" היא לב' בחי' הנ"ל המלוכשות בנברא: בחי' "כח הפועל" ובחי' ה"אור" שבו (בחי' אור פנימי). וה"אור" נק' כאן "חיות" (כבתער"ב), כי עיקר חידוש הכעש"ט בענין התלכשות הדבר הוי' בנבראים הוא שהדבר הוי' מתלבש באופן פנימי בנברא ומתאחד בו כ"כ עד ש(אפי') גשם הנברא גופא חי' באור אלקי, בגילוי ובמורגש. שזהו היתרון שב"חיות" דוקא לגבי "אור" ו"כח" – שמתלבש בגוף באופן פנימי עד "שהדבר הבחתי חי בעצם נעשה חי" כמוהו, בגילוי ובמורגש..... קיב

לה. לשלמות הענין יש להוסיף ולבאר את מ"ש בד"ה באתי לגני תשד"מ (בלתי מוגה), שנוסף לג' הענינים ד"אור חיות וכח" הנ"ל, יש דרגא רביעית שהזכרה בשער היחודה"א – בחי' שס, וכמו"ש בענינים ז' סעיף זו. קיח

נספח לסעיף טו..... קכה

ביאור השקו"ט בד"ה תקעו תרס"ד שהובא בסעיף טו מדוע דוקא "כח" . מורה על התגלות ההעלם ולא "אור" – עפ"י מה שהרבי מבאר בעצמו בענין זה בד"ה אלה פקודי תש"ץ (ספה"מ מ'לוקט ח"ה) ס"ה..... קכה

הוספה..... קלד

להניבותא דמילתא..... קלד

ביאור כללי של ג' הלשונות "אור", "חיות" ו"כח" למטה ולמעלה, ועפי"ז י"ל (גם) מ"ש בסוף פרק א' שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם"

א. ידוע מ"ש בכ"מ שמה שבסש"ב נו' ג' לשונות "אור" "חיות" ו"כח" ה"ז בכוונה ובדקדוק גדול. ויש לבאר ב' הלשונות שנו' כאן "שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם". ובהקדם הביאור בכללות ענינם של "אור" "כח" ו"חיות" למטה (לקמן סעיפים ב-ז), ג' מדרגות הכלליות דלמע' - אור הסוכ"ע, אור הממכ"ע והכלים (לקמן סעיפים יח-ט), ולאיהו בחי' דלמע' מתייחסים ג' לשונות אלו (לקמן סעיפים טא-טג) - עפ"י המבואר בדא"ח בכ"מ.

הנה ידוע שבס' הקבלה ובסש"ב נזכרים ג' לשונות שונות בנוגע להשפעה וגילוי אלקות - "אור" "חיות" ו"כח". ובכ"מ בדא"ח מובא שמה שבסש"ב נזכרו ג' לשונות אלו ה"ז "בכוונה" ו"בדקדוק גדול"¹:

אמרי בינה שער ק"ש לח, א: "וכמ"ש במ"א בענין ההפרש בין ג' שמות הללו דאור וכח וחיות הנזכר בלק"א שאין אחד דומה לחבירו, דאור השמש וכח הפועל וחיות הגוף חלוקים זה מזה בכמה אופנים שונים".

באזה"ת ענינים "דרוש ואו"ס בכותך הגדול" [שנדפס באזה"ת ענינים ע' קי ואילך, והמו"ל ציינו שם שזה מיוסד על מאמר ד"ה להבין ענין אור א"ס ב"ה תקס"ב (נדפס בספה"מ תקס"ב ח"ב ע' שע ואילך), שהוזכר הרבה פעמים בדא"ח, וכנראה שעל מאמר זה מיוסד הביאור שבמאמרים שלאח"ז דלקמן בענין "אור" ו"כח" ע' קלה: "ובזה יש לפרש מ"ש בתניא לשון אור וכח וחיות דשמעתי שבכוונה כפל הלשונות ובדקדוק גדול כתב כן".

1) ולהעיר ממ"ש במאמרי אדה"ז תקס"ז ע' סב, ובאזה"ת ענינים ע' קסא [שמיוסד על מאמר זה]: "ואמנם הנה יש להבין עיקר ענין אור א"ס מהו ולמה נק' בשם אור דוקא. הנה עיקר פי' אור יובן עד"מ מחיות הנפש בגוף שנק' ג"כ בשם אור דהיינו שהחיות הנה המח' הגוף איננו עצמות הנפש אלא רק אור מתפשט מן העצם כדוגמת זיו השמש מן העצם של השמש. . והמקובלי קורין להשפעה שהוא גילוי העצם בשם אור כדמיון אור השמש מגופו של השמש וזהו שנק' בלק"א ג' לשונות אלה כא' או"ר וכח" וחיות" כי שלשתן הוא רק בחי' השפעה וגילוי העצמות בלבד" -

דחצד השווה בין ג' לשונות הוא שהוא רק בחי' גילוי העצמות.

וראה לקמן הערה 87.

ד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס ע' סה: "הנה ידוע בענין ג' בחי' כח ואור וחיות הנז' בס' קבלה ובסש"ב שאינן כפל לשונות כ"א הן ענינים מחולקים המורים על פרטי' מיוחדים באלקות".

ד"ה והר סיני עשן כולו תרס"ב ע' שכ: "וכמו שדקדק בסש"ב בהג' לשונות דאור וכח וחיות שמבואר במ"א שיש הפרש גדול בין אור לכח...".

ד"ה תקעו תרס"ד ע' ב: "להבין מ"ש בסש"ב הב' לשונות דכח ואור² (בפנ"א בהמשל כ' כח וחיות וסיים ומתפשטים משם כו' כדמיון האור כו', ובר"פ נ"ב כ' אור וכח ובח"ב פ"ב כ' וככה ממש ד"מ האותיות שבמאמרות הן כללות המשכת החיות והאור והכח ממדותיו של הקב"ה כו' ובהג"ה שם ההמשכה וההתגלות האור והחיות והכח כו') דאין זה כפל לשון אלא הוא בכוונה ובדקדוק גדול".

ולהעיר דבמאמר זה מביא רק אותם מקומות בתניא שמובאים לפחות ב' לשונות, כי אז ברור שיש לדייק בזה, משא"כ בריבוי מקומות שכתוב רק א' מג' לשונות אלו.

וכמ"ש בלקו"ש חלק ט' הוספות ע' 339:

"בחסידות מדובר רבות אודות אור, כח וחיות, שהם ענינים נבדלים זה מזה. ברם ישנם ענינים שכשמדברים אודותם בפרטיות מכוונים באמת על ענין פרטי, אבל יכולים לפעמים להזכיר שם ענין פרטי אחד ולכוון על כל הענינים³.

...ובנוגע לעניננו: מה שאומרים על ח"י אלול שהוא מכניס חיות באלול, הכוונה היא לא רק "חיות" דוקא ולשלול את ה"אור" ואת ה"כח", אלא הכוונה על שלשת הענינים, אור, כח וחיות שכולם נכללים במילת "חיות".

הרי, כשמובא רק לשון א', יכול להיות שהכוונה לכל ג' הענינים.

ובעניננו מ"ש אדה"ז בסיום פרק א' "שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם דאורייתא וקב"ה כולא חד" – שמזכיר ב' לשונות "כח וחיות", צ"ל שזה בדקדוק גדול. ועלינו לנסות לעיין ולדייק בזה כמה שאפשר כדי להבין כוונתו הק'.

ובפרט, שלהלן בשער היחודה"א בפ"ב גופא כותב ש"וככה ממש ד"מ האותיות שבמאמרות הן כללות המשכת החיות והאור והכח ממדותיו של הקב"ה כו" – שבאותיות יש לא רק "חיות" ו"כח" אלא גם "אור". דמזה מובן עוד יותר שמזכיר כאן רק "כח וחיות" ה"ז בדקדוק גדול.

(2) יש ג' לשונות, גם "חיות", כנ"ל, וכפי שהוא בעצמו מביא אח"כ מסש"ב. אלא שמה שנוגע במאמר שם (כמו ברוב המאמרים שיובאו להלן) הוא ב' הלשונות "דכח ואור". ולכאן לכן מביא מסש"ב דוגמאות רק מהמקומות שנו' בהם ב' הלשונות כח ואור. ולא מציין לכאן, ח"ב סוף פ"א, שכ' ב' הלשונות "כח וחיות".

(3) ראה לקמן ריש סעיף לא.

וכמו שית' לקמן שזה קשור עם נקודה עיקרית בחידוש הבעש"ט שנת' בפרקים אלו בשער היחודה"א, שגם מה שמתלבש בנבראים באופן פנימי הוא בעצם כח בלי-גבול וכו', מצד שזה מהעש"מ שבתורה וכו'. ראה לקמן סעיף לד.

ובעזהשי"ת זה יתבאר עפ"י המבואר בדא"ח בכללות ענינים של "אור" "כח" ו"חיות" למטה (לקמן סעיפים ב-ז), ג' מדרגות הכלליות דלמע' – אור הסוכ"ע, אור הממכ"ע והכלים (לקמן סעיפים יח-ל), ולאיזה בחי' דלמע' מתייחסים ג' לשונות אלו (לקמן סעיפים לא-לג).

ענינים אלו נת' בריבוי מקומות בדא"ח ובהבא לקמן יובא בעיקר מהמאמרים הנ"ל שבהם הוזכר בפירוש הקשר עם ג' לשונות אלו שנו' בסש"ב/בתניא. וכן כמה מקומות בהמשך תער"ב בענינים אלו מפ' שה ואילך (ששם מתחיל לבאר בארוכה בחי' "אלקי המלך", שזוהי בחי' "כח" בכלל, והענין של "ארוממך אלקי המלך" וכו') – ששם נת' ענינים אלו גם בקשר לבחי' האותיות דעש"מ וכו', שזה יועיל לנו להבין את מה מה שמתבאר כאן בשער היחודה"א בנוגע לחידוש הבעש"ט בענין האותיות מהעש"מ.

ולהוסיף, שעיקר אריכות הביאור במאמרים הנ"ל – "דרוש ואו"ס בכוחך הגדול", ד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס, ד"ה והר סיני עשן כולו תרס"ב וד"ה תקעו תרס"ד – הוא בביאור הענינים ד"אור" ו"כח" למעלה, ולא "חיות" כבחי' שלישית למעלה. ואדרבה – במאמרים אלו משמע שהלשון "חיות" בנוגע ללמעלה קאי על חיות האלקי שבעולמות בכלל, והחידוש הוא שבו גופא יש ב' הבחי' ד"אור" ו"כח". וכדלקמן סעיף לא.

אבל באמרי בינה שם מפורש בנוגע לג' לשונות אלו למטה – ש"ג' שמות הללו דאור וכח וחיות הנזכר בלק"א שאין אחד דומה לחבירו, דאור השמש וכח הפועל וחיות הגוף חלוקים זה מזה בכמה אופנים שונים". ובד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס שם מפורש בנוגע לג' לשונות אלו למעלה – "ידוע בענין ג' בחי' [לא ג' לשונות" כבשאר המאמרים] כח ואור וחיות הנז' בס' קבלה ובסש"ב שאינן כפל לשונות כ"א הן ענינים מחולקים המורים על פרטי' מיוחדים באלקות" – כלומר, ש"חיות" הוא אכן ענין ובהי' שלישית, הן למטה והן למעלה.

אלא שבתר"ס שם לא מבאר הענין ד"חיות" למע' כמדור' מיוחדת, אבל באופן הביאור בהמשך תער"ב של הענינים ד"אור" "חיות" ו"כח" רואים ש"חיות" מתייחס לבחי' ומדרגה שלישית למע', בחי' האור דממכ"ע דוקא, שאינה לא בחי' "אור" ולא בחי' "כח". כדלקמן סעיף לא.

ועפ"י זה יתבאר הכוונה בלשון שנו' כאן "שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם" – לא "כח ואור" או "כח חיות ואור" וכיו"ב. כדלקמן סעיף לד.

[וכ"ז יהי' היסוד לבאר בעזהשי"ת עוד כמה ענינים ולשונות בשער היחודה"א

בכלל]

ב. ענינים של "אור" "כח" ו"חיות" למטה: "אור" – אור השמש. "חיות" – חיות הגוף [שבפרטיות יש בו ב' בחי' – חיות כללי וחיות פרטי שניי כחות הנפש]. "כח" (כשזה א' מג' הלשונות "אור חיות וכח") – בחי' כח הפועל בפרט, היינו כח היד שעושה ופועל וכו' (אף שכל כחות הנפש הם בגדר "כח" "שענינים לפועל").

ויש לבאר תחלה ג' המושגים "אור" "חיות" ו"כח" למטה, שהם, כמפורש באמרי בינה כנ"ל: "אור" – אור השמש. "חיות" – חיות הגוף. "כח" – כח הפועל. ובהקדם:

דהנה, כללות הגדר ד"כח" הוא מה שענינו לפעול דבר מה, ובזה (ובעוד כמה ענינים) אינו כ"אור" ו"חיות", וכדלקמן. אלא שבזה גופא ישנם כו"כ סוגי "כחות":

(1) "כחות נפשיים" כמו שכל ומדות שפועלים ענינים רוחניים והנפש מתגלה על ידן⁴.

(2) כחות כמו כח התנועה שביד, ואולי גם כח הראי' שפועלים פעולה ממשית בגוף האדם עצמו.

וכמ"ש בהמשך תער"ב ריש פ' שכב: "כח הוא הכח לפעול איזה פעולה בהתגלות כמו כח התנועה לפעול בתנועה בהתגלות בגשם היד כו' (ובכלל זה הוא ג"כ כח העשי' לעשות איזה דבר כמו עשיית הכלי וכו'ג, ואפשר בכלל זה גם עד"מ כח הראי' שפועל פעולת הראי' בחומר העין כו'⁵, וכן כל דבר שבא באיזה פעולה ממשית הכח הוא הפועל אותה הפעולה כו')"⁶.

(3) ובזה גופא – כח העשי' והפועל, שענינו הוא לעשות ולפעול בגשם מחוץ ממנו, ונק' על שם זה – "כח הפועל" (ועד"ז כללות "כח התנועה" במובן של הכח להניע דבר מחוץ ממנו).

ולקמן ית' כמה חילוקים בין סוגי "כחות" אלו.

ועיקר הענין ד"כח" הוא "כח" שפועל פעולה ממשית בגשם מחוץ ממנו, שזהו בחי' "כח הפועל".

וכמ"ש בד"ה שיר המעלות תרפ"ב (ספה"מ תרפ"ב ע' כב ואילך): "דהנה שם אלקים הוא לשון כח וכמ"ש ואת אילי הארץ לקח, דכח הוא כח רוחני לפעול בגשם. דכללות ענין הכח הם כחות פרטיים מוגבלים, וענינם לפעול בדבר מה, וכמו כח השכל להשכיל בהשכלה פרטית ובא במוגבל בשכל ולא בראי' והילוך, וכח הראי' לראות ולא לנענע או לצייר, וכח השמיעה לשמוע, להיות הכחות הם באים בכחות פרטים ומוגבלים. אבל אור וחיות הנפש הכללי אינו נק' כח ונק' אור הנפש או חיות הנפש, דאור וחיות הנפש אינו כח פרטי מהנפש כ"א התגלות הנפש, ולהיות הנפש חי

(4) כדלקמן סעיף ז. וראה לקמן הערה 70.

(5) יש לעיין אם יש ענין זה הוא גם ב"כח השמיעה" (וכיו"ב), שפועל פעולת השמיעה בחומר האוזן.

(6) וראה לקמן הערה 48.

בעצם, האור והגילוי ממנו הוא חיות ואין ענינו לפעול דבר כ"א הוא גילוי הנפש . . . אמנם כחות הנפש אינם פועלים בגשם. ועיקר ענין כח הוא שפועל בגשם...". "להניע דבר [מחוץ לאדם] או לעשות ציור בגשם, דהיינו פעולה ועשי' באיזה דבר" מחוץ לאדם.

(וכדלקמן בסעיף טז בפרטיות יותר).

ובנדוד – הכוונה בתיבת "כח" כשהוא א' מג' הלשונות "אור חיות וכח" היא – כמפורש באמרי בינה "בענין ההפרש בין ג' שמות הללו דאור וכח וחיות הנזכר בלק"א" – "כח הפועל"⁷.

וכמ"ש גם ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הנ"ל, דמתחיל בס"ב שם כללות הביאור (וראה לקמן סעיף לא באריכות יותר):

"ויובן בהקדים פ' וענין לשון כח כמ"ש בירמי' סי' ל"ב אתה עשית את שמים ואת הארץ בכחך הגדול, דלכאורה לשון כח אינו כמו ענין האור, שהכח יוכל להתקיים מעט אף שיפרד ממקורו כמו כשאדם זורק האבן לאויר השמימה...". שהכוונה בבחי' כח היא לכח העשי' הפועל וכו', וכמו שממשיך שם לבאר בארוכה. ובהמשך לזה בא מה שנעתק לעיל משם ע' קלה "ובזה יש לפרש מ"ש בתניא לשון אור וכח וחיות דשמעתי שבכוונה כפל הלשונות ובדקדוק גדול כתב כן".

וכן יובן ממ"ש לקמן מספה"מ תרס"ד בביאור ההפרש בין אור וכח בנוגע לענין ההתלבשות ותפיסא, ומהמשך תער"ב בביאור ההפרש בין אור וכח בענין דהתחדשות – שהכוונה בבחי' "כח" שבג' לשונות "אור חיות וכח" היא כח הפועל⁸.

ולהוסיף עוד ענין כללי, שמ"ש כאן דגדר ענין ה"כחות" הוא מה "שענינם לפעול בדבר מה" – ה"ז בנוסף לענין ה"חיות" שבהם, שמחיים את הגוף בבחי' חיות פרטי.

וכמ"ש בתניא ח"א פנ"א "שתרי"ג מיני כחות וחיות כלולים בה במהותה ועצמותה לצאת אל הפועל והגילוי מההעלם להחיות רמ"ח אברין ושס"ה גידין שבגוף ע"י התלבשותם בנפש החיונית שיש לה ג"כ רמ"ח ושס"ה כחות וחיות הללו. והנה על המשכת כל התרי"ג מיני כחות וחיות מההעלם הנשמה אל הגוף להחיותו עליה

(7) דבהמשך תער"ב פ' שכב וד"ה שיר המעלות תרפ"ב שם, ששם כוללים ב"כח" את כל כחות הנפש ובפרט הכחות הפועלים בגשם – לא באים לבאר תיבת "כח" כא' מג' הענינים "אור חיות וכח" אלא הענין ד"כח" בכלל, וההפרש בין הענין ד"כח ופועל" להענינים ד"העלם וגילוי ויש מאין הן עצם והתפשטות" וכו'.

(8) ולהוסיף, שהענין ד"כח" במובן של כח הפועל – כולל גם כח הזריקה (וראה גם ספה"מ תר"ס שם ע' סה: "וכמו"כ למעלה על ענין בריאת והתהוות העולמות נא' ג"כ ל' כח וכמ"ש אתה עשית את השמים ואת הארץ בכוחך הגדול, על כל שבח מעשי ידיו כו' שנמשל ג"כ לכח היד עד"מ (ובפרדר"א אי' נטל עפר וצורורות וזרקו ומהן נעשה הארץ כו').". אלא שלפעמים מחלקים ביניהם, ביחס להנמשל דבחי' "כח" למעלה, מצד החידוש שיש בכח הזריקה דוקא שאין בכח הפועל בכלל, וכדלקמן סעיף ו וסעיף ח.

אמרו שעיקר משכנה והשראתה של המשכה זו וגילוי זה הוא כולו במוחין שבראש ולכן הם מקבלים תחלה הכח והחיות הראוי להם לפי מזגם ותכונתם שהן חב"ד וכח המחשבה וכל השייך למוחין ולא זו בלבד אלא גם כללות כל המשכות החיות לשאר האברים ג"כ כלולה ומלוכשת במוחין שבראש ושם הוא עיקרה ושרשה של המשכה זו בבחי' גילוי האור והחיו' של כל הנשמ' כולה ומשם מתפשטת הארה לשאר כל האברים ומקבל כל א' כח וחיו' הראוי לו כפי מזגו ותכונתו כח הראיה מתגלה בעין וכח השמיעה באוזן וכו'".

הרי שנוסף לזה שישנם תרי"ג מיני כחות (גם) בנפש החיונית המתלבשים ברמ"ח אברין ושם"ה גידין שבגוף, הרי הם גם "תרי"ג מיני חיות" שמחיים כל אבר פרטי לפי מזגו ותכונתו.

דהנה ב"חיות" הגוף גופא ישנם ב' בחי' – בחי' החיות כללי של הנפש שמחי' את הגוף מראשו ועד רגלו בשוה, ובחי' החיות פרטי שמתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם לפי ערכם, שזהו החיות שאברי הגוף מקבלים מהנפש ע"י כחות הנפש שמתלבשים בהם בפנימיותם.

וכמ"ש בתער"ב ע' א'שט: "...והמשל בזה בנפש הוא... מה שמתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם וכמו כח הראי' בעין וכח השמיעה באוזן וכח התנועה ביד⁹ כו'... בחי' החיות כללי של הנפש שמחי' את הגוף מראשו ועד רגלו בשוה כו', והוא מה שהאדם מרגיש את עצמו בכללות מראשו ועד רגלו כו'".

היינו, שבחי' חיות הנפש הפרטי בא מכחות הנפש המתלבשים בפרטי אברי הגוף.

[נראה ספר השיחות תשנ"ב ח"ב ע' 351, וז"ל: "אין חיות (הנשמה) גופא זיינען פאָראַן בכללות צוויי דרגות: (א) חיות פרטי (פנימי) – אור וחיות הנשמה וואָס איז זיך מתלבש באופן פנימי ופרטי אין דעם גוף (און אין די כחות פנימיים), און (ב) חיות כללי (מקיף הנשמה) – וואָס איז למעלה מהתלבשות (באופן פנימי) אין דעם גוף (ובכללות – דריקט זיך עס אויס אין די כחות מקיפים, רצון ותענוג)].

ולהעיר, דמלשונו הק' "חיות פרטי (פנימי) – אור וחיות הנשמה וואָס איז זיך מתלבש באופן פנימי ופרטי אין דעם גוף (און אין די כחות פנימיים)" – מוכח שה"חיות פרטי" (1) אינו "כחות הנפש" עצמם המתלבשים באברי הגוף, (2) ה"חיות פרטי" מתלבש לא רק בגוף אלא גם בכחות הנפש גופא.

דמכ"ז מובן, שזה שכחות הנפש מחיים את אברי הגוף בחיות פנימי – אי"ז הכחות עצמם, אלא שע"י הכחות, שמתלבשים באברי הגוף בפנימיות, בא חיות הנפש שבהם בהתלבשות פנימי באברי הגוף.]

9) הרי שמשמש גם ב"כח התנועה שביד" כאן כמשל ל"חיות" ולא ל"כח" (שבכלל לא מבואר כאן). כי המשל כאן הוא לא מהכחות עצמם אלא מבחי' החיות פרטי שנמשך מהכחות המתלבשים באברי הגוף להחיותם. וראה לקמן הערה 70.

הרי, שבנוגע לכחות הנפש, יש בהם בפרטיות ב' ענינים :

(1) מה שהגוף חי על ידם בבחי' חיות פרטי, ע"י שמתלבשים באיברי הגוף באופן פנימי לפי ערכם וכו'. (2) מה שענינם לפעול דבר מה.

ובנוגע לג' המושגים "אור" "חיות" ו"כח" למטה – מתייחס "כח" לא להענין שהגוף חי ע"י בבחי' חיות פרטי, אלא לענין המיוחד שב"כח" דוקא – מה שענינו לפעול דבר מה. שבענין זה, עיקר הענין ד"כח" הוא ב"כח הפועל" וכנ"ל. וענין ה"חיות" שב"כח", מה שהגוף חי ממנו בבחי' חיות פרטי – נכלל במושג "חיות", שזהו כללות הענין ד"חיות הגוף" שיש בה ב' בחי' – בחי' חיות כללי ובחי' חיות פרטי.

אלא שישנם כו"כ חילוקים בין בחי' "חיות" אלו גופא בהאופן שהנפש מחי' את הגוף ושהגוף מקבל וכו', כדלקמן.

עיקר הביאור דלקמן בג' המושגים "אור" "חיות" ו"כח" למטה הוא – ענינם הכללי של "אור" (השמש), "חיות הגוף" בכלל, ו"כח הפועל", והחילוק הכללי ביניהם.

ובין הדברים יבואר גם החילוק בין ב' הבחי' ב"חיות" גופא – בחי' חיות הכללי וחיות הפרטי שע"י כחות הנפש (כדלקמן סעיף י וסעיף יב), וגם יובן החידוש שבבחי' חיות הפרטי של הנפש, ומה שבתער"ב מבואר ש"חיות" למעלה מתייחס דוקא לבחי' האור דממכ"ע דוקא כנ"ל (וכדלקמן סעיף לג בארוכה). וכן יבואר גדר בחי' "כחות" שענינם לפעול" בכלל, והחילוק בין זה לבחי' "אור" ו"חיות", והחידוש בענין זה ב"כח הפועל" דוקא (כדלקמן סעיף טז).

ג. כמה מהגדרות והתכונות של ג' ענינים אלו למטה, וכמ"ש לקמן בפרטיות.

כמה¹⁰ מהגדרות והתכונות של ג' ענינים אלו למטה, וההבדל בין "כח" ל"אור" ו"חיות" בענינים אלו, שית' לקמן בפרטיות:

"אור" ו"חיות" הם בבחי' התפשטות הארה בלבד מהעצם, וע"כ אין זה פועל שינוי בהעצם. משא"כ "כח" בכלל הוא המשכת מהות דבר, ולכן האדם הפועל נתפס בזה. כדלקמן סעיף ד.

"אור" ו"חיות" הם בבחי' הארה שדבוק בהעצם. משא"כ כחות הנפש אינם באים מהנפש בדרך הארה והתפשטות אלא הם "כמו דברים נבדלים", ובפרט כח הפועל שהוא גם "כח נבדל" מהכחות העצמיים והנעלים של הנפש גופא. ולפעמים מבואר שהדביקות בהעצם של "חיות" אינה כמו "אור". [יש מעלה מיוחדת באופן הדביקות

(10) לא הובאו כאן את כולם.

ד"חיות", שאין אפי' ב"אור", ש"חיות" אינו רק התפשטות מקורו אלא מהותו גופא הוא ה"חי בעצם עצמו", שלכן (גם) הוא ביכלתו להחיות]. כדלקמן סעיף ה.

בנוגע ל"כח הפועל" (כח היד), הנה לא רק שהוא בבחי' "כח נבדל" מהנפש (ואפי' מכחות העצמיים של הנפש) כנ"ל סעיף ה – אלא הוא גם נפרד מן האדם. וזה ניכר ביותר בפעולת הזריקה שנפעלת דוקא כאשר הכח נפרד מן היד לגמרי [אלא שלפעמים מבואר את ענין ה"זריקה" כסוג "כח" בפ"ע, "כח הזריקה"]. כדלקמן סעיף ו.

"אור" הוא בחי' גילוי הניכר ונגלה וגם מגלה את העצם (כי הוא דבוק בהמאור כנ"ל). וכן "חיות": הוא עצמו בחי' גילוי שניכר ונרגש וגם מגלה את העצם. אבל "כח" הוא "כח נעלם" (וזהו בסיבת היותו "כח נבדל" כנ"ל). ולפעמים מבואר ש"כחות הנפש כמו שכל ומדות" (אף שאינם בבחי' התפשטות מן העצם) "ה"ה בבחי' גילוי כו' והנפש מתגלה בהם ועל ידן", "רק שאינם בבחי' גילוי ממש כמו אור וחיות הנפש". והענין ד"כח נעלם" הא בעיקר ב"כח הפועל". כדלקמן סעיף ז.

[בפעולת הזריקה – נוסף לזה שהכח הוא בבחי' "כח נעלם" ביחס להנפש, שאינו מגלה את הנפש, כנ"ל סעיף ז, הנה הוא גם בבחי' "כח נעלם" ובבחי' "ריחוק" מהפעולה, שאינו נרגש בהפעולה. משא"כ כמו בעת עשיית כלי (לדוגמא), ש"כח הפועל" הוא בבחי' קירוב ובבחי' גילוי בפעולה. כדלקמן סעיף ח].

"התלבשות" בדבר שבו פועלים: "אור" הוא רק בבחי' "מקיף" עליו. ולכן א"צ כלי מוכנה כלל. ואפי' כאשר ה"אור" "נכנס" בדבר ופועל בו פעולה פנימית (כמו בפעולת הצמיחה), אי"ז באופן שמתאחד בו באופן פנימי. אבל "חיות" מתלבש ממש ומתאחד בגוף עד שהגוף עצמו חי ממנו [ולכן צריך כלי לזה – גוף האדם]. "כח" הוא בבחי' התלבשות (לא רק בגוף, אלא גם) בדבר הנפעל, אלא שאי"ז באופן של "אור פנימי" שמתאחד עם הנפעל כלל. כדלקמן סעיף ט.

בענין דהתלבשות ה"חיות" בגוף גופא הנ"ל – יש ההבדל בין החיות כללי לכחות הנפש והחיות פרטי שבהם: 1) בחי' חיות הכללי מתלבש בכללות הגוף, והכלי לזה הוא "גוף האדם" בכלל. משא"כ כחות הנפש והחיות פרטי שבהם הם באים בבחי' התלבשות ותפיסא ממש (גם) בפרטי אברי הגוף לפי מהותם וערכם (וענין זה של "התלבשות ותפיסא" אינו בבחי' חיות הכללי). 2) אע"פ שגם בחי' חיות כללי הוא "פנימי" עד ש"ניכר שהוא גוף חי" – אבל רק "כחות הנפש" באים בבחי' התלבשות בהאברים במובן של "התגלות" ובמורגש. כדלקמן סעיף י.

החילוק ביניהם בענין "התלבשות" ו"התעסקות" בפעולה: פעולת כחות הנפש בכלל, ובפרט "כח הפועל", הוא בבחי' התלבשות ותפיסא ו"התעסקות" (הן מצד בעל הכח, שנתפס בהפעלת הכח, והן מצד הכח שמתלבש ונתפס בהפעולה). משא"כ "אור" (לא רק שאין השמש נתפס ומתלבש להאיר אור, כנ"ל סעיף ד, אלא גם האור) אינו נתפס ומתלבש בפעולת האור, גם לא כשפועל פעולה פנימית, כמו צמיחה. פעולת החיות (אפי' חיות פרטי) אינו בבחי' "התלבשות ותפיסא" ו"התעסקות". כדלקמן סעיף יא.

החילוק בין "אור" "חיות" ו"כח" בענין "התחלקות": ב"אור", שהוא דבוק ממש בהעצם והוא מאיר בבחי' "מקיף", אין התחלקות. ב"כח" יש החלקות גם באופן הפעולה של כח הפועל עצמו. ב"חיות": בחי' חיות כללי אינו בבחי' התלבשות ותפיסא באברי הגוף ואין בו התחלקות משא"כ בחי' חיות פרטי. כדלקמן סעיף יב.

החילוק בין "אור" "חיות" ו"כח" בענין ה"שינוי" (נוסף לחילוק ביניהם בנוגע ל"שינוי" בהעצם, כנ"ל סעיף ד): ב"אור" אין שינוי. כי אינו בבחי' "התלבשות" לא בדבר שעליו מאיר ולא בפעולת האור. ב"כח" יש "שינוי" – הן מצד ההתלבשות בדבר שפועל והן מצד ההתלבשות בפעולה. "חיות", אע"פ שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא בפעולה דלהחיות, אבל הוא בבחי' "אור פנימי" בגוף, וכ"ש בחי' חיות פרטי שבבחי' התלבשות ותפיסא ממש בפרטי אברי הגוף, ומצד זה יש בו שינוי. כדלקמן סעיף יג.

סוג הפעולה: "כח" פועל בבחי' התחדשות דבר: (1) כמו ציור בחומר פשוט. (2) פועל גם התחדשות ממש היפך הטבע, כמו לזרוק אבן מלמטלמ"ע. (3) הפעולה שהיא גשמית אינה ממהות כח הפועל שהוא רוחני. "אור" פעולתו אינו בבחי' התחדשות בהגשם, וגם פעולתו היא ממהות הפועל ("אור"). "חיות": פעולתו היא ממהות הפועל, "חיות", אבל הפעולה היא בבחי' התחדשות בגשם יותר מפעולת האור, שהרי הגוף נעשה חי, אבל אינו התחדשות בעצם הדבר כמו ב"כח". כדלקמן סעיף יד.

בחי' כח (כח הפועל) מורה על "גילוי מן ההעלם". שלפני הפעולה הכח עצמו הי' בהעלם, וע"י הפעולה התגלה הכח מן ההעלם. וגדר זה של "גילוי" אין ב"אור". ד"כח" שכל ענינו הוא לפעול – הרי (1) כל זמן שאינו פועל הרי זה נחשב שהכח הוא "בהעלם", (2) ע"י הפעולה (דוקא) מתגלה הכח "מן ההעלם". אבל "אור" שאין ענינו להאיר – (1) אינו נחשב ב"העלם" כשאינו מאיר, (2) אינו "מתגלה" ע"י שמאיר, ובמילא אינו בגדר "גילוי" ("גילוי מן ההעלם"). כדלקמן סעיף טו.

ענין הנ"ל הוא רק ב"כח הפועל" דוקא. שיש בו כל התנאים: (1) שענינו לפעול. (שענין זה אכן יש בכל כחות הנפש, אבל צ"ל גם שענינו לפעול:) (2) בגשם, התגלות מוחשית (שענין זה יש גם בכח התנועה וכח הראי' לדוגמא, אבל צ"ל גם שענינו לפעול:) (3) התחדשות ממש, על איזה דבר שחוץ ממנו. (4) וכל זה הוא כל ענינו. כדלקמן סעיף טז.

ד. "אור" ו"חיות" הם בבחי' התפשטות הארה בלבד מהעצם, וע"כ אין זה פועל שינוי בהעצם. משא"כ "כח" בכלל הוא המשכת מהות דבר, ולכן האדם הפועל נתפס בזה.

"אור" ו"חיות" הם בבחי' התפשטות הארה בלבד מהעצם, וע"כ אין זה פועל שינוי בהעצם.

בנוגע ל"אור":

ראה מ"ש בהמשך תער"ב פנ"ה: "ענין האור הוא שזהו רק הארה לבד שאין בו מן העצם, וכמו אור וזיו השמש, הרי אין עצם השמש מתפשט להאיר כ"א הארתו לבד (שאינו בבחי' מהות דבר)¹¹, והראי' שכאשר מסתלק העצם וכמו בשקיעת השמש אין האור נמצא, והיינו לפי שהוא רק הארה לבד כו', וע"כ אין האור פועל שום שינוי בהעצם, שהרי בהשמש אינו נוגע אם האור מאיר א"ל דכאשר מאיר האור אינו נעשה תוס' בהשמש, וכמו"כ כשאינו מאיר אינו נעשה גרעון בהשמש, וכמו כשמעמידין מסך נגד אור השמש או כשיש עננים שאין האור מאיר בעולם או בבית, אין זה עושה שום שינוי וגרעון בהשמש, וגם לא בהגילוי מאתו. דבהשפעה כשהמקבל אינו כלי לקבל אין המשפיע יכול להשפיע, ובאור אינו כן דגם כשאין האור מאיר אין שום שינוי בהשמש, ונמשך ממנו האור והזיו בשוה כמו אם הי' מאיר בעולם והיינו אם לא היו עננים כו'. וגם אין השמש מוטרד להאיר אור שהאור ממילא בו. . והיינו לפי שהוא הארה לבד אין זה עושה שינוי והתפעלות בהמאור, שאינו נתפס ומתלבש להיות מוטרד ומוגדר בזה..."

וכמ"ש גם בהמשך תער"ב פ' רמא: "והענין למע' הוא ע"פ הידוע ההפרש בין אור ושפע (עמשנת"ל פנ"ג ואילך באורך), דאור הוא שאינו פועל שום שינוי בהמאור והוא להיותו בחי' הארה לבד שאינו נמשך בזה ממהות ועצמות הדבר רק הארה לבד כו', ואופן ההמשכה היא שלא בבחי' התלבשות ותפיסה דהיינו שאין המאור מוטרד ומוגדר בהשפעה כו', והוא דלהיותו בחי' הארה לבד ה"ז בא בדרך ממילא כו', וכמו באור השמש שאינו עושה שום שינוי בהמאור דבגילוי האור אין שום חסרון בהמאור וכשאינו מאיר אין בו תוספות כו', או להיפך דבהשפעת האור אינו מתוסף דבר בהמאור וכשאין האור מאיר אין בו שום גרעון מזה כו'. . והוא דבהמשכה שבבחי' אור אין בזה שינוי לא בהמקור ולא בהאור דלהיות שהוא הארה לבד אינו פועל שינוי בהמקור כו'".

ועד"ז בנוגע ל"חיות":

וכמ"ש בהמשך תער"ב פנ"ה שם: "והנה כמו באור וזיו השמש כמו"כ הוא באור וחיות הנפש להחיות את הגוף שהוא ג"כ רק הארה לבד, שהרי עצם הנפש אינו נמשך להחיות את הגוף רק הארתו לבד, ולכן אינו פועל שינוי בהעצם אם מאיר או אינו מאיר כו'".

אבל "בחי' כח" הוא המשכת מהות דבר, ולכן האדם הפועל נתפס בזה.

וכמ"ש בהמשך תער"ב פנ"ג בנוגע לכחות בכלל: "וההפרש ביניהם הוא דשפע מורה דההשפעה היא איזה מהות דבר שנשפע מן המשפיע אל המקבל. . וכמו"כ בכחות הנפש וכמו בכח הזריקה כשזורק אבן למע' הרי נבדל ונפרש ממהות כח היד המתלבש בהאבן ונושאו למע', דהרי הזריקה היא לאתר שיוצא האבן מן היד, הרי נבדל ונפרש בזה ממהות כח היד על האבן שמקיפו (וואס נעמט עם ארום) מכל צד, שעי"ז הוא נושא למע', וכשנכלה הכח ה"ה נופל למטה, דכח זה הוא בבחי' "

11) כוונתו בזה להדגיש לא רק העדר תפיסת מקומו וחשיבותו ביחס למקורו, שהוא רק הארה ממנו וכי', אלא שהוא בעצמו אינו "מהות דבר" בכלל.

התלבשות הן מצד הזורק והן מצד הדבר הנזרק, דהרי הזורק נתפס בהזריקה בזה שצריך לזרוק שלא תהי' הזריקה מעצמה, וגם שבשעה שזורק את האבן אינו יכול לעשות דבר אחר. וכ"ז הוא לפי שמהות כח היד נמשך בזה, לכן הוא בבחי' התלבשות מצד הזורק דהיינו שנתפס בזה כו'...".

וכמ"ש גם בד"ה תקעו תרס"ד (ע' ה') בנוגע ל"כח" ו"אור": "דענין האור הוא שהוא רק גילוי הארה מן העצם שאין בו העצם, וכמו אור וזיו השמש שהוא רק הארה וממילא אינו פועל שום שינוי במאור השמש כו', ועש"ז נק' הכח האלקי בשם אור ג"כ, להיות דענין כח [למטה] הוא כמו שפע דהיינו שנמשך איזה המשכה מן עצם הדבר ולכן פועל בו שינוי כו'".

וראה גם לקמן סעיף יא וסעיף יג.

ה. "אור" ו"חיות" הם בבחי' הארה שדבוק בהעצם. משא"כ כחות הנפש אינם באים מהנפש בדרך הארה והתפשטות אלא הם "כמו דברים נבדלים", ובפרט כח הפועל שהוא גם "כח נבדל" מהכחות העצמיים והנעלים של הנפש גופא. ולפעמים מבואר שהדביקות בהעצם של "חיות" אינה כמו "אור". [יש מעלה מיוחדת באופן הדביקות ד"חיות", שאין אפי' ב"אור", ש"חיות" אינו רק התפשטות מקורו אלא מהותו גופא הוא ה"חי בעצם עצמו", שלכן גם הוא ביכלתו להחיות]

"אור" ו"חיות" הם בבחי' התפשטות הארה ממקורם ובבחי' דביקות כו'¹², משא"כ "כח" הוא בבחי' "נבדל":

כמ"ש בתער"ב פ' ש"י: "וכמו כל בחי' אור שהוא דבוק במקורו כו' כמשנת"ל פ' רע"ט ובכ"ד, וכח אינו בבחי' אור כו' דכל כח אינו התפשטות הארה ממקורו, דכח הוא דבר בפ"ע שנמצא ממקורו שלא בבחי' התפשטות הארה ממנו כו', שכן הוא גם בכחות הנפש שאינם התפשטות הארה מהנפש רק שמהנפש נמצאים כחות שהן כמו דברים נבדלים ממנו כו' (שהנפש בעצם היא חיות והיינו שהוא חי בעצם כו', והאור והחיות הוא התפשטות הארה ממנו כו', וכן תנועה החיונית הוא התפשטות מהנפש דכל חי מתנועע כו', אבל הכחות שהן שכל ומדות אין זה התפשטות כו'".

וראה גם בד"ה מה רב טובך תרצ"ב ס"ג, שמיסוד על המשך תער"ב כאן ושם זה מבואר יותר:

"וכח אינו ענין האור, דכל כח אינו שהוא התפשטות הארה ממקורו, דענין הכח הוא דבר בפ"ע שנמצא ממקורו שלא בדרך התפשטות והארה ממנו, והיינו דאור וכח הנה שניהם יש להם כל אחד ואחד מקור אשר משם הוא נמשך או נמצא, אלא שהם חלוקים באופן התגלותם, דהאור הנה אופן התגלותו שבא בדרך התפשטות היינו שהוא התפשטות הארה ממקורו, ולכן הנה גם כמו שהוא בהתגלותו הוא דבוק

¹² הענין ד"התפשטות הארה" באור וחיות שנת' בסעיף שלפניו הוא זה שהוא הארה בלבד מהעצם, שאינו בבחי' מהות דבר ולכן אינו פועל שינוי בהעצם וכו'. אבל הענין ד"התפשטות הארה" באור וחיות שנת' בסעיף זה הוא – המעלה דבחי' דביקות במקורם שבוה.

במקורו, והכח הנה אופן התגלותו ממקורו הוא כמו דבר בפ"ע וכמו ענין נבדל. ויובן זה בגילויי וכחות הנפש, שישנם גילויים וישנם כחות. . . דהגילויים מהנפש הם הארות מתפשטים מן הנפש, וכחות הנפש הם אינם התפשטות הארה מהנפש, ורק שמהנפש נמצאים כחות שהן כמו דברים נבדלים ממנו, דהנה הנפש הוא חי בעצם, ולכן הנה האור והגילוי שלו הוא חיות להחיות, והוא החיות כללי שבא בהתפשטות מהנפש, ואינו כח פרטי מהנפש, והוא רק מה שהנפש הוא חיות עצמי היינו חי בעצם לכן האור והגילוי שלו הוא חיות להחיות, וכן התנועה החיונית הוא בא בדרך התפשטות מן הנפש, דלהיות הנפש חי בעצם, והקב"ה הטביע דכל חי מתנועע, משא"כ הכחות שכל ומדות עם היות שגם הם באים מהנפש, אבל ענין התגלותם אינם בדרך התפשטות הארה מן הנפש כ"א שהנפש סיבה להם, דכל ענין הכח היא כעין דבר לעצמו רק שבא בסיבת מקורו, ועם היות שהכח בא בסיבת מקורו, הרי אין זה מה שהמקור הוא העצם והכח הוא המתפשט מן העצם, כ"א שהמקור הוא סיבה לעצם היותם והמצאת מהותם של הכחות, אבל עם זה הנה הכחות אינם התפשטות מקור היותם כמו הגילוי דחיות ותנועה שהם הארות מתפשטים".

ואע"פ שזה ש"כח" הוא בחי' "נבדל" הוא בכחות הנפש בכלל ש"הן כמו דברים נבדלים ממנו"¹³ – הנה עיקר הענין ד"כח נבדל" הוא בכח הפועל. דנוסף לזה ש"כח הפועל" הוא "כח נבדל" במובן שאינה התפשטות הארה מהנפש ואינו דבוק בו, הנה הוא גם "כח נבדל" מהכחות העצמיים והנעלים של הנפש גופא נולכן, מכיון שהוא עצמו "כח נבדל", ה"ה בא בדבר גשמי ודבר נבדל ונפרש לגמרי מן האדם, כדלקמן סעיף ו].

וכמ"ש בד"ה והר סיני עשן כולו, תרס"ב (ספה"מ תרס"ב ע' שיח ואילך): "עד"מ מכח הפועל וכח המעשה הגשמית באדם שלמטה שאין לזה הכח לעשי' התחברות עם שכלו וחכמתו ואינו מערכו וסוגו כלל. . . עצם כח המעשה אינו בערך כח השכל כלל והוא כנבדל לגמרי לגבי כח השכל". וממשיך: "ולכן כח המעשי ה"ה בא בדבר גשמי ודבר נבדל ונפרד לגמרי מן האדם, ואינו דומה לכח הדבור שמתגלה ג"כ לזולתו הנבדל ממנו, מ"מ הרי אין הדבור נבדל ממנו כמו כח המעשה שרושם מכח המעשה נשאר בהדבר שעושה שהוא דבר הנבדל ממנו לגמרי. . . והיינו לפי שהכח עצמו הוא כח נבדל ואין לו התחברות כ"כ להכחות עצמיים שלו לכן ה"ה בא ומתלבש בדבר הנבדל ממנו ונפרד ממנו לגמרי כו".

וכמ"ש גם בד"ה תקעו תרס"ד ע' ח' (ומציין לד"ה והר סיני תרס"ב הנ"ל): "וידוע דכח העשי' הוא כח נבדל, וכמו עד"מ כח המעשה באדם שהוא כח היותר תחתון ואין לו התחברות עם הכחות שנק' כחות עצמי"¹⁴, והכח הזה הוא כח נבדל, שהוא מהנפש הטבעי שאין לו התחברות כ"כ עם הנפש השכלי כו". וממשיך: "ולכן

(13) ראה לקמן הערה 92.

14 (לכאור' הכוונה לכחות שכל ומדות וכו').

בא הכח הזה בהתלבשו' במהות אחר נבדל לגמרי מפני שהוא בחי' כח נבדל בעצמו כו'".

ועד"ז בד"ה ויאמר ה' אל אברם אעת"ר, ספה"מ אעת"ר ע' מה ואילך:

"והלבוש הג' הוא לבוש העש' שהוא בחי' כח נבדל, שאין לו התחברות כלל עם השכל שבנפש ולא עם כח המח' והדבור, שהרי גם הבהמה יש בה כח המעשה כמו להתיז צורות וכמו הדישה ברגלי' וכה"ג אע"פ שאין בה כח הדבור, וכן החרש שאינו לא שומע ולא מדבר יש בו כח המעשה ועכ"ז נחשב אינו בן דעת, מובן מזה דכח המעשה הוא נמשך מנפש החיונית ולא מנפש המשכלת והמדברת כו'".

ויש להוסיף, שאע"פ שהובא לעיל מתער"ב ותרצ"ב ש"חיות" הוא כמו "אור" בענין זה שהוא הארה מהעצם ודבוק בו – הנה בפרטיות יותר יש חילוק בין הדביקות בהעצם של "אור" ושל "חיות":

דמבואר בד"ה ויאמר ה' אל אברם אעת"ר, שהדביקות ד"חיות" בהעצם, אפי' בחי' חיות כללי, אינו כמו הדביקות ד"אור":

"..ובכללות י"ל שהן ג' מדריגות דאור וחיות וכח, דאור הוא עד"מ אור וזיו השמש דעם היותו הארה ה"ה בבחי' יחוד ודביקות ממש בהעצם עד שהוא בבחי' פשיטות ממש כמו העצם שהרי האור מאיר בכ"מ שהעצם נמצא ובכ"מ שמאיר אין בו שום שינוי כלל שהוא בכ"מ בשוה ממש ואינו מקבל שינוים משום דבר . . וזה מורה על היחוד והדביקות שלו בהעצם שהוא כמו העצם כו', וחיות הנפש הגם שהוא ג"כ בבחי' יחוד ודביקות בהעצם מ"מ אינו כמו ענין האור שהרי בהמשכתו אינו כמו העצם בזה שיש בו כחות גם בהחיות הכללי וכ"ש בבחי' פרטיות החיות המתלבש באברי הגוף כו', וכמו כח השכל והמדות כו'¹⁵, ובהתלבשותם באברי הגוף ה"ה באים בבחי' הגשמה כפי אופן האברים כו', א"כ בהכרח שאין הדביקות כ"כ כמו באור כו', ובחי' כח הוא שבא בבחי' כח נבדל וכמו כח הפעולה והתנועה שהוא בחי' כח נבדל כו' וכמשנת"ל".

דלפי זה נמצא, שהדביקות בהעצם של "חיות", אפי' של בחי' חיות הכללי, אינו כדביקות של "אור".

[אבל לאידך, יש מעלה מיוחדת באופן הדביקות ד"חיות", שאין אפי' ב"אור". וזה יובן עפ"י המבואר בד"ה תפלה למשה תשכ"ט (נדפס בסה"מ מלוקט ח"ה) בנוגע להדביקות דבחי' חיות המתפשט מהנפש להחיות את הגוף.

(15) היינו ענין ה"חיות" מכחות הפרטיים המתלבשים באברי הגוף להחיות כל אבר לפי מזגו ותכונתו. וכנ"ל סעיף ב.

וז"ל בסעיף ז' שם¹⁶: "והענין הוא, דמבואר בהמאמר (הובא לעיל סעיף ד), דממלא הוא דוגמת חיות הנפש המתפשט בהגוף וסובב הוא דוגמת חיות הנפש עצמה, חי בעצם. וע"פ המבואר במק"א¹⁷ דזה שהחיות המתפשט מהנפש מחי' את

16) בהמשך למה שנת' שם לפני"ז בנוגע לבחי' ממכ"ע וסוכ"ע:

וז"ל בסעיף ד': "...והענין הוא, דבהגילויים שלמעלה מממלא וסובב. ממכ"ע הוא האור המתלבש בעולמות ובהנבראים להחיות אותם לפי ערכם. וכמרוז"ל מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם, דכמו שחיות הנפש המתלבש בהגוף הוא לפי אופן אברי הגוף, דבכל אבר החיות הוא לפי ערכו, עד"ו הוא בהחיות דממלא כ"עלמין, שהוא מחי' כל עולם וכל נברא לפי ערכו. וסוכ"ע הוא האור שלמעלה מהתלבשות בעולמות, שלכן הוא סובב ומקיף את העולמות בשוה, אבל שייך לעולמות (שלכן נקרא בשם סובב כל עלמין). והוא ע"ד חיות הנפש עצמה, מה שהנפש היא חי בעצם, דהגם שהוא למעלה באין ערוך מהחיות המתפשט ומתלבש בגוף, מ"מ הוא כמו מקור שממנו נמשך החיות המתפשט ומתלבש בהגוף..."

ובסעיף ז': "ויש להוסיף ביאור בזה, ע"פ מ"ש בהמאמר דשני הענינים דסובב וממלא הם שני השמות דהוי' ואלקים. וכמבואר בכ"מ דשם אלקים הוא לא רק המגן ונרתק שמעלים ומסתיר על האור דשם הוי', אלא שגם האור דשם הוי' כמו שנמשך ומתצמצם ע"י שם אלקים להיות מקור לנבראים, שבכללות הוא אור הממלא, נקרא אלקים. וע"פ מ"ש בתניא שהתהוות העולם היא משם הוי' (הוי' לשון מהוה), אלא שבאם ההתהוות היתה משם הוי' עצמו הי' העולם בטל במציאות, ולכן ההתהוות בפועל היתה ע"י שם אלקים, יש לומר, שעד"ז הוא גם בהענין דסובב וממלא, שעיקר חיות העולם הוא מאור הסובב (הוי'), אלא שבכדי שהעולם יהי' מוגבל, המשכת החיות בעולם היא ע"י ממלא (אלקים). ושני ענינים בזה. שעצם חיות העולם הוא מסובב, אלא שבאם הי' נמשך בו החיות מהסובב עצמו לא הי' העולם מוגבל (כ"כ) וכל הנבראים היו בשוה [וע"ד המבואר בתניא, דבאם התהוות העולם היתה משם הוי' עצמו לא הי' בו ההתחלקות דזמן ומקום], וע"י שהחיות (שמהסובב) נמשך ע"י הממלא (שמתלבש בכל נברא לפי ערכו), נעשה בהם התחלקות. ועוד ענין בזה, שגם החיות דעולם (שבהגבלה ובהתחלקות) שנמשך מאור הממלא הוא (לא מצד עצמו, אלא מצד הסובב)".

17) ומציין בהערה כאן ד"ה בראשית ברא תשי"ג. וראה גם המשך תרס"ו ע' קעז".

ובד"ה בראשית ברא תשי"ג שם (מהנחה בלתי מוגה, כפי שנדפס ב"תורת מנחם" ספה"מ תשי"ג): "ויובן כל זה ממה שאנו רואים בעולם קטן שהוא האדם, שבחיבור הנפש עם הגוף יש ג' הענינים דעולם שנה נפש. דהנה בחינת נפש הוא החיות כפי שעומד הכן להחיות את הגוף (קודם שמתלבש בהאברים להחיותם), שהרי הנפש עצמה אינה בערך כלל להחיות את הגוף, אלא שיש בה בחינת חיות שעומד הכן להחיות את הגוף, וחיות זו אינה בחינת החיות כמו שהיא נמשכת בגוף להיות חיות בשרי, אלא היא חיות רוחנית, והוא כללות החיות שבבחינת חי בעצם. ובחינת עולם היא החיות שנמשכת בגוף בפרטי אבריו ומחי' אותו בבחי' חיים בשריים, שחיות זו היא הארה בלבד מהנפש. והתחברות החיות עם הגוף היא בחינת שנה. והענין בזה, דהנה, חיות הנפש מתאחדת עם הגוף באופן שהגוף הוא לכוש מיוחד אל הנפש, היינו שאי אפשר לחלק בין הגוף והחיות. דהחיות שהנפש מחי' את הגוף הוא באופן שהגוף עצמו נעשה חי, והיינו שאין זה באופן שהגוף נשאר במציאותו כמו שהי', והנפש היא רק מניעה אותו (שטופט אים), אלא שהגוף עצמו נעשה חי (וכמבואר הענין במאמר כ"ק מ"ח אדמו"ר). ומזה מובן שאף שבחינת החיות המלוכשת בגוף היא הארה בלבד, מ"מ היא בדביקות בכללות החיות שהיא בחינת חי בעצם. שהרי הכח להחיות את

הגוף הוא לפי שהוא דבוק בהנפש עצמה שהוא חי בעצם [כי הדרגא דהתפשטות החיות (מצד עצמו) אין בכחה להחיות דבר, וזה שהחיות המתפשט מהנפש מחי את הגוף הוא לפי שהוא דבוק בהנפש שהיא חי בעצם], יש לומר, דכמו"כ הוא בהענין דממלא וסובב, דהכח שבאור הממלא (התפשטות החיות) להחיות את הנבראים הוא (לא מצד עצמו, אלא) מפני שהוא דבוק בהסובב, חי בעצם. . . ויש להוסיף, דזה שבהחיות המתפשט להחיות את הגוף מתגלה הענין דחי בעצם (בזה שביכלתו להחיות את הגוף), אף שעצם הוא למעלה מהתפשטות, הוא, לפי שהענין דחי בעצם הוא (גם) העצם של החיות המתפשט. [ועפ"ז י"ל הכוונה בזה שהסובב נק' חיי החיים, דהחיות (המהות והעצם) של החיים (ממלא) הוא הסובב]. ויש לומר, דע"י שני הענינים שבהחיות המלוכש בהעולם – שבגילוי הוא חיות מוגבל,

הגוף שיהי' הגוף עצמו חי הוא מבחינת חי בעצם, דלהיותו חי בעצם לכן הוא חי להחיות שיהי' הגוף עצמו חי, ומאחר שהחיות המתלבש בהגוף מחי את הגוף בפנימיותו שהגוף עצמו נעשה חי, הרי מובן שאף שהחיות היא הארה בלבד מהנפש, מ"מ היא בדביקות עם בחינת חי בעצם.

[וממשך שם: "אמנם דביקות זו היא דביקות בלתי ניכרת, שהרי החיות היא בהמשכה (צוגעטראָגען) אל הגוף להחיותו ככל פרטי אבריו, היינו שהחיות איננה בדביקות אל הנפש, אלא היא בהמשכה (צוגעטראָגען) אל הגוף להחיותו. ונמצא, שדביקות דהחיות המתלבש בהגוף, בחינת עולם, עם בחינת חי בעצם, בחינת נפש, היא באופן של רצוא ושוב. והיינו, שהכח להחיות את הגוף בפנימיותו הוא מצד דביקותו בבחינת חי בעצם, דהיינו בחינת רצוא, אבל יחד עם זה, החיות היא בבחינת שוב, שהרי הוא מחי את הגוף, והיינו, שאינו מהפך את הגוף שלא יהי' גוף (ער זאָל ווערן אויס גוף), אלא הוא מחי את הגוף כמו שהוא במציאותו, וא"כ ה"ה בבחינת שוב. והנה, כשם שאופן החיות הוא בבחינת רצו"ש דוקא, כן הוא גם מצד עצם החיות, והיינו שעצם החיבור דגוף ונפש הוא בבחינת רצו"ש, שהרי ע"י חיבורם לא נשתנו הנפש והגוף ממהותם, אלא הגוף נשאר גשמי והנפש נשאר רוחני, והחיבור הוא שהנפש כמו שהוא רוחני הוא מחובר עם הגוף שהוא גשמי, והרי גשמיות ורוחניות הם הפכים זה מזה, וא"כ מובן שהחיבור הוא ע"י רצו"ש דוקא. ונמצא, דהן מצד עצם החיות והן מצד אופן החיות הרי זה בבחינת רצו"ש, וזהו"ע שנה, כידוע דשורש הזמן הוא בבחינת רצוא ושוב". וראה לקמן הערה 92].

ובהמשך תרס"ו שם: "וכמו"כ הוא באור וחיות הנפש המחי את הגוף, שהוא רק הארה לבר, לא עצם הנפש כלל, דעצם הנפש אינו בגדר חיות להחיות, דהנה, ענין חיות להחיות הוא בחי התפשטות, וכל עצם בלתי מתפשט, וממילא אינו בבחי' חיות להחיות, ומה שנמשך להחיות הוא הארה לבר כו'. ועם היות שההארה היא לפי אופן העצם, שהעצם הוא חי, וממילא ההארה היא בחי' חיות להחיות, וכמו אור וזיו השמש, שעצם השמש היא בהירה, ממילא הגילוי הוא אור להאיר, כמו"כ בנפש, להיותו חי, הגילוי וההארה ממנו הוא להחיות כו', ולזאת אנו יודעים מההארה את מציאות העצם, והיינו מזה שההארה היא חיות להחיות, אנו יודעים שהנפש הוא חי בעצם, לא שהוא חי מאיזה דבר, דאם הי' חי מאיזה דבר, לא בבחי' חיות עצמי, לא הי' אפשר לו להחיות כו', וכמו הגוף שהוא ג"כ חי, שהרי הגוף אינו כמו לבוש שבו רק מלוכש דבר החי, כ"א הגוף עצמו הוא חי, אבל מ"מ, הרי החיות שלו הוא רק מצד הנשמה, לא שהוא חי בעצם, ולזאת אין ביכולת הגוף להחיות דבר, והנפש, שההארה מאתו הוא חיות להחיות, זהו מפני שהנפש הוא חי בעצם כו' (ולמעלה החיות הוא מבחי' הכלים (וכידוע דכלים דזו"נ נעשים נר"ן לבי"ע), והיינו לפי שהכלים הם אלקות ממש, לכן הם בבחי' חיות כו').".

ושפנימיות הוא בלתי מוגבל (שלכן ביכלתו להוות את הנבראים, כנ"ל) – ישנם דוגמת שני ענינים אלה בעולם. דבחיצוניות, החיות שהעולם צריך אליו הוא רק חיות מצומצם ומועט. . ובפנימיות העולם, נרגש הפנימיות של החיות שבו, דזה שיש בו הכח להחיות הוא לפי שהוא דבוק בהדרגת דחי בעצם".

ובהערה 78 שם על "אף שעצם הוא למעלה מהתפשטות": "דזה שאור הוא מעין המאור, הוא ע"ד כמו שהוא באור השמש דזה שהוא אור הוא לפי שהשמש היא בהירה (המשך תרס"ו שם. ובכ"מ), שעד"ו הוא בהתפשטות הנפש, דלפי שהנפש היא חי בעצם לכן ההתפשטות דהנפש היא חיות. אבל אין זה ביאור לכאורה על זה שבהחיות המתפשט מתגלה הענין דחי בעצם. וראה הערה הבאה".

ובהערה 79 שם על "העצם של החיות המתפשט": "לכאורה, עד"ו הוא באור, ש"מהותו הוא המאור" (סה"מ ה'תש"ג ע' 174. ובכ"מ). אבל יש לומר, דזה שאור מהותו הוא המאור הוא – שכל מהותו הוא גילוי המאור, היינו שישנם שני ענינים: המאור עצמו וגילוי המאור. משא"כ בחיות, באם מהותו של החיות המתפשט הי' זה שהוא "גילוי הנפש", לא הי' מתגלה בו הענין דחי בעצם. ולכן צ"ל שמהותו של החיות המתפשט הוא הענין דחי בעצם עצמו כמו שהוא בגילוי".

ונקודת הענין היא – שרק "חי בעצם" יכול להחיות. ולכן, כדי שהתפשטות הנפש תוכל להחיות את הגוף לא מספיק ה"חיות" שיש בו מצד עצמו, מפני היותו "התפשטות" דהנפש שהיא חי בעצם, ד"לפי שהנפש היא חי בעצם לכן ההתפשטות דהנפש הוא חיות" (כמו שהוא באור השמש דזה שהוא אור הוא לפי שהשמש [שהוא התפשטות ממנו] היא בהירה) – אלא צ"ל דבוק ב"הנפש שהיא חי בעצם".

אבל הרבי מוסיף יתירה מזו – שלא רק שהחיות המתפשט "דבוק" בנפש שהיא חי בעצם, אלא מהותו ופנימיותו גופא¹⁸ הוא הענין ד"חי בעצם" – "הענין דחי בעצם הוא (גם) העצם ש"ל החיות המתפשט" גופא, "שמהותו ש"ל החיות המתפשט הוא הענין דחי בעצם עצמו כמו שהוא בגילוי". (ורק לכן יכול להתגלות "בהחיות המתפשט להחיות את הגוף" . הענין דחי בעצם (בוזה שביכלתו להחיות את הגוף)).

ונמצא, שב"חיות" המתפשט ישנו ענין נפלא – שבחיצוניות הוא מוגבל, אבל מהותו ופנימיותו גופא הוא הענין ד"חי בעצם עצמו". מהותו של החיות המתפשט אינו אלא הענין ד"חי בעצם עצמו" כמו שהוא בגילוי.

וענין זה אין ב"אור" ביחס למקורו "המאור". דאע"פ שגם אור "מהותו הוא המאור" – הנה מהותו הוא רק "גילוי המאור" ולא "המאור" עצמו. אבל בנוגע ל"חיות" הנה מהותו הוא לא (רק) "גילוי הנפש" אלא הענין ד"חי בעצם עצמו" (כמו שהוא בגילוי)]

18) וכן מפורש להלן שם בנוגע לנמשל למעלה: "ויש לומר, דע"י שני הענינים שבהחיות המלוכב בעולם – שבגילוי הוא חיות מוגבל, ושכפנימיות הוא בלתי מוגבל (שלכן ביכלתו להוות את הנבראים, כנ"ל)..."

1. בנוגע ל"כח הפועל" (כח היד), הנה לא רק שהוא בבחי' "כח נבדל" מהנפש (ואפי' מכחות העצמיים של הנפש) כנ"ל סעיף ה - אלא הוא גם נפרד מן האדם. וזה ניכר ביותר בפעולת הזריקה שנפעלת דוקא כאשר הכח נפרד מן היד לגמרי [אלא שלפעמים מבואר את ענין ה"זריקה" כסוג "כח" בפ"ע, "כח הזריקה"].

בנוגע ל"כח הפועל" (כח היד), הנה לא רק שהוא בבחי' "כח נבדל" מהנפש (ואפי' מכחות העצמיים של הנפש) כנ"ל סעיף ה - הרי הוא נפרד מן האדם. וזה ניכר ביותר בפעולת הזריקה שנפעלת דוקא כאשר הכח נפרד מן היד לגמרי:

וכמ"ש בד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס הנ"ל (ע' סז): "דלמטה הרי כח היד הזורק את האבן נפרד מן האדם".

ובד"ה והר' סני תרס"ב שם (ע' שכ): "דהנה ידוע דכל מציאות האור הוא דוקא כאשר הוא דבוק במקורו אבל אם יהי' נפרד ונבדל ממקורו לא יהי' מציאת האור. . . משא"כ ענין כח הוא מה שיוכל להתקיים מעט אף שיפרד ממקורו וכמו כשאדם זורק אבן לאויר השמימה שבהכרח צ"ל שנמשך כח מהאדם ומתפשט על האבן ומקיפו והוא הנושאו מלמטלמ"ע היפך טבע האבן לירד למטה הרי כח זה שנתפשט על האבן נפרד ממקורו הוא הכח שביד האדם ועכ"ז יש לו קיום זמן מה שמגביה ונושא את האבן הגבה למעלה כו".

ובד"ה תקעו תרס"ד שם: "כח למטה נפרד מן האדם וכמו כח היד הזורק את האבן הרי נעשה נפרד ממנו".

ובהמשך תער"ב פ' ש"ל: "דלמטה הרי כח היד הזורק והפועל והעושה הוא נפרד מן האדם".

ואע"פ שזה שה"כח" נפרד מן האדם הוא לכאור' רק בפעולת הזריקה, אבל בפעולה דעשיית כלי, הרי בעת העשיי' והפעולה הרי ה"כח" מחובר להאדם - וכמ"ש גם בד"ה תקעו תרס"ד שם (ע' ו'): "האומן שעושה כלי הרי בעת העשי' והפעולה דבוק כח הפועל שבהנפעל עם כח המעשה שביד כו". . . המשל מהאומן בעת שעושה את הכלי שיש התחברות בהכח שביד עם הכח שבהכלי"¹⁹, וכן בתער"ב פ' של"ב: "ש"כמו האומן בעת שעושה את הכלי הרי בהכרח שיהי' כח הפועל דבוק בהכלי והכח הפועל דבוק בעצם כח התנועה, ובאם לאו לא תוגמר עשיית הכלי" -

הנה: 1) בתקעו תרס"ד גופא ממשיך "הגם שגם אז הכח שבכלי נבדל ממנו היינו שכבר יצא ממנו ונתלבש במהות הנבדל ומ"מ הוא מחובר אתו ג"כ ואם הי' פוסק מלעשות לא הי' נגמרת הכלי (ויותר א"א לצייר בהמשל שאינו מחדש עצם הדבר כו' כנ"ל)".

(19) "ואופן ההתחברות הוא רק בזה שעושה ופועל עוד את הכלי שבוה מתחדש הכח שבהכלי מהכח שביד כו". שזהו ענין "דביקות בדרך התחדשות".
וראה לקמן סעיף כו בנוגע לבחי' "כח" דלמע'.

(2) הלשון בהמשך תערבב פ' ש"ל הוא כנ"ל "דלמטה הרי כח היד [לא רק] הזורק [אלא גם] והפועל והעושה הוא נפרד מן האדם". הרי מפורש שכללות ענין "כח" הוא נפרד מן האדם (וכמו שמבאר שם דזהו א' הענינים שבחי' "כח" דלמע' אינו כמו "כח" למטה, כדלקמן סעיף כו).

ולפי כ"ז, "כח הפועל" בכלל הוא נפרד מן האדם. אלא זה ניכר יותר בפעולת הזריקה, שהפעולה נפעלת דוקא כאשר הכח נפרד מן היד לגמרי.

[אלא שלפעמים מבואר ענין ה"זריקה" – שהכח נפרד מהאדם – כ"כח" בפ"ע, "כח הזריקה", שהוא כח נבדל בעצם יותר מכח הפעולה. ש"כח הפעולה" פועל רק בעת שהוא מחובר עם כח היד עכ"פ, אבל "כח הזריקה" נבדל גם מהכח התנועה שביד, שהרי פעולת הזריקה הוא דוקא לאחר שיוצא ונבדל מידו.

כמו בד"ה חסידים ואנשי מעשה עת"ר (ע' מב): "וזהו"ע הרשימו שהוא בחי' כח נעלם, וכמ"ש במ"א המשל על רשימו מכח הזריקה. . . וכן כח הזריקה בעצם, עם היות שזהו ג"כ מכחות הנפש כמו כח התנועה והפעולה כו', מ"מ אינם דומים זל"ז, דכח הזריקה הוא כח נבדל בעצם יותר מכח הפעולה, שהרי כח הפעולה הגם שבא בדבר נבדל מ"מ הרי ענינו הוא להיות הפעולה בקירוב וחיבור עם כח היד, וכח הזריקה ענינו הוא להיות בבחי' ריחוק דוקא כו'".

ועד"ז משמע בד"ה ויאמר ה' אל אברם אעת"ר, ספה"מ אעת"ר ע' מה ואילך, בהמשך להנ"ל:

"והנה בכח המעשה, הכח היותר אחרון שבו הוא מה שנבדל לגמרי מהכחות פנימיים, וגם מכח התנועה שביד נבדל הוא, ונק' עשי' שבעשי' כו', דהנה יש עשי' ועשי' שבעשי', דבכללות בחי' עשי' הוא בחי' כח נבדל כנ"ל, מ"מ יש בזה הפרש, דעשי' הוא שיש לו התחברות עם הכח הפעולה והתנועה שביד בעת הפעולה עכ"פ, וגם יש לו שייכות אל הכחות פנימיים כו', ועשי' שבעשי' הוא שאין לו התחברות כלל עם הכח הפעולה ואין לו שייכות אל הכחות פנימיים כו', וכמו עד"מ אומן העושה איזה כלי הרי בעת עשי' יש התחברות דכח התנועה שביד עם הפעולה שעושה וגם יש בזה התלבשות השכל ומדות שישכיל ויתחכם איך ומה לעשות ורוצה בהעשי' וגם חושב ומצייר תחלה במחשבתו אופן עשיית הכלי כו', ואז דוקא תחי' העשי' כדבעי כו' . . . אבל עשי' דעשי' זהו כמו כח הזריקה עד"מ שאין לזה שום התחברות עם כח השכל והמדות והמח' כו', והראי' שהרי נמצא כח זה גם בבהמה להתיז צורות כו' . . . וגם מהכח התנועה שביד הוא נבדל, שהרי פעולת הזריקה הוא דוקא לאחר שיוצא ונבדל מידו, דכ"ז שהדבר הנזקק מחובר עם הכח התנועה שביד

לא יש פעולת הזריקה והפעולה הוא דוקא כאשר נפרד ונבדל מידו, משא"כ בעשיית הכלי הרי בעת הפעולה מחובר הכח התנועה עם הפעולה שעושה כו²⁰]

ז. "אור" הוא בחי' גילוי הניכר ונגלה וגם מגלה את העצם (כי הוא דבוק בהמאור כנ"ל). וכן "חיות": הוא עצמו בחי' גילוי שניכר ונרגש וגם מגלה את העצם. אבל "כח" הוא "כח נעלם" (וזהו בסיבת היותו "כח נבדל" כנ"ל). ולפעמים מבואר ש"כחות הנפש כמו שכל ומדות" (אף שאינם בבחי' התפשטות מן העצם) "ה"ה בבחי' גילוי כו' והנפש מתגלה בהם ועל ידן", רק שאינם בבחי' גילוי ממש כמו אור וחיות הנפש". והענין ד"כח נעלם" הוא בעיקר ב"כח הפועל".

"אור" הוא בחי' גילוי הניכר ונגלה וגם מגלה את העצם (כי הוא דבוק בהמאור כנ"ל). וכן "חיות": הוא עצמו בחי' גילוי שניכר ונרגש וגם מגלה את העצם. אבל "כח" הוא "כח נעלם".

וכמ"ש בתער"ב פ' ש"ו בנוגע ל"אור": "...אור ה"ה גילוי הניכר ונגלה כו', והגילוי דאור הוא מעין העצם שע"י האור הרי אנו יודעים גדלות המאור, וכמו אור הנר ואור השמש הרי מהאור המתפשט אנו יודעים שזה אור הנר ולא אור היום ולא אור השמש כו', וכידוע דכל אור הוא מעין המאור לפי שהוא דבוק בהמאור וע"כ יודעים מזה מהות המאור כו'".

ושם בפ' ש"ח בנוגע ל"חיות": "...חיות הנפש ה"ה בחי' גילוי שניכר ונרגש, שהרי הכל מרגישים את החיות כו' (וניכר בו שהוא חי, דגם בעת השינה ניכר שהוא חי כו')²¹, וגם החיות מגלה את העצם שהוא עצם חי ובבחי' חיות עצמי כו' . . . דהתפשטות החיות הוא בחי' הארה שהוא בבחי' חיות להחיות ובאה בבחי' התלבשות ותפיסא²² כו' . . . דכשם שהאור מגלה את המאור כמו"כ החיות מגלה את העצם כו' כנ"ל (ועם היותם מחולקים בהאופן שמגלים את העצם²³ כו', מ"מ שניהם בחי' גילוי ומגלים את מציאות העצם כו')".

ובנוגע ל"כח":

20 וממשיך לבאר בסוגריים: "(ומ"מ יש יתרון בענין הזריקה שכן היד בזה הוא בתוקף יותר, ובא כמו שהוא בעצם, ולא כמו בעשיית כלי שכן התנועה בא בצמצום ומתחלק ומתפרר ע"י האצבעות כו', אבל בכח הזריקה הרי כח היד כמו שהוא בעצם בלי צמצום וכלי התחלקות נושא את הדבר הנזרק כו', רק שהוא בו בבחי' כח נעלם שאינו בא בפנימיות הדבר הנזרק ואינו נרגש בו כו', ובעש"י הרי הכח בא בפנימיות לפעול ולצייר כל פרט שבו וכאילו נרגש כו')".

21 לקמן סעיף ט נת' שהענין ש"חיות הנפש ה"ה בחי' גילוי שניכר ונרגש" הוא בעיקר בבחי' החיות פרטי של הנפש, אבל זה "שניכר בו שהוא חי" הוא בנוגע לחיות כללי. שהרי גם אבר שממנו הסתלק הכח פרטי ניכר עליו שהוא גוף חי (כי גם חיות כללי הוא בבחי' אור פנימי). עיי"ש.

22 וכדלקמן סעיף ט.

23 ראה לקמן הערה 117.

הנה הוזכר לעיל סעיף ב שישנם כו"כ סוגי "כחות", ובענין ה"גילוי" מצינו חילוק ביניהם.

דהנה בתער"ב פ' ש"ח שם ממשיך: "וכן הוא ג"כ בכחות הנפש וכמו הכחות דשכל ומדות דהגם שאינם עצם הנפש, מ"מ ה"ה כחות הנפש שהן בבחי' גילוי דבר וכמו אור השכל ואור המדות כו', רק שאינם בבחי' גילוי ממש כמו אור וחיות הנפש שהוא גילוי פשוט ובא בדרך ממילא כו', משא"כ הכחות שהן בציוור דבר והגילוי שלהם הוא דוקא כשיש כלים להם ובא ע"י יגיעה דוקא כו', וזהו מפני שהאור והחיות בא מהנפש בבחי' גילוי מן העצם (והוא גילוי העצמות כו') והכחות הן שבאים בבחי' כחות דהיינו חוץ לעצמות הנפש כו', ומ"מ ה"ה בבחי' גילוי כו' והנפש מתגלה בהם ועל ידן כו', והוא שע"י הכחות נראה לכל גילוי הנפש ופעולותיו שמשכיל השכלות בכח השכל ומשפיע חסד בכח החסד כו', ומשו"ז נק' הכחות תיקונים שהנפש מתתקנת בהם שפועלת ע"י ומתגלה ע"י כו' וכמ"ש בתו"א ד"ה פתח אלי', וגם שע"י הכחות יכולים לידע את הנפש בשרשו ומקורו, וכמו שמאי והלל שמבחי' חו"ג לכן שמאי ה' תמיד הטיית שכלו לגבו' והלל לחסד כו', הרי הגם שהן רק כחות הנפש (לא בבחי' גילוי העצמות) ה"ה מ"מ לפי אופן העצם ומגלים את העצם כו', ויש להם קירוב אל העצמות שהרי הנפש תתענג בהכחות וכמו החכם כשמשכיל איזו השכלה ה"ה מתענג בנפשו בזה וכמו צהבו פניו כו', וכן בהשגה יש בזה תענוג גדול כו', וכמו"כ איש הטוב והחסד יש לו תענוג גדול בהשפעת החסד כו' וכמו אאע"ה שהי' לו תענוג גדול בהשפעת חסדו כו'".

וכן להלן בפ' ש"י, בהמשך למה שמבאר שם בנוגע ל"כחות הנפש" בכלל "שאינם התפשטות הארה מהנפש [כמו "אור" ו"חיות"] רק שמהנפש נמצאים כחות שהן כמו דברים נבדלים ממנו" כנ"ל סעיף ד, ממשיך: "רק להיותן כחות נפשיים עכ"פ ע"כ הן בחי' גילוי דאור השכל ואור המדות ה"ה בחי' גילוי כו' ומגלים את הנפש (שע"י יכולים לידע את הנפש בשרשו כו' כנ"ל) והן בבחי' קירוב אל הנפש כנ"ל . . אבל בכללות ענין בחי' כח אינו בבחי' התפשטות מן העצם".

אלא שממשיך שם בפ' ש"י ומסיים את הפרק:

"ובהשתל' בזה יש שבא בבחי' כח נעלם וכמו כח התנועה והפעולה (לא תנועה החיונית) שהוא כח המעשה שבא בבחי' כח נעלם כו'²⁴."

דמשמע, שלא כל כחות הנפש הם בגדר "כח נעלם", אלא רק סוג הכח "כמו כח התנועה והפעולה . . שהוא כח המעשה".

אבל ראה ד"ה מה רב טובך תרצ"ב הנ"ל ס"ד:

"דהנה בהב' בחי' ומדריגות דאור וכח . . דמדריגת האור הנה בכללותו הוא גילוי ומדרי' כח הנה בכללותו הוא בחי' נעלם . . ונעלם ענינו דגם בהתגלותו הוא נעלם, והיינו דגם פעולתו הוא בכח נעלם. וידוע דכל פעולה הוא ע"י קירוב הפועל

(24) ומ"ש ב"קיצור" "אבל כללות ענין הכח הוא נבדל ונעלם" – לכאן "נבדל" קאי על כל הכחות ו"נעלם" קאי רק על כחות כמו כח התנועה והפעולה.

אל הנפעל אשר כן הוא גם בענין הכח דאופן פעולתו הוא בקירוב, מ"מ הנה גם אז הוא נעלם בעצם, והכח דענינו נעלם הרי כל פעולתו הוא בהתחדשות דוקא . . . דהנעלם הוא מה שהגילוי עצמו הוא נעלם, פי' כח נעלם. דממוצא דבר מובן, דבחי' ומדרי' אור אשר כל מהותו ועצמו אינו אלא גילוי, ובחינת ומדרי' כח אשר כל מהותו ועצמו אינו אלא נעלם, היינו שאין זה רק העלם שהוא רק היפך הגילוי בלבד אלא שהוא נעלם מה שבעצם מהותו הוא היפך מהות האור".

דשם לא מפורש שזה ש"כח" הוא "כח נעלם" (במובן הזה) הוא דוקא בכח התנועה והפעולה, ואדרבה – מזה שביאור הזה בסעיף ד' בהפרש הזה בין "אור" ו"כח" בא בהמשך לביאור ההפרש בין "אור" ל"כח" שבסעיף ג', כנ"ל, כשהפירוש ב"כח" שם הוא "כחות הנפש" בכלל – משמע שגם הפירוש ב"כח" בהביאור של סעיף ד' ש"אור" הוא גילוי ו"כח" הוא "נעלם" הוא – "כחות הנפש" בכלל.

אבל כאמור, בתער"ב שם (ובכ"מ כמו בד"ה בכ"ה כסלו תר"ס הנ"ל ובד"ה אנכי אנכי ה"א תרס"ז שבהמשך תרס"ו) מבואר שכחות הנפש בכלל ה"ה [עצמם] בבחי' גילוי כו' והנפש מתגלה בהם ועל ידן".

ואולי י"ל שזהו מה שמפורש בתער"ב עצמו שאף שכחות הנפש בכלל הם בבחי' גילוי וכו' – "רק שאינם בבחי' גילוי ממש כמו אור וחיות הנפש שהוא גילוי פשוט ובא בדרך ממילא כו'...". ועפי"ז מובן, שביחס לענין ה"גילוי" שב"אור", הנה כל "כחות הנפש" הם בבחי' "כח נעלם"²⁵.

עכ"פ, הענין ד"כח נעלם" – שאינו בבחי' גילוי ואינו מגלה את הנפש – הוא בעיקר בבחי' "כח הפועל".

25) ולהעיר גם ממ"ש בתער"ב להלן בריש פ' של"א: "...דהרי דבר הדבוק הוא בבחי' גילוי כמו אור שהוא דבוק בהמאור ה"ה בבחי' גילוי . . . [ובנוגע לבחי' כח] ובאמת נת"ל פ' ש"י שהוא בחי' כח נבדל ולכן הוא בבחי' העלם כו'" – דמזה יכולים להבין שכל "כח נבדל" (שאינו "כמו אור שהוא דבוק בהמאור [שלכן] ה"ה בבחי' גילוי") הרי הוא "בבחי' נעלם".

אבל באמת, את זה גופא מביא כאן ממה ש"נת"ל פ' ש"י, והרי בפ' ש"י כותב בפירושו כנ"ל "ובהשתל" בזה יש שבא בבחי' כח נעלם וכו'" – דמשמע שלא כל כחות הנפש "שהן כמו דברים נבדלים" ה"ה גם "בבחי' העלם", אלא רק כח התנועה והפעולה וכו', כנ"ל.

ולכן צ"ל שמה שמציין לפ' ש"י הוא רק לענין זה – שזה שבחי' כח [הפועל] הוא בבחי' "העלם" הוא מפני שהוא בחי' "כח נבדל" (שזה מה שנוגע שם בפ' של"א וכו', עיי"ש). שזהו מ"ש בפ' ש"י "ובאמת נת"ל פ' ש"י "ובהשתל" בזה – היינו "בכללות ענין בחי' כח אינו בבחי' התפשטות מן העצם", "ורק שמהנפש נמצאים כחות שהן כמו דברים נבדלים ממנו" – יש שבא בבחי' כח נעלם וכמו כח התנועה והפעולה... – היינו, שבגלל העדר הדביקות שבכללות ענין בחי' כח יכול להשתלשל "כח נעלם". אבל לא שכל "כח נבדל" הוא "כח נעלם".

אבל לאידך, "כח נעלם" בהכרח שהוא "כח נבדל". כי אם הי' דבוק כמו אור לא הי' יכול להשתלשל מזה להיות "כח נעלם" (ולכן גם בבחי' כח למע' ה"ה "כח נעלם", כי אופן הדביקות שבבחי' כח אינו כמו אופן הדביקות של אור. וכמ"ש בתער"ב פ' של"א ואילך. וכדלקמן סעיף כח).

ח. [בפעולת הזריקה – נוסף לזה שהכח הוא בבחי' "כח נעלם" ביחס להנפש, שאינו מגלה את הנפש, כנ"ל סעיף ז, הנה הוא גם בבחי' "כח נעלם" ובבחי' "ריחוק" מהפעולה, שאינו נרגש בהפעולה. משא"כ כמו בעת עשיית כלי (לדוגמא), ש"כח הפועל" הוא בבחי' קירוב ובבחי' גילוי בפעולה]

[ובפעולת הזריקה – נוסף לזה שהכח בבחי' "כח נעלם" ביחס להנפש, שאינו מגלה את הנפש, כנ"ל סעיף ז, הנה הוא גם בבחי' "נעלם" ו"ריחוק" מהפעולה עצמה.

משא"כ בעת עשיית כלי (לדוגמא), הרי הכח בבחי' קירוב ובבחי' גילוי בפעולה:

ראה ד"ה חסידים ואנשי מעשה עת"ר שם (ע' מג): "זוהו"ע הרשימו שהוא בחי' כח נעלם, וכמ"ש במ"א המשל על רשימו מכח הזריקה, כמו עד"מ הזורק אבן מלמטלמ"ע הרי כח היד הוא הנושאו למעלה, מ"מ, הרי כח היד שבו הוא נבדל מן עצמות כחו לגמרי, ואינו דומה כמו המצייר או עושה איזה כלי בידו שבעת הפעולה הרי הוא מחובר עם כח היד הפועל הציור או הכלי כו', וא"כ הרי הכח הפועל הוא בו בגילוי בעת הפעולה עכ"פ כו', משא"כ בזריקה הגם שנמשך בזה ג"כ כח היד מ"מ הרי בעת הפעולה הוא נבדל מן היד, ואדרבא, שבעת שהאבן בידו אינו נזרק אז, ובעת שנזרק ה"ה נבדל ממנו, וא"כ הרי כח ידו שבאבן אינו בא בגילוי כ"א בבחי' העלם כו' (עיקר ענין גילוי והעלם היינו בחי' השפעה נגלית והשפעה נעלמת, והיינו שההשפעה באה בבחי' קירוב ובבחי' גילוי, או שבאה בבחי' ריחוק ובבחי' העלם כו') דבמ"א בענין אור וכח מבו', דכח הוא שנראה ונגלה הכח הפועל, וכמו בזריקת אבן מלמטה למעלה היפך טבעו נראה ונגלה כח הזורק, שהרי בהכרח לומר שיש כאן כח הנושאו למעלה כו', ומ"מ, ה"ז כח נעלם כו' והיינו שהיא השפעה נעלמת כו', ולכן ג"כ אין הכח נרגש בהנפעל מפני שפועל בו בבחי' כח נעלם כו' וכמ"ש במ"א בענין סיבוב הגלגלים, דזה שלא יסבו בלכתם בלי נטי' כלל (אפשר הכוונה על הסיבוב שלהם למערב היפוך סיבוב עצמן, שזהו ההשתחוואה שלהם כלפי מערב, דשכינה במערב כו'²⁶) אין זה מכח עצמם, ולא מצד בחירתם, עפ"י הרוחניות

26) ראה תער"ב פ' שלג: "וכן הוא מהתמדת פעולתן שסיבובם הוא תמיד בלי הפסק שג"ז אינו בכח עצמן, שהרי הן מוגבלים וכל המוגבל בהכרח שגם פעולתו תהי' מוגבלת כו', והסיבוב התמידי הוא רק בכח הא"ס כו', גם ממה שאנו רואין שכולם מסבבים בסדר ומשטר וכולם מכוונים לכוונה אחת והיא הכוונה העליונה שגזר אומר דקיין וחורף קור וחום יום ולילה לא ישבותו כו', שכל אחד מהגלגלים סובב סיבוב פרטי וכולם באים לכוונה אחת כו', הרי בהכרח שזה מכח עליון המסבב אותם לכוונה זו כו'. וא"א לומר שהכח עליון הוא הגלגל התשיעי שהוא גלגל היומי שמנהיג כולם, שהרי הגלגלים אינם אדוקים ודבוקים בהגלגל היומי רק קבועים בו, ולא כמו אברי האדם שהן דבוקים בגוף, ולכן כאו"א מסבב סיבוב פרטי, וכמ"ש הרמב"ם בה' יסוה"ת יש מהם שסובבים ממזרח למערב ומהם שסובבים ממערב למזרח כו', ובס' נו"נ כ' שהשבעה כוכבי לכת כ"א סובב סיבוב מיוחד ומוחלט בעצמו כו', וזה מפני שאינם דבוקים בהגלגל היומי, ומ"מ כולם מכוונים

דנפש שלהם, כאדם ההולך בבחירה ורצון כו', אלא מוכרחים המה בסיבובם מצד כח האלקי המלוכש בהם בבחי' מקיף כו' (וצ"ע ממ"ש הרמב"ם ביסוה"ת שהגלגלים הם בעלי דיעה ורצון כו'), והיינו שזהו בחי' כח נעלם המכריח אותם, שלא שמצד השגתם וביטולם ה"ה מסבבים, שזהו בחי' גילוי כו', כ"א להיות שרשם מבחי' האופנים לזאת הביטול דאופנים ה"ז מכריח הגלגלים בסיבובם כו', והיינו לפי שהוא כח נעלם, לכן פועל בבחי' הכרח לבר כו', וה"ז כמו כח הזריקה שהוא כח נעלם כו'".

הרי, שבבחי' "כח הפועל" גופא יש הפרש בין יחס הכח לפעולה – האם הוא בבחי' קירוב וגילוי בהפעולה או לא. שבשעת עשיית הכלי וכיו"ב אז אז "כח הפועל הוא בו בגילוי בעת הפעולה עכ"פ כו'", שהיא "בחי' השפעה נגלית . . . והיינו שההשפעה באה בבחי' קירוב ובבחי' גילוי", משא"כ בזריקה ש"כח ידו שבאבן אינו בא בגילוי כ"א בבחי' העלם", שהיא "בחי' . . . השפעה נעלמת, והיינו שההשפעה באה . . . בבחי' ריחוק ובבחי' העלם"²⁷, "ולכן ג"כ אין הכח נרגש בהנפעל מפני שפועל בו בבחי' כח נעלם".

וראה ד"ה ויאמר ה' אל אברם אעת"ר (הנ"ל סעיף ו): "אבל בכח הזריקה . . . שהוא כו' בבחי' כח נעלם שאינו בא בפנימיות הדבר הנזרק ואינו נרגש בו כו', ובעש"ה הרי הכח בא בפנימיות לפעול ולצייר כל פרט שבו וכאילו נרגש כו'".

לכוונה א', וזהו רק מכח עליון הוא כח הא"ס אשר גזר אומר כנ"ל, והכח עליון הוא שפועל בהם ע"י הנפש שלהם (דבמ"א מבו' דכח הא"ס הוא מחוצה להם, דא"א שגוף בע"ג יהי' בו חיות בלתי מוגבל, כ"א החיות המתלבש בהם הוא חיות מוגבל כו', והאור א"ס המקיימן והמסבב אותם בסיבוב תמידי ומכוונת הוא לא בבחי' התלבשות בתוכם כו', וי"ל שזהו בחי' אור שלמעלה מחיות וכח כו' עמשנת"ל פשר"א, ומ"מ הרי קיומם הוא מהנפש המתלבש בתוכם וכן הסיבוב הוא ע"י הנפש, והיינו שאור הא"ס פועל בהם ע"י הנפש שלהם)".

דכאן בתער"ב מדובר בפירוש על סיבובם העצמי (שבוה כל גלגל שונה מחברו), לא הסיבוב של "היפך טבעם", ההשתחואה לשכינה שבמערב (שזה סיבוב זה שווה בכל הגלגלים), שזה בא מ"בחי' אור שלמעלה מחיות וכח כו'".

ומ"ש בעת"ר כאן שהמדובר כאן "אפשר הכוונה על הסיבוב שלהם למערב היפוך סיבוב עצמן, שזהו ההשתחואה שלהם כלפי מערב, דשכינה במערב" – בא "מצד כח האלקי המלוכש בהם בבחי' מקיף כו' . . . והיינו שזהו בחי' כח נעלם המכריח אותם . . . והיינו לפי שהוא כח נעלם, לכן פועל בבחי' הכרח לבר". נראה שזהו בחי' "כח", ולא בחי' אור (הסוכ"ע) שלמעלה מחיות וכח כו'.

יש לעיין ולבאר החילוק. ואכ"מ.

27) מ"ש כאן שבזריקת אבן "כח ידו שבאבן אינו בא בגילוי כ"א בבחי' העלם כו' (עיקר ענין גילוי והעלם היינו בחי' השפעה נגלית והשפעה נעלמת, והיינו שההשפעה באה בבחי' קירוב ובבחי' גילוי, או שבאה בבחי' ריחוק ובבחי' העלם כו') – זה רק ביחס לאופן השפעת ופעולת הכח בהאבן, אבל בנוגע להכח עצמו, הרי מה שיוכח לקמן סעיף כד בנוגע לאופן פעולת ה"כח" "שבכללות הוא בבחי' קירוב אל הפעולה . . . וגם נתפס בהפעולה כו'" הוא נכון גם בפעולת הזריקה.

וכבר הובא לעיל סעיף ו מ"ש בד"ה חסידים ואנשי מעשה עת"ר שם שכח הזריקה נחשב סוג "כח" בפ"ע, ואינו בכלל "כח הפועל" בכלל – "דכח הזריקה הוא כח נבדל בעצם יותר מכח הפעולה".

ולהוסיף, דבנוגע לשקו"ט בד"ה חסידים ואנשי מעשה עת"ר שם כנ"ל "דבמ"א בענין אור וכח מבוי, דכח הוא שנראה ונגלה הכח הפועל וכו', וכמו בזריקת אבן מלמטה למעלה היפך טבעו נראה ונגלה כח הזורק, שהרי בהכרח לומר שיש כאן כח הנושאו למעלה כו" – ראה לקמן סעיף טו שהובא ונתבאר בארוכה מ"ש בענין זה בד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס "דהנה כח מורה על גילוי מן ההעלם, וכמו עד"מ כח היד הזורק את האבן מלמטלמ"ע שהאבן הולך למעלה היפך טבעו דטבע האבן לירד למטה אבל ההליכה למעלה היא היפך טבעו ובוזה נגלה כח היד הזורק. . . וכן בכל פעולה כשבא כח הפועל בהנפעל כמו אומן שעושה איזה כלי או מצייר איזה ציור הרי בהתחדשו הזאת נראה ונגלה כח הפועל שחידש אותו כו' . . . וזהו"ע בחי' כח שהוא בחי' גילוי מן ההעלם שהוא בכח הפועל בנפעל דוקא". ובד"ה תקעו תרס"ד שם (ע' ג'): "דהנה כח מורה על התגלות ההעלם שהכח שהי' בהעלם בא לידי התגלות, עד"מ הכח שביד האדם לזרוק את האבן שהאבן הוא דומם וטבעו ליפול למטה וע"י כח הזורק הנה הכח שיצא מן היד נושאו באויר למע' היפך טבע האבן. . . וזהו"ע כח שהוא התגלות ההעלם.

וזהו מה שמבאר כאן שכל הענין הזה שנת' במק"א אינו בסתירה למ"ש כאן בנוגע לזריקת אבן ש"כח ידו שבאבן אינו בא בגילוי כ"א בבחי' העלם כו" – כי זהו שע"י פעולת ה"כח" (גם) בזריקת אבן נראה ונגלה שיש כח הפועל והנושאו למעלה, אבל בנוגע לאופן ההשפעה "ה"ז כח נעלם כו' והיינו שהיא השפעה נעלמת כו" ואינו נרגש בפעולה.

ונמצא, שבמאמרים הנ"ל שמבארים את ענין ה"כח" – יש ג' מושגים כלליים שונים של "גילוי":

- (1) במובן שהוא עצמו דבר הגלוי לכל ושמגלה את העצם. וזה אינו כ"כ הפועל" בכלל. וזהו ש"כח" הוא בחי' "כח נעלם" בעצמו. כנ"ל סעיף ז.
- (2) שע"י הפעולה מתגלה שיש כח הפועל. וענין זה יש בכל פעולה של כח הפועל (ובפרט בזריקה). וכמו שית' בארוכה לקמן סעיף טו.
- (3) אם ההשפעה היא בבחי' "גילוי" ו"נעלם" ביחס לפעולה. אם היא "השפעה נגלית. . . והיינו שההשפעה באה בבחי' קירוב ובבחי' גילוי" – שזהו דוקא בסוג פעולה כמו עשיית הכלי, או היא "השפעה נעלמת. . . שבאה בבחי' ריחוק ובבחי' העלם כו" – שזהו דוקא בזריקת אבן וכיו"ב. כנ"ל מד"ה חסידים ואנשי מעשה עת"ר.

מ. "התלבושות" בדבר שבו פועלים: "אור" הוא רק בבחי' "מקיף" על הדבר. ולכן א"צ כלי מוכנה כלל. ואפי' כאשר ה"אור" נכנס בדבר ופועל בו פעולה פנימית (כמו בפעולת הצמיחה), אי"ז באופן שמתאחד

בו באופן פנימי. אבל "חיות" מתלבש ממש ומתאחד בגוף עד שהגוף עצמו חי ממנו" [ולכן צריך כלי לזה - גוף האדם]. "כח הפועל" הוא בבחי' התלבשות (לא רק בגוף, אלא גם) בדבר הנפעל, אלא שאי"ז באופן של "אור פנימי" שמתאחד עם הנפעל כ"ל.

"אור" אינו מתלבש בדבר אלא הוא בבחי' מקיף על אותו הדבר. . שאין הזיו נכנס בתוכיות הארץ והאדם, משא"כ "חיות" הוא בחי' פנימי שמתלבש ממש ומתאחד בו עד שהגוף עצמו חי ממנו".

ראה מ"ש בתורה אור ויקהל פז, א אילך :

"ובזה יובן ג"כ טוב טעם למה שכינו המקובלים לבחי' המשכת החיות מהבורא ית' בשם אור כנ"ל בענין לשון אור א"ס. (וכן בתניא (פמ"ח) אמר על ענין הסובב לשון הארה כו' ע"ש). והגם שיש הרבה טעמים על זה. אך אחד מן הטעמים הוא זה והיינו כי כמו בגשמיות ענין הארה שהוא המשכת זיו השמש על איזה דבר. הנה הרי הזיו הוא רק בחי' מקיף על אותו הדבר ואינו נכנס בפנימיותו. נמצא שההארה היא המשכה וגילוי מההעלם. שהרי כשיש ענין ואין השמש מאיר זהו העלם גמור. כשהזיו נמשך ומאיר לארץ ולדרים עליה זהו גילוי. ועכ"ז גילוי זה הוא בחי' מקיף שאין הזיו נכנס בתוכיות הארץ והאדם כו'".²⁸

ו"בדרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הנ"ל סי"ד: "ומעין זה הוא במשל האור הנ"ל שגם במקום וכלי שהוא מאיר אינו מתערב כ"כ להמקום, וכמו שלא שייך לומר כשמאיר במקום שיש בו ריח שיהי' נקלט הריח בהאור כיון שאינו בגדר זה כו' . . אינו כמו הנשמה של האדם שמתפעלת ממקרי הגוף מצד התלבשותה בגוף לפי שהוא התלבשות אמיתית, אבל . . אור השמש המאיר בזכוכי' שאינו מתערב עמו כו'...".

בד"ה לך אמר לבי עת"ר: "וכונדע דאור השמש אינו בבחי' אור פנימי (ולא כמו אור וחיות הנפש, שבא בבחי' אור וחיות פנימי בגוף, ולכן ה"ה בא בהגשמה לפי אופן חבור הגוף, וכמשי"ת, משא"כ אור השמש אינו מתגשם כ"כ לפי אופן גשמיות העולם, מפני שאינו בבחי' או"פ) בבחי' התלבשות ממש, כ"א שמאיר מלמעלה בבחי' מקיף כו'".

28) וממשיך לבאר שהנמשל מזה הוא אור הסוכ"ע: "וכך יובן ענין אור א"ס שהוא בחי' סוכ"ע שהרי הוא גילוי להחיות בחי' עולמות. וקודם בריאת העולם היה שמו נכלל בבחי' לבדו במהו"ע. וזהו מארז"ל עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד שהיה שמו בבחי' לבדו. ובבריאת העולם נמשך להיות גילוי שיהיה בחי' סוכ"ע. אבל מ"מ הגילוי הזה הוא רק בבחי' מקיף ולכן נק' הארה כמשל הארת השמש שההארה מקפת כו'".

ולהלך הובא שהמשל לבחי' סוכ"ע הוא בחי' חיות כללי של הנפש. דאוי"ל שהמשל לאור הסוכ"ע עצמו הוא "אור", והמשל לבחי' חיות העולמות מבחי' סוכ"ע הוא חיות הכללי של הנפש. וכמ"ש לקמן הערה 118.

ובהמשך תער"ב פ' שי"א: "בחיות הנפש בגוף הרי הגוף חי מהנפש וכמשנת"ל פ' רפ"ד דהגוף אינו רק כמו לבוש רק שהוא עצמו חי מהנפש כו', וזהו מפני שאור וחיות הנפש בא בבחי' או"פ לא כמו אור השמש שבבחי' או"מ כו'".

ובפ' רפ"ד שם: "בנפש וגוף שהגוף חי ממש מהנפש ואינו רק כמו לבוש אל הנפש דלבוש הוא רק שמלובש בו דבר חי, משא"כ בגוף ונפש הרי הנפש מתלבש ממש ומתאחד בו עד שהגוף עצמו חי ממנו כו'".

וזהו הסיבה מדוע אור וזיו השמש לא צריך לכלי מוכנה כלל, אבל אור וחיות הנפש צריך כלי מוכנה אליו (וכן צ"ל צמצום בנפש שיהי' לו שייכות אל הגוף²⁹).

וכמבואר יותר בד"ה ובחודש השביעי תרפ"ה (ובד"ה עלה אלקים בתרועה תש"ח) ס"ג: "והגם דאין המשל דאור וזיו השמש דומה להנמשל דאור וחיות הנפש, דאור וזיו השמש הרי אינו צריך לכלי מוכנה כלל שמאיר בכל מקום כו' אבל אור וחיות הנפש צריך כלי מוכנה אליו שמתגלה דוקא בגוף האדם שמוכן בכללו לקבל צורת הנפש, אבל בגוף הבהמה אינו מתגלה. . אמנם זהו לסבה אחרת, והוא לפי שחיות הנפש בכלל הוא בחי' אור פנימי, דזהו כללות ההפרש בין אור וזיו השמש לאור וחיות הנפש, דאור וזיו השמש הוא אור מקיף ולכן הוא מאיר בכל מקום, ובכל מקום שהוא מאיר הוא בשוה, ואור וחיות הנפש הוא אור פנימי, ולהיותו אור פנימי לכן צריך כלי מוכנה בכדי שיתגלה האור והחיות, ולולא זאת אינו מתגלה כו' ...".

מאמרים אלו מיוסדים כנראה על ד"ה ובחודש השביעי תרס"ג, שנדפס בספה"מ תרס"ג ח"א מגוכתי"ק כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ובספה"מ תרס"ג ח"ב נדפס גם בתוספת ביאורים של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע. וזהו לשון ענין זה כפי שמתבאר שם בתוספת ביאורים של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע הבאים בחצאי-ריבוע:

29) וכמ"ש בתער"ב פנ"ה: "ומה שצ"ל צמצום בכדי להתלבש בגוף, זהו רק בכדי שיהי' לו שייכות אל הגוף, כי גם הארת הנפש אין לו שייכות אל הגוף (וחיות הנפש בד"כ הוא בבחי' או"פ כו' וכמ"ש במ"א), וע"כ צ"ל צמצום בנפש שיהי' לו שייכות אל הגוף כו', וה"ז כמו שהנפש נופח במפוח לחמם את המתכת שזהו רק לקרב את האש אל המתכת כנ"ל, כמו"כ ענין הצמצום בהנפש הוא בכדי שיהי' לו שייכות אל הגוף כו', וכשמתלבש בהגוף ה"ה מחי' את הגוף שלא ע"י התעסקות כו'. ומה שצ"ל הכנה בגוף לקבל חיות הנפש, ה"ז הכנה כללית מה שנברא כך להיות מוכן לקבל צורת נפש האדם.

אלא שמוסיף: "ואין זה כמו הכנת הכלים ואיברי הגוף לקבל הכחות, שזהו הכנה פריטיות להיות בו גילוי הכח בבחי' אור פנימי ממש שזהו תלוי בזיכוך הכלי כו'. וכמו בחומר המוח כשהוא חומר דק ה"ה כלי יותר לקבל אור צורת השכל שמתגלה בו יותר מכמו במוח. . משא"כ בכללות אור וחיות הנפש המחי' את הגוף אין חילוק כלל בין גוף גס לגוף דק, וכמו שבגוף א' אין חילוק בהאיברים פריטים שבו כמו הראש שהוא היותר דק שבאיברים והעקב שהוא היותר גס הרי כולם חיים מהנפש בשוה. כמו"כ אין הפרש בכללות חיות הנפש בין גוף גס לגוף דק והכנת הגוף הוא רק בכללות, דכמו שגוף הבהמה מוכן לקבל צורת נפש הבהמה, כמו"כ גוף האדם מוכן לקבל צורת נפש האדם". וכדלקמן בסעיף י שלאח"ז.

"...דאינו דומה לגמרי לאור וזיו השמש [שהרי אור וזיו השמש אינו צריך] לכלי מוכנה כלל שמאיר בכל מקום [בשוה כו', שהרי מאיר גם באשפה ומקומות המטונפים בדוגמת הארתו בכית ועל אבן טוב, כי כל זה אינו נוגע אליו ואינו צריך כלי כלל, וגם במקום שאינו כלי לקבל האור והזיו הוא ג"כ מאיר] אבל אור וחיות הנפש צריך כלי מוכנה אליו [שהכלי תהי' לפי אופן סדר הבאת והמשכת האור כו', ולכן ה"ה מתגלה] דוקא בגוף האדם שמוכן בכללה לקבל צורת הנפש [וההכנה כללית] הוא מה שמצוייר באופן ההתחלקו' כללי' ופרטי' כמו הג' חלקי' כללים ראש גוף רגל, ואח"כ בחלקים ואברי' פרטי' כמו עין אזן כו', משא"כ בגוף הבהמה אינו מתגלה כו' שהרי אין בה התחלקו' הכללי' ופרטי' שיהיו כלים לקבלה כו'. וכידוע מענין הגלגולי' ר"ל שהוא מה שנפש האדם מתגלגל בבהמה או באחד הבע"ח, והוא בא עונש על עוונותיו והוא צער גדול ויסורים להנפש, והוא כאשר אין הגוף ההוא כלי לקבל את הנפש. הרי מובן מזה שהנפש אינו בדומה להשמש שהרי השמש אינו צריך כלי מוכנה והנפש מתגלה במקום שיש כלי מוכנה עכ"פ, ועוד זאת יותר שלפ"ע הכלי כן הוא ההתפשטו' שלו וכנ"ל פ"ג. אמנם זהו לפי שחיות] הנפש בכלל הוא בחי' אור פנימי [וכל או"פ בא בבחי' התלבשו' דוקא, והתלבשות הוא אור בכלי, ושהכלי נקלט האור בתוכה ואז יאיר ויתגלה כו'] דזהו כללות הפרש בין אור וזיו השמש לאור וחיות הנפש, דאור חיו השמש הוא אור מקיף [ולכן כל פעולותיו הוא בבחי' מקיף דוקא, כי עצם השמש הרי יש בו כמה סגולות, ועוד יותר סגולות הפכים מצמיח ומיבש וכדומה, וכל אחד על מה שהוא עלול ע"י השמש יוצא הדבר מהכח אל הפועל, והוא בעצמו בחי' מקיף] ואור וחיות הנפש הוא אור פנימי, לכן צריך כלי מוכנה בכדי שיתגלה האור והחיות ולולא זאת אינו מתגלה כו'".

וליתר ביאור ענין ד"התלבשות" שיש ב"חיות" ואין ב"אור":

דהנה גם ב"אור" יש מה שהוא פועל בדרך "אור פנימי" שהאור "נכנס" בתוך ה"כלי", כמו בפעולת הצמיחה³⁰ – ומ"מ אין זה דומה לענין ד"התלבשות" שיש ב"חיות" דוקא. כי:

1) בנוגע ל"חיות", זה לא רק שפועל (לפעמים) בדרך אור פנימי אלא הוא בעצם "אור פנימי", "ולהיותו אור פנימי לכן צריך [תמיד] כלי מוכנה בכדי שיתגלה האור והחיות, ולולא זאת אינו מתגלה כו'". משא"כ "אור וזיו השמש הוא אור מקיף ולכן כ"ל פעולותיו הוא בבחי' מקיף דוקא", ומאיר על הכל באופן שווה, ו"מה שנק' או"פ הוא רק בזה דידוע דאו"פ הוא בא בדרך התלבשות, היינו התלבשו' נק' מה שהכלי

30) וכמו שיובא לקמן סעיף יא מה שממשיך לבאר בד"ה ובחודש השביעי תרפ"ה (ובד"ה עלה אלקים בתרועה תש"ח) שם, ובד"ה ובחודש השביעי תרס"ג בתוספת ביאורים של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע הנ"ל בקשר למשל לחיות הנפש מפעולה זו של אור השמש שאעפ"כ אי"ו בדרך "התעסקות".

מקבל את האור בתוכו, וישנם "כלים" המתאימים לאור השמש באופן כזה שכאשר אור השמש מאיר עליהם ה"ז פועל עליהם פעולה פנימית וצומחים וכו'³¹.

(2) ועוד ועיקר: אפי' כאשר אור השמש "נכנס בכלי" ופועל בו פעולה פנימית כמו בצמיחה וכו' – אין זה באופן שאור השמש "מתאחד" עם הצמח עד שהצמח נעשה "אור השמש", משא"כ ה"אור פנימי" של חיות הנפש המתלבש בגוף הרי הוא "מתלבש ממש ומתאחד בו עד שהגוף עצמו חי ממנו כו'".

ובנוגע ל"כח":

נוסף לזה שכחות הנפש הם בבחי' התלבשות בפרטי אברי הגוף (וראה סעיף י שלאח"ז), הנה "כח הפועל" מלוכש גם בדבר הנפעל על ידו. וכמ"ש בדא"ח בכ"מ (רושם מ) כח הפועל של האומן נשאר בהכלי שעשה.

וכידוע מ"ש בשער האמונה ספכ"ז:

"וזהו שלא זכה כל צ"ג לגלוי אליהו ורוה"ק עד שתחלה הגיע למדריגה זו דראיה והכרה חושיית בכח הפועל האלקי בנפעל כמו שיהיה לע"ל שידע כל פעול כו', שזהו דוקא ע"י מס"נ האמיתית בהזדככות גדולה מאד בנה"ט בכל כחותיה החומריות להפוך כל תאוה חומרית מן הקצה לקצה דוקא, שאז דוקא עינים לו לראות בראי' חושיית בכח אלקי שבכל בריאה ופעולה גשמית (וכידוע בה"מ ז"ל שהגיע בסוף ימיו לזה אחר כל הצומות וסיגופים ועוצם הטוהרה וקדושה בעבודה תמה שבמחז ולב בשר דוקא, כמו שאמ' בפירוש על מה שהכיר לפועל הכלי מתוך הכלי שהיה סומא בעין א' כו', שא"א להיות זה כ"א במי שיכול להכיר בכל רוחני שבגשם עד כללו' אור החיות האלקי הרוחני שהוא כח ומקור לכל פעולה ובריאה מאין ליש, והוא זכה לזה, שזהו בחי' התלבשות דראיה הרוחניות לראות בגשמיות גם מסוף

31) וכמ"ש בד"ה ובחודש השביעי תרפ"ה שם: "ועם היותו ["אור וחיות הנפש"] אור פנימי בעצם מהותו וכל אור פנימי צריך לכלי מוכנה אליו דוקא כנ"ל, ומ"מ הנה אחר שמתגלה ומאיר בהגוף ה"ה מחי' אותו בדרך ממילא בלי שום התעסקות כו'". [וכדלקמן סעיף יא].

ובד"ה ובחודש השביעי תרס"ג שם: "וכמו ממגד תבואות שמש כו', שאור השמש פועל הצמיחה, וצ"ל דהיינו לפי שהצמח הזה הוא מוכן ומורכב באופן כזה שהשמש יפעול בו הצמיחה וההגדלה, וצמח אחר שאין השמש פועל בו הצמיחה הוא לפי שהוא במזיגה והרכבה אחרת כו' . . דבודאי אופן הארת השמש הוא ככולם בשוה בלי שום התעסקות כלל כו' [אלא הכל תלוי לפי אופן וערך הכלי, הוא המזיגה וההרכבה כו'". וממשיך "ועפ"י"ז יובן מה שנת"ל פ"ד שהשמש פועל בדרך מקיף מבואר מהפסוק וממגד תבואות כו', ועתה מתבאר שהוא בדרך או"פ וביאורו ג"כ מפסוק זה, אלא ניחא ב' העניני' דהשמש מצד עצמו הוא כח מקיף, ופעולתו מצד עצמו הוא ג"כ בבחי' מקיף, והפ"י שפועל ככולם בשוה כו'. אמנם מה שנק' או"פ הוא רק בזה דידוע דאו"פ הוא בא בדרך התלבשות, היינו התלבשו' נק' מה שהכלי מקבל את האור בתוכו, ומשו"ז נק' או"פ וכנ"ל פ"ד בענין כלי כו'".

העולם עד סופו ולראות העתידות עד שקרוב לנבואה ורוה"ק, דהכל ענין אחד כמובן מתוך כל הנ"ל וד"ל)³².

וראה באוה"ת ענינים ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הנ"ל ע' קטז: "בחי' השם עם היותו ג"כ אינו נוגע לעצמיות עכ"ז אינו מובדל כ"כ מהעצמות כמו כח המעשה, שע"י אחיזת הכלי (שנעשה בכח המעשה) עם הכח המלוכב בו אין נמשך עצמיות האדם אחריו".

ובד"ה והר סיני עשן כולו תרס"ב שהובא לעיל סעיף ה': "כמו כח המעשה שרושם מכח המעשה נשאר בהדבר שעושה שהוא דבר הנבדל ממנו לגמרי".

ובד"ה תקעו תרס"ד ע' ב': "וכ"ש הכח שנמשך בהפעולה, וכידוע שבכל פעולה נשאר בה מהכח הפועל וכמ"ש במ"א שהמגיד ז"ל הכיר בהכלי את האומן שעשה אותה, והיינו ע"י כח הפועל שיש בהכלי כו', הנה כח זה ודאי הוא בבחי' התלבשות ותפיסת כו'".

ובהמשך תער"ב פנ"ג שהובא לקמן שם: "וכידוע שנשאר רושם מהפועל בהפעולה, וכנודע שהה"מ ז"ל הכיר מהכלי איך שהי' הפועל כו', הנה זה שייך במלאכת כלי וכה"ג יותר מבזריקה מפני ההתייחסות זל"ז שיש בזה התגלות והתלבשות יותר כו', וכן אדם חס על מעשה ידיו כו')³³.

(32) ובשיחת ש"פ דברים תשד"מ (בלתי מוגה): "וזהו החידוש דלעתיד לבוא – שענין זה יהי' בגילוי לכל. – הרב המגיד – ראה את כח הפועל בפועל גם בזמן הגלות, וכן רבותינו נשיאנו שחוזרים ענין זה בכל ה"שטורעם" – הם רואים זאת גם עתה; אבל לעתיד לבוא – יהי' הגילוי לכל בני".

(33) ראה גם בספה"מ תרמ"ג ע' קלב: "פעולת המעשה הוא שפועל איש דבר בדבר גשמי נפרד ממנו לגמרי כמו עץ ואבן שהוא דבר נפרד ממנו, וגם הכח הפועל שיש בהדבר, דהנה בכ"ד יש כח הפועל בהנפעל שנשאר בו גם לאחר גמר עשיית הכלי, וכידוע שהמגיד דמעזריטש נ"ע הכיר בכלי א' שהאומן שעשה הכלי הוא סומא בעין אחת, הרי גם בגשמיות עשיית איזה מלאכה יש בה כח הפועל, הרי כח זה שעשה נפרד מהאדם הפועל לגמרי".

ובספה"מ תרנ"ו ע' רצג: "...עשיית האומן כלי. . ידוע דרושם מכח הפועל נשאר בהכלי, ולכן אדם חס על מע"י מפני שרושם מכח המעשה שלו נשאר במע"י. וכידוע דהמגיד נ"ע ממעזריטש הכיר בהכלי שהאומן הי' סומא בעין א'. והיינו מפני שראה את הכח הפועל שבה".

ובספה"מ תרע"ח סוף ע' קצט ואילך: "דעשי' הוא שנעשה נפרד לגמרי משא"כ הדבור, הגם שהדבור הוא ג"כ שנפרד ויצא לחוץ אל הזולת, הנה אין זה שנעשה נפרד לגמרי, רק שנראה כאלו נפרד, והראי' שהרי הזולת אינו יכול ליקח גשם אותיות הדבור של חבירו, ובעשי' ה"ה לוקח הזולת את המעשה שלו, וכמו אומן העושה כלי הרי יש כח העשי' של האומן בהכלי שנשאר בה רושם, וכידוע שהמגיד נ"ע הכיר בהכלי שהאומן הי' סומא בעין אחת מפני שיש בה רושם מכח האומן, והי' נעשה נפרד ממנו לגמרי במהות נבדל ממנו ונתפס לזולתו...".

ובספה"מ תש"ט ע' 37 ואילך: "הגם דעשיית הכלי באה בכחו של האומן, אבל לאחר שעשנה את הכלי, שוב הכלי אינה צריכה אל האומן. והגם דגם אחר שנעשית הכלי הרי נשאר כח הפועל בהנפעל, ורבינו המגיד ממעזריטש נ"ע הכיר בהכלי מהותו של האומן, ולכן אדם חס על מעשי ידיו,

ובשיחת ש"פ אמור ה'תנש"א הערה 57, על מ"ש בפנים "דער עולם – עולם מלשון העולם והסתר – איז באַשאַפֿן געוואָרן אין אַן אָפֿן אַז ער (מצ"ע) פֿאַרדעקט אויף אלקות, דעם דבר ה' וואָס איז עם שטענדיק מהוה, מחי' ומקיים. און די עבודה פון אַ אידן באַשטייט אין מגלה זיין בעולם ווי דער אויבערשטער איז אלופו של עולם, הן בכללות העולם און הן בפרטי העולם. . – דער גילוי פון דעם כח הפועל בנפעל":

"במכ"ש ממעשה בשר ודם "שהוא יש מיש", ו"כאשר יצא לצורך כלי שוב אין הכלי צריך לידי הצורך" (שעהיוה"א רפ"ב), שגם שם ישנו כח הפועל בנפעל, "כידוע בהרב המגיד ז"ל. . שאמר בפירוש על מה שהכיר לפועל הכלי מתוך הכלי כו" (שער האמונה ספכ"ז), ועאכו"כ ב"מעשה ה' עושה שמים וארץ", "שהוא יש מאין", ו"צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו" (שעהיוה"א שם)³⁴.

ומכ"ז מובן שיש התלבשות של (רושם מ) כח הפועל בתוך הדבר הנפעל גופא. אלא שאופן ד"התלבשות" של כח הפועל בדבר הנפעל אינו באופן של "אור פנימי", "אור בכלי", שה"כח" מתאחד עם הנפעל כמו "חיות" שהגוף נעשה דבר חי וכו'.

י. בענין דהתלבשות ה"חיות" בגוף גופא הנ"ל – יש הבדל בין החיות כללי לכחות הנפש והחיות פרטי שבהם: (1) בחי' חיות הכללי מתלבש בכללות הגוף, והכלי לזה הוא "גוף האדם" בכלל. משא"כ כחות הנפש והחיות פרטי שבהם הם באים בבחי' התלבשות ותפיסת ממש (גם) בפרטי אברי הגוף לפי מהותם וערכם. (2) אע"פ שגם בחי' חיות כללי הוא "פנימי" עד ש"ניכר שהוא גוף חי" – אבל רק "כחות הנפש" באים בבחי' התלבשות בהאברים במובן של "התגלות" ובמורגש.

ולהוסיף, שזה ש"חיות" הוא "אור פנימי", שלכן הוא "בבחי' התלבשו' דוקא, והתלבשות הוא אור בכלי" – הוא אפי' בבחי' חיות הכללי של הנפש. וכמובן גם מזה שמדובר על חיות הנפש ש"מתלבש ממש ומתאחד בו עד שהגוף עצמו חי ממנו", וה"כלי" שצ"ל ל"חיות" הוא רק זה שהוא "גוף האדם" בכלל ולא גוף הבהמה, ולא מדובר (דוקא) ע"ז שפרטי אברי הגוף גופא צ"ל מתאימים לכחות הנפש המתלבשים בהם וכו'.

אלא שבבחי' כחות הנפש וחיות הפרטי שבהם – זה עוד יותר. ובכ' פרטים:

אבל זה הוא לפי שכח הפועל נמצא תמיד בהנפעל, אבל אין זה שא"א להיות קיומה של הכלי בלא האומן, דהרי הכלי יש לה קיום בלא האומן...".

(34) ויש לציין, שכאן משמע שהמושג "כח הפועל בנפעל" (גם) בשער היחוד"א שם גופא קאי לא על התלבשות כח הפועל (בעשיית ופעולת הכלי, ולמע' בהפעולה של החיות ולקיים את הנפעל – אלא על התלבשות כח הפועל (בהכלי) בנפעל ונברא עצמו. וכן משמע בכר"כ מקומות.

1) מצד אור וחיות הנפש: שבחי' חיות הכללי מתלבש בכללות הגוף, והכלי לזה הוא "גוף האדם" בכלל. משא"כ כחות הנפש והחיות פרטי שבהם הם באים בבחי' התלבשות ותפיסא ממש (גם) בפרטי אברי הגוף לפי מהותם וערכם (וענין זה של "התלבשות ותפיסא" אינו בבחי' חיות הכללי).

2) מצד הרגש הגוף: דאע"פ שגם בחי' חיות כללי הוא "פנימי" עד ש"ניכר שהוא גוף חי" – אבל רק "כחות הנפש" באים בבחי' התלבשות בהאברים כמובן של "התגלות" ובמורגש.

וכמ"ש בתער"ב פנ"ו: "ומה שנת"ל³⁵ שהוא [אור וחיות הנפש] בבחי' או"פ הרי אין זה בבחי' פנימי ממש כמו הכחות בהאברים, שאינם דומים הן באופן הגילוי והן מצד ההרגש בגוף, והיינו דהן מצד האור והן מצד הכלים אינם דומים זל"ז...".

ובפרטיות יותר:

בנוגע לענין הא' – מצד אור וחיות הנפש:

ראה מ"ש בד"ה ובחודש השביעי תרפ"ה (ובד"ה עלה אלקים בתרועה תש"ח) שם בהמשך להנ"ל, סעיף ד': "אמנם כל זה הוא בהאור והחיות הכללי של הנפש שהוא גילוי הנפש ואינו כח פרטי בהנפש ואינו בא בהתלבשות באברי הגוף, אבל בכחות הנפש שהם כחות פרטים שהם באים בהתלבשות ממש באברי הגוף. . וממילא הרי בהכרח שצריך להיות הכנה בהכחות שיוכלו להתלבש בהאברים, דעם היות שהכחות הם פרטים וענינם לפעול ופעולתם בדרך התעסקות, אבל הם כחות רוחניים, כי הרי הנפש וכחותיו המה רוחניים ואינם בערך הגוף שהוא גשמי, ומ"מ לא יוקשה מה שאור וחיות הנפש מחי' את הגוף באור וחיות כללי הנ"ל, לפי שאינו בא בהתלבשות בגוף לכן יכול להחיותו הגם שאינו בערכו, וכמו דוגמת אור השמש שמאיר בבית אף שאינו בערכו כלל, אבל הכחות הרי ענינם שבאים בהתלבשות ממש באברי הגוף ופעולתם הוא בהתעסקות דוקא ועם זה הרי הם כחות רוחניים,

35) בפנ"ה. ושם [חלקו הועתק לקמן בסעיף יא (בנוגע ל"התלבשות" בפעולה) הערה 41]:

"ומה שצ"ל צמצום בכדי להתלבש בגוף, זהו רק בכדי שיהי' לו שייכות אל הגוף, כי גם הארת הנפש אין לו שייכות אל הגוף (וחיות הנפש בד"כ הוא בבחי' או"פ כו' וכמ"ש במ"א), וע"כ צ"ל צמצום בנפש שיהי' לו שייכות אל הגוף כו', והי"ז כמו שהנפש נופח במפוח לחמם את המתכת שזהו רק לקרב את האש אל המתכת כנ"ל, כמו"כ ענין הצמצום בהנפש הוא בכדי שיהי' לו שייכות אל הגוף כו', וכשמתלבש בהגוף ה"ה מחי' את הגוף שלא ע"י התעסקות כו'. ומה שצ"ל הכנה בגוף לקבל חיות הנפש, הי"ז הכנה כללית מה שנברא כך להיות מוכן לקבל צורת נפש האדם.

אלא שמוסיף: "ואין זה כמו הכנת הכלים ואיברי הגוף לקבל הכחות, שזהו הכנה פרטיות להיות בו גילוי הכח בבחי' אור פנימי ממש שזהו תלוי בזיכוך הכלי כו'. וכמו בחומר המוח כשהוא חומר דק ה"ה כלי יותר לקבל אור צורת השכל שמתגלה בו יותר מכמו במוח. . משא"כ בכללות אור וחיות הנפש המחי' את הגוף אין חילוק כלל בין גוף גס לגוף דק, וכמו שבגוף א' אין חילוק בהאיברים פרטים שבו כמו הראש שהוא היותר דק שבאיברים והעקב שהוא היותר גס הרי כולם חיים מהנפש בשוה. כמו"כ אין הפרש בכללות חיות הנפש בין גוף גס לגוף דק והכנת הגוף הוא רק בכללות, דכמו שגוף הבהמה מוכן לקבל צורת נפש הבהמה, כמו"כ גוף האדם מוכן לקבל צורת נפש האדם". וכבפנים כאן.

ואיך אפשר שיהיו בהתלבשות ממש באברי הגוף, אלא בהכרח שיהי' בחי' צמצום באור וכחות הנפש שנמשך ומתגלה רק בחי' היותר אחרונה שבהם שהוא בחי' גשמיות שברוחניות לבד . . . והיינו גם לאחר שמתלבש באברי הגוף בהכרח שיהי' צמצום והכנה בהכח כו'. וכמו בכח השכל שמתלבש במוח שבראש בהכרח שיתצמצם הכח השכל ונמשך רק הארה מצומצמת בבחי' האחרונה שבכח המשכיל מה שמתלבש במוח שבראש להשכיל השכלות בגילוי . . . וגם תלוי בהכנת החומר, דמי שחומר מוחו דק יותר מאיר בו אור השכל בנקל יותר, מ"מ הרי גם הוא צריך יגיעה ע"ז ואינו נמשך ממילא מעצמו כו'. ומזה עצמו דגילוי כח השכל תלוי באופן הכנת החומר מובן שהוא בדרך התלבשות דוקא, והראי' שהרי בהחיות הכללי לא צריך הכנת החומר כלל (כ"א ההכנה כללית שיהי' גוף אדם כו' כנ"ל), ואין חילוק בין גוף דק לגוף עב כו', וכמו דבגוף א' הרי אין חילוק בין מוח שבראש להעקב שברגל שבכולם החיות הכללי בשוה ממש . . . והיינו לפי שאינו בדרך התלבשות, ובהכחות פרטים כמו בכח השכל הרי תלוי אופן התגלותו באופן הכנת הכלי, מובן לפי שהוא בדרך התלבשות".

דאף שגם בנוגע לאור וחיות נפש הכללי, הנה כיון שאור וחיות הנפש בד"כ הוא בבחי' "אור פנימי" ולכן צ"ל 1) צמצום בנפש שיהי' לו שייכות אל הגוף³⁶, 2) וכן צ"ל הכנה כללית מצד הגוף, כדלעיל סעיף ט – אבל אין זה מגיע לאופן העסק והכנה שצ"ל בבחי' כחות הנפש וחיות פרטי שמתלבשים באברי הגוף – הן מצד הכחות והן מצד האברים המקבלים.

ולכאן, ענין זה של "התלבשות ותפיסא" בפרטי אברי הגוף לפי ערכם שיש דוקא בבחי' חיות פרטי שע"י כחות הנפש – זהו הענין ד"התלבשות ותפיסא" שמבואר בהמשך תער"ב ח"ג ע' א'שח שיש רק בבחי' חיות הפרטי של הנפש ולא בבחי' חיות הכללי:

"והנה ענין אור וחיות בכללות, הנה חיות הוא שבא בבחי' התלבשות ותפיסא ואור הוא שלמעלה מבחי' התלבשות כו' . . . והמשל בזה בנפש הוא דחיות הוא מה שמתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם³⁷ וכמו כח הראי' בעין וכח השמיעה באזן וכח התנועה ביד³⁸ כו', ואור הוא בחי' החיות כללי של הנפש שמחי' את הגוף מראשו ועד רגלו בשוה כו', והוא מה שהאדם מרגיש את עצמו בכללות מראשו ועד רגלו כו'".

שבנוגע לב' בחי' "חיות" שבנפש האדם גופא, הנה "מה שמתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם" הוא משל למעלה לבחי' "חיות שבא בבחי' התלבשות ותפיסא", ו"החיות כללי של הנפש שמחי' את הגוף מראשו ועד רגלו בשוה" הוא משל למעלה לבחי' "אור הוא שלמעלה מבחי' התלבשות כו'".

36) כנ"ל הערה 29.

37) ראה לקמן הערה 44.

38) ראה לקמן הערה 69.

ובנוגע לענין השני שנת"ל בתער"ב – מצד הרגש הגוף :

ראה מ"ש בספה"מ תער"ב-ע"ו בהוספות ע' רצב: "דכחות הנפש ה"ה באים בכחי' התלבשות בהאברים כו'. והנה ענין התלבשו' זהו בחי' ההתגלות, מה שכחות הנפש ה"ה מתגלים ומתאחדים בהגוף שמזה הוא גילוי החיות שבגוף, שהחיות שבגילוי ובמורגש הוא מכחות הנפש, דהגם שיש חיות הנפש שמחי' את הגוף לבד מכחות הנפש כו', ה"ז בהעלם, אבל בחי' החיות שבגילוי ובמורגש ה"ז מהכחות, ולכן בהסתלק הכחות אז לא יש בחי' התגלות החיות, כמו בהסתלק כח התנועה מהיד לא יש בחי' התגלות החיות בהיד. והגם שגם אז יש בחי' התגלו' החיות, דזהו מה שניכר שהוא גוף חי לא גוף מת, הנה זהו להיות שגם החיות כללי שבגוף הוא ג"כ בכחי' פנימי כו', אבל החיות שבגילוי ובכחי' מורגש זהו מהכחות כו', וזהו להיותם בחי' התלבשות כו'".

הרי, אע"פ שגם בחי' חיות כללי הוא "פנימי" עד ש"ניכר שהוא גוף חי" – אבל "החיות שבגילוי ובכחי' מורגש זהו מהכחות" דוקא, וענין ה"התלבשות" שבזה "זהו בחי' ההתגלות".

וראה גם ספה"מ אעת"ר הוספות ע' רמו: "אך בזה חלוק בחי' אור וחיות הנפש לאור וזיו השמש, דאור וחיות הנפש ה"ה בא בדרך תפיסא והתלבשות והיינו שא"ז רק מה שהנפש נמצא בגוף שמשו"ז הגוף חי ממנו בדרך ממילא, כ"א מה שהאברים מרגישים את חיות הנפש, כמו"כ הרי חיות הנפש בא בהגשמה לפי אופן האברים, שזהו מה שהעין רואה דבר גשמי כו', משא"כ באור וזיו השמש שאינו בא בדרך תפיסא והתלבשות כ"א בכחי' מקיף, ומה שהשמש פועל פעולות שונות שז"ש ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים ידוע שזהו רק בדרך נעלם ובכחי' שינוי המהות"

דלכאו' מדובר כאן בכחי' חיות הנפש הפרטי מכחות הנפש. וכדמשמע גם מהמשך המאמר שם.

יא. החילוק ביניהם בענין "התלבשות" ו"התעסקות" בפעולה: פעולת כחות הנפש ככ"ל, ובפרט "כח הפועל", הוא בכחי' התלבשות ותפיסא ו"התעסקות" (הן מצד בעל הכח, שנתפס בהפעלת הכח, והן מצד הכח שמתלבש ונתפס בהפעולה). משא"כ "אור" (לא רק שאין השמש נתפס ומתלבש להאיר אור, כנ"ל סעיף ד, אלא גם האור) אינו נתפס ומתלבש בפעולת האור, וגם לא כשפועל פעולה פנימית כמו צמיחה. פעולת החיות (אפי' חיות פרטי) אינו בכחי' "התלבשות ותפיסא" ו"התעסקות".

כמו שיש חילוק בין "אור" "חיות" ו"כח" בנוגע ל"התלבשות" בדבר שבו פועלים, כנ"ל סעיפים ט-י, עד"ז יש חילוק ביניהם בענין "התלבשות" ו"התעסקות" בפעולה עצמה:

פעולת "כח" הוא בכחי' "התלבשות ותפיסא". הן מצד בעל הכח, שמתלבש ונתפס בהפעלת הכח, והן מצד הכח שמתלבש ונתפס בהפעולה ובנפעל. משא"כ

ה"אור" (לא רק שאין השמש נתפס ומתלבש להאיר אור, כנ"ל סעיף ד, אלא גם האור) אינו נתפס ומתלבש בפעולת האור.

וכמ"ש בהמשך תער"ב פנ"ג בנוגע ל"כח":

דמכיון ש"כח" הוא המשכת מהות דבר (כמו "שפע"), כנ"ל סעיף ד – ולכן "כח זה הוא בבחי' התלבשות הן מצד הזורק והן מצד הדבר הנזרק, דהרי הזורק נתפס בהזריקה בזה שצריך לזרוק שלא תהי' הזריקה מעצמה, וגם שבשעה שזורק את האבן אינו יכול לעשות דבר אחר, וכן הפעולה בהדבר הנזרק הוא בדרך התלבשות בו, שהרי פועל בו התחדשות, והוא שילך האבן למע' היפך טבעו דטבע האבן הוא לירד למטה, ובכדי לפעול התחדשות א"א להיות בדרך ממילא כ"א בהתלבשות דוקא . . וכמו"כ בענין הזריקה שכח התנועה שביד הוא בהתלבשות בהאבן לפעול בו רק שהוא בעולם כו'. וכ"ז הוא לפי שמהות כח היד נמשך בזה, לכן הוא בבחי' התלבשות מצד הזורק דהיינו שנתפס בזה כו' [כנ"ל סעיף ד], ומפני שענינו הוא לפעול דבר ע"כ הפעולה בהנפעל היא ג"כ בבחי' התלבשות כו'. והנה כח הזריקה היא בד"כ כח היותר תחתון בכח התנועה ובא בדבר הנבדל לגמרי שאין לו יחס ושייכות אליו, ע"כ ההתלבשות היא בבחי' העלם לגמרי כו'. אמנם באיזה מלאכה כמו בציור וכה"ג ניכר יותר ההתלבשות, דבמלאכת הציור הרי ההתגלות דכח התנועה והתפיסה בזה היא ביותר, וכמו"כ הפעולה היא בהתלבשות יותר מפני שיש יחס יותר להדבר הנפעל עם הפועל כו' (וכידוע שנשאר רושם מהפועל בהפעולה, וכנודע שהה"מ ז"ל הכיר מהכלי איך שהי' הפועל כו', הנה זה שייך במלאכת כלי וכה"ג יותר מבזריקה מפני ההתייחסות זל"ז שיש בזה התגלות והתלבשות יותר כו'³⁹, וכן אדם חס על מעשה ידיו כו'), והחילוק הוא בגסות ודקות דכאשר הדבר הנפעל הוא דבר גס אין ההתגלות בזה כ"כ וההתלבשות בהפעולה היא בעולם יותר, ובדבר דק יש בזה יותר התגלות הפועל וההתלבשות היא בהתגלות יותר כו'...".

ובסעיף ד' בד"ה ובחודש השביעי תרפ"ה (ובד"ה עלה אלקים בתרועה תש"ח) הנ"ל (בהמשך למה שהובא משם לעיל בסעיף י), מבאר עד"ז בנוגע לפעולת כחות הנפש בכלל:

"דהנה עם היות דכחות הנפש הם ג"כ גילויים מהנפש ומ"מ נקראים בשם כחות, וטעם הדבר הוא לפי דענין הכח הוא [1] כח רוחני פרטי [2] דענינו לפעול, [3] ואופן פעולתו הוא בדרך התעסקות דוקא, וכמו כח השכל במוח שבראש וכח הראי' בעין וכו', הרי [1] כח השכל הוא פרטי ואינו כח הראי', וכן בהראי' כו', [2] וענינו לפעול פעולת ההשכלה להשכיל השכלות ולהתחכם בכל דבר חכ', [3] ואופן פעולתו הוא בדרך התעסקות דוקא, דכח השכל פועל בהחומר המוח דוקא, וזהו שבמשך הזמן אשר עוסק במושכלות הרי מזדכך חומר מוחו כנודע, וכן הוא בכל כח מכחות הנפש, א"כ

39) אולי זהו ע"ד הענין שהובא ונת' בסעיף ח שלפנ"ז מד"ה חסידים ואנשי מעשה עת"ר ההבדל בין עשיית כלי וכיו"ב לזריקת אבן וכיו"ב. שבעשיית כלי זה "השפעה נגלית . . והיינו שהשפעה באה בבחי' קירוב ובבחי' גילוי", ובזריקת אבן וכיו"ב זה "השפעה נעלמת . . שבאה בבחי' ריחוק ובבחי' העלם כו'".

הרי הכחות מתלבשים ממש בהאברים פרטים . . דכן הוא הענין בהכחות פרטיים שמתלבשים ממש בהאברים, והאברים ה"ה כלים ממש אל האור וחיות הכח".

ולהעיר, שכאן מדבר בפירוש בנוגע לאופן פעולת הכחות באברי הגוף (כמו כח השכל בחומר המוח), שזהו בדרך "התעסקות", ולא בנוגע לפעולת הכוחות עצמם, להשכיל השכלות וכד', שזהו בדרך "התעסקות" (כמו כח הפועל וכח הזריקה שהפעולה עצמה היא ע"י התעסקות הכח). אבל מובן ופשוט שהכחות אינם פועלים בדרך ממילא⁴⁰.

אבל ב"אור", נוסף זה שמכיון שאור אינו אלא הארה בלבד אין השמש נתפס ומתלבש בזה, כנ"ל סעיף ד, הנה גם פעולת האור אינו בבחי' תפיסא והתלבשות. וכמו שמבאר בהמשך תער"ב להלן בפנ"ז: "המובן מהמשלים הנ"ל דכל שהוא בבחי' אור גם מה שפועל דבר אין זה כמו פעולת השפע, דפעולה שבבחי' שפע הוא בבחי' תפיסא והתלבשות, משא"כ פעולת האור אינו בבחי' תפיסא והתלבשות".

ולא רק מה שהאור מאיר (שזה לא פעולה פנימית), אלא גם מה שהאור פועל בדרך אור פנימי כמו להצמיח צמחים, כנ"ל סעיף ט – ה"ז בדרך ממילא ולא בדרך התעסקות וכו'. וכדלקמן.

וראה גם בד"ה תקעו תרס"ד (ע' ב') בנוגע ל"כח" ו"אור": "והנה כללות ההפרש בין כח לאור הוא דכח הוא שבא בבחי' התלבשות ותפיסא, וכמו כח הפועל בנפעל הרי כח הפועל העושה את הדבר ה"ה מתלבש ונתפס ממש בהפעולה ואינו יכול לעשות ב' דברים כא' מפני שנתפס בהפעולה . . משא"כ אור אינו בבחי' תפיסא, דלבד שהמאור אינו נתפס בהאור וכמ"ש במ"א, הרי גם האור הגם שפועל בהדבר שמאיר בו מ"מ אינו בבחי' תפיסא, שהרי מאיר בכל מקום ועל כל דבר ופועל בכלם בזמן אחד כו'..."

ובנוגע ל"חיות", שהוא ג"כ הארה בלבד מהנפש, כנ"ל סעיף ד, מבואר בהמשך תער"ב פ' נ"ה שם:

40) ולדוגמא, ראה ספה"מ תש"ט ע' כז, וז"ל: "דהנה כחות הנפש בכלל הם ענינים פרטים שיש בנפש דענינם הוא לפעול, ואופן פעולתם הוא בדרך פעולה וע"י התעסקות דוקא, וכמו בכח השכל שהוא ענין פרטי בנפש, דענינו הוא לפעול פעולת ההשכלה ובדרך פעולה דוקא, והיינו שחומר המוח הוא נפעל מפעולת הכח ההוא, וכמו פועל ונפעל הרי בעת שקידת הפועל בנפעל הרי הפועל קשור בהנפעל והנפעל הוא כולו מקושר או מסור אל הפועל, כמו כן הוא גם בכח השכל והמוח שהוא כלי אליו, דכח השכל הוא שוקד רק בהמושכל ההוא והמוח הוא נפעל מאת השכל, ולכן בעת שעוסק בשכל אחד הרי כחו ומוחו שניהם מסורים רק אל השכלה זו, ואין ביכולתו להשכיל או לחשוב (במחשבה עמוקה ועיונית) בשכל אחר לפי שהו מסור ונתון רק אל זה, וכח השכל עם חומר המוח שהם אור וכלי הנה שניהם כאחד עסוקים רק בהשכלה זו, וכל אחד מהם בכל כחו (כלומר בכל יכולתו) נתון ומקושר רק אל ההשכלה ההיא".

"והנה כמו באור וזיו השמש כמו"כ הוא באור וחיות הנפש להחיות את הגוף שהוא ג"כ רק הארה לבד, שהרי עצם הנפש אינו נמשך להחיות את הגוף רק הארתו לבד, ולכן אינו פועל שינוי בהעצם אם מאיר או אינו מאיר כו', וכמו"כ מה שמח" את הגוף ה"ז שלא ע"י התעסקות שע"י התלבשותו בגוף ממילא הגוף חי כו'⁴¹. . . וכ"ז הוא לפי שהמשכה מהנפש הוא בבחי' אור לא בבחי' שפע, ע"כ אינו בבחי' תפיסה והתלבשות כו'".

היינו, דאע"פ ש"חיות" הוא "אור פנימי" שלכן צ"ל כלי מוכנה לזה, כנ"ל סעיף ט, ומ"מ אופן פעולת החיות הוא שלא בדרך התעסקות.

ומובא ע"ז משל ממה ש"באור השמש הרי יש ג"כ מה שפועל בדרך אור פנימי" ואעפ"כ אי"ז בדרך התעסקות⁴².

וכמ"ש בד"ה ובחודש השביעי תרפ"ה (ובד"ה עלה אלקים בתרועה תש"ח) ס"ג הנ"ל בהמשך למה שנעתק משם בסעיף ט שם:

": "...ולחיותו אור פנימי לכן צריך כלי מוכנה בכדי שיתגלה האור והחיות, ולולא זאת אינו מתגלה כו', אבל כשיש כלי מוכנה ומתגלה החיות הנה אופן החיות הוא לא בדרך התעסקות כ"א בדרך ממילא. דגם זה יובן מאור וזיו השמש, דהנה באור השמש הרי יש ג"כ מה שפועל בדרך אור פנימי, וכמו ממגד תבואות שמש כו' שאור השמש פועל הצמיחה, וצ"ל דהיינו לפי שהצמח הוא מוכן ומורכב באופן כזה שהשמש יפעול בו הצמיחה וההגדלה, וצמח אחר שאין השמש פועל בו הצמיחה הוא לפי שהוא במזיגה והרכבה אחרת כו', והיתכן לומר שבהצמח אשר אור השמש פועל בו הוא לפי שאור השמש מתעסק לפעול בו הצמיחה וההגדלה ובהצמח שאינו פועל הוא לפי שאין אור השמש מתעסק בו, דזה הוא דבר מוחלט ודאי דאופן הארת השמש הוא בכלום בשווה בלי שום התעסקות כלל, והצמח אשר הרכבתו והכנתו הוא באופן כזה אשר יוטב צמיחתו ע"י הכאת אור השמש הוא נפעל בדרך ממילא מאור וזיו השמש כו'. וכמו כן יובן באור וחיות הנפש אחר שמתגלה ומאיר בהגוף, ועם היותו אור פנימי בעצם מהותו וכל אור פנימי צריך לכלי מוכנה אליו דוקא כנ"ל, ומ"מ הנה אחר שמתגלה ומאיר בהגוף ה"ה מחי' אותו בדרך ממילא בלי שום התעסקות כו' . . . אבל בחיות הנפש בגוף שהנפש א"צ עסק והכנה להחיות את הגוף, וכמו"כ הגוף א"צ יגיעה והכנה לקבל את החיות. ומה שיש בו ההכנה כללית שהוא

41) וממשיך: "ומה שצ"ל צמצום [בנפש] בכדי להתלבש בגוף, זהו רק בכדי שיהי' לו שייכות אל הגוף, כי גם הארת הנפש אין לו שייכות אל הגוף (וחיות הנפש בד"כ הוא בבחי' או"פ כו' וכמ"ש במ"א), וע"כ צ"ל צמצום בנפש שיהי' לו שייכות אל הגוף כו', וה"ז כמו שהנפש נופח במפוח להמם את המתכת שזהו רק לקרב את האש אל המתכת כנ"ל, כמו"כ ענין הצמצום בהנפש הוא בכדי שיהי' לו שייכות אל הגוף כו', וכשמתלבש בהגוף ה"ה מחי' את הגוף שלא ע"י התעסקות כו'".

42) וכבר נת' סעיף ט שאפי' מה ש"אור השמש" פועל בדרך אור פנימי אי"ז כמו תוכן הענין ד"פנימי" ו"התלבשות" של "חיות" שמתלבש בגוף עד שמתאחד בו והגוף עצמו נעשה חי.

גוף האדם ולא גוף בהמה, זהו שנברא כך להיות מוכן לקבל צורת נפש האדם, אבל אחר שנברא א"צ שום עסק והכנה כו', ולכן לא יתכן ע"ז לומר ענין התלבשות מאחר שהוא בדרך ממילא הן מצד הנפש והן מצד הגוף כו' 43.

הרי שמפעולת אור השמש בדרך אור פנימי (כמו בצמיחה), שמ"מ אי"ז בדרך התעסקות, מובן בנוגע לפעולת ה"חיות".

היינו, אע"פ שבנוגע ל"התלבשות" בדבר שפועלים יש הבדל בין "אור" ו"חיות" – ש"חיות" (אפי' חיות כללי), להיותו "אור פנימי", הנה כדי שיאיר בגוף צ"ל 1) צמצום בנפש שיהי' לו שייכות אל הגוף, 2) הכנה כללית מצד הגוף, משא"כ "אור" שהוא "אור מקיף" למעלה, וכנ"ל סעיף ט בארוכה, אבל בנוגע ל"התלבשות" בפעולה עצמה "אחר שמתגלה ומאיר בהגוף" – הנה בזה דומה "חיות" ל"אור" שאי"ז בבחי' "התלבשות" ו"התעסקות".

ויש להוסיף, שלכאור' ענין זה שב"חיות הנפש בגוף", "שהנפש א"צ עסק והכנה להחיות את הגוף, וכמו"כ הגוף א"צ יגיעה והכנה לקבל את החיות" – הוא לא רק

(43) ועד"ז בד"ה ובחודש השביעי תרס"ג בתוספת ביאורים של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע הנ"ל בהמשך למ"ש משם בסעיף ט:

"ויובן זה עד"מ באור השמש הרי יש ג"כ מה שפועל בדרך או"פ (והפירוש או"פ מצד כלי המקבל, וכמשי"ת א"ה, ואין זה סותר למשנת"ל פ"ד [ושם: "וכמו אור וזיו השמש שמאיר בבית שנעשה בבית אור, הרי אין זה ע"י התעסקות השמש להאיר את הבית, ומשו"ז לא יתכן לומר על אור השמש שהוא בבחי' התלבשות בבית [רק כאשר היות השמש עצם בהירי וטבעו להאיר ממילא מאיר גם בהבית, והגם שנמצא בשמש כמה פעולות כמ"ש וממגד תבואות שמש והפירות מתבשלי' על ידה כידוע, וכמו"כ בשאר דברי' השמש פועל בהם כו', אמנם זה הוא ג"כ מהשמש בדרר מאיליו וממילא ואינו בבחי' התעסק' כלל]. וכמו"כ הוא באור וחיות הנפש ג"כ שאינו בבחי' התלבשות כו'"] , ובהמשך הדברי' מבואר היטיב, ומושג בדקות השל)]] וכמו ממגד תבואות שמש כו', שאור השמש פועל הצמיחה, וצ"ל דהיינו לפי שהצמח הזה הוא מוכן ומורכב באופן כזה שהשמש יפעול בו הצמיחה וההגדלה, וצמח אחר שאין השמש פועל בו הצמיחה הוא לפי שהוא במזיגה והרכבה אחרת כו', והיתכן לומר שבהצמח שהוא פועל בו הוא בדרך התעסקות ובמה שאינו פועל אינו בדרך התעסקות, דבוראי אופן הארת השמש הוא בכלום בשוה בלי שום התעסקות כלל כו' [אלא הכל תלוי לפי אופן וערך הכלי, הוא המזיגה וההרכבה כו' (ועפ"י יובן מה שנת"ל פ"ד שהשמש פועל בדרך מקיף מבואר מהפסוק וממגד תבואות כו', ועתה מתבאר שהוא בדרך או"פ וביאורו ג"כ מפסוק זה, אלא ניחא ב' העניני' דהשמש מצד עצמו הוא כח מקיף, ופעולתו מצד עצמו הוא ג"כ בבחי' מקיף, והפי' שפועל בכלום בשוה כו'. אמנם מה שנק' או"פ הוא רק בזה דידוע דאו"פ הוא בא בדרך התלבשות, היינו התלבשו' נק' מה שהכלי מקבל את האור בתוכו, ומשו"ז נק' או"פ וכנ"ל פ"ד בענין כלי כו']] וכמו"כ יובן באור וחיות הנפש אחר שמתגלה ומאיר בהגוף ה"ה מחי' אותו בדרך ממילא בלי שום התעסקות כו' [דהן אמת שהנפש התפשטותו הוא דוקא בגוף האדם, והראי' מגלגולי' שהוא צער הנפש ויסורים לו, ומ"מ כשמאיר בגוף אינו בבחי' התעסקות כל עיקר כ"א בדרך ממילא ובלי שום התעסקות]."

בבחי' חיות הכללי אלא גם בבחי' חיות הפרטי של פרטי אברי הגוף ע"י כחות הנפש שמתלבשים בהם.

דאע"פ שנת' לעיל שכחות הנפש בכלל פועלים בדרך התעסקות – הרי זהו בנוגע לענין ה"כח" שבהם, "שענינם לפעול" – כמו כח השכל להשכיל השכלות וכח הראי' לראות, וכד'. אבל בנוגע לענין ה"חיות" שבהם, שע"י התלבשותם בפרטי אברי הגוף הרי הם מחיים את אברי הגוף בבחי' חיות פרטי – הרי זה לכאור' שלא בדרך התעסקות.

דאע"פ שמכיון שכחות הנפש הם בחי' "אור פנימי ממש" ומתלבשים ממש בפרטי אברי הגוף, הנה העסק שצ"ל בהם כדי שיתלבשו בגוף, וההכנה שצ"ל מצד האברים שיוכלו לקבל את הכחות, הוא עוד יותר מבחי' חיות הכללי של הנפש, כנ"ל סעיף ט – ה"ז רק בנוגע כדי שיוכלו להתלבש בפרטי אברי הגוף ממש באופן פנימי, אבל "אחר" שמתלבשים באברי הגוף באופן פנימי, "חיים" אברי הגוף מהם בדרך ממילא בלי שיתעסקו להחיות אותם ובלי הכנת הגוף לקבל חיות זה⁴⁴.

ולסיכום – בנוגע ל"התלבשות" בפעולה:

פעולת ה"אור", אפי' מה שפועל בדרך אור פנימי כמו צמיחה, אינו בדרך התלבשות והתעסקות.

פעולת ה"חיות" עצמה, אפי' החיות פרטי, אינו בדרך התלבשות והתעסקות [ורק מכיון שהוא "אור פנימי" שבא בהתלבשות בגוף (דלא כמו "אור" שהוא "מקיף" על הדבר) – הרי צ"ל הכנה בנפש כדי שיאיר בגוף, וכ"ש בבחי' חיות פרטי כדי שיוכל להתלבש ממש בפרטי אברי הגוף].

פעולת ה"כח" (כחות הנפש בכלל "שענינם לפעול", כמו כח השכל להשכיל, ובפרט כח הפועל) הוא בדרך התלבשות והתעסקות.

יב. החילוק בין "אור" "חיות" ו"כח" בענין "התחלקות": ב"אור", שהוא דבוק ממש בהעצם והוא מאיר בבחי' "מקיף", אין התחלקות. ב"כח" יש התחלקות גם באופן הפעולה של כח הפועל עצמו. ב"חיות": בחי' חיות

44) וגם מ"ש בתערוב' ח"ג ע' א'שח שהובא לעיל בסעיף י שיש בחי' "התלבשות ותפיסא" בבחי' חיות פרטי של הנפש – "והנה ענין אור וחיות בכללות, הנה חיות הוא שבא בבחי' התלבשות ותפיסא ואור הוא שלמעלה מבחי' התלבשות כו' . . והמשל בזה בנפש הוא דחיות הוא מה שמתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם וכמו כח הראי' בעין וכח השמיעה באזן וכח התנועה ביד כו', ואור הוא בחי' החיות כללי של הנפש שמחיי את הגוף מראשו ועד רגלו בשוה כו', והוא מה שהאדם מרגיש את עצמו בכללות מראשו ועד רגלו כו' –

לא מדובר ב"התלבשות" בהפעולה דלהחיות עצמה אלא "התלבשות ותפיסא" בפרטי אברי הגוף [למטרת] החיותם. שענין זה הוא באמת בעיקר רק בבחי' חיות פרטי וכחות הנפש ולא בבחי' חיות הכללי. וכמו שנת' סעיף י שם.

אבל הענין ד"התלבשות" בלהחיות הגוף – לכאור' אי"ז אפי' בבחי' חיות פרטי.

כללי אינו בבחי' התלבשות ותפיסא באברי הגוף ואין בו התחלקות
משא"כ בחי' חיות פרטי.

ב"אור" אין בו התחלקות. הן מצד הדביקות של "אור" בהמאור (כנ"ל סעיף ה) הרי הוא לפי אופן המאור, וגם האופן שמאיר את הזולת הוא בדרך "אור מקיף" ובמילא מאיר בכ"מ בשווה.

ב"כח" יש התחלקות (ולא רק ש"כחות" בעצם "שענינם לפעול" ו"אינם התפשטות הארה מהנפש, ורק שמהנפש נמצאים כחות שהן כמו דברים נבדלים ממנו" (כנ"ל שם), הרי הם מחולקים זה מזה, שכ"א מהם ענינו לפעול ענין מסויים, אלא ש)אופן הפעולה של כח הפועל עצמו הוא בהתחלקות.

וז"ל בד"ה תקעו תרס"ד הנ"ל ע' ד' (ועד"ז בד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס הנ"ל ע' סו-טז):

"עוד זאת דכח הפועל בא בריבוי התחלקות וכמו בכח היד שבא בריבוי התחלקות ע"י האצבעות שהן מחלקים את כח היד לכמה פעולות שונות כמו כתיבה וציור וכו', ובפעולה אחת יש כמה תנועות כמו בכתיבה יש בכל אות כמה תנועות כו', גם בכח יש פנימי' וחיצוני' והיינו מה שלפעמים נמשך רק חיצוניות הכח כמו לזרוק ולהגבי' דבר קטן שא"צ לזה פנימיות כחו כלל ולפעמים יש גילוי פנימיות כחו כמו לזרוק בכח כו', וגם לפעמים מתלבש בכח המעשה כח עליון ממנו כמו בכתיבה וציור שמתלבש בו כח השכל כו', משא"כ באור שהוא פשוט ואין בו התחלקות וגם באור אינו שייך כ"כ פנימי' וחיצוני' דלפי אופן המאור כן האור, ויש אור גדול ואור קטן וכמו אור השמש ואור הלבנה שחלוקים זה מזה אבל הכל הוא לפי אופן המאור ולפי כח המאור כו'".

ובהמשך תער"ב פ' שכ"ט: "וגם כח בא בבחי' התחלקות והן אצבעות היד המחלקים את כח התנועה בכמה תנועות שונות כמו לכתוב ולצייר ולזרוק, שבכא"א יש כמה תנועות שונות כמו בכל אות בפרט כו', משא"כ אור שהוא אור פשוט ואין בו התחלקות כו'".

וכנ"ל סעיף ט מד"ה ובחודש השביעי תרפ"ה (ובד"ה עלה אלקים בתרועה תש"ס) ס"ג: "דאור חיו השמש הוא אור מקיף ולכן הוא מאיר בכל מקום, ובכל מקום שהוא מאיר הוא בשווה".

ועד"ז בד"ה ובחודש השביעי תרס"ג שהובא שם: "[שהרי אור וזיו השמש אינו צריך] לכלי מוכנה כלל שמאיר בכל מקום [בשוה כו', שהרי מאיר גם באשפה ומקומות המטונפים בדוגמת הארתו בבית ועל אבן טוב, כי כל זה אינו נוגע אליו ואינו צריך כלי כלל, וגם במקום שאינו כלי לקבל האור והזיו הוא ג"כ מאיר]".

ובנוגע ל"חיות":

בחי' החיות כללי שאינו בא בהתלבשות בפרטי אברי הגוף, אין התחלקות.

וכמ"ש בד"ה ובחודש השביעי תרפ"ה סוף ס"ד: "בהחיות הכללי לא צריך הכנת החומר כלל (כ"א ההכנה כללית שיהי' גוף אדם כו' כנ"ל), ואין חילוק בין גוף

דק לגוף עב כו', וכמו דבגוף א' הרי אין חילוק בין מוח שבראש להעקב שברגל שבכולם החיות הכללי בשוה ממש, דעם היות שבעצם ענין ומהות החומריים הרי יש הפרש גדול בין חומר מוח שבראש לחומר העקב שברגל, דהגם שחומר המוח הוא ג"כ חומר גשמי ואינו רוחני, אבל מ"מ הרי יש הפרש גדול, אבל מצד האור והחיות הכללי הוא בכולם בשוה, דכמו"כ אין חילוק איזה גוף שיהי' הרי נמשך החיות הכללי בשוה, והיינו לפי שאינו בדרך התלבשות, ובהכחות פרטים כמו בכח השכל הרי תלוי אופן התגלותו באופן הכנת הכלי, מובן לפי שהוא בדרך התלבשות, דכן הוא הענין בהכחות פרטיים שמתלבשים ממש בהאברים והאברים ה"ה כלים ממש אל האור וחיות הכח".

ובבחי' חיות הפרטי שמתלבש ממש (ע"י כחות הנפש) בפרטי אברי הגוף להחיותם, כנ"ל סעיף י – יש בו התחלקות, וכנ"ל סעיף ב מסש"ב פנ"א שמתחלק לתרי"ג מיני כחות וחיות⁴⁵.

וראה גם מ"ש בהמשך תער"ב בתחלתו בפ"ג : "וזהו ג"כ הסיבה מה שהאור והחיות פנימי של הנפש בא בבחי' התחלקות באברי הגוף שאינו בשוה בכל האברים, שהרי אינו דומה אור וחיות הנפש כמו שהוא בראש וכמו שהוא בגוף, שעם היות שהראש הוא קטן בכמות לגבי הגוף ומ"מ הרי עיקר גילוי הנפש הוא בראש דוקא כו', וברגל החיות במיעוט ביותר כו'. זהו מפני שהגילוי דאור וחיות הנפש הוא לפי אופן הכלים שהחיות בא בבחי' התלבשות ותפיסא לפי מציגת הכלי כנ"ל, ע"כ לפי אופן דקות הכלי הוא גילוי אור הנפש דהראש שהוא במציגה דהרכבה בבחי' חומר דק דמשו"ז הוא כלי מוכן יותר לאור וחיות הנפש, ע"כ מאיר שם אור הנפש בגילוי יותר דהיינו שמאירים שם כל הכחות הנעלים שבנפש כו', ובגוף הוא בבחי' מיעוט האור לגבי הראש שאור הנפש מצומצם שם כו', וברגל שהוא בבחי' חומר עב ביותר ע"כ גם אור הנפש מצומצם שם ביותר כו'. וכמו"כ בהתלבשות הכחות זב"ז שהכח העליון מתלבש בכח התחתון, וכמו השכל שמתלבש במדות וגם בכח התנועה וההילוך כו' כנ"ל, ה"ה בא בבחי' התחלקות, וכמשנת"ל דאור השכל המתלבש במדות הוא בחי' חיצוניות השכל לבד כו', ובכח התנועה מתלבש רק שכל המעשי שאין זה עצמות השכל כלל כו', ועצם ומהות השכל הוא במוח שבראש דוקא כו'. וכן בשארי כחות כמו המדות וכח התנועה גופא שנמצא ביד וגם ברגל הרי אינו בשוה בהם דעיקר כח התנועה לפעול ולעשות דבר הוא ביד ומה שבא ברגל הוא בהילוך לבד כו', והיינו דלפ"ע הכלים כן מתצמצם אור וחיות הנפש בהם שמתמעט ממדרי' למדרי' כו'. וכ"ז הוא מפני שזהו התגלות בחי' הפנימי שיש בנפש היינו בחי' הכחות שבו כו'".

(45) וה"כלל" של בחי' חיות פרטי זו שמתחלק לתרי"ג מיני כחות וחיות אלו – שורה במוח שבראש וממנו נמשך לכל פרטי האברים. וכמ"ש שם.

(ואע"פ שגם "חיות" (אפי' בחי' חיות הפרטי) הוא הארה שדבוק בהעצם, כנ"ל סעיף ה, ע"ד "אור" – ומצד זה הי' צ"ל שגם "חיות" לא יהי' בו התחלקות כמו "אור" שאין בו התחלקות מצד דביקותו בהמאור שהוא לפי אופן המאור וכנ"ל? אלא שבאמת כבר הובא סעיף ה שם מד"ה ויאמר ה' אל אברם אעת"ר, שהדביקות ד"חיות" (אפי' של בחי' חיות כללי) בהעצם אינו כמו הדביקות ד"אור": "אור וזיו השמש . . . ה"ה בבחי' יחוד ודביקות ממש בהעצם עד שהוא בבחי' פשיטות ממש כמו העצם שהרי האור מאיר בכ"מ שהעצם נמצא ובכ"מ שמאיר אין בו שום שינוי כלל שהוא בכ"מ בשווה ממש ואינו מקבל שינוים משום דבר . . . וזה מורה על היחוד והדביקות שלו בהעצם שהוא כמו העצם כו', וחיות הנפש הגם שהוא ג"כ בבחי' יחוד ודביקות בהעצם מ"מ אינו כמו ענין האור שהרי בהמשכתו אינו כמו העצם בזה שיש בו כחות גם בהחיות הכללי וכ"ש בבחי' פרטיות החיות המתלבש באברי הגוף כו', וכמו כח השכל והמדות כו', ובהתלבשותם באברי הגוף ה"ה באים בבחי' הגשמה כפי אופן האברים כו', א"כ בהכרח שאין הדביקות כ"כ כמו באור כו'".

יג. החילוק בין "אור" "חיות" ו"כח" בענין ה"שינוי" (נוסף לחילוק ביניהם בנוגע ל"שינוי" בהעצם, כנ"ל סעיף ד): ב"אור" אין שינוי. כי אינו בבחי' "התלבשות" לא בדבר שעליו מאיר ולא בפעולת האור. ב"כח" יש "שינוי" – הן מצד ההתלבשות בדבר שפועל והן מצד ההתלבשות בפעולה. "חיות", אע"פ שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא בפעולה דלהחיות, אבל הוא בבחי' "אור פנימי" בגוף, וכ"ש בחי' חיות פרטי שבבחי' התלבשות ותפיסא ממש בפרטי אברי הגוף, ומצד זה יש בו שינוי.

החילוק בין "אור" "חיות" ו"כח" בענין ה"שינוי" (נוסף לחילוק ביניהם בנוגע ל"שינוי" בהעצם, כנ"ל סעיף ד):

ב"אור" אין שינוי –

1) לא מצד הדבר שעליו פועל ומאיר, כי אינו "מתלבש" בו אלא בבחי' "מקיף" עליו, כנ"ל סעיף ט. וכנ"ל שם מ"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" סי"ד: "ומעין זה הוא במשל האור הנ"ל שגם במקום וכלי שהוא מאיר אינו מתערב כ"כ להמקום, וכמו שלא שייך לומר כשמאיר במקום שיש בו ריח שיהי' נקלט הריח בהאור כיון שאינו בגדר זה כו'".

2) ולא מצד הפעולה, שהרי אינו בבחי' התלבשות ותפיסא בהפעולה, כנ"ל סעיף יא. וכמ"ש גם בהמשך תער"ב פ' רמא, בהמשך למה שנעתק לעיל סעיף ד: "והענין למע' הוא ע"פ הידוע ההפרש בין אור ושפע (עמשנת"ל פ"ג ואילך באורך) . . . והוא דבהמשכה שבבחי' אור אין בזה שינוי לא בהמקור ולא בהאור דלהיות שהוא הארה לבד אינו פועל שינוי בהמקור כו', ומפני שאינו בא בהתלבשות ותפיסא (שזהו להיותו אין כמו העצם כו') אין שינוי גם בהאור כו'".

ב"חיות" – יש שינוי. דאע"פ שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא בפעולה דלהחיות, כנ"ל סעיף יא, אבל הוא בבחי' "אור פנימי" והתלבשות בגוף, כנ"ל סעיף ט, וכ"ש בחי' חיות פרטי שבבחי' התלבשות ותפיסא ממש בפרטי אברי הגוף, כנ"ל סעיף י, ולכן החיות משתנה ומתגשם ע"י התלבשותה בגוף.

ראה לדוגמא בד"ה לך אמר לבי עת"ר: "וכנודע דאור השמש אינו בבחי' אור פנימי (ולא כמו אור וחיות הנפש, שבא בבחי' אור וחיות פנימי בגוף, ולכן ה"ה בא בהגשמה לפי אופן חבור הגוף, וכמשי"ת, משא"כ אור השמש אינו מתגשם כ"כ לפי אופן גשמיות העולם, מפני שאינו בבחי' או"פ) בבחי' התלבשות ממש, כ"א שמאיר מלמעלה בבחי' מקיף כו".

וראה גם ד"ה ויאמר ה' אל אברם אעת"ר, שנעתק לעיל כמ"פ: "דאור הוא עד"מ אור וזיו השמש דעם היותו הארה ה"ה בבחי' יחוד ודביקות ממש בהעצם עד שהוא בבחי' פשיטות ממש כמו העצם שהרי האור מאיר בכ"מ שהעצם נמצא ובכ"מ שמאיר אין בו שום שינוי כלל שהוא בכ"מ בשהו ממש ואינו מקבל שינוים משום דבר . . . וחיות הנפש הגם שהוא ג"כ בבחי' יחוד ודביקות בהעצם מ"מ אינו כמו ענין האור שהרי בהמשכתו אינו כמו העצם בזה שיש בו כחות גם בהחיות הכללי וכ"ש בבחי' פרטיות החיות המתלבש באברי הגוף כו', וכמו כח השכל והמדות כו', ובהתלבשותם באברי הגוף ה"ה באים בבחי' הגשמה כפי אופן האברים כו".

ב"כח" יש "שינוי" –

(1) מצד פרטי אברי הגוף שכחות הנפש הם בבחי' התלבשות ותפיסא ממש בהם, כנ"ל סעיף י.

ולכא"ו ב"כח הפועל" שייך שינוי גם בבחי' (רושם מ) כח הפועל שמלוכש בכלי שעשה, כנ"ל סעיף ט (אף שאינו בא בו באופן "פנימי" כמו "חיות" בגוף, כנ"ל). וכמו שיובא לקמן סעיף כה מד"ה תקעו תרס"ד בנוגע לבחי' "כח" דלמע' "דבבחי' כח שייך תפיסא, היינו בבחי' כח המתלבש בהנפעל, וענין התפיסא הוא מה שבבחי' זו יכול להיות שהמלביש יהי מושל ושולט ח"ו על המלובש".

(2) מצד הפעולה. כיון שהפעולה הוא בבחי' התלבשות ותפיסא ו"התעסקות" הן מצד בעל הכח, שמתלבש ונתפס בהפעלת הכח (כנ"ל סעיף ד) והן מצד הכח שמתלבש ונתפס בהפעולה, וזה פועל עליו שינוי. כנ"ל סעיף יא.

יד. סוג הפעולה: "כח" פועל בבחי' התחדשות דבר: (1) כמו ציור בחומר פשוט. (2) יש פעולה שבא בהתחדשות ממש היפך הטבע, כמו לזרוק אבן מלמטל"מ"ע. (3) הפעולה הגשמית אינה ממהות כח הפועל הרוחני. "אור" פועלתו אינו בבחי' התחדשות בהגשם, וגם פועלתו היא ממהות הפועל ("אור"). "חיות": פועלתו היא ממהות הפועל ("חיות"), אבל

הפעולה היא בבחי' התחדשות בגשם יותר מפעולת האור, שהרי הגוף נעשה חי, אלא שאינו התחדשות בעצם הדבר כמו ב"כח".

"כח" פועל בבחי' התחדשות דבר. ובזה כמה פרטים: (1) פועל התחדשות דבר, כמו ציור בחומר פשוט. (2) יש פעולה שבאה בבחי' התחדשות ממש היפך הטבע, כמו לזרוק אבן מלמטלמ"ע. (3) הפעולה אינה ממהות כח הפועל, כי כח הפועל הוא רוחני והפעולה היא גשמית.

וכמ"ש בהמשך תער"ב פ' שי"א בנוגע ל"כח":

"דהנה אנו רואין הפרש בין אור וכח דכח הוא פועל בבחי' התחדשות דבר, וכמו אומן הפועל איזה דבר כמו שעושה כלי או מצירי איזה ציור ה"ז התחדשות דבר שבתחלה הוא חומר פשוט וכח הפועל שבו עשה בו ציור שזהו התחדשות כו', והגם שהחומר נושא את הצורה בתוכו כו', מ"מ אין הצורה רק בבחי' גילוי ההעלם מהחומר שהרי מה שהחומר נושא כו' זהו רק מה שהחומר ראוי לעשות בו הצורה, ואין זה שהצורה ישנה כלול בהעלם בהחומר כו' . . וע"כ הצורה הוא בבחי' התחדשות כו'. יש פעולה שבאה בבחי' התחדשות ממש היינו היפך טבע הדבר, וכמו בכח הזריקה שכח התנועה שביד זורק את האבן מלמטלמ"ע הרי עושה התחדשות בהאבן, דטבעו מצ"ע הוא לירד למטה וכח היד עשה בו התחדשות להוליכו למעלה היפך טבעו כו', הרי פעולת הכח הוא בבחי' התחדשות דבר כו'. וגם ענין ההתחדשות בזה שהפעולה אינה מהות כח הפועל דכח הפועל הוא כח רוחני והפעולה הנעשה מזה היא פעולה גשמיות שאינה ממהות הפועל כו'⁴⁶, ובכח הזריקה מלמטלמ"ע הרי כח הפועל שהוא כח התנועה אינו לזרוק למעלה דוקא והוא כח הפשוט כו', והזריקה למעלה דוקא הוא התחדשות כו' (דכשם שעצם ענין הכח בא בבחי' התחדשות מן העצם לא בבחי' התפשטות כנ"ל [ראה לעיל סעיף ד] כמו"כ פעולתו ג"כ בבחי' התחדשות כו')."

אבל "אור" פעולתו אינו בבחי' התחדשות בהגשם, אפי' הצמיחה שעל ידו אי"ז התחדשות בהגשם, וגם פעולתו היא ממהות הפועל ("אור").

וכמו שממשיך שם:

46 ולהלן בפ' שכ"ב מבאר שלכן אין "כח ופועל" כמו "העלם וגילוי", אף "שהרי הפעולה הנגלית היתה בהעלם כלולה בכח הפועל שבכוחו לפעול כל פעולה גם טרם שפועל מאומה, וא"כ אין כל חדש בגילוי הפעולה רק מה שיצאה לגילוי מהעלמה בלבד כו'" – כי "באמת אינו דומין זה לזה שהרי הפעולה הגשמיות לא הי' במציאות כלל בכח הפועל הרוחני, רק מה שהי' בכח הפועל לפעול את הגשם ה"ז כח רוחני, והפעולה היא באה בבחי' התחדשות ממש מהכח הפועל כו'. וזה בעצם הפעולה הממשית שבאה בבחי' התחדשות".

ובפ' שכ"ג מוסיף בזה, שלכן הפעולה היא בבחי' התחדשות לא רק לגבי עצם כח התנועה והפועל אלא גם לגבי כח הפועל הפרטי הפועל פעולה זו: "והנה הפעולות בפועל היינו כשהכחות פ"טים פועלים בהדבר יש ממש ה"ז בבחי' התחדשות גם לגבי גילוי התנועות שהן כחות רוחניים והפעולה היא גשמיות כו'".

"משא"כ האור פעולתו אינו בבחי' התחדשות וכמו אור וזיו השמש המאיר לארץ ולדרים עלי' הרי אינו פועל שום התחדשות בהדבר שמאיר עליו רק מה שמאיר אותו שהפעולה היא ממהות הפועל כו', והתחדשות בגשם הדבר אינו נעשה מזה כלל כו', וכמו גם הצמיחה שע"י השמש וכמ"ש ממגד תבואות שמש כו' אין זה התחדשות בהגשם כו', וכמ"ש באגה"ק סי' ד' בענין המזל המכה בו ואומר לו גדל שזהו רק הצמיחה מקטנות לגדלות שהוא בחי' התפשטות לבד כו'".

ובנוגע ל"חיות": פעולתו היא ממהות הפועל, "חיות", אבל הפעולה היא בבחי' התחדשות בגשם יותר מפעולת האור, שהרי הגוף נעשה חי, אלא שאינו התחדשות בעצם הדבר כמו ב"כח".

וכמו שממשיך שם:

"וגם אור וחיות הנפש שמח" את הגוף הרי הפעולה היא ממהות הפועל כו', רק בחיות הנפש בגוף הרי הגוף חי מהנפש וכמשנת"ל פ' רפ"ד דהגוף אינו רק כמו לבוש רק שהוא עצמו חי מהנפש כו', וזהו מפני שאור וחיות הנפש בא בבחי' או"פ לא כמו אור השמש שבבחי' או"מ כו', ולכאור' זהו ג"כ התחדשות והוא שהדבר הבלתי חי בעצם נעשה חי כו'. אך ההתחדשות בזה אינו בעצם הגוף שלא נתחדש בו דבר בעצם רק התחדשות החיות לבד כו', ובד"כ התחדשות החיות אינו התחדשות ניכרת כ"כ, וכמו בצמיחה הנה התהוות גשם הפרי הוא התחדשות ניכרת אבל התחדשות הטעם של הפרי אינו התחדשות ניכרת כ"כ כו' (ומ"מ ה"ז התחדשות יותר מפעולת האור, וי"ל שזהו היתרון שבחיות לגבי אור בהג' מדר' דאור חיות וכח כו', דעם היות שאור נעלה יותר מבחי' החיות בבחי' הגילוי ובהדבקות במקורו שבא שלא בבחי' צמצום כו', מ"מ בענין ההתחדשות בהפעולה יש יתרון בחיות על האור כו' . . ועיקר ההתחדשות בעצם הדבר ובבחי' התחדשות ניכרת הוא בבחי' כח דוקא כו'".

וראה לקמן סעיפים לב-לג מה שנתבאר שם בכל זה.

טו. בחי' כח (כח הפועל) מורה על "גילוי מן ההעלם". שלפני הפעולה הכח עצמו הי' בהעלם, וע"י הפעולה התגלה הכח מן ההעלם. וגדר זה של "גילוי" אין ב"אור". ד"כח" שכל ענינו הוא לפעול - הרי (1) כל זמן שאינו פועל הרי זה נחשב שהכח הוא "בהעלם", (2) ע"י הפעולה (דוקא) מתגלה הכח "מן ההעלם". אבל "אור" שאין כל ענינו להאיר - (1) אינו נחשב ב"העלם" כשאינו מאיר, (2) אינו "מתגלה" ע"י שמאיר, ובמילא אינו בגדר "גילוי" ("גילוי מן ההעלם").

הנה בד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס הנ"ל סעיף ח ע' סה, בהמשך למ"ש שם "הנה ידוע בענין ג' בחי' כח ואור וחיות הנז' בס' קבלה ובס"ב שאינן כפל לשונות כ"א הן ענינים מחולקים המורים על פרטי' מיוחדים באלקות", כנ"ל, מתחיל לבאר:

"דהנה כח מורה על גילוי מן ההעלם, וכמו עד"מ כח היד הזורק את האבן מלמטלמ"ע שהאבן הולך למעלה היפך טבעו דטבע האבן לירד למטה אבל ההליכה למעלה היא היפך טבעו ובזה נגלה כח היד הזורק, דבתחלה הי' ג"כ הכח בהיד אלא

שהי' בהעלם ולא הי' נראה ונגלה אמנם בזריקה זו נגלה כח היד דכשזורק את האבן מלמטלמ"ע בהכרח הוא שיש בו כח הזורק שנושאו למעלה דאל"כ הי' יורד למטה, ובזריקה מלמעלמ"ט אינו נגלה כח היד כ"כ שהרי גם בטבעו הוא יורד למטה רק שע"י הזריקה הולך במרוצה יותר אבל אין זה נגלה כ"כ, משא"כ בזריקה מלמטלמ"ע הוא נראה ונגלה שבהכרח לומר שיש בזה כח היד הזורק כו', וכן בכל פעולה כשבא כח הפועל בהנפעל כמו אומן שעושה איזה כלי או מצייר איזה ציור הרי בהתחדשו' הזאת נראה ונגלה כח הפועל שחידש אותו כו' . . . וזהו"ע בחי' כח שהוא בחי' גילוי מן ההעלם שהוא בכח הפועל בנפעל דוקא".

ובר"ה תקעו תרס"ד :

"דהנה כח מורה על התגלות ההעלם שהי' בהעלם בא לידי התגלות, עד"מ הכח שביד האדם לזרוק את האבן שהאבן הוא דומם וטבעו ליפול למטה וע"י כח הזורק הנה הכח שיצא מן היד נושאו באויר למע' היפך טבע האבן, והנה הכח הזה שיש ביד האדם לזרוק האבן כשלא זרקו עדיין הרי הי' הכח הזה בהעלם אך ע"י הזריקה שזורק את האבן ה"ה נראה ונגלה לעין כל . . . וזהו"ע כח שהוא התגלות ההעלם. ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי, אמנם הגילוי דאור יכול להיות שאינו על איזה דבר והיינו שהאור אינו לפעול ולהאיר וא"כ אין זה גילוי, אבל ענין כח ה"ה על איזה דבר שפועל איזה פעולה א"כ ה"ה בבחי' גילוי על הדבר שפועל וע"י הפעולה הוא נראה ונגלה לכל כו', וכן בכל פעולה כשבא כח הפועל בהנפעל כמו אומן שעושה איזה כלי או מצייר איזה ציור הרי בהתחדשות הזאת נראה ונגלה כח הפועל שחידש אותו כו'".

והנה, ביאור כללות הענין המבואר כאן שדוקא ב"כח" יש את הענין ד"גילוי מן ההעלם" ולא ב"אור", ואיך זה מתאים עם מ"ש לעיל סעיף ז ש"כח" הוא "כח נעלם" ו"אור" דוקא הוא בחי' גילוי הניכר ונגלה – הוא, כי תוכן ענין ה"גילוי" שמבואר כאן הוא לא במובן שהוא דבר הניכר ונגלה (בעיני בשר), שזה אכן יש רק ב"אור", אלא במובן שע"י הפעולה נודע ונתגלה לכל עליו, אודות מציאותו. וכלשון המאמר בתר"ס "בזריקה מלמטלמ"ע הוא נראה ונגלה שבהכרח לומר שיש בזה כח היד הזורק כו'". אבל גם בשעת "התגלות" הכח ע"י הפעולה הרי הוא עצמו "כח נעלם".

וכמ"ש בד"ה חסידים ואנשי מעשה עת"ר הנ"ל סעיף ח: "דבמ"א בענין אור וכח מבו', דכח הוא שנראה ונגלה הכח הפועל, וכמו בזריקת אבן מלמטה למעלה היפך טבעו נראה ונגלה כח הזורק, שהרי בהכרח לומר שיש כאן כח הנושאו למעלה כו', ומ"מ, ה"ז כח נעלם כו' והיינו שהיא השפעה נעלמת כו', ולכן ג"כ אין הכח נרגש בהנפעל מפני שפועל בו בבחי' כח נעלם כו'". וכמ"ש בד"ה מה רב טובך תרצ"ב הנ"ל שם "ומדרי' כח הנה בכללותו הוא בחי' נעלם . . . ונעלם ענינו דגם בהתגלותו הוא נעלם, והיינו דגם פעולתו הוא בכח נעלם". וכמו שנת' לעיל בסעיף ח].

ולאידך, ב"אור" אין את ענין ד"גילוי" הזה. דאע"פ שהאור הוא "גילוי" במובן שהוא אור ומאיר וכו' – אבל באמת, הרי בזה לא נודע ומתגלה לנו על מציאותו האמיתית.

שזה מבואר במילים בד"ה תקעו תרס"ד שם: "ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי, אמנם הגילוי דאור יכול להיות שאינו על איזה דבר והיינו שהאור אינו לפעול ולהאיר וא"כ אין זה גילוי, אבל ענין כח ה"ה על איזה דבר שפועל איזה פעולה א"כ ה"ה בבחי' גילוי על הדבר שפועל וע"י הפעולה הוא נראה ונגלה לכל כו', וכן בכל פעולה כשבא כח הפועל בהנפעל כמו אומן שעושה איזה כלי או מצייר איזה ציור הרי בהתחדשות הזאת נראה ונגלה כח הפועל שחידש אותו כו'".

כללות ביאור השקו"ט הזו נת' באריכות ב"נספח" לסעיף זה עפ"י מה שהרבי מבאר בעצמו בענין זה בד"ה אלה פקודי תש"ל (ספה"מ מלוקט ח"ה) ס"ה, ובעיקר מ"ש בהערה 38 שם:

"וע"ד החילוק בין אור וכח, דכח שענינו הוא לפעול, לכן ע"י הפעולה מתגלה הכח, והאור מכיון שאין ענינו להאיר (לפעול פעולת האור), לכן אינו מתגלה ע"י שמאיר (ראה סה"מ תרס"ד ע' קכט [מאמר דידן] עת"ר ע' לב [נעתק לעיל. אלא ששם בעת"ר מביא ומבאר רק הענין ש"כח" הוא "גילוי" אבל אינו מבאר הענין ש"אור" אינו "גילוי", ככתרס"ד])."

ונקודת הביאור בזה היא, דרק "כח" שכל ענינו הוא לפעול – הרי (1) כל זמן שאינו פועל הרי זה נחשב שהכח הוא "בהעלם", (2) וע"י הפעולה (דוקא) מתגלה הכח "מן ההעלם". אבל "אור" שאין כל ענינו להאיר – (1) אינו נחשב ב"העלם" כשאינו מאיר, (2) אינו "מתגלה" ע"י שמאיר, ובמילא אינו בגדר "גילוי" ("גילוי מן ההעלם").

וראה ב"נספח" אריכות הביאור בזה.

טז. ענין הנ"ל הוא רק ב"כח הפועל" דוקא. כי דוקא בו יש את כל התנאים: (1) שענינו לפעול. (שענין זה אכן יש בכל כחות הנפש, אבל צ"ל גם שענינו לפעול: 2) בגשם, התגלות מוחשית (שענין זה יש גם בכח התנועה וכח הראי' לדוגמא, אבל צ"ל גם שענינו לפעול: 3) התחדשות ממש, על איזה דבר שחוץ ממנו. (4) וכ"ל זה הוא כל ענינו.

ויש להוסיף ולבאר, שאע"פ שכל כחות הנפש ענינם לפעול –

וכמ"ש בד"ה שיר המעלות תרפ"ב (הובא לעיל סעיף ב): "דכללות ענין הכח הם כחות פרטיים מוגבלים, וענינם לפעול בדבר מה, וכמו כח השכל להשכיל בהשכלה פרטית ובא במוגבל בשכל ולא בראי' והילוך, וכח הראי' לראות ולא לנענע או לצייר, וכח השמיעה לשמוע, להיות הכחות הם באים בכחות פרטים ומוגבלים. אבל אור וחיות הנפש הכללי אינו נק' כח ונק' אור הנפש או חיות הנפש, דאור וחיות הנפש אינו כח פרטי מהנפש כ"א התגלות הנפש".

וכמ"ש גם בד"ה ובחודש השביעי (וד"ה עלה אלקים בתרועה) הנ"ל ס"ד⁴⁷:
 "דהנה עם היות דכחות הנפש הם ג"כ גילויים מהנפש ומ"מ נקראים בשם כחות, וטעם
 הדבר הוא לפי דענין הכח הוא כח רוחני פרטי דענינו לפעול, ואופן פעולתו הוא בדרך
 התעסקות דוקא, וכמו כח השכל במוח שבראש וכח הראי' בעיני וכו', הרי כח השכל
 הוא פרטי ואינו כח הראי', וכן בהראי' כו', וענינו לפעול פעולת ההשכלה להשכיל
 השכלות ולהתחכם בכל דבר חכ', ואופן פעולתו הוא בדרך התעסקות דוקא, דכח
 השכל פועל בהחומר המוח דוקא, וזהו שבמשך הזמן אשר עוסק במושכלות הרי
 מזדכך חומר מוחו כנודע, וכן הוא בכל כח מכחות הנפש...".

הנה מ"ש בד"ה תקעו תרס"ד (ועד"ז בד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס) ש"כח מורה
 על התגלות ההעלם שהכח שהי' בהעלם בא לידי התגלות וכו', וכמו שהרבי מבאר
 "דכח שענינו הוא לפעול, לכן ע"י הפעולה מתגלה הכח" – אי"ז בכל כחות הנפש
 אלא בבחי' כח הפועל דוקא, שענינו לפעול בגשם דוקא, שזהו עיקר ענין ד"כח".
 וכנ"ל סעיף ב מד"ה שיר המעלות תרפ"ב הנ"ל "אמנם כחות הנפש אינם פועלים
 בגשם. ועיקר ענין כח הוא שפועל בגשם".

וכמ"ש בהמשך תער"ב ריש פ' שכ"ב: "כח הוא הכח לפעול איזה פעולה
 בהתגלות כמו כח התנועה לפעול בתנועה בהתגלות בגשם היד כו' (ובכלל זה הוא
 ג"כ כח העשי' לעשות איזה דבר כמו עשיית הכלי וכה"ג, ואפשר בכלל זה גם עד"מ
 כח הראי' שפועל פעולת הראי' בחומר העיני כו', וכן כל דבר שבא באיזה פעולה ממשית
 הכח הוא הפועל אותה הפעולה כו')"⁴⁸.

וי"ל שהטעם שהענין ד"גילוי מן ההעלם" הוא דוקא בכח הפועל שענינו
 לפעול בגשם – הוא, כי זה גופא הוא תוכן הענין של "גילוי מן ההעלם", שמתגלה
 באופן מוחשי מחוץ לעולם הרוחני של ה"כח", וזהו דוקא ע"י פעולה בגשם. משא"כ
 שאר כחות הנפש, כמו כח השכל, אף שענינו לפעול פעולת ההשכלה, והכח
 "התגלה" עי"ז – אבל הגילוי שע"י הפעולה הוא רק בעולם השכל הרוחני, ולא גילוי
 מוחשי הנראה בעולם ובעיני הגשמי.

וכמו שמובן מהלשון בתער"ב שם גופא "כח הוא הכח לפעול איזה פעולה
 בהתגלות כמו כח התנועה לפעול בתנועה בהתגלות בגשם היד... כל דבר שבא באיזה
 פעולה ממשית כו'" – שעיקר ההגדרה של "כח" הוא "לפעול איזה פעולה

(47) הובא לעיל סוף סעיף יא.

(48) ואע"פ שכל כחות הנפש שמתלבשים ממש בפרטי אברי הגוף ה"ה פועלים בגשמיות הגוף,
 וכנ"ל סעיף יא מד"ה ובחודש השביעי תרפ"ה "דכח השכל פועל בהחומר המוח דוקא, וזהו שבמשך
 הזמן אשר עוסק במושכלות הרי מזדכך חומר מוחו כנודע, וכן הוא בכל כח מכחות הנפש" – הרי
 כאן מדובר לא בנוגע לפעולת הכחות על הגוף בכלל, אלא בנוגע לפעולה הפרטית של הכח מה
 "שענינו לפעול" – שזו פעולה ממשית. וזהו ב"כח התנועה לפעול בתנועה בהתגלות בגשם היד"
 או ב"כח הראי' שפועל פעולת הראי' בחומר העיני". משא"כ כח השכל (לדוגמא) ענינו להשכיל,
 שזו פעולה רוחנית וכו'.

בהתגלות⁴⁹, וזהו ה"צורך" שיפעול בגשם, כי זהו מה שנק' שהכח פועל בהתגלות – "כמו כח התנועה לפעול תנועה בהתגלות בגשם היד" או "כל דבר שבא באיזה פעולה ממשית".

והנה, בין "כחות" הנ"ל שפועלים בגשם – הנה עיקר הענין ד"כח" הוא כח העשי' והפועל, שענינו הוא לעשות ולפעול בגשם באיזה דבר חוץ ממנו, כמו עשיית הכלי.

וראה גם ד"ה שיר המעלות תרפ"ב הנ"ל, בהמשך למה שנעתק לעיל:

"דכח הוא כח רוחני לפעול בגשם. דכללות ענין הכח הם כחות פרטיים מוגבלים, וענינם לפעול בדבר מה. . אמנם כחות הנפש אינם פועלים בגשם. ועיקר ענין כח הוא שפועל בגשם וכמו כח התנועה שביד שהוא להניע דבר, או לעשות ציור בגשם, דהיינו פעולה ועשי' באיזה דבר, ועצם כח התנועה הוא התנועה החיונית שכל חי מתנועע, רק שבא בכח פרטי להניע דבר, והוא לפי שבכל כח ישנו עצם הכח וכחות פרטיים שבו, דכן הוא גם בכח התנועה, כללות הכח, וכחות פרטיים, שהרי התנועה בפועל אינו מכח התנועה עצמו, כ"א מכח פרטי שהכח פרטי בא מכח התנועה הכללי, דכחות הפרטים רחוק ערכם מכח התנועה הכללי, שהוא כח כללי להניע כל מיני תנועות עד אין שיעור, וגם הוא מציאות רוחני עדיין שה"ה התנועה החיונית הנפשית, והכחות הפרטים הרי כל כח הוא פרטי על תנועה זו בפרט, וגם הם באים בהגשמה שהרי מתלבש בהגשם שמניע אותו שגם הוא גשם ונק' פעולה לגבי כח התנועה הכללי...".

הרי, כשמבאר שעיקר "ענין כח הוא שפועל בגשם", הנה המשל לזה מ"כח התנועה שביד" גופא הוא לא הענין שבו שהוא בא "לפעול בתנועה בהתגלות בגשם היד" גופא, כבתער"ב שם, אלא זה שענינו "להניע דבר [מחוץ לאדם] או לעשות ציור בגשם, דהיינו פעולה ועשי' באיזה דבר"⁵⁰.

ויש לבאר זה עפ"י מ"ש הרבי בד"ה באתי לגני ה'תשל"א ס"ג, דעל מ"ש שם בפנים "שבכדי שיתגלו שלימות כחותיו הי' מספיק בהתהוות עולמות העליונים, דכיון שגם עולמות העליונים הם מציאות והתהוותם היא בדרך התחדשות (יש מאין), לכן ע"י שאוא"ס מהווה אותם מתגלה הכח שבו", כותב שם בהערה 27:

"ראה סה"מ תרס"ד ע' קכמ. וראה גם המשך תער"ב ח"ב ספשכ"ח ואילך שהגילוי ד"כח" הוא בזה שפועל דבר חדש" – שהמעלה ב"כח" היא לא (רק) בזה

(49) ועד שלשון ה"קיצור" של פ' שכ"ב שם הוא רק "וכח ופועל הוא הכח לפעול בהתגלות, כמו כח התנועה להניע...". בלי להזכיר אפי' הענין שפועל בגשם.

(50) היינו, שב"כח התנועה שביד" גופא ישנם ב' ענינים: (1) הכח הגשמי שעל ידו היד עצמו מתנועע. (2) ו"כח התנועה" הזה כולל גם הכח להניע דבר לפעול ולעשות. וזהו שלפעמים מצינו ש"כח התנועה" ו"כח המעשה" באים כאחד.

שהיא פועלת בגשם אלא (גם ובעיקר) שהיא פועלת התחדשות (וכמ"ש לעיל סעיף יד תוכן עקרי ב"התחדשות" שבבחי' כח, מצד שהכח הוא רוחני והפעולה היא גשמי).

ואע"פ שגם פעולת כח התנועה או כח הראי' באיברי הגוף עצמו היא פעולה גשמית וממשית, שזה גם התחדשות – הרי עיקר החידוש הוא כאשר הכח (הרוחני) שבאדם פועלת בדבר מחוץ לאדם, בנפעל⁵¹.

ואולי זה גופא גם מדוייק בלשון המאמר תר"ס הנ"ל "וכן בכל פעולה כשבא כח הפועל בהנפעל כמו אומן שעושה איזה כלי או מצייר איזה ציור הרי בהתחדשו' הזאת נראה ונגלה כח הפועל שחידש אותו כו'. . וזהו"ע בחי' כח שהוא בחי' גילוי מן ההעלם שהוא בכח הפועל בנפעל דוקא", ועד"ז בתרס"ד שם "וכן בכל פעולה כשבא כח הפועל בהנפעל כמו אומן שעושה איזה כלי או מצייר איזה ציור הרי בהתחדשות הזאת נראה ונגלה כח הפועל שחידש אותו" – שהגילוי הוא לא רק שעי"ז שהכח פועל, אלא עי"ז שפועל ב"נפעל" – דבר גשמי מחוצה לו. שזה אינו ב"כחות הנפש" בכלל, ורק ב"כח הפועל" דוקא.

ועפ"י ז' אולי יש לבאר מ"ש בד"ה תקעו תרס"ד שם "אבל ענין כח ה"ה על איזה דבר שפועל איזה פעולה א"כ ה"ה בבחי' גילוי על הדבר שפועל וע"י הפעולה הוא נראה ונגלה לכל כו'" – שאולי הדיוק בזה הוא שדוקא כאשר הכח פועל "על איזה דבר", שבעולם הגשמי מחוץ הימנו, "ה"ה בבחי' גילוי" ממש.

וענין זה הוא ב"כח הפועל" דוקא⁵².

51) וע"ד שנת' בסעיף יד בנוגע ליתרון שיש ב"חיות" לגבי "אור", שפעולת ה"חיות" היא בבחי' התחדשות בגשם יותר מפעולת האור, שהרי הגוף נעשה חי, אבל אינו התחדשות בעצם הדבר כמו ב"כח". "ועיקר ההתחדשות בעצם הדבר ובבחי' התחדשות ניכרת הוא בבחי' כח דוקא כו'".

ועפ"י ז' ל"ג גם בנוגע למעלת החידוש דבר שבפעולת "כח הפועל" לגבי החידוש שכללות כחות הנפש פועלים באברי הגוף עצמם, אפי' כח התנועה שביד וכח הראי' – ש"עיקר ההתחדשות בעצם הדבר ובבחי' התחדשות ניכרת הוא" בבחי' כח הפועל דוקא שפועל חידוש "נראה ונגלה לכל" בדבר חוץ ממנו – היפך טבע הדבר (כבזריקת אבן) או עשיית כלי חדש וכיו"ב.

52) ולהעיר גם משיחת י"ג ניסן תשמ"ב:

"וואָס אויך דער לשון בשעת מ'זאָגט "פועל" באַווייזט דאָך דאָס, אַז דאָס איז אין אַן אַופן הכי גשמי, וואָס דערפאַר איז דאָך ווערט דאָס אָנגערופן בשם "כח הפועל", ניט "כח העשי" וכו', וואָרום אין עשי' גופא איז דאָ ביז די דרגא הכי תחתונה, "וידע כל פעול" אשר "אתה פולתו" – די דרגא הכי תחתונה.

אף על פי וואָס "פועל" האָט דאָך אין זיך דעם ענין אַז דאָס קען כולל זיין אין זיך ענינים וואָס זיי זיינען העכער פון עשי', וואָס דערפאַר קען מען דאָך אָנרופן אַ פעולה פון אַ מענטשן אפילו אויף אַ זאָך וואָס ער טוט דאָס על-ידי דיבור אָדער מעשה אין אַן אַופן בדקות –

אַבער אין עשי' גופא איז בשעת מ'זאָגט "פועל" – איז דאָס בדוגמא ווי אַ פעולה, אַן עשי', אין אַן אַופן הכי גשמי".

ומכל זה מובן מדוע הענין ד"גילוי מן ההעלם" הנ"ל אינו "כלל" בכל כחות הנפש, אף שענינים לפעול, ורק ב"כח הפועל". כי הענין ד"גילוי מן ההעלם" בנדר"ד תלוי בכמה פרטים:

(1) שענינו לפעול. (שענין זה אכן יש בכל כחות הנפש, אבל צ"ל גם שענינו לפעול:) (2) בגשם. (שענין זה יש גם בכח התנועה וכח הראי' לדוגמא, אבל צ"ל גם שענינו לפעול:) (3) התחדשות ממש, על איזה דבר שחוץ ממנו. (4) וכל זה הוא כל ענינו⁵³.

ורק ב"כח הפועל" יש את כל התנאים האלו.

ולכן דוקא "כח הפועל" מורה על "גילוי מן ההעלם" – שרק "כח הפועל" "מתגלה" רק ע"י הפעולה שכל ענינו הוא לפעול זאת – פעולה בגשם שמחוץ ממנו. וי"ל שכ"ז מונח בלשון בד"ה תקעו תרס"ד, וכנ"ל.

יו. סיכום ההגדרות של ג' הענינים ד"אור" "חיות" ו"כח" למטה,
וה"מעלות" שבכ"א א'.

"אור":

- (1) הוא רק התפשטות הארה מהמאור, ולכן אינו פועל שינוי בהעצם.
- (2) הוא דבוק בהעצם ממש.
- (3) הוא בחי' גילוי – שהוא עצמו ניכר ונגלה, וגם מגלה את העצם.
- (4) אינו בא בהתלבשות בדבר אלא בבחי' "מקיף". ואפי' אם נכנס בדרך פנימי כמ' ובצמיחה) – אינו מתאחד בו.
- (5) פעולתו אינו בדרך התלבשות והתעסקות אלא בדרך ממילא.
- (6) אין באור התחלקות ושינוי.
- (7) פעולתו אינו בבחי' התחדשות – פעולתו היא ממהות הפועל ("אור") וגם אינו פועל התחדשות בהגשם.
- (7) אין ענין האור מורה על "גילוי מן ההעלם" (כמו "כח").

"חיות" – בכלל:

- (1) הוא רק התפשטות הארה לבד מהנפש, ולכן אינו פועל שינוי בהעצם.

(53) וגם לכן אין הענין ד"גילוי מן ההעלם" ב"חיות" ע"י פעולתה להחיות את הגוף, אף שזו התחדשות, שהגוף נעשה חי, כנ"ל סעיף יד (נוסף לזה שאי"ז התחדשות ממש בעצם הדבר, כנ"ל הערה 51) – כי אי"ז כל ענין הנפש להחיות את הגוף.

(2) הוא דבוק בהעצם. לפעמים מבואר שהדביקות של "חיות" בה"עצם" אינו כמו "אור" ולאידך, מהות ופנימיות ה"חיות" גופא, גם החיות המתפשט, הוא הענין ד"חי בעצם עצמו".

(3) הוא בחי' גילוי, שהוא עצמו ניכר ונרגש וגם מגלה את העצם.

(4) חיות מתלבש בגוף באופן פנימי עד שמתאחד בו, שהגוף נעשה חי. ובפרט בחיות פרטי – שגם מתגלה ונרגש בגוף.

(5) פעולת החיות אינו בדרך התלבשות והתעסקות.

(5) הוא משתנה מצד התלבשותו בגוף.

(6) פעולתו היא ממהות הפועל, "חיות", אבל הפעולה היא בבחי' התחדשות בגשם יותר מפעולת האור, שהרי הגוף נעשה חי, אבל אינו התחדשות בעצם הדבר כמו ב"כח".

החילוקים בין בחי' חיות כללי ובחי' חיות פרטי:

בחי' חיות כללי שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא באברי הגוף – (1) אין בו התחלקות, (2) ולא מורגש ממש בגוף. משא"כ בחי' חיות פרטי שבא בבחי' התלבשות ותפיסא באברי הגוף – (1) יש בו התחלקות, (2) בא בבחי' "התגלות" ומורגש.

"כח" [כחות הנפש בכלל, ענין הפעולה שבהם], ובפרט "כח הפועל":

(1) אינו התפשטות הארה בלבד אלא המשכת מהות דבר, ולכן בעל הפעולה נתפס בזה.

(2) "כחות הנפש" בכלל ש"הן כמו דברים נבדלים" מהנפש. ו"כח הפועל" הוא גם "נבדל" מהכחות העצמיים והנעלים של הנפש גופא. ויתירה מזו ב"כח הפועל" (כח היר), שהוא גם נפרד מן האדם [ובפרט בפעולת הזריקה].

(3) הוא "כח נעלם". שהוא בעצמו "כח נעלם" ואינו מגלה נפש. ולפעמים מבואר ש"כחות הנפש כמו שכל ומדות" ה"ה בבחי' גילוי כו' והנפש מתגלה בהם ועל ידן", רק שאינם בבחי' גילוי ממש כמו אור וחיות הנפש. [ובפעולת הזריקה – הכח גם "נעלם" ובריחוק מהפעולה].

(4) בבחי' התלבשות ותפיסא בגוף.

(5) פעולת ה"כח", שמהות הכח נמשך בזה, הוא בדרך התלבשות ותפיסא ו"התעסקות" – הן מצד בעל הכח והן מצד הכח. ולכן זה פועל שינוי.

(6) הוא מתלבש בפועל, "כח הפועל בנפעל", אבל לא באופן שמתאחד עם הנפעל (כמו "חיות").

(7) פעולת הכח היא בבחי' התחדשות דבר: (1) כמו ציור בחומר פשוט. (2) פועל גם התחדשות ממש היפך הטבע, כמו לזרוק אבן מלמטלמ"ע. (3) הפעולה שהיא גשמיית אינה ממהות כח הפועל שהוא רוחני.

8) בחי' כח (כח הפועל) מורה על "גילוי מן ההעלם". דכיון שכל ענין ד"כח" הוא לפועל, (הרי 1) כל זמן שאינו פועל הרי זה נחשב שהכח הוא "בהעלם", (2) ע"י הפעולה (דוקא) מתגלה הכח "מן ההעלם". וענין זה הוא לא בכל כחות הנפש, הגם ש"ענינים לפועל", כ"א בכח הפועל, שענינו לפועל בגשם דוקא, "התגלות" מוחשית, וזהו פעולה באופן של "התחדשות" ממש.

ולפי כ"ז יש לסכם ה"מעלות" שבכל' א' מג' הענינים "אור" "חיות" ו"כח" למטה:

ה"מעלות" ב"אור":

הארה בלבד ואין העצם משתנה ע"ז. בבחי' דביקות ממש במקורו. בבחי' גילוי ומגלה את העצם. אין ה"אור" משתנה לא ע"י פעולת האור ולא ע"י הדבר שעליו מאיר. אין ב"אור" התחלקות. פעולתו היא ממהות הפועל [אבל: אינו פועל התחדשות בגשם הדבר (וגם פעולתו היא ממהות הפועל), ואינו "מתגלה" ע"י שמאיר].

ה"מעלות" ב"חיות":

הארה בלבד ואין העצם משתנה ע"ז. בבחי' דביקות במקורו. בבחי' גילוי ומגלה את מקורו. פעולתו היא ממהות הפועל. אינו בבחי' התלבשות בפעולת החיות – כמו "אור". פועל התחדשות בגשם יותר מפעולת ה"אור", אבל אינו התחדשות בעצם הדבר כמו ב"כח"⁵⁴. [אבל: הדביקות בהעצם אינו ממש כמו הדביקות של "אור", ויש בו שינוי, ובבחי' חיות פרטי יש גם התחלקות].

ה"מעלות" ב"חיות" לגבי "אור":

ה"חיות" בא בהתלבשות בגוף בבחי' "אור פנימי" עד שמתאחד עמו והגוף עצמו נעשה דבר חי, ובפרט בחיות פרטי – שגם מתגלה ונרגש בגוף. [מהות ופנימיות ה"חיות" גופא, גם החיות המתפשט, הוא הענין ד"חי בעצם עצמו"].

ה"מעלות" ב"כח הפועל":

פועל בבחי' התחדשות⁵⁵ – הן התחדשות בגשם הדבר והן שפעולתו (גשמי) אינו ממהות הפועל (רוחני). וע"י הפעולה "מתגלה" כח הפועל. ורק ב"כח הפועל" יש את הענין ד"גילוי מן ההעלם" [אבל: פועל שינוי בעל הפעולה. בבחי' "כח נבדל" ואפי' "נפרד" מן האדם, "כח נעלם", בבחי' התלבשות ותפיסא – לא רק בגוף

54) וכמ"ש בפ' שי"א שם בנוגע ל"חיות": "ומ"מ ה"ז התחדשות יותר מפעולת האור, וי"ל שזהו היתרון שבחיות לגבי אור בהג' מדר' דאור חיות וכח כו', דעם היות שאור נעלה יותר מבחי' החיות בבחי' הגילוי ובהדבקות במקורו שבא שלא בבחי' צמצום כו', מ"מ בענין ההתחדשות בהפעולה יש יתרון בחיות על האור כו'".

55) וכמ"ש בהמשך תער"ב פ' שי"א שם: "דהנה בענין אור וכח הגם שבד"כ אור הוא בחי' גילוי וכח הוא בחי' כח נעלם, מ"מ יש יתרון מעלה בכח על ענין אור וכן יש באור יתרון על ענין הכח כו', וזהו דאלקי הוא ל' כח ול' אלקות הוא להורות על ב' הענינים כו'. והענין הוא דהנה אנו רואין הפרש בין אור וכח דכח הוא פועל בבחי' התחדשות דבר... ונמצא דבחי' כח עם היותו כח נבדל מ"מ יש בו יתרון שפועל בבחי' התחדשות כו'".

[אבל לא באופן שמתאחד עם הדבר] אלא גם בפעולה ובנפעל. ויש בו התחלקות ושינוי].

יח. בנוגע לאיזה בחי' למעלה מתייחסים ג' השונות "אור" "חיות" ו"כח": יש להקדים ולבאר בקיצור תוכן ג' הבחי' ומדרגות הכלליות למעלה: ב' הבחי' ב"אור" - בחי' "אור מקיף" (סוכ"ט) ו"אור פנימי" (ממכ"ט), כדלקמן סעיפים יח-כג, ובחי' "כח" שהוא בחי' הכלים בכלל, כדלקמן סעיפים כד-כח. בחי' אור דלמען: "הוא בבחי' גילוי מן העצם והיינו בחי' אור המאיר מן העצם הדבוק בהעצם דמשו"ז הוא בבחי' אור" ו"גילוי".

הנה עד כאן נת' בפרטיות ג' הענינים ד"אור" "חיות" ו"כח" למטה. וכמו שהובא לעיל בסעיף א מ"ש בפירוש באמרי בינה שאלו הן ג' ענינים שונים "שאין אחד דומה לחבירו". חלוקים זה מזה בכמה אופנים שונים, ומפרש מה הם ג' הענינים: "אור השמש וכח הפועל וחיות הגוף". ועפי"ז נת' לעיל בארוכה ובפרטיות כמה ענינים שבהם מתחלקים ג' ענינים אלו א' מחבירו, והמעלות שבכל א' מהם וכו'.

כדי להבין לאיזה בחי' למעלה מתייחסים ג' לשונות אלו, ומדוע - יש להקדים ולבאר בקיצור תוכן ג' הבחי' ומדרגות הכלליות למעלה: ב' הבחי' ב"אור" - בחי' "אור מקיף" (אור הסוכ"ט) ובחי' "אור פנימי" (אור הממכ"ט), כדלקמן סעיפים יח-כג, ובחי' "כח" שהוא בחי' הכלים בכלל, כדלקמן סעיפים כד-כח. ונעתיק עיקרי הדברים שבמאמרים הנ"ל, ועוד.

בחי' אור למעלה - בכלל:

בהמשך תער"ב פ' רעט: "...ידוע דכל עיקר בחי' אור הוא בבחי' גילוי מן העצם והיינו בחי' אור המאיר מן העצם הדבוק בהעצם דמשו"ז הוא בבחי' אור כו', וכמו אור וזיו השמש שהוא אור המאיר להיותו דבוק בהעצם ה"ה כמו העצם בבחי' אור המאיר כו', ולכן כשיש עננים המסתירים אין האור מאיר כ"א כאשר דבוק בהעצם אז הוא בבחי' אור המאיר כו', וכמו אור וחיות הנפש שהוא בבחי' חיות כו', וכמשנת"ל באורך פנ"ה [ונעתק לעיל סעיף ד]. וכמו"כ הוא בענין האור למעלה שהוא בבחי' אור מפני שמציאות האור מן העצמות הוא בבחי' דביקות בהעצם כו'".

וכמו שב"אור" למטה הרי "אור ה"ה גילוי הניכר ונגלה כו', והגילוי דאור הוא מעין העצם שע"י האור הרי אנו יודעים גדלות המאור", וכמ"ש בתער"ב פ' ש"ו שנעתק לעיל סעיף ז - הנה עד"ז בנוגע לבחי' "אור" למעלה. וכמ"ש בתער"ב שם⁵⁶.

56) אלא שאח"כ מוסיף שם בנוגע לבחי' "אור" למעלה: "(ובמ"א מבואר שמהאור ג"כ אין אנו יודעים מהות העצם כי העצמות אינו רק בבחי' מאור כו', וע"ד מ"ש בתו"א ד"ה חייב אינש לבסומי דרוה"ב דלא זהו עיקר האלקות מה שהעולמות מתהוים וחיים וקיימים ממנו כו', כמו"כ לא זהו עיקר אלקות מה שהאור נמשך ממנו כו' דהעצמות נושא בעצמו כבי' כמה ענינים שלא

וזוהי המעלה הכללית שבבחי' "אור" לגבי בחי' "כח" גם למעלה. שאע"פ שגם בחי' "כח" למעלה הוא בבחי' דביקות, אבל הדביקות דבחי' כח היא דביקות בבחי' התחדשות, ולכן גם בחי' "כח" למעלה הוא "כח נבדל", ואינו בחי' "גילוי" כמו אור אלא "כח נעלם". משא"כ בחי' "אור הוא בבחי' דביקות ממש בבחי' התפשטות וגילוי מן העצם".

וכמ"ש לקמן סעיף כח מהמשך תער"ב פ' של"ד ש"אופן הדביקות של הכח האלקי אינו כמו דביקות האור שהוא בבחי' דביקות ממש בבחי' התפשטות וגילוי מן העצם כו', אבל הדביקות דבחי' כח אינו בבחי' התפשטות כ"א בבחי' התחדשות שמתחדש ממקורו וכמו המחדש בטובו כו', והיינו שמתעלם ונכלל במקורו ומתחדש ממנו וזהו הדביקות שלו כו' . . . ולכן הוא כח נעלם דעם היותו דבוק במקורו אין הדביקות בבחי' התפשטות כ"א בבחי' התעלמות שמתעלם ונכלל במקורו וחוזר ומתגלה בבחי' כח נבדל כו'".

ועד"ז בד"ה תקעו תרס"ד (ע' ח'): "ומ"מ [כח] אינו דומה ממש לאור דהרי אור אין צריך להתחדש ממקורו כ"א שהוא בחי' גילוי המאור שדבוק בהמאור תמיד, והכח האלקי צריך להתחדש ממקורו . . . והענין הוא דהנה נת"ל דכלל' ההפרש בין כח ואור הוא ההפרש בין אורות וכלים, דההמשכה מבחי' כלים הוא בחי' כח וההמשכה שמבחי' האורות הוא בחי' אור כו', וא"כ יובן דההפרש בהדביקות שבהם הוא ג"כ כמו ההפרש בין יחוד האורות ליחוד הכלים שהו"ע איהו וחייהו חד ואיהו וגרמוהי חד . . . דאור הוא בבחי' דבקות ויחוד עצמי ובחי' כח הוא כמו היחוד דאיהו וגרמוהי, והיינו דהיחוד דבחי' כח הוא דבר נבדל שמתייחד כו'...".

[וזהו מה שההתהוות הוא ע"י בחי' "אור" דוקא. דמצד הכלל ש"כל פעולה היא ע"י התגלות הפועל" צ"ל ההתהוות (לא רק מבחי' כח הגבול שבא"ס, בחי' הכלים וההעלם דמל' וכללות כח ההתנשאות וכו', עם כח העצמות שבהם, אלא) ע"י בחי' האור והגילוי שהוא בבחי' דביקות במקורו⁵⁷]

יט. א"א שבבחי' האור דל"מ' גופא - ב' מדרגות כלליות: (1) אור הסוכ"ע ו"אור מקיף", (2) אור הממכ"ע ו"אור פנימי". ובהמשך תער"ב

נתגלו כלל כו', י"ל שזהו מפני כללות הגילויים הן בבחי' שם לגבי עצמות כנ"ל והיינו שהוא בבחי' נבדל מן העצמות (וי"ל מפני שהעצמות נבדל בערך לגמרי מענין הגילוי ע"כ כל גילוי אינו בבחי' דביקות ממש כו', וגם י"ל דכל גילוי רצוני הוא כמו ע"י צמצום כו' כמ"ש במ"א, ומשו"ז אינו בבחי' דביקות ממש כו'), וע"כ האור הגם שהוא בבחי' דביקות בהעצם אינו מגלה כל העצמות כו', ומ"מ בענין האור הרי האור מגלה שהוא בחי' מאור (רק שמגלה מציאיות המאור לא עצם המהות כו' וכמ"ש במ"א), ובמ"א כ' דלהיות שהאור מעין המאור י"ל שיש בו כל מה שבעצמות, וכמו שיש בהאור כח ההתהוות כו' כמ"ש באגה"ק סי' ק', רק שזה שנתגלה בו הוא בחי' האור לבד כו' לפי שכן הוא רצון העצמות כו').

(וראה לקמן הערה 66).

(57) ראה לקמן הערה 77.

מבואר חילוק הכללי בין ב' בחי' אלו ושיש לכל א' מהם שרש ומקור מיוחד: (1) האור שבבחי' א"ס, שכללות ענינו אינו לפעול כ"א הוא בבחי' גילוי מן העצם, ותחילת מציאותו ואופן ההמשכה וההתגלות שלו מן העצמות הוא בבחי' אין בעצם. (2) בחי' האור פנימי שכללות ענינו לפעול ולהאיר את העולמות לא בבחי' גילוי העצם כו', ותחילת מציאותו ואופן ההמשכה וההתגלות שלו מן העצמות הוא בבחי' מציאות דבר בעצם וכו'.

אלא שבבחי' האור דלמע' גופא – ב' מדרגות כלליות, אור הסוכ"ע ו"אור מקיף", ואור הממכ"ע ו"אור פנימי".

וכמ"ש גם ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הנ"ל ס"ה (והובא לעיל):

"...כמ"ש באגה"ק שהארה דהארה מהקו וחוט דאור א"ס מלוכש ממש בכל נברא ועי"ז ואתה מחיה את כולם ע"ש . . ועל כולם הוא הארת בחי' האור מבחי' סוכ"ע שהוא עיקר המהוה מאין ליש והוא סוכ"ע תמיד, וכמ"ש ה' מלך גאות לבש ועי"ז אף תכון תבל כל תמוט, שבחי' מלוכה והתנשאות זהו החיות מאור א"ס ב"ה הסוכ"ע המאיר עליהם בבחי' מקיף ולא בבחי' התלבשות כלל בבחי' כח ואור פנימי כו', ועי"ז תכון תבל הגשמי כל תמוט, וכמ"ש ענין זה באריכות ע"פ יביאו לבוש מלכות כו', אלא שזהו החיות שמבחי' סוכ"ע, אבל החיות שמבחי' ממכ"ע הוא בבחי' כח ואור פנימי כו'".

שם סי"ד (והובא לעיל): "וכי"ז בבחי' האור המלוכש בכלים, אבל באמת האור שבתוך הכלי הוא רק הארה מהקו אבל עיקר האור הוא בחי' סוכב ומקיף לגמרי ואינו מתלבש בכלי" . . וכמשנת" במ"א שכל נברא יש בו ב' מיני חיות הא' המתלבש בו ונק' כח הפועל בנפעל ובחי' זו נמשכ' ע"י השתלשלו' עילה ועלול אין לך עשב שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל ועד"ז בחי' מדבר כו' וגבוה מעל גבוה כו', ובחי' זו נמשך שרשה מהכלי דבי"ע (ומ"מ הארת הקו מאיר בהן ונמשך ג"כ דרך הארה דהארה ככל נברא), אך הבחי' הב' הוא החיות הנמשך בכל נברא מבחי' סכ"ע וכמ"ש ואתה משמרה בקרבי כו' ועי"ז מתהוה הנברא בבחי' יש מאין..".

ובהמשך תער"ב מבואר שיש לכל א' מב' בחי' אור אלו שרש ומקור מיוחד:

(1) "האור שבבחי' א"ס ש"בא מן העצמות לא כשביל להאיר את העולמות כ"א בבחי' גילוי העצם", שממנו בא האור שמאיר ופועל בבחי' "אור מקיף" שלא בבחי' תפיסא והתלבשות.

(2) בחי' האור שענינו לפעול ולהאיר את העולמות לא בבחי' גילוי העצם כו', וממנו בא בחי' "אור פנימי" שבא בכלים ועולמות באופן של תפיסא והתלבשות.

כמ"ש שם בפ' נו ואילך – בהמשך למה שנת' שם מפ' נג⁵⁸ ואילך החילוק בין "אור" (כמו אור השמש או אור וחיות הנפש) ל"שפע" (כמו כחות הנפש) למטה (וכמו שהובא לעיל בסעיף ד וסעיף יא), "דשפע הוא שמהות דבר נשפע ונמשך וכללות ענין ההשפעה היא בכדי לפעול כו', וע"כ ה"ז בבחי' תפיסא והתלבשות

(58) ולקמן סעיף כא הובא מ"ש בפ' נג.

שהמשפיע נתפס בזה מאחר שמהות דבר נמשך, וגם מפני שזהו לפעול ע"כ גם הפעולה היא בבחי' תפיסא והתלבשות כו' (וגם מצד המקבל צריך להיות הכנה לתפוס ההשפעה כו'). משא"כ באור שהוא הארה לבד וע"כ אינו בבחי' תפיסא והתלבשות כו', והמעלה באור שהוא בבחי' גילוי מן העצם שמעין העצם וע"כ גם האור הוא בבחי' פשיטות כו' "כמו שמסכם בריש ד"ה כי תצא תער"ב]:

"והדוגמא מכ"ז יובן למע' בבחי' אוא"ס שהוא בבחי' גילוי העצם שמעין העצם כו'. דהנה בד"כ ב' המדרי' דאור ושפע למע' הוא האור המתלבש בכלים ועולמות והאור שלמעלה מהתלבשות כו', דהאור המתלבש בכלים הוא שבא בבחי' שפע כו', ובשרשו ומקורו הוא בחי' האור להאיר את העולמות לא בבחי' גילוי העצם כו', והיינו להיות בבחי' מציאות אור כו', וה"ה בא בבחי' התלבשות בכלים, ובהתלבשותו בתוך הכלי ה"ה נעשה בבחי' מהות ומציאות דבר כו'. וההמשכה היא בס' והדרגה ובבחי' התחלקות דמעלה ומטה בריבוי ומיעוט ושמחולקי' בעצם מהותם ומדרי' כו', והיינו מפני שכללות האור הוא רק להאיר את העולמות ובא בבחי' התלבשו' כו'. אבל האור שבבחי' א"ס הוא שבא מן העצמות לא בשביל להאיר את העולמות, כ"א בבחי' גילוי העצם, שהוא בבחי' אין בעצם לא בבחי' מהות ומציאות דבר כלל כו', וה"ה בבחי' א"ס ובבחי' פשיטות ממש ואינו בא בבחי' התלבשות כלל כו', דכשם שהעצמות אינו בגדר התלבשות כמו"כ הגילוי מן העצמות אינו בא בהתלבשות כו'..."

ג. אלא, גם "בחי' האור שבבחי' א"ס הוא שבא מן העצמות לא בשביל להאיר את העולמות, כ"א בבחי' גילוי העצם" – הרי זה בעצם מציאותו מן העצמות, אך בהתפשטות שלו גם האו"מ פועל דבר כו' (עיקר ההתהוות, ההתהוות הפועל, עיקר חיות העולמות ועוד). אלא שהמשכת והפעולה דהאו"מ הוא "בהעלם" ובבחי' "מקיף" על הנבראים – שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא אור בכלי להיות מושג ומורגש בהם, ולכן אין בו התחלקות, משא"כ בהאור פנימי. אלא שפי' בחי' אור פנימי – זה שבא בפועל בבחי' התלבשות ותפיסא הוא שמתלבש תחילה בהכלים.

אלא, כמו שממשיך ומבאר בפרטיות יותר בד"ה כי תצא תער"ב שם בפ' נו ואילך – שגם "בחי' האור שבבחי' א"ס הוא שבא מן העצמות לא בשביל להאיר את העולמות, כ"א בבחי' גילוי העצם" – הרי זהו בעצם מציאותו מן העצמות, אך בהתפשטות שלו גם האו"מ ה"ה פועל דבר כו', "רק שהפעולה דהאו"מ אינו דומה כלל להפעולה דאו"מ שאינו בבחי' תפיסא והתלבשות כו'". וז"ל:

"אמנם עדיין צ"ל דהלא בהמשלים דאור חיו השמש ואור וחיות הנפש הרי ג"ז הוא בכדי לפעול לא בבחי' גילוי מן העצם כו', שהרי נת"ל פמ"ח דאור השמש אין ענינו לתאר את העצם כ"א לפעול פעולת האור כו', הרי שאינו בבחי' גילוי מן העצם כו', וכן אור וחיות הנפש הרי ענינו הוא לפעול פעולת החיות כו', וכמו"כ למע' הלא נודע שגם האור מקיף פועל פעולות בעולמות כו' [כדלקמן], וא"כ מהו ההפרש בין האו"מ להאו"מ כו'. אך הענין הוא דהנה המובן מהמשלים הנ"ל דכל שהוא בבחי'

אור גם מה שפועל דבר אין זה כמו פעולת השפע, דפעולה שבבחי' שפע הוא בבחי' תפיסא והתלבשות, משא"כ פעולת האור אינו בבחי' תפיסא והתלבשות. וכמו באור וזיו השמש וכן הוא ג"כ באור וחיות הנפש וכמשנת"ל פנ"ה, דמצד אור וחיות הנפש אין חילוק בין גוף גם לגוף דק דכשם שבגוף א' אין חילוק בין איברים הגסים לאיברים הדקים כמו"כ אין חילוק בין גוף גם לגוף דק כו', הרי שהפעולה היא שלא בבחי' התלבשות ותפיסא כו'⁵⁹. והנה עיקר ההפרש בין אור לשפע היינו בין אור פנימי לאור מקיף, דאור פנימי המשכתו מן העצמות הוא בבחי' מהות מציאות דבר והאור"מ המשכתו הוא בבחי' אין כו', והיינו דתחלת אופן ההמשכה וההתגלות שלהם מן העצמות הנה האור"מ נמצא מן העצמות בבחי' מציאות דבר והאור"מ נמצא מן העצמות בבחי' אין כו'. וזהו ג"כ מה שזה בא לפעול וזה אינו בא לפעול, דהאור פנימי מפני שכללות ענינו הוא לפעול ולהאיר את העולמות, ע"כ תחלת מציאותו הוא שנמצא בבחי' מציאות דבר כו', דכל פעולה שייך כשהוא במציאות דבר דוקא כו', והאור"מ הוא נמצא בבחי' אין לפי שאין ענינו לפעול כ"א הוא בבחי' גילוי מן העצם כו'⁶⁰. . . דהאור"מ הוא לפעול ה"ה בבחי' מציאות דבר בעצם כו', והאור"מ הוא רק בבחי' גילוי מן העצם ה"ה בבחי' אין בעצם כו', וזהו בעצם מציאותם מן העצמות, אך בהתפשטות שלהם גם האור"מ ה"ה פועל דבר כו', רק שהפעולה דהאור"מ אינו דומה כלל להפעולה דאור"מ שאינו בבחי' תפיסא והתלבשות כו'. והענין הוא דהנה בכל דבר יש עצמות והתפשטות דגם באור הא"ס יש בחי' העצמות דאור"מ ובחי' ההתפשטות שלו, דהעצמות הוא רק בבחי' גילוי מן העצם ובחי' ההתפשטות הוא שבא לפעול כו' . . אבל הוא לא בבחי' תפיסא והתלבשות כו', והיינו לפי שבעצם מהותו הוא רק בבחי' גילוי מן העצם ובבחי' אין הנה גם בהתפשטות שלו הוא בבחי' אין. ועם היות שפועל בעולמות ה"ז בבחי' מקיף שאינו בבחי' תפיסא והתלבשות והוא⁶¹ בכ"מ בשוה כו'. וכידוע דאור"מ הגם שפועל בעולמות וכמשי"ת [כדלקמן] שהאור"מ

59) נראה, שאינו "חזור כו" ממ"ש לפנ"ז שאור השמש ואור וחיות הנפש אכן ענינם לפעול, ובענין זה אינם דומים לבחי' האור מקיף למע' שאין ענינו לפעול. והדוגמא מאור השמש ואור וחיות הנפש הוא רק לענין זה – שגם הם פועלים בפועל אבל שלא בבחי' התלבשות ותפיסא, "דכל שהוא בבחי' אור גם מה שפועל דבר אין זה כמו פעולת השפע, דפעולה שבבחי' שפע הוא בבחי' תפיסא והתלבשות, משא"כ פעולת האור אינו בבחי' תפיסא והתלבשות".

וראה לקמן הערה 101.

60) וממשיך: "וזהו המובן מהמשל דאור ושפע, דשפע הוא בדבר שהוא בבחי' מהות ומציאות, וע"כ ההמשכה והגילוי מאתו אינו רק בבחי' אור, כ"א שנמשך מהות דבר מה, רק שהוא בחי' חיצוניותו בלבד. ונק' ג"כ הארה, מפני שהחיצוניות היא רק הארה לבד מהפנימיות . . ולכן פעולת השפע (שזהו ע"י ההמשכה וההתפשטות כו') הוא בבחי' התלבשות ותפיסא וגורם שינוי והתפעלות בהפועל כו', אבל אור הוא שאינו מהות דבר מה, וההמשכה והגילוי הכל הוא בבחי' אור כו' (ועמ"ש לקמן פנ"ט), וע"כ הפעולה היא לא בבחי' התלבשות ותפיסא, ואינו עושה שום שינוי והתפעלות כו'".

61) לכאור קאי על זה שהאור עצמו נמצא בכ"מ בשוה והוא בבחי' מקיף, ולא קאי על חיות העולמות שנמשך ממנו שהוא בכ"מ בשווה, כמ"ש בסש"ב פמ"ח, שזה נת' בפ' נח שלאח"ז, כדלקמן.

פועל כמה פעולות בעולמות כו', אין זה בבחי' התלבשות, דזהו מ"ש הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך שאינם בבחי' כלי לאו"ס ב"ה לקבל את האור בבחי' או"פ, כ"א מה שמאיר עליהם בבחי' מקיף לבד כו', ומקיף לכולם בשוה, מאחר שאינם בבחי' כלי לאור זה, שגם המדרי' היותר עליונה שבעולמות וכמו בחי' פרצוף דא"ק שזהו בחי' שמי השמים בחי' טה"ת שאחר הצמצום כו', ג"כ אינו כלי לאור זה להיות בו בבחי' פנימי רק בבחי' מקיף מרחוק כו', וממילא כמו"כ הוא סובב גם המדרי' היותר אחרונה וכמ"ש ומתחת זרועות עולם כו'. והוא בחי' סובב הכללי שסובב ומקיף כללות ההשתל' דקו"ח כולם בהשוואה כו'".

וממשיך בפ' נח שלאח"ז לבאר פעולות השונות בעולמות ונבראים מהאור מקיף, וההבדל בין זה לבין הפעולות דאור פנימי:

"והנה אין הכוונה שהוא בבחי' מקיף ואינו נמשך כלל בעולמות. דבאמת גם האור הזה ה"ה נמשך בעולמות בתוכם ובפנימיותם עד גם בכל הנבראים שלמטה כו', ואדרבה כל עיקר מקור ההתהוות דכל העולמות הוא מבחי' אור המקיף, וכן גם הגילויים דס' השתל' שרשם מבחי' האו"מ וכו' וע"י הוא בחי' הגילוי בבחי' תוס' אור וחיות כו'. . ובשרשו הוא בחי' הרצה"ע שבאו"ס שלפני הצמצום מה שעלה ברצונו ית' להאציל ולברוא כו', דהרצון הוא עיקר הסיבה להתהוות העולמות שנתהוו לאחר הצמצום כו'. . וכן ההתהוות בפועל הגם שזהו ע"י האור פנימי דאיהו וגרמוהי חד לברוא בהן כו', שהמהווה הוא האור שזהו בחי' איהו שמתייחד עם גרמוהי כו', מ"מ הוא בכח האו"ס הסובב דוקא, וכמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה דעשיית והתהוות העולמות הוא מבחי' חפץ ורצון ה' דוקא. . וכן חיות כל העולמות והנבראים עיקרו הוא מבחי' אור הסובב וכמ"ש בסש"ב פמ"ח שידיעתו ית' מה שיודע את הארץ הלזו הגשמי הוא חיות כל עובי הכדור כולו והתהוותו מאין ליש כו', הרי שהחיות של עובי הכדור הוא מידיעתו ית' ידיעתו ית' הוא מה שבידיעת עצמו יודע את הנבראים דהיינו הידיעה שבעצמות כו', ומזה הוא החיות של הארץ וכל הנבראים כו'. אך הנה חיות זה אינו במורגש בנבראים ומה שבא בהם במורגש הוא מהאור פנימי, הרי באמת כל הגילויים וההמשכות דהאו"פ הכל הוא מהאו"מ, וכמשנת"ל פט"ז ופכ"ז דרשי האורות שהן הע"ס הגנזות⁶² הוא מה שהאו"ס שיער בעצמו להאיר בבחי' מדה וגבול שזהו בחי' מל' דא"ס כו'. וכן לאחר הצמצום כל המשכות האו"פ הוא מהאו"מ ונק' חיי החיים. . וגם בחי' תוס' האור והגילוי הוא מבחי' האו"מ להיות תוס' אור בהפנימי כו'. . הרי דבחי' אור הסובב באמת נמצא בכל העולמות וההשתל', וכמא' לית אתר פנוי מיני', ופועל בכל העולמות בבחי' ההתהוות והגילוי שבהם וגם בחי' תוס' אורות כו' —

"אך בכ"ז המשכת האו"מ ופעולתו הוא בהעלם כו', שעש"ז נק' סובב ומקיף דהגם שזהו עיקר המקור והסיבה לכל דבר מ"מ נק' מקיף לבד לפי שהוא בהעלם כו', וכמ"ש בסש"ב שם פמ"ח דר"ל סובב ומקיף מלמע' לענין בחי' גילוי השפעה, כי ההשפעה שהיא בבחי' גילוי בעולמות נק' בשם הלבשה שמתלבשת בעולמות, כי

(62) דבחי' ע"ס הגנזות שלפני הצמצום הן שרש הע"ס, אור פנימי.

הם מלבישים ומשיגים ההשפעה שמקבלים, משא"כ ההשפעה שאינה בבחי' גילוי אלא בהסתר והעלם ואין העולמו' משיגים אותה אינה נק' מתלבשת אלא מקפת וסובבת כו'. והיינו דזה שהאור הסובב נמצא בכ"מ ופועל בכ"מ אינו בבחי' התלבשות אור בכלי להיות מושג בעולמות . . והוא סובב ומקיף לכל העולמות וההשתל' בשוה, דמאחר שאינו מאיר בהם בגילוי ממילא אינו שייך בזה חילוקי מדרי' כו'. דהאוי"פ מאחר שמתלבש בגילוי בפנימיות יש בזה כמה חילוקי מדרי' באופן הגילוי בכל עולם ועולם ובכל ספי' כו', שלפי אופן העולמות והכלים כך הוא ההמשכה כו', והיינו לפי שכללות האור הוא בכדי לפעול כו'. ובשרשו הראשון לפני הצמצום הוא מה שאוא"ס שיער בעצמו להאיר במדה וגבול כו', ולזאת ה"ה בא בבחי' התלבשו' כו'. ויש מדידה באופן המשכת האור איך שהוא נמשך בכל מדרי' ומדרי' ולפי אופן כזה הוא התהוות הכלים והעולמות ומתלבש בתוכם להחיותם ולהאיר בהם כו', שהכל הוא בבחי' התחלקו' כו'. אבל האוי"מ דכללות האור אינו לפעול כ"א הוא בבחי' גילוי מן העצם ובהמשכתו אינו בבחי' התלבשות פנימי כ"א בבחי' מקיף כו', וע"כ בהאוי"מ גופא אין בו התחלקות דמעלה ומטה וראש וסוף כו', וכמו"כ אין התחלקות בהמשכתו בעולמות שסובב ומקיף כללות ההשתל' מרכ"ד עד סוכ"ד בהשוואה כו'."

הרי שיש כו"כ פעולות מבחי' אור הסוכ"ע: (1) עיקר מקור ההתהוות דכל העולמות. (2) ההתהוות בפועל. (3) עיקר חיות כל העולמות והנבראים. (4) כל הגילויים וההמשכות דהאוי"פ. (5) וגם תוס' האור והגילוי וכו'.

אלא שכ"ז הוא "בהעלם" ואינו מורגש בנבראים, ש"אינו בבחי' התלבשות אור בכלי להיות מושג בעולמות".

וכ"ז הוא לפי שכללות האור מקיף אינו לפעול כ"א הוא בבחי' גילוי מן העצם, וכנ"ל, ולכן גם בהמשכתו אינו בבחי' התלבשות פנימי כ"א בבחי' מקיף כו'.

ולכן גם אין התחלקות בהאור מקיף:

(1) דמצד זה שכללות האור אינו לפעול כ"א הוא בבחי' גילוי מן העצם – לכן בהאוי"מ גופא אין התחלקות דמעלה ומטה וראש וסוף כו'.

(2) ומצד זה ש"בהמשכתו אינו בבחי' התלבשות פנימי כ"א בבחי' מקיף" – לכן גם "אין התחלקות בהמשכתו בעולמות שסובב ומקיף כללות ההשתל' מרכ"ד עד סוכ"ד בהשוואה כו'."

משא"כ האור פנימי, שכללות האור הוא בכדי לפעול כו', ולזאת ה"ה בא בבחי' התלבשו' בגילוי בפנימיות.

ולכן יש התחלקות בהאור פנימי:

(1) מצד "שרשו הראשון לפני הצמצום הוא מה שאוא"ס שיער בעצמו להאיר במדה וגבול כו' . . יש מדידה באופן המשכת האור איך שהוא נמשך בכל מדרי' ומדרי' ולפי אופן כזה הוא התהוות הכלים והעולמות ומתלבש בתוכם להחיותם ולהאיר בהם כו', שהכל הוא בבחי' התחלקו' כו'."

(2) "מאחר שמתלבש בגילוי בפנימיות יש בזה כמה חילוקי מדרי' באופן הגילוי בכל עולם ועולם ובכל ספי'".

וכל החילוקים אלו שבין בחי' אור מקיף לבחי' אור פנימי הם תוצאה מהעיקר – החילוק בתחילת אופן ההמשכה וההתגלות מהעצמות, כנ"ל בסעיף שלפניו:

(1) האור שבבחי' א"ס שאין ענינו לפעול כ"א הוא בבחי' גילוי מן העצם – תחילת אופן ההמשכה וההתגלות שלו מן העצמות, הוא שנמצא בבחי' אין בעצם.

(ולכן) אע"פ שההתפשטות של אור זה מאיר נמשך ופועל בכל העולמות – אבל המשכתו ופעולתו בהם הוא בהעלם, בבחי' "אור מקיף" שלא בבחי' תפיסא והתלבשות, ולכן הוא נמצא בכל מקום בשווה.

והמשל לזה לכ"ז הוא הענין ד"אור" (אור השמש או אור וחיות הנפש).

(2) בחי' האור פנימי שכללות ענינו לפעול ולהאיר את העולמות לא בבחי' גילוי העצם כו' – תחילת אופן ההמשכה וההתגלות שלו מן העצמות הוא שנמצא בבחי' מציאות דבר בעצם וכו'.

וממנו בא בחי' "אור פנימי" שבא בכלים ועולמות באופן של תפיסא והתלבשות, בגילוי בפנימיות, ולכן יש בזה כמה חילוקי מדרי' כו'.

והמשל לזה הוא הענין ד"שפע".

ויש להוסיף מה שמבואר בהמשך תער"ב בפ' רמא ואילך, ששם מביא את כללות ענין הנ"ל מפ' נג ואילך בענין החילוק בין בחי' "אור מקיף" ("אור") ו"אור פנימי" ("שפע"), ושם בפ' רמז מוסיף ומבאר, וז"ל:

"אמנם האור"פ הרי כללות ענינו הוא להאיר את העולמות כו', ועם היות דאור זה הוא ג"כ בבחי' גילוי מן העצם כו', הרי זהו מה שנמצא מן העצמות אור שלא לפי אופן העצמות ממש כו' וענינו הוא לפעול, היינו פעולת ההתהוות (שההתהוות בפועל הוא מן האור כו') והעיקר פעולת האור והגילוי כו'⁶³, ואור זה בא בבחי' ירידה מן העצמות שהרי המשכתו הוא ע"י הצמצום דוקא שזהו בבחי' ירידה ויציאה מעצמותו כו'. וכמו באור וחיות הנפש בגוף הרי האברים מרגישים את החיות מפני שבא בהם בבחי' התלבשות פנימי בגילוי כו', וכמו"כ הוא שבא בגילוי ממש בבחי' התלבשות פנימי כו'. והנה זה גופא שיהי' האור בבחי' פנימי זהו ע"י שהאור הוא בתחלה בהתלבשות בבחי' כלים שע"י דוקא הוא בא בבחי' פנימי כו', דכל התלבשות בבחי' פנימיות הוא ע"י לבוש המלביש את האור שז"ע הכלים כו', והיינו מפני שע"י הכלים נעשה האור בבחי' מציאות ובא בבחי' הגבלה להיות בערך התלבשות

(63) מ"ש כאן שמה שענינו של אור פנימי הוא לפעול "היינו פעולת ההתהוות (שההתהוות בפועל הוא מן האור כו') והעיקר פעולת האור והגילוי כו'" – י"ל, כי "פעולת ההתהוות" והתחדשות היא עיקר ענינו של בחי' "כח הפועל" למע', דהיינו בחי' מל' ושם אד' וכלים בכלל וכו', כדלקמן סעיף כד. אבל בחי' אור פנימי, שבכל אופן הוא "אור" ובבחי' דביקות גלוי', עיקר ענינו הוא פעולת האור והגילוי.

פנימי כו', כי האור בעצם גם האור"פ הוא מובדל בערך מבחי' התלבשות ותפיסא באיזה דבר מה כו' (והראי' שגם כמו שנמשך ע"י הכלים ה"ה ג"כ בבחי' הבדלה וכמ"ש אין קדוש כהוי' כו' כנ"ל), וע"י הכלים נעשה האור באופן כזה שיהי' בערך ההתלבשות כו' (והיינו מצד שרש הקדום של הכלי שלמע' מן האור כו', והו"ע נעיצת התחלה שבהכלי דהיינו אמיתת הכוונה העליונה להיות גילוי אור בבחי' או"פ דוקא כו') . . וע"י הכלים בא האור בבחי' ירידה והמשכה כו' דע"י שהכלים תופסים את האור והאור מתלבש ומתאחד עם הכלים נעשה האור כמהות הכלי גם בזה להיות בבחי' המשכה והתלבשות כו', דכשם שהאור נעשה כמהות הכלי לפעול דבר שאינו לפ"ע האור בעצם, וכמו ענין ההתהוות דאיהו וגרמוהי חד לברוא בהן וע"י כו', דהאור בעצם אינו בערך להוות מציאות יש רק ע"י הכלי כו', כמו"כ נעשה האור כמהות הכלי להיות בבחי' ירידה והתלבשות כו' . . ובכללות הרי אור הקו הוא בחי' אור פנימי והיינו ע"י המשכתו מבחי' הרשימו שזהו כדוגמת כלי כו' . . עכ"ל.

הרי, שגם בחי' האור פנימי – אע"פ ש"כללות ענינו הוא להאיר את העולמות כו' . . מה שנמצא מן העצמות אור שלא לפי אופן העצמות ממש כו' וענינו הוא לפעול... – הוא בעצם "מובדל בערך מבחי' התלבשות ותפיסא באיזה דבר". וזה שאור זה בא בפועל "בגילוי ממש בבחי' התלבשות פנימי כו'" כמו "באור וחיות הנפש בגוף הרי האברים מרגישים את החיות מפני שבא בהם בבחי' התלבשות פנימי בגילוי" – "הוא ע"י שהאור הוא בתחלה בהתלבשות בבחי' כלים שע"ז דוקא הוא בא בבחי' פנימי", "וע"י הכלים נעשה האור באופן כזה שיהי' בערך ההתלבשות". "ובכללות הרי אור הקו הוא בחי' אור פנימי והיינו ע"י המשכתו מבחי' הרשימו שזהו כדוגמת כלי כו'".

(אלא שזה גופא שיוכל לבוא בהתלבשות בכלים וכו' הוא מפני שבחי' אור זה נמצא מן העצמות "שלא לפי אופן העצמות ממש כו' וענינו הוא לפעול וכו', וכנ"ל).

כא. ונמצא, שיש כו"כ חילוקים בין ב' בחי' האור למעלה. ובכ"מ בדא"ח מביאים משלים שונים לביאור החילוק בין ב' בחי' אור אלו למעלה בהתאם לאותם חילוקים ביניהם שמבארים שם. לדוגמא בתער"ב גופא: הדוגמא (1) לעיקר החילוק ביניהם במהותם גופא (שמה נובע כל החילוקים האחרים) – שזה הארה בלבד וזה נמשך מהעצמות בבחי' מהות דבר – החילוק בין אור וחיות הנפש הכללי לכחות הנפש. (2) לחילוק ביניהם בענין ה"גילוי" – החילוק בין ענין ה"גילוי" של אור וחיות הנפש הכללי וכחות הנפש. (3) לחילוק בין החיות דמוכ"ע והחיות דממכ"ע בענין התלבשות ותפיסא בעולמות ו(לכן) בהתחלקות – החילוק בין חיות הנפש הכללי לחיות הנפש הפרטי.

ונמצא, שיש כו"כ חילוקים בין ב' בחי' האור למעלה. החילוק העיקרי ביניהם הוא בהם עצמם ובאופן המשכתם מהעצמות – האם בבחי' "אין" או בבחי' "מהות דבר". ומזה בא החילוק ביניהם – אם ענינו גילוי מן העצם או ענינו לפעול. ומזה באים שאר החילוקים ביניהם: בזה אין התחלקות (כו עצמו) ובזה יש התחלקות; בנוגע

לאופן שהם נמצאים ופועלים בנבראים (שהרי גם בחי' האור שבבחי' א"ס שאין ענינו לפעול, פועל בפועל כו"כ ענינים) – זה המשכתו ופעולתו הוא באופן מקיף והעלם (שאינו מושג) ולכן נמצא בכל מקום בשווה, וזה באופן דהתלבשות ותפיסא בגילוי (שמושג), ולכן הוא בהתחלקות בכ"מ לפי ערכו; החיות מהאור"מ אינו מורגש בנבראים והחיות דהאור"פ בא בהם במורגש. ועוד.

ועפ"י זה מובן מה שמצינו בדא"ח במקומות שבאים לבאר החילוק בין בחי' אור מקיף (אור הסוכ"ע) ואור פנימי (אור הממכ"ע) למעלה ע"י משלים – שבכל מקום מביאים משלים שונים. כי לא נמצא ב' ענינים למטה שהחילוקים ביניהם הם משלים לכל החילוקים שבין ב' הבחי' באור למעלה, ולכן בכל מקום מביאים משלים כאלו שהחילוקים ביניהם הוא (עכ"פ) בדוגמא לאותו/ם חילוקים בין ב' בחי' באור למעלה שמדובר שם.

ויתירה מזו: מצינו בדא"ח בכ"מ, כולל בהמשך תער"ב גופא, שהמשל שמביאים על החילוק בין ב' בחי' אור אלו למעלה הוא החילוק שבין הענין ד"אור" (למטה) לבין הענין דכחות הנפש וחיות הפרטי שעל ידן. ובכמה מקומות מפורש שהענין ד"אור" כולל גם הענין דאור וחיות הנפש (הכללי), הרי שהחילוק בין "אור" וחיות הנפש הפרטי כולל גם החילוק שבין ב' הבחי' שבנפש גופא – חיות הכללי וחיות הפרטי. וגם בין ב' בחי' אלו בנפש גופא ישנם כו"כ חילוקים. ובכל מקום שמביאים החילוק ביניהם כמשל להחילוק בין ב' בחי' אור למעלה – מדגישים אותו/ם חילוקים ביניהם בהתאם להחילוק בין ב' בחי' באור למעלה המדובר שם.

ועוד יותר: נת' לעיל סעיף ב שבפרטיות יותר הנה חיות הנפש הפרטי וכחות הנפש שעל ידן מתלבש החיות פרטי באיברי הגוף – הם ב' ענינים שונים. עד כדי כך שכחות הנפש עצמם, שענינם לפעול, הם בגדר "כח" ולא "חיות" (אלא שעיקר הענין ד"כח" הוא כח הפועל והזריקה וכו'). והנה בכמה ממקומות הנ"ל – המשל לחילוק שבין ב' בחי' אור למעלה הוא מהחילוק שבין הענין ד"אור" והענין ד"חיות פרטי", ובכמה מקומות המשל הוא מהחילוק שבין הענין ד"אור" והענין דכחות הנפש.

ולדוגמא:

נת' לעיל כו"כ חילוקים שבין ב' בחי' החיות שבנפש – אור וחיות הכללי וחיות הפרטי, ובזה גופא – לפעמים בין בחי' החיות פרטי שמתלבש בגוף, ולפעמים בין בחי' כחות הנפש ("כח"). ומהם:

1) החילוק ביניהם במהותם גופא – שאור וחיות הנפש (הכללי) הוא בבחי' התפשטות הארה בלבד מהעצם, משא"כ כחות הנפש הם המשכת מהות דבר. כנ"ל סעיף ד.

2) בענין ה"גילוי": שאור וחיות הנפש מגלה את העצם, משא"כ כחות הנפש. כנ"ל סעיף ז.

3) בענין התחלקות: חיות הכללי אינו מתלבש בפרטי איברי הגוף בבחי' התחלקות, משא"כ החיות פרטי שבא בהתלשבות בפרטי איברי הגוף והוא בבחי' התחלקות. כנ"ל סעיף י.

ובג' מקומות בהמשך תער"ב מובא משל מהחילוק בין ב' הבחי' בנפש למטה לבאר החילוק בין ב' הבחי' אור למעלה – באופן שמודגש א' מג' חילוקים אלו:

1) כאמור, בהמשך תער"ב בפרקים הנ"ל מפ' נג ואילך מבורר שהמשלים לב' בחי' אלו למעלה הם – "אור" ו"שפע". ובזה גופא – המשל של "אור" כולל לא רק אור השמש אלא גם אור וחיות הנפש, והמשל של "שפע" כולל כחות הנפש כמו כח הזריקה:

וכמ"ש בפ' נג ואילך המשלים: "דשפע מורה דההשפעה היא איזה מהות דבר שנשפע מן המשפיע אל המקבל. . וכמו"כ בכחות הנפש וכמו בכח הזריקה כשזורק אבן למע' הרי נבדל ונפרש ממהות כח היד המתלבש בהאבן ונושאו למע', דהרי הזריקה היא לאחר שיוצא האבן מן היד. . לכן הוא בבחי' התלשבות מצד הזורק דהיינו שנתפס בזה כו'. . אמנם ענין האור הוא שזהו רק הארה לבד שאין בו מן העצם, וכמו אור וזיו השמש, הרי אין עצם השמש מתפשט להאיר כ"א הארתו לבד (שאינו בבחי' מהות דבר, והראי' שכאשר מסתלק העצם וכמו בשקיעת השמש אין האור נמצא, והיינו לפי שהוא רק הארה לבד כו'), וע"כ אין האור פועל שום שינוי בהעצם. . וגם אין השמש מוטרת להאיר אור שהאור ממילא בו. . והנה כמו באור וזיו השמש כמו"כ הוא באור וחיות הנפש להחיות את הגוף שהוא ג"כ רק הארה לבד, שהרי עצם הנפש אינו נמשך להחיות את הגוף רק הארתו לבד, ולכן אינו פועל שינוי בהעצם אם מאיר או אינו מאיר כו', וכמו"כ מה שמחי' את הגוף ה"ז שלא ע"י התעסקות שע"י התלשבותו בגוף ממילא הגוף חי כו'".

ובהמשך לזה מתחיל לבאר בפ' נו ואילך "דהנה בד"כ ב' המדר' דאור ושפע למע' הוא האור המתלבש בכלים ועולמות והאור שלמעלה מהתלשבות כו' – וכנ"ל באריכות:

שהמשל לבחי' האור שבבחי' א"ס שאין ענינו לפעול כ"א הוא בבחי' גילוי מן העצם – הוא הענין ד"אור", כמו אור השמש ואור וחיות הנפש (הכללי). הן לענין זה שבחי' אור זה הוא בבחי' אין ולא בבחי' מהות דבר, והן לאופן הפעולות מבחי' אור זה שאינו בבחי' התלשבות ותפיסא – שהרי גם "אור", אור השמש ואור וחיות הנפש, פועל, אלא שזה לא בבחי' תפיסא והתלשבות, אור בכלי.

והמשל לבחי' אור פנימי שענינו לפעול ולהאיר בעולמות – הוא הענין ד"שפע" ו"כחות הנפש". הן לענין זה שבאור זה ש"המשכתו מן העצמות הוא בבחי' מהות מציאות דבר", והן בנוגע לענין זה שאופן הפעולה בעולם הוא בבחי' התלשבות ותפיסא, אור בכלי.

דעיקר הענין שבא לבאר בפרקים אלו הוא החילוק בין ב' בחי' אור אלו במהותם עצמם, שתלוי בתחילת אופן המשכתן מהעצמות כנ"ל – שמזה נובע כל החילוקים ביניהם האחרים כנ"ל, והמשלים לזה הוא החילוק בין מהות אור השמש או אור

וחיות הנפש (הכללי), שאינו מהות דבר אלא הארה והתפשטות בלבד, ל"שפע" ו"כוחות הנפש", שהם המשכת "מהות דבר", כנ"ל סעיף ד⁶⁴.

(אלא שיש עוד חילוקים בין ב' בחי' אלו בנפש שמובא שם כמשל לכמה חילוקים פרטיים שבין ב' בחי' אור למעלה: המשכת והפעולה דהאור'מ הוא "בהעלם" ובבחי' "מקיף" על הנבראים, ולכן אין בו התחלקות, משא"כ בהאור פנימי. וכנ"ל בסעיפים יט-כ).

ומהנ"ל מובן שהמשל לבחי' אור פנימי דלמע' כאן (בפרטיות יותר) הוא לא חיות הנפש שבא בגוף מהכחות אלא הכחות עצמן, שבאים מהנפש בבחי' מהות דבר, כנ"ל סעיף ד.

2) בהמשך תער"ב בפ' שט מבאר שהדוגמא למעלה ל"בחי' גילוי העצמות" (שזוהי בחי' האור שבבחי' א"ס הוא שבא מן העצמות לא בשביל להאיר את העולמות, כ"א בבחי' גילוי העצם הנ"ל) הוא "אור", אור השמש או אור וחיות הנפש⁶⁵, והדוגמא לבחי' "האור שבא במדה וגבול" למעלה (בחי' האור פנימי הנ"ל) הוא כחות הנפש. וז"ל:

"ומכ"ז יובן הדוגמא למע דבחי' אור הוא בחי' גילוי העצמות היינו מה שהעצם מגלה אור שלפי אופן העצמות כו', דעם היות שהוא בחי' הארה לבד ולא עצם כו', ה"ה מ"מ כמו העצם והוא בחי' אוא"ס הבל"ג כו', וה"ה מגלה את העצם שיודעים

64) ובאמת, אע"פ שכאן מבואר שהמשל לבחי' אור פנימי למע' הוא ("שפע", שזה כולל הענין) דכחות הנפש כמו כח הזריקה וכו', והרי לקמן ית' שהמשל לבחי' "כח" למע', בחי' הכלים, הו"ע ענין (כחות הנפש, ובפרט) כח הפועל והזריקה וכו' – הנה באמת גם בחי' אור פנימי דלמע' הוא "אור" ובבחי' דביקות עצמי וגלוי' (לא כמו בחי' "כח" (גם) למע' שהוא "כח נבדל" ו"כח נעלם"). אלא שיש בו גם ענין של"שפע" ו"כח" – מה ש"תחלת מציאותו הוא שנמצא בבחי' מציאות דבר כו'" (שזהו מהלך הביאור בהמשך תער"ב בכלל שיש לבחי' אור פנימי שרש ומקור מיוחד ותחילת המשכתו מן העצמות הוא בבחי' מציאות דבר כנ"ל).

ובפרט עפ"י מ"ש לעיל סוף סעיף כ מהמשך תער"ב פ' רמז שהענין שבחי' אור פנימי בא בפועל בבחי' התלבשות ותפיסא – ה"ז רק עי"ז שבא מהרשימו ומתלבש תחילה בהכלים וכו'.

65) וכמבואר בפרקים לפנ"ז שבענין זה גם חיות הנפש דומה ל"אור" שהוא גילוי העצם. וכנ"ל סעיף ז מפ' שח שם שלפנ"ז.

מזה עכ"פ מציאות העצמות כו'⁶⁶, והדוגמא מכחות הנפש⁶⁷ הוא בחי' האור שבא במדה וגבול שג"ז הוא בבחי' גילוי מן העצם ודבוק בהעצם דלכן הוא בבחי' אור וגילוי כו', וה"ז מגלה המדר' פרטיות בשרשן ומקורן למע' עד רום המעלות, והן הע"ס הגנחות במאצילן שישנם עד רום המעלות כו'⁶⁸ וכמשנת"ל באורך [והוזכר גם לעיל], וכמא' אתה הוא עילאה על כל עילאין סתימא כו' שזהו בכלל בחי' אוא"ס הבל"ג כו', אתה הוא דאפיקת עשר תיקונין כו' הוא בד"כ בחי' האור שבא במדה וגבול כו' וזהו דאפיקת בבחי' יציאה והתגלות חוץ לעצמותו ית' כו' (וכמשנת"ל פמ"ט שהכחות הן חוץ לעצמות הנפש כו'), שכ"ז הוא בחי' גילוי כו'..."

שכאן בא לבאר החילוק בין ב' בחי' אור אלו למע' (לא בענין מהות האור גופא, אלא) בענין ה"גילוי" שבהם בפרט. והדוגמא לזה הוא החילוק בין ענין ה"גילוי" של כחות הנפש לענין ה"גילוי" של "אור" (השמש או אור) וחיות הנפש, כנ"ל סעיף ז – ד"אור והחיות [ש] בא מהנפש בבחי' גילוי מן העצם (והוא גילוי העצמות כו')", שהעצם מתגלה על ידו, הוא (דוגמא ל) "בחי' גילוי העצמות היינו מה שהעצם מגלה אור שלפי אופן העצמות כו'", ו"כחות הנפש וכמו הכחות דשכל ומדות דהגם שאינם עצם הנפש, מ"מ ה"ה כחות הנפש שהן בבחי' גילוי דבר וכמו אור השכל ואור המדות כו', רק שאינם בבחי' גילוי ממש כמו אור וחיות הנפש שהוא גילוי פשוט ובא בדרך

(66) מ"ש "שיודעים מזה עכ"פ מציאות העצמות" כוונתו לכאור' למ"ש לעיל בפ' שו (ונעתק לעיל הערה 56) "שמהאור ג"כ אין אנו יודעים מהות העצם כי העצמות אינו רק בבחי' מאור כו'... ומ"מ בענין האור הרי האור מגלה שהוא בחי' מאור (רק שמגלה מציאות המאור לא עצם המהות כו' וכמ"ש במ"א)".

(אלא ששם כתוב שאפי' את ה"מציאות" שיודעים מהאור – ה"ז רק "מציאות המאור", אבל "העצמות אינו רק בבחי' מאור". ואולי כוונתו במ"ש כאן "וה"ה מגלה את העצם שיודעים מזה עכ"פ מציאות העצמות" היא למ"ש שם בהמשך "ובמ"א כ' דלהיות שהאור מעין המאור י"ל שיש בו כל מה שבעצמות").

(67) וכמ"ש בפ' שח שלפנ"ז הנ"ל, ונעתק לעיל סעיף ז שם, בנוגע לאור וחיות הנפש שהוא בבחי' "גילוי" כמו "אור", ש"וכן הוא ג"כ בכחות הנפש וכמו הכחות דשכל ומדות דהגם שאינם עצם הנפש, מ"מ ה"ה כחות הנפש שהן בבחי' גילוי דבר וכמו אור השכל ואור המדות כו', רק שאינם בבחי' גילוי ממש כמו אור וחיות הנפש שהוא גילוי פשוט ובא בדרך ממילא כו', משא"כ הכחות שהן בציור דבר והגילוי שלהם הוא דוקא כשיש כלים להם ובא ע"י יגיעה דוקא כו', וזהו מפני שהאור והחיות בא מהנפש בבחי' גילוי מן העצם (והוא גילוי העצמות כו') והכחות הן שבאים בבחי' כחות דהיינו חוץ לעצמות הנפש כו', ומ"מ ה"ה בבחי' גילוי כו' והנפש מתגלה בהם ועל ידן כו'..." עיי"ש.

(68) אלא שמצד זה ששרש האור פנימי הוא בבחי' אוא"ס שלפני הצמצום, "דשרשי האורות שהן הע"ס הגנורות הוא מה שהאוא"ס שיער בעצמו להאיר בבחי' מדה וגבול שזהו בחי' מל' דא"ס כו' – הנה גם בחי' אור פנימי הוא "מעין המאור" ונשאר בו "רושם" מהאוא"ס הבל"ג, שזהו ענין שהוא "מין כנף", ולכן הוא ג"כ בבחי' ריבוי אור ובבחי' בל"ג וכו', וכמשנת"ל בתחלת ההמשך תערי"ב פ' כז ואילך. ובכ"מ.

ממילא כו', משא"כ הכחות שהן בציור דבר והגילוי שלהם הוא דוקא כשיש כלים להם ובא ע"י יגיעה דוקא כו', וזהו מפני שהאור והחיות בא מהנפש בבחי' גילוי מן העצם (והוא גילוי העצמות כו') והכחות הן שבאים בבחי' כחות דהיינו חוץ לעצמות הנפש כו', ומ"מ ה"ה בבחי' גילוי כו' והנפש מתגלה בהם ועל ידן... – הוא הדוגמא ל"בחי' האור שבא במדה וגבול שג"ז הוא בבחי' גילוי מן העצם ודבוק בהעצם דלכן הוא בבחי' אור וגילוי כו', [אבל] וה"ז מגלה המדר' פרטיות בשרשן ומקורן למע' עד רום המעלות, והן הע"ס הגנוזות במאצילן שישנם עד רום המעלות כו'".

וגם כאן, המשל לבחי' אור פנימי דלמע' כאן (בפרטיות יותר) הוא לא חיות הנפש שבא בגוף מהכחות אלא מה שכחות הנפש עצמן מגלים את הנפש.

3) בהמשך תער"ב ח"ג ע' א'שט שהובא לעיל כמ"פ המשלים לבאר החילוק בין סוכ"ע לממכ"ע הם כך: המשל ל"החיות מבחי' סוכ"ע המבו' בסש"ב פמ"ח" (בחי' ה"אור" שבג' הלשונו' "אור חיות וכח" לפי הביאור שם, כדלקמן סעיף לא) – "הוא בחי' החיות כללי של הנפש שמחי' את הגוף מראשו ועד רגלו בשוה כו', והוא מה שהאדם מרגיש את עצמו בכללות מראשו ועד רגלו כו'", והמשל ל"בחי' או"פ המתלבש בעולמות להחיותם שהעולמות מלבישים ומשיגים את ההשפעה כו'" (בחי' ה"חיות" שבג' הלשונו' "אור חיות וכח" לפי הביאור שם, כדלקמן סעיף לא) – "הוא מה שמתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם וכמו כח הראי' בעין וכח השמיעה באזן וכח התנועה ביד" כו'".

דכאן בא לבאר בעיקר החילוק בין חיות (העולמות) מבחי' סוכ"ע לחיות העולמות שמבחי' ממכ"ע – שרק החיות דמבחי' ממכ"ע בא בבחי' התלבשות ותפיסא בעולמות ו(לכן) בהתחלקות, משא"כ החיות מבחי' סוכ"ע – והמשלים המתאימים לזה מב' בחי' אלו בנפש הוא מהחילוק ביניהם בענין החיות הגוף שמהם – בין "חיות הכללי של הנפש" ומה "שמתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם וכמו כח הראי' בעין וכח השמיעה באזן וכח התנועה ביד". כנ"ל סעיף י.

וכאן ההדגשה היא לא על הכחות עצמן אלא על חיות הפרטי של הנפש שבגוף שבא ע"י הכחות⁷⁰.

69) דכאן משתמש ב"כח התנועה שביד" כמשל ל"חיות" ולא ל"כח". וכנ"ל הערה 9.

70) ועפ"י"ז יומתק ביותר מה שבפ' שט שם – שמדבר ע"ד ענין הגילוי של הכחות – מביא המשל מהכחות הנפש "דשכל ומדות", שהם (בעיקר) הכחות שבבחי' גילוי שהנפש מתגלה על ידן, משא"כ הכחות כמו כח התנועה שביד – הרי אדרבה, זהו "בחי' כח" שהוא "כח נעלם", וכמו שממשיך בתער"ב שם גופא "ובהשתל' בזה יש שבא בבחי' כח נעלם וכמו כח התנועה והפעולה (לא תנועה החיונית) שהוא כח המעשה שבא בבחי' כח נעלם כו'". וכנ"ל סעיף ז. אבל בח"ג ע' א'שט שם – שמדבר בענין חיות הגוף שע"י הכחות – אינו מזכיר הכחות דשכל ומדות אלא "כמו כח הראי' בעין וכח השמיעה באזן וכח התנועה ביד". די"ל שזהו מפני שבהם רואים יותר התלבשות של כח פרטי באבר פרטי להחיותו, דלא כ"שכל" (שיש בו ג' כחות חב"ד פרטים) ב"מוח", וכן בנוגע ל"מדות" ב"לב" וכו'.

כב. וכף זה הוא הוא מהחילוקים שבין ב' בחי' ב"אור" למעלה. אבל בנוגע לענין ה"שינוי" אין חילוק ביניהם. דכיון שבחי' אור הוא הארה בלבד מן העצם ע"כ אין שינוי בהעצמות ע"י האור, וכן גם בהאור עצמו לא נעשה שינוי. ואפי' בחי' "אור פנימי" המתלבש בכלים ונבראים בבחי' אור וחיות פנימי להחיותם, ובענין זה ה"ה כמו חיות הנפש הפרטי המתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם ע"י הכחות וכו', "כנשמתא לגופא" - אינו משתנה ע"י כמו "חיות" הנפש ואינו בבחי' תפיסא בהם כמו "כח", ולכן גם "אור פנימי" למע' נק' "אור". וע"ז נאמר "אין קדוש כה".

כל מה שנת' בסעיפים יט-כא הוא בנוגע לענינים שבהם חלוקים ב' בחי' האור למעלה. אבל בנוגע לענין ה"שינוי" - אין חילוק ביניהם. ואפי' בהמשכת בחי' אור פנימי אין שינוי לא בהמקור ולא בהאור:

דכמו שנת"ל סעיף יג בנוגע ל"אור" למטה הנה עד"ז הוא בנוגע לבחי' אור למעלה: דכיון שבחי' אור הוא הארה בלבד מן העצם אין שינוי בהעצמות ע"י האור, וכן גם בהאור עצמו לא נעשה שינוי.

וכמ"ש בתער"ב פ' רמא "והוא דבהמשכה שבבחי' אור אין בזה שינוי לא בהמקור ולא בהאור דלהיות שהוא הארה לבד אינו פועל שינוי בהמקור כו', ומפני שאינו בא בהתלבשות ותפיסא (שזהו להיותו אין כמו העצם כו') אין שינוי גם בהאור כו'" (אלא שממשיך ש"העיקר הוא למע' בבחי' האור מקיף...). כדלקמן סעיף כג שלאח"ז).

ולא רק שאין שינוי בבחי' "אור מקיף" אלא אפי' בחי' "אור פנימי" דלמע' המתלבש בכלים ונבראים בבחי' אור וחיות פנימי להחיותם, ובענין זה ה"ה כמו חיות הנפש הפרטי המתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם ע"י הכחות וכו', "כנשמתא לגופא" - אינו משתנה ע"י כמו "חיות" הנפש ואינו בבחי' תפיסא בהם כמו "כח". וע"ז נאמר "אין קדוש כה".

וכמ"ש באריכות ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הנ"ל שאע"פ שהאור פנימי מתלבש בכלים ונבראים "כנשמתא לגופא" - עכ"ז אינו כמו הנשמה של האדם שמתפעלת ממקרי הגוף מצד התלבשותה בגוף לפי שהוא התלבשות אמיתית, אבל מה שהאורות עליוני' מתלבשי' בהכלי' ופועלי' על ידן הוא רק עד"מ אור השמש המאיר בזכוכי' שאינו מתערב עמו כו' . . . וזהו אין קדוש כהו' . . . שמלובש בהכלי' דאבי"ע ומהוה ע"י כל העולמו' ע"י הכלים שמלובש בהן ועכ"ז הוא קדוש ומובדל ולא שניתי כו'. וד"ל סי"ב ואילך:

"והנה מעתה צריך להבין, הלא הוא ית' נק' נשמתא לגופא היינו שאור א"ס ב"ה מאיר בע"ס דאצי' ולכן כד אנת תסתלק מינייהו אשתארן כולהון שמהן כגופא בלא נשמתא כו' וכלי' דאצי' נעשי' נשמה לבי"ע וע"ס דבי"ע הם כלים אצלן . . . וכיון שעכ"פ אור א"ס מאיר בהן כנשמתא לגופא ועיקר הפועל ע"י הגוף הוא הנשמה עד"מ בגשמיות . . . וא"כ אור א"ס ב"ה הוא הפועל דוקא ע"י ע"ס דעשייה ג"כ ולכן נק' מעשה ידך ממש של א"ס ב"ה, וכן נק' בכחך הגדול, כחך דוקא, והע"ס דעשייה הם רק כלים, וזהו עיקר האמונה כי ממש הכל דוקא, וא"כ כיון שההשפעה מע"ס

דעשייה נמשך לשמים וארץ בדרך עילה ועלול ונק' כח הפועל בנפעל, וידוע שבבחי' עילה ועלול לא שייך לומר לא שנית, כי עילה ועלול הוא ע"י השפעה ולא ע"י הארה וא"כ ודאי יש שינוי בהעילה בין קודם התהוות העלול ובין לאח"כ, שקודם התהוות העלול לא השפיע העילה אליו ואח"כ הוא השפיע לו, נמצא שהוא שינוי, וכנ"ל במשל כח הזריקה ברגל שיש שינוי עי"ז ברגל שא"ל לו לילך בשעה זו שזרק אף שלא נחסר כחו עי"ז אח"כ מ"מ שינוי הוא בשעת ההשפעה, וא"כ כיון שיש השפעה מע"ס דעשי' דרך עילה ועלול הרי א"א לומר שאין שום שינוי בהן מקודם ההשפעה כו' וכיון שעיקר פעולה זו והשפעה זו מהן הוא ע"י בחי' הנשמה המלוכב בהן שהוא אלקות, שהוא בחי' לא שנית, ה"ז ב' הפכים, שהרי הנשמה באדם המלוכבת בגופו מתפעלת ג"כ ממעשה ידיה אף שכח המעשה ג"כ רק לבוש החיצון של הנפש, מ"מ כיון שהיא מלוכבת בהן לכן יש שינוי בה ג"כ, וכיון שלמעלה ג"כ בחי' אור א"ס הוא נשמתא לגופא והנשמה מלוכבת בגוף, א"כ איך לא יהי' שום התפעלות בבחי' הנשמה, והן אמת דבחי' נשמה זו מה שנק' הוא ית' נשמתא לגופא אפי' לגוף ע"ס דאצילות הוא רק הארה בעלמא ממנו ית' שאינו נוגע כלל למהותו ועצמותו, ואפילו לבחי' אורו וזיוו כי הוא רק הארה בעלמא מהקו וחוט (ולא עצמות הקו שמלוכב בא"ק ולא באצילות) והקו הוא הארה לבד ממנו ית' שההארה עצמה אין פועל שום שינוי בהמאור אף אם בה הי' שינוי, וכש"כ ההארה דהארה, וא"כ מזה א"צ לדבר שאין שום שינוי במהותו ועצמותו ית' וגם לא באור א"ס הסוכ"ע אף שמחי' אותן עי"ז דוקא מאין ליש כידוע שכל נברא יש לו שני מיני חיות הא' מבחי' סוכ"ע שהוא מה שאינו דרך התלבשות בהנברא וכיון שאינו מתלבש כלל גם לא בע"ס בזה ודאי אתי שפיר איך שאין שום שינוי, אך מה שצריך להבין הוא בענין בחי' הב' מה שהנברא מקבל חיות מבחי' ממכ"ע שהחיות מתלבש בפנימיותו ותוכיותו ונק' כח הפועל בנפעל שנמשך ע"י ע"ס דבי"ע וגם זו ההמשכה היא ממנו ית' כנ"ל שהוא נשמתא לגופא, וכמ"ש באגה"ק שהארה דהארה מהקו מלוכב בכל נברא, וא"כ כיון שהמשכה זו נמשך ע"י כלי' דבי"ע בבחי' עילה ועלול ולא שייך לומר בהן לא שנית כנ"ל איך בהאור המלוכב בהן הפועל ומשפיע על ידן הוא לא שנית ממש. התירוץ בקצרה שהאור והנשמה המלוכב בכלי' אינו ע"ד נשמת האדם בגופו ולכן נק' אורות שהאור אינו מתערב בשום כלי' אע"פ שמאיר בו. ויש להאריך בזה אי"ה.

(ג) והנה להבין זה יש להקדים פי' והכל יאמרו אין קדוש כהוי'...

(ד) והנה מהקדמה זו דענין אין קדוש כה' למדנו איך למעלה בא"ס ב"ה נמצא בחי' זו שיהי' מחי' העולמות אע"פ שהוא קדוש ומובדל כו', ולכן עם היות שזה נתבאר למעלה על ענין אורות המקיפי' שאינם מתלבשי' בכלים ומובדלי' מהם ואעפ"כ מחי' הכלים ע"י הקפה זאת, אך באמת כן הוא ג"כ בבחי' האור פנימי שאע"פ שמלוכב בתוך הכלי ממש עכ"ז הוא קדוש ומובדל. . ומעין זה הוא במשל האור הנ"ל שגם במקום וכלי שהוא מאיר אינו מתערב כ"כ להמקום, וכמו שלא שייך לומר כשמאיר במקום שיש בו ריח שיהי' נקלט הריח בהאור כיון שאינו בגדר זה כו', כמ"כ יובן עד"מ למעלה בענין האורות שאע"פ שמתלבשי' בכלי' ונק' נשמתא לגופא עכ"ז אינו כמו הנשמה של האדם שמתפעלת ממקרי הגוף מצד התלבשותה

בגוף לפי שהוא התלבשות אמיתית, אבל מה שהאורות עליוני' מתלבשי' בהכלי' ופועלי' על ידן הוא רק עד"מ אור השמש המאיר בזכוכי' שאינו מתערב עמו כו' כנ"ל שהאור מעין המאור כמ"ש באגה"ק וא"כ אין הכלי ערוך לו כלל לכן שינוי והתפעלות הכלי אין גורם שום שינוי והתפעלות באור כלל, באופן דאע"פ שמהכלי' דע"ס דעשי' נמשך ההשפעה דרך עילה ועלול עכ"ז מההארה דהארה של הקו המלוּבש בכלי זה המשפיע דרך עו"ע נמשך המשכה זו ע"ד הארה חיו לבד, ולכן כ' באגה"ק ד"ה איהו וחיוהי איך הארה דהארה מהקו מלוּבש בכלים רוח נפש דבי"ע והארה דהארה דהארה מלוּבש בכל נברא כו' כמ"ש ואתה מחי' את כולם, ופי' שמהארה דהארה של הקו המלוּבש בכלי' הנ"ל נמשך הארה וזיו לכל נברא והוא הנק' הארה דהארה דהארה, הרי מובן ומבואר שמבחי' הארה דהארה של הקו המלוּבש בכלי' ר"נ דבי"ע נמשך ההמשכה לכל נברא בדרך הארה חיו לבד ולא דרך השתלשלו' עילה ועלול, אף שמהכלי' עצמן נמשך דרך עילה ועלול כגון נפש הבהמה שנמשכ' מפני שור שבמרכבה ע"י השתלשלות עילה ועלול כמ"ש באגה"ק שם, ובבחי' פני שור דמרכבה מלוּבש הארה דהארה מהקו ונותן כח בבחי' פני שור שיתהווה מהשפעתו נפש הבהמה, הרי עם היות השפעה זו נמשכ' מבחי' פני שור עצמו דרך עילה ועלול, עכ"ז מבחי' הארה אלקי' שבו מהקו המחי' ומהווה אותו נמשכה רק דרך הארה כו', ולכן אתי שפיר איך אפי' בהאור המלוּבש בכלי' שייך ממש לא שניתי אף אם מהכלי' נמשך השתלשלות עילה ועלול, וזהו אין קדוש כהוי', שם הוי' יו"ד מלוּבש בחכמה וה' בבינה כו' וכן דרך כלל י' באצ"י ה' בבריאה ו' ביצ"י ה' תתאה בעשי' היינו שמלוּבש בהכלי' דאבי"ע ומהווה עי"ז כל העולמו' ע"י הכלים שמלוּבש בהן ועכ"ז הוא קדוש ומובדל ולא שניתי כו'..."

ובסט"ו:

"והכלל העולה דלשון כח לא שייך רק בהמשכה שמבחי' כלים כו' ועיקר הוא ההמשכה מבחי' כח המעשה, והכח נראה נפרד ונבדל ממקור הכח שביד, והוא להיות התהוות העשיי' שמים ארץ שהם נראי' דבר נפרד כו' וכבר נת' איך דאף שזהו השתלשלות דרך עילה ועלול ויש שינוי והתפעלות אין זה שום שינוי לגבי האור המלוּבש בהן עם היותו בחי' נשמתא לגופא, גם מובן איך בכללות ההשתלשלות שהאצ"י נק' עשייה שייך בזה ל' כח בההמשכה שמבחי' הכלים כמ"ש ורב כח כולם בחכמה עשית בבינה, אבל בחי' אור הנמשך בכלי' אלו והיינו ענין והוא נביעו איהו נשמתא לגופא כו' אנת הוא ממלא כל שמהן כו' והוא הארת הקו הנמשך ומתלבש בע"ס דאצילות, שנמשך הארה זו מהקו המלוּבש בא"ק, אין שייך בו ל' כח רק לשון הארה כנ"ל . . משא"כ באורו ית' הוא בחי' אני הוי' לא שניתי אפילו בא"פ המתלבשי' בכלים (וגם כלים דאצ"י כשנעשים אורות לבי"ע הרי הן בחי' אורות ושייך לא שניתי כו', ואף דבאצ"י הן כלים ושייך בהן התלבשות ועו"ע אך הרי שם גם העלול הוא כלי דאצילות ואלקות כו' וא"כ אין ההתלבשות זו שינוי כ"כ, משא"כ בבי"ע שהשתלשלות עו"ע מהכלי' דבי"ע שהן נבראי' א"כ ההמשכה מהכלי' דאצ"י

שנעשי' אור לכלי' דבי"ע אינו ע"ד עו"ע כו' רק ע"ד הארה כנ"ל) וכש"כ בבחי' או"מ הסוכ"ע, ואצ"ל במהו"ע שלמעלה מעלה מבחי' סוכב כו'...". עכ"ל⁷¹.

וכן איתא בקיצור בד"ה תקעו תרס"ד (ע' ב'): "שזהו ההפרש בין ההמשכה שמבחי' הכלים להמשכה שמבחי' האור, דההמשכה מבחי' הכלים נק' בשם כח, שבא בבחי' התלבשות ותפיסא ממש בנבראים, והעיקר הוא בכלים דבי"ע להיות שהן בחי' יש נברא כמ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחייהו חד לכן שייך בהם תפיסא ממש, וכמו"כ י"ל גם בבחי' כלים דאצ"י כמו שנעשים בחי' אורות בבי"ע שייך בהם ג"כ תפיסא כו', דהרי כבריאה לאו איהו וחייהו וגרמוהי חד, וא"כ בחי' האורות דבי"ע שהן מבחי' הכלים דאצ"י אינם בבחי' דביקות ויחוד כו' לכן י"ל דשייך בהם ג"כ בחי' התלבשות ותפיסא כו'. וההמשכה שמבחי' האור אינו בבחי' תפיסא בהם, והיינו

71) ועייג"כ בד"ה הקבצו ושמעו בני יעקב תרס"ח (בסוף המשך תרס"ו): "וי"ל עפמ"ש במ"א בענין אין קדוש כה', דכמה קדישין אינון ולית קדוש כה', ד[ה]גם שהוא מתלבש, ומ"מ אינו מתערב ממש, והוא בבחי' קדוש ומובדל כו', והיינו בבחי' האור (שז"ע הוי' בכלל, שרש האורות כו'), ד[ה]גם שמתלבש בהכלים ומתאחד עמהם, ומ"מ אינו מתערב ממש עמהם. וראי' לזה, ממה דאחליפו דוכתייהו אור החסד בכלי הגבורה כו', והיינו מפני שהאור פשוט כו', ולכן, אף בהיות האור מלובש בכלי, לא נשתנה מהותו באמיתית ממש, וה"ה קדוש ומובדל אף בהיותו מלובש שם, ולכן יכול להיות נמשך אור החסד בכלי הגבורה כו'. והיינו כמ"ש הפרדס שהאורות אינם משתנים בעצם, אף שנראה בהם גוון הכלים, וכמשל המים הניתנים בכלי כו', וכמשל אור השמש כו', וכמשנת"ל. וכמ"ש ג"כ בס' ש"א, שזה א' מהטעמים שקוראים אל פעולת הא"ס בשם אור, דכמו האור אינו מתערב ומתחבר עם שום דבר, ואינו משתנה ומתפעל משום דבר, כי אם יעבור האור דרך עששיות וירקות כו', לא יתפס באור גוון כלל ולא ישתנה כו' . . . וכמו"כ הוא במשל האור, שגם במקום וכלי שהוא מאיר, אינו מתערב עם המקום כו', וכמו שלא שייך לומר שכשמאיר במקום שיש בו ריח רע שיהי' נקלט הריח בהאור, כיון שאינו בגדר זה כו', כמו"כ יובן למעלה בענין האורות, שאע"פ שמתלבשים ממש בכלים (דבענין אור השמש מבואר במ"א דהאור למטה הוא בבחי' מקיף על הדבר שמאיר בו כו', וכן הוא במשל המחשבה הנ"ל, שהוא ג"כ בבחי' מקיף כו', אבל (למעלה), האור למעלה הוא בבחי' התלבשות ממש כו'), ונק' נשמתא לגופא, שהוא בבחי' חיות ממש אל הכלי, ונתפס ומורגש בה כו' . . . עכ"ז אינו מתערב ממש כו'. וזהו שא' כמה קדישין אינון ולית קדוש כה', דקדישין שבעולמות הוא שמובדל ואינו מתלבש כלל, וכמו עד"מ אור השמש, וכמשל המחשבה הנ"ל, ובמחשבה, הגם שחושב בזה, מ"מ, הוא רק בבחי' מקיף לבד כו', ולמעלה הוא שגם שמתלבש ומתאחד, ומ"מ אינו מתערב כו'. ואין זה כמו אור וחיות הנפש המתלבש בגוף, שהוא התלבשות אמיתי, עד שכחות הנפש נעשים ממש כמהות האברים כו' (וכמ"ש במ"א שנעשים בבחי' הגשמה, בחי' חיים בשריים כו'), אבל מה שהאורות עליונים מתלבשים בהכלים ופועלים על ידן, הוא רק עד"מ אור השמש הנ"ל, שאינו מתערב עמהם, וממילא אין שום שינוי והתפעלות בהאור כלל כו' (ובמ"א מבואר, שהאור כשמתלבש בהכלי ה"ה כמהות הכלי, וכמו במשל כחות הנפש הנ"ל, אמנם באמת, בהאור למעלה, כ"ז הוא בבחי' גוון לבד, שאינו נקנה בו בעצם כו', והי' באמת בחי' ירידה אל האור לגבי כמו שהוא קודם ההתלבשות כו', אבל מ"מ הוא בבחי' גוון לבד כו') . . . וזהו אין קדוש כה', שהאור, הגם שהוא בבחי' התלבשות והתאחדות עם הכלים, ומ"מ הוא בבחי' קדוש ומובדל כו'".

בבחי' אור הקו שגם מזה נמשך חיות לכל הנבראים, והוא מבחי' אור הקו עצמו⁷².
הנה בחי' זו אינו בבחי' תפיסא בנבראים, דאם היות שהוא ג"כ בבחי' התלבשות
בנבראים היינו בבחי' אור וחיות פנימי להחיותו שעז"נ ואתה מחי' את כולם כמש"ש,
מ"מ אינו בבחי' תפיסא בהם, דלהיות שהוא דבוק במקורו והוא מעין המאור משו"ז
אף גם שמתלבש בנבראים מ"מ אינו בבחי' תפיסא כו' דעז"נ אין קדוש כה' שהגם
שמתלבש בנבראים מ"מ הוא קדוש ומובדל מהם שאינו מתערב ומתחבר עמהם כ"כ
כו' וכמ"ש במ"א".

ונמצא, שלמעלה, גם בחי' "אור פנימי" יש בו את הענין ד"אור השמש" שאינו
מתערב עם המקום שבו מאיר ואינו משתנה ממנו.

אלא ש"אור השמש" אינו מתלבש בכלל בדבר שעליו מאיר בדרך "אור פנימי",
ונק' "אור מקיף", כנ"ל סעיף ט – ולכן מובן שאין הדבר שעליו מאיר פועל שינוי
בהאור, כנ"ל סעיף יג. וזהו החידוש בנוגע ל"אור פנימי" למעלה, שאע"פ שהוא
מתלבש בכלים ונבראים בבחי' אור וחיות פנימי להחיותם, "כנשמתא לגופא, (כמו
"חיות") – אע"פ כן אינו משתנה.

היינו, שבענין זה אין אפי' בחי' אור פנימי דלמע' כ"חיות" הנפש – שמצד זה
שנאפי' חיות הכללין הוא אור פנימי בגוף ה"ה משתנה ומתגשם עי"ז [וכ"ש שזה כן
בחיות הנפש שמתלבשת באברי הגוף ע"י הכחות, כנ"ל סעיף יג].

ומצד ענין זה, הנה גם אור זה המתלבש בנבראים בפנימיותם להחיותם – נק'
"אור".

כג. בהמשך תער"ב בפ' רמא ואילך משמע שגם ב"אור פנימי" שייך בו
שינוי. והענין ד"אור" ש"אין בזה שינוי לא בהמקור ולא בהאור דלהיות
שהוא הארה לבר אינו פועל שינוי בהמקור כו" – ה"ז בעיקר בבחי' "אור
מקיף". וי"ל שגם זה יובן עפ"י מ"ש שם בפ' רמז שזה שבחי' או"פ בא
בפועל בבחי' התלבשות ותפיסא כו' ה"ז "ע"י שהאור הוא בתחלה
בהתלבשות בבחי' כלים" ועי"ז "נעשה האור כמהות כל"י. דמזה מובן
שמצד עצמו, גם בבחי' אור פנימי לא שייך שינוי.

והנה, בהמשך תער"ב בפ' רמא ואילך מביא את משנת פ' נג ואילך בענין
החילוק בין בחי' "אור מקיף" ("אור") ו"אור פנימי" ("שפע"), שהובא לעיל, ושם
משמע שאף שעיקר הענין ד"שינוי" למע' שייך רק בבחי' "כח", ההמשכה מבחי'
הכלים, אבל גם ב"אור פנימי" שייך בו שינוי. והענין ד"אור" ש"אין בזה שינוי לא

(72) "היינו לבר אור הקו המלוכש בכלים דמל' דאצי' שבקע הפרסא עמהם ומאיר בהם כבי"ע
כמו באצי' כו', לבר זאת גם הקו עצמו המלוכש בסוף רגלי היושר דא"ק המסתיימים במל' דעשי'
הנה הארת הקו מאירה ומתלבשת באור הנשמה דבי"ע והארה דהארה בני", והארה דהארה דהארה
בכל הנבראים כו', כמ"ש באגה"ק הנ"ל".

בהמקור ולא בהאור דלהיות שהוא הארה לבד אינו פועל שינוי בהמקור כו" – ה"ז בעיקר בבחי' "אור מקיף". וז"ל:

"רמא) אך הענין דהנה במשנה דפ"ה דאבות אי' שלי שלי ושלך שלך זו מדה בינונית וי"א זו מדת סדום, דלהת"ק עיקר מדת סדום הוא כשמונע ממנו מה שזה נהנה וזה לא חסר כלל, אבל כשזה חסר קצת אין זו מדת סדום, ולהי"א גם כשחסר קצת ה"ז מדת סדום כו'. והענין למע' הוא ע"פ הידוע ההפרש בין אור ושפע (עמשנת"ל פנ"ג ואילך באורך), דאור הוא שאינו פועל שום שינוי בהמאור. . והנה בהמשכת העצמות ודאי כן הוא שאין בו שום שינוי ח"ו. . אבל מה שמדברים הוא בהאור והגילוי אם הוא בבחי' אור או בבחי' שפע והכוונה הוא בהאור עצמו (וגם במקור האור ר"ל מה שהוא בבחי' מקור כו') אם יש בזה שינוי כו', והוא דבהמשכה שבבחי' אור אין בזה שינוי לא בהמקור ולא בהאור דלהיות שהוא הארה לבד אינו פועל שינוי בהמקור כו', ומפני שאינו בא בהתלבשות ותפיסא (שזהו להיותו אין כמו העצם כו') אין שינוי גם בהאור כו', והעיקר הוא למע' בבחי' האור מקיף שבא בבחי' גילוי העצם ובבחי' אין כו', שההמשכה היא בבחי' אור לא בבחי' שפע והיינו שאין בזה שום שינוי כלל כו' וכמשנת"ל בפרקים הנ"ל. אבל כאשר ההמשכה היא בבחי' מהות דבר מה כו' והיינו בהאור שהוא בבחי' מציאות דבר כו', הרי ההמשכה בזה הגם שהוא רק הארה לבד ה"ז המשכת מהות דבר מה כו'. . וה"ז בבחי' שפע שבא בבחי' התלבשות ותפיסא שהמשפיע נתפס בזה וגם ההשפעה היא באה בבחי' התלבשות ותפיסא בהמקבל כו'. . ולמע' זהו בבחי' או"פ בכל"ף שבא בבחי' צמצום ובבחי' מדה וגבול לפ"ע העולמות להאיר העולמות כו' והוא בבחי' מציאות אור כו', וכמשנת"ל באורך איך שגם בשרש ומקור האורות יש ע"ס רק שהן בבחי' אחדות ופשיטות לגמרי כו' (וכללות האור הזה הוא להאיר את העולמות כו'), ולאחר הצמצום הן בבחי' ספי' פרטיות ונקרא ע"ס בלי מה כו', וכמו שמתלבשים בכלים ה"ה בבחי' מציאות אור כו', ובד"פ הוא בבחי' הכלים דע"ס דאצי' שבהם שייך ענין ההשתל', וכמ"ש באגה"ק סי' כ' ד"ה איהו וחיוהי חד בהשתל' הספי' בספי' עצמן כו', וגם למ"ד כלים דזו"נ נעשים נר"נ לבי"ע כו' (ובזה ג"כ בחי' האור כמו שנמשך ע"י הכלים שנעשה כמהות הכלים שבא ג"כ בבחי' התלבשות כו', ומ"מ על האור נאמר אין קדוש כה' כו' וכמ"ש במ"א)...

רמב) והנה בב' מדרי' אלו הוא ההפרש אם המשפיע חסר או לא חסר כו', דהנה בבחי' אור שזהו בד"כ בבחי' האו"מ כנ"ל זהו זה נהנה וזה לא חסר כלל. . ופעולת המקיף שפועל בהעולמות אין זה בבחי' התלבשות ותפיסא בהם ואין עושה שום שינוי כו', וזהו ולא חסר שאין שום חסרון וגרעון בההשפעה כו', וכי"ז הוא בבחי' אור מקיף. אבל בחי' או"פ שבא בבחי' שפע ובפרט בבחי' הכלים שפעולת העליון בהתחתון הוא בבחי' התלבשות ותפיסא כו', הרי בזה חסר קצת המשפיע בהשפעתו היינו שיש שינוי בהמשפיע כו', וכמו בהשפעת השכל מהמשפיע אל המקבל שהמשפיע נתפס בזה כו', דכמו"כ הוא בדוגמא כזאת בבחי' ההשתל' בע"ס דאצי' דשייך בזה שינוי כו', ויש שהוא בבחי' חסר ממש וכמו ע' שנין דרוד שנתן לו אדה"ר שנחסרו בשני אדה"ר. . וגם בהמשכה שאינה עד"ז מ"מ מאחר שהוא בבחי' התלבשות ה"ז עושה

חסרון ושינוי כו'. [וכאן בא הקטע שהובא לעיל כמ"פ] ועמ"ש בדרוש אוא"ס בכוחך הגדול איך שכל נברא יש בו ג' מיני חיות והן בחי' אור וחיות וכח והיינו מבחי' האו"מ והאו"פ והכלים כו', דהאור מקיף אינו בבחי' התלבשות כלל כו', והאו"פ הוא בבחי' התלבשות ומ"מ הוא קדוש ומובדל ועד"נ אין קדוש כהוי' כו', ובחי' כח הוא מבחי' הכלים שבבחי' התלבשות ממש ובזה שייך שינוי כו' (והעיקר הוא בכלים דבי"ע כו')...". עכ"ל.

ומכ"ז מבואר, שהענין ד"אור" למע' ש"בבחי' אור אין בזה שינוי לא בהמקור ולא בהאור דלהיות שהוא הארה לבד אינו פועל שינוי בהמקור כו' – ה"ז בעיקר בחי' "אור מקיף" שפעולתו בהעולמות אין זה בבחי' התלבשות ותפיסא, אבל "בבחי' או"פ בכל"ש שבא בבחי' צמצום ובבחי' מדה וגבול לפ"ע העולמות להאיר העולמות כו' והוא בבחי' מציאות אור כו' . . וה"ז בבחי' שפע שבא בבחי' התלבשות ותפיסא . . ובד"פ הוא בבחי' הכלים דע"ס דאצי" . . הרי בזה חסר קצת המשפיע בהשפעתו היינו שיש שינוי בהמשפיע כו' . . דשייך בזה שינוי כו'".

ויש לומר הביאור בזה, מה שכאן משמע שבבחי' "אור פנימי", בחי' "שפע", שייך שינוי –

והרי הוא בעצמו מביא בסיום הענין מ"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול איך שכל נברא יש בו ג' מיני חיות והן בחי' אור וחיות וכח והיינו מבחי' האו"מ והאו"פ והכלים כו', דהאור מקיף אינו בבחי' התלבשות כלל כו', והאו"פ הוא בבחי' התלבשות ומ"מ הוא קדוש ומובדל ועד"נ אין קדוש כהוי' כו', ובחי' כח הוא מבחי' הכלים שבבחי' התלבשות ממש ובזה שייך שינוי כו' – שמשמע שבחי' "אור פנימי" למרות ש"הוא בבחי' התלבשות ומ"מ הוא קדוש ומובדל", ורק "בחי' כח הוא מבחי' הכלים שבבחי' התלבשות ממש ובזה שייך שינוי",

וכמ"ש גם בד"ה הקבצו ושמעו בני יעקב תרס"ח⁷³ "מה שהאורות עליונים מתלבשים בהכלים ופועלים על ידן, הוא רק עד"מ אור השמש הנ"ל, שאינו מתערב עמהם, וממילא אין שום שינוי והתפעלות בהאור כלל כו'", שזה א' מהטעמים שקוראים אל פעולת הא"ס בשם אור" –

וי"ל שגם זה יובן עפ"י מ"ש להלן שם בפ' רמז, ונעתק לעיל סוף סעיף כ, שגם בחי' האור פנימי הוא בעצם "מובדל בערך מבחי' התלבשות ותפיסא באיזה דבר", וזה גופא שבא בפועל "בגילוי ממש בבחי' התלבשות פנימי כו'" הוא "ע"י שהאור הוא בתחלה בהתלבשות בבחי' כלים שע"ז דוקא הוא בא בבחי' פנימי", "וע"י הכלים נעשה האור באופן כזה שיהי' בערך ההתלבשות". "ובכללות הרי אור הקו הוא בחי' אור פנימי והיינו ע"י המשכתו מבחי' הרשימו שזהו כדוגמת כלי כו'".

שמכ"ז מובן שכללות הענין ד"שינוי" שבבחי' אור פנימי מצד שבא בבחי' התלבשות ותפיסא בנבראים, שנת"ל בתער"ב בפ' רמא ואילך – לא שייך (גם) בבחי'

אור זה מצד עצמו. וזה נמצא בו רק מפני שנמשך מהרשימו ובא בהתלבשות בהכלים וכו'.

כד. בחי' כח למעלה, שהוא ההמשכה מבחי' הכלים: בכללות זהו בחי' חיצוני' המל' היורדת לבי"ע, ה"דבר הוי"ו ובחי' "אותיות הדבור", והוא בחי' "כח הפועל" למעלה, שהוא "כח נבדל" ו"כח נעלם", שענינו לפעול התחדשות דבר – התהוות יש מאין, ובא באופן של התלבשות כח הפועל בנפעל, וע"י "פעולה" זו, בריאת יש מאין, "מתגלה" הכח מן ההעלם.

בחי' כח למעלה:

הנה הובא לעיל סעיף יח מ"ש בדא"ח שבחי' "כח" למעלה הוא ההמשכה מבחי' הכלים. אבל בכללות יותר, בחי' "כח הפועל" למעלה הוא בחי' המל', שפועל את ההתהוות יש מאין –

"בחי' חיצוניות המל' שיורדת לבי"ע זהו בחי' כח הפועל שבא בהתגלות לפעול כו'. . . התהוות בפועל מציאות הנבראים זהו מבחי' דבר ה' שזה בחי' המל' כמו שיורדת לבי"ע כו', והו בחי' כח שהוא התגלות כח הפועל האלקי לפעול ההתהוות בפו"מ כו'. . . דבחי' מל' היורדת לבי"ע זהו עד"מ כללות כח הפועל כו'". כדלקמן מהמשך תער"ב פ' שכ"ד, שכ"ח.

וכמ"ש בארוכה לעיל בעיונים ח' סעיפים י-ג – גם עפ"י מה שנת' בארוכה בחלקים מהמשך תער"ב שהובאו בעיונים זה.

וראה מ"ש בד"ה והר סיני עשן כולו תרס"ב הנ"ל ע' שכ ואילך, לאחרי שמבאר איך שכח המעשה הוא כח נבדל וכו':

"והנמשל מזה יובן בדרך דוגמא למעלה דבחי' עשי' הוא בחי' כח נבדל בערך מן העצמות ואינו בערך העצמות כלל והו"ע כח הפועל בנפעל שהוא בחי' כח בלבד כו', דזהו מ"ש בברה"ע ל' כח וכמ"ש אתה עשית את השמים ואת הארץ בכחך הגדול וכמו שדקדק בס"ב בהג' לשונות דאור וכח וחיות שמבואר כמ"א שיש הפרש גדול בין אור לכח. . . וכמו כללות הפרש בין אורות לכלים, דהאור הוא דבוק במקורו והוא בערך מקורו בבחי' קירוב אליו כו'. . . והכלים אינם בבחי' דביקות במקורם ולכן הם בבחי' מציאות דבר מה, והרי הן בחי' אלקות ממש אלא שהוא מה שבא בבחי' כח נעלם מבחי' כח הגבול שבא"ס, והיינו להיות בחי' העלם ולא גילוי אור, ואדרבה יעלים ויכסה על האור והגילוי כו', שזהו דוקא ע"י שהדביקות במקורו יהי' בו ג"כ בהעלם דוקא ועי"ז דוקא נעשה בבחי' כח נעלם ובבחי' ריחוק הערך כו'. ומבחי' הכלים משתלשל בחי' כח הפועל שמתלבש בכל נברא שהוא בחי' כח נעלם ונבדל כו', עם היות שבאמת אינו נבדל והוא מתחדש תמיד ממקורו וכמ"ש המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב כו', מ"מ ה"ה נראה כאלו הוא נבדל כו'. ומשו"ז נעשו הנבראים בבחי' מציאות יש עד הנמצאים דעולם העשי' שהן בבחי' יש מורגש ממש ונראים לנפרדים ממש עד שיוכל להיות נפרד גמור כו', מפני שכללות התהוותן וחיותן הוא מבחי' כח הנק' כח הפועל הוא מה שנראה לכח נבדל והוא בבחי' ריחוק

הערך מאד מן העצמות כו'. . וזהו מ"ש על כל שבח מעשה ידיך דכל העולמות שמים וארץ מן הארץ לרקיע ת"ק שנה כו' כולם הם בחי' מעשה ידיך לבד כמו כח עשי' שאין לו התחברות עם השכל כמו"כ כח המהוה ומחי' את העולמות הוא בחי' כח נבדל כו', להיות דשרש התהוות העולמות הן מבחי' מל' דאצי' שהיא בחי' עשי' דאצי' כו' וכמ"ש במ"א דבחי' מל' הוא בחי' כח נבדל כו', דעיקר בחי' המל' היא בחי' אותיות וכלים שהוא בחי' כח הנ"ל, וגם בחי' האור דמל' הוא בחי' הארה נבדלת להיות שכל ענינו הוא לפעול הגילוי והפעולה לבד כו' כמ"ש מזה בד"ה וכל העם רואים הנ"ל...⁷⁴.

וכמו שנת' לעיל בנוגע ל"כח" למטה שענינו של "כח" הוא שפועל התחדשות דבר (כנ"ל סעיף יד), ועי"ז "מתגלה" כח הפועל, ודוקא "כח הפועל" שענינו הוא לפעול התחדשות דבר מורה על "גילוי מן ההעלם" (כנ"ל סעיפים טו-טז), הנה זהו גם כללות ענינו של בחי' "כח הפועל" למעלה – מה ש"מבחי' דבר ה' שזה בחי' המל' כמו שיורדת בבי"ע כו'" באה ההתהוות יש מאין בפועל, ועי"ז דוקא "מתגלה" כח האלקי, "שלימות פעולותיו וכחותיו".

וכמבואר כ"ז בארוכה בהמשך תער"ב פ' שי"א ואילך :

דמתחיל לבאר "אך הענין הוא דהנה בענין אור וכח הגם שבד"כ אור הוא בחי' גילוי וכח הוא בחי' כח נעלם, מ"מ יש יתרון מעלה בכח על ענין אור וכן יש באור יתרון על ענין הכח כו', וזהו דאלקי הוא ל' כח ול' אלקות הוא להורות על ב' הענינים כו'. והענין הוא דהנה אנו רואין הפרש בין אור וכח דכח הוא פועל בבחי' התחדשות דבר...", וכמו שנעתק לעיל סעיף יד מכאן בנוגע לבחי' "כח הפועל" למטה. ובהמשך הפרק, לאחר ש"מבאר שגם ב"חיות" יש את הענין ד"התחדשות" "אך ההתחדשות בזה אינו בעצם הגוף . . (ומ"מ ה"ז התחדשות יותר מפעולת האור, וי"ל שזהו היתרון שבחיות לגבי אור בהג' מדר' דאור חיות וכח כו' . . ולפ"ז צ"ל דאור הוא בחי' אור הסובב כו' וכן מבו' בד"ה להבין ענין אוא"ס בכוחך הגדול כו', דאור וחיות זהו בחי' או"מ ואו"פ והחיות שמבחי' הכלים שזהו בחי' כח כו') [נעתק לעיל], ועיקר ההתחדשות בעצם הדבר ובבחי' התחדשות ניכרת הוא בבחי' כח דוקא כו' – מסיים את הפרק :

"וכמו"כ הוא למעלה דכתי' אשר עשית בכוחך הגדול דבחי' כח הוא להיות התחדשות דבר כו', והו"ע בדבר ה' שמים נעשו וכת' לעולם ה' דכרך נצב בשמים דמא' יהי רקיע מהווה את הרקיע תמיד בבחי' התחדשות והיא התחדשות ניכרת כו', ונמצא דבחי' כח עם היותו כח נבדל מ"מ יש בו יתרון שפועל בבחי' התחדשות כו' וכמשי"ת" [בפ' שכ"ח ואילך, כדלקמן].

ובמאמר שלאח"ז, ד"ה תקעו בחודש שופר העת"ר, פ' שי"ב, מתחיל ש"ילה"ק דהנה יש ד' ענינים שהן חלוקים זמ"ז ויש בכ"א יתרון על זולתו, והן העלם וגילוי, יש מאין, עצם והתפשטות, וכח ופועל".

ובפ' שכ"ב ואילך מבאר את הענין ד"כח ופועל". ומסיים פ' שכ"ג:

"וכח ופועל מתדמה יותר לאין ויש להיות שזהו לפועל פעולה גשמיות כו', והפעולה היא בבחי' התחדשות לגבי כח הפועל שהוא רוחני . . . והוא ג"כ כח נעלם רק שבכללות הוא בבחי' קירוב אל הפעולה (לא כמו האין שמוכדל מן היש כו') וגם נתפס בהפעולה כו', והיינו שזהו בהתגלות יותר מן האין כו', דעם היותו בבחי' העלם ה"ז מ"מ נראה ונגלה יותר מבחי' האין להיותו בבחי' קירוב כו', ובכללות ד' ענינים הנ"ל למעלה, העלם וגילוי הוא בהאור שבא בבחי' מדה וגבול, עצם והתפשטות הוא בהאור הבל"ג כו', ואין ויש וכח ופועל הן בבחי' מל', רק דאין ויש הוא בבחי' מל' שלמעלה מהפרסא שזהו בבחי' הכדלה מהיש כו', וכח ופועל הוא בבחי' המל' כמו שהיא לאחר הפרסא שזהו בבחי' קירוב יותר אל היש⁷⁵, וע"כ הוא בבחי' גילוי היינו שנראה ונגלה כחו בהפעולה כו' וכמשי"ת".

וממשיך לבאר בפ' שכ"ד: "וביאור הענין הוא דהנה התהוות יש מאין הוא בבחי' מל' דאצי' שזהו בחי' האין המקור ליש, והוא בבחי' הבדלה מבחי' היש וכמ"ש והים עומד עליהם מלמעלה דים הוא בחי' מל' דאצי' שהיא בבחי' רוממות מהנבראים כו', ועי' הרוממות דמל' עי"ז נתהוו הנבראים בבחי' יש ומציאות דבר כו'⁷⁶. . . אך כל פעולה צ"ל ע"י התגלות הפועל כו', והיינו בחי' מל' היורדת בבי"ע להיות בבחי' מקור ממש לבי"ע, ובא בהם בבחי' כח הפועל בנפעל, והר"ע ש' אד' דאנת אשתמודעא ארון על כולא כו', וכת"י אד' בס' בבחי' כח הפועל בנפעל כו', דגם בחי' זו הוא שמתעלם ומסתתר מהנבראים כו', ומ"מ ה"ז בבחי' קירוב עליהם כו'⁷⁷".

(75) דאע"פ שלמעלה ה"כח" בא להוות יש מאין (דלא כה"כח" למטה שאכן פועל התחדשות דבר אבל לא התחדשות יש מאין) – אבל הוא בבחי' "קירוב" אל היש ומוכן וענינו לפועל יש מאין, ולכן נק' "כח" ולא "אין". משא"כ בחי' "אין", אף שההתהוות וההחדשות הוא בכחו, אבל אין ענינו לפועל לחדש ולהוות, והוא בריחוק מה"יש".

(76) שזהו"ע שנת"ל שם "דאין ויש הוא בבחי' מל' שלמעלה מהפרסא שזהו בבחי' הכדלה מהיש כו' – כו' – בבחי' זו היא "בבחי' הבדלה מבחי' היש . . . בחי' רוממות מהנבראים כו' . . . עי"ז נתהוו הנבראים בבחי' יש ומציאות דבר כו'".

ולקמן בפ' שכ"ח מבואר שמ"פנימיות המל' דהיינו בחי' המל' כמו שהיא באצי' . . . והוא בבחי' אין השייך אל היש דבי"ע . . . הוא התהוות הצורה דהיינו הביטול שבנבראים". כדלקמן הערה 78. (וכמ"ש לקמן סעיף לה דמשמע ממ"ש לפנ"ז בהמשך תער"ב פ' ש"ה ואילך שבחי' המל' כמו שהיא באצי', כללות "כח ההתנשאות", זוהי בחי' "שם", שזהו ענין רביעי בנוסף ל"אור" חיות ו"כח". שגם "כח ההתנשאות" הוא בחי' "כח נבדל" ו"כח נעלם", כמו "שם". אבל יש יתרון בבחי' "כח" על בחי' "שם". עיי"ש).

(77) היינו, שמה שבחי' מל' יורדת לבי"ע הוא הענין מה ש"כל פעולה צ"ל ע"י התגלות הפועל". דמפרש "התגלות" היינו בחי' קירוב. דבחי' "אין ויש . . . הוא בחי' כח נעלם שאינו בבחי' גילוי כלל בהיש אדרבא מובדל ממנו". אבל "כח ופועל . . . הוא ג"כ כח נעלם רק שבכללות הוא בבחי' קירוב אל הפעולה (לא כמו האין שמוכדל מן היש כו') וגם נתפס בהפעולה כו', והיינו שזהו בהתגלות

ולהלן בפ' שכ"ח: "והנה בחי' חיצוניות המל' שיורדת לבי"ע זהו בחי' כח הפועל שבא בהתגלות לפעול כו', דפנימיות המל' דהיינו בחי' המל' כמו שהיא באצי' הגם שהיא שרש ומקור בי"ע שבאצי' . . והוא בבחי' אין השייך אל היש דבי"ע כו', דהיינו בחי' הרצון להוות עולמות בי"ע והוא בבחי' התגלות הרצון כו', וע"ז הוא השתל' הע"ס דאצי' שהן בבחי' ממוצע בין האוא"ס לעולמות הנבראים כו', דהיינו שיורד ממדרי' למדרי' עד שיהי' בחי' רצון גלוי להוות בי"ע כו', ומ"מ כ"ז הוא עדיין בהעלם באצי' שאין זה עדיין התגלות הפועל לפעול ההתהוות בפו"מ כו' . . ומבחי' פנימיות מל' הוא התהוות הצורה דהיינו הביטול שבנבראים כו' והו"ע והחכ' תעוז לחכם כו' 78 . . אבל התהוות בפועל מציאות הנבראים זהו מבחי' דבר ה' שזה בחי' יתר מן האין כו', דעם היותו בבחי' העלם ה"ז מ"מ נראה ונגלה יותר מבחי' האין להיותו בבחי' קירוב כו'..."

אבל להעיר, שבכ"מ מפורש (גם) מצד הכלל ש"כל פעולה הוא ע"י התגלות הפועל" הזה גופא - צ"ל ההתהוות (לא רק מבחי' כח הגבול שבא"ס, בחי' הכלים וההעלם דמל', עם כח העצמות שבהם, אלא גם) ע"י בחי' האור והגילוי שהוא בבחי' דביקות במקורו. לדוגמא:

המשך תער"ב גופא פ' קסד: "והענין הוא דע"ה שע"י הצמצום נתהווה בחי' המציאות כו' וכמ"ש בע"ח בתחלתו שע"י הצמצום נתגלה שרש הדין (היינו בחי' הרשימו כח הגבול שבא"ס), וממנה נעשה המקום שהוא דוגמת הכלי כו' (וגם י"ל דכמו התהוות בי"ע הוא מהרוממות והסילוק דבחי' מל' שהו"ע והים עומד עליהם מלמעלה שזהו בחי' ההשפעה בריחוק דבחי' מל' כו' וכמ"ש במ"א, כמו"כ כללות כל התהוות שזהו מבחי' אוא"ס הסוכ"ע זהו ע"י הסילוק והרוממות כו'), מ"מ בכדי להיות ההתהוות בפועל ה"ז דוקא מבחי' הגילוי דאוא"ס דכל פעולה הוא ע"י התגלות הפועל כו' והו"ע הקו הנמשך מאוא"ס שע"יז הוא ההתהוות בפועל דכל העולמות וההשתל' כו'..."

ספה"מ עטר"ת ע' קצב: "...דהנה כח ההתהוות שבעצמות שהוא לבדו בכחו ויכולתו להוות יש מאין ואפס המוחלט, הכח הזה הוא בחי' הצמצום ורשימו בחי' כח הגבול שבא"ס שזהו שרש ומקור הכלים כנ"ל, הנה בכלים הוא בחי' כח ההתהוות כו' . . ובאגה"ק מפרש איהו וגרמוהי דאיהו הוא בחי' האור שמתייחד עם גרמוהי לברוא בהן וע"י מאין ליש. והיינו דהכלים אין בהם הכח להוות מעצמן מפני שהן בחי' העלם וכל פעולה הוא דוקא ע"י התגלות הפועל כו', ועוד מפני שאינם בבחי' דביקות כו', וע"כ האור הוא המהווה להיותו בחי' גילוי והוא בבחי' דביקות במקורו כו'. אך ההתהוות בעצם הוא מבחי' הכלים, דיש נאצל הוא המהווה את היש נברא, והוא בכח האור כו', דהאור בחי' כח ההתהוות שבו אינו מצד עצמו כ"א מפני שדבוק במקורו שה"ה משו"ז מעין מקורו יש בו גם בחי' כח ההתהוות שבעצמות, ובהכלים בהם כח ההתהוות מצ"ע, היינו מצד שרשם מבחי' כח הגבול שמבחי' עצמות א"ס, וע"כ התהוות יש הנברא הוא מיש הנאצל בחי' הכלים רק שהוא ע"י האור, והיינו שע"י האור מתהווה מיש נאצל בחי' יש נברא בבחי' אין ערוך כו'.

ספה"מ תרפ"ה ע' מ': "אמנם ההתהוות בפועל נעשה ע"י האור, כי כל פעולה צ"ל ע"י התגלות הפועל לפעול היינו בחי' האור והגילוי כו', אך מה שהאור מהווה אין זה בכח עצמו כ"א מצד כח העצמות..."

וראה לקמן הערה 128 מד"ה אנכי אנכי עתר"ו שאפי' בחי' האור המתלבש בכלים דמל' דאצי' אינו בבחי' דביקות ממש, וההתהוות צ"ל דוקא מאור הדבוק ממש.

78) לעיל בפ' שכ"ד מבואר ש"בחי' מל' דאצי' שזהו בחי' האין המקור ליש, והוא בבחי' הבדלה מבחי' היש וכמ"ש והים עומד עליהם מלמעלה דים הוא בחי' מל' דאצי' שהיא בבחי'

המל' כמו ש'יורדת בבי"ע כו', וזהו בחי' כח שהוא התגלות כח הפועל האלקי לפעול ההתהוות בפו"מ כו"⁷⁹.

היינו, דאע"פ שבחי' המל' בכללות הוא מקור התהוות יש מאין, אבל בפרטיות יותר, הנה בחי' המל' כמו שהיא באצי' – היא בחי' ה"אין" של היש, ובחי' המל' כפי ש'יורדת לבי"ע להיות מקור ממש לבי"ע – היא בחי' "כח".

וממשיך בפ' שכ"ח שם שבבחי' "כח הפועל" למעלה גופא – ב' מדרגות:

"אמנם נת"ל פ' שכ"ב במשל דכח התנועה דכללות הכח הוא מה שכבר מוכן לפעול והפעולות פרטיות הוא מה שמתגלה מכח הפועל לפעול פעולה ממשית כו', ועם היות שהן בבחי' התגלות מכח הפועל מ"מ אין זה כמו עצם והתפשטות להיות שבאים בהגבלה כו', והתהוות הפעולה ממש הוא בבחי' התחדשות כו' וכמשנת"ל פ' שכ"ג, וכמו"כ הוא למעלה דבחי' מל' ה'יורדת לבי"ע זהו עד"מ כללות כח הפועל כו', והיינו בחי' המל' שנעשית בבחי' כתר ועתיק לברי' ומתלבשת בבחי' כח"ב דברי' שזהו ג"כ בבחי' הבדלה עדיין כו' (ובמ"א מבואר דבחי' עתיק דברי' הוא בחי' השפעה בקירוב והיינו בחי' העונג דנשמות בג"ע דברי' כו', ומ"מ ה"ז למעלה עדיין מבחי' פעולה ממש בהתהוות הנבראים כו'), ומה שבא בבחי' התלבשות בנבראים להוותם והו"ע התלבשות כח הפועל בהנפעל כו', זהו בחי' צירופי אותיות הדבור שהן כחות האלקי שבא בקירוב התחלקות צירופים שונים להוות כל נברא ונברא בפרט

רוממות מהנבראים כו', וע"י הרוממות דמל' עי"ז נתהוו הנבראים בבחי' יש ומציאות דבר כו'".
וכנ"ל הערה 76.

ראו"ל שבחי' יש ומציאות הנבראים מתהווה מ"בחי' הבדלה מבחי' היש . . . בחי' רוממות מהנבראים כו' שבמל' דאצי', ו"הצורה דהיינו הביטול שבנבראים" מתהווה מבחי' פנימיות המל' גופא.

79) וראה גם המשך תער"ב פ' שצו: "ויתבונן עוד באופן ההתהוות דבכדי שיהי' מציאות יש ממש צ"ל בחי' קירוב אל היש עוד יותר מבחי' הרצון הנ"ל והו"ע התלבשות כח הפועל בנפעל, והוא שמתלבשים כבי' (בל"א מיא טוט זעך אן אין דעם) לפעול ההתהוות כו', שזהו קירוב יותר אל היש מן הרצון שזהו רק מה שרוצים בהדבר, אבל כשמתלבשים בזה ה"ז בקירוב הרבה יותר כו', והוא שלצורך התהוות היש היינו בכדי שיהי' מציאות יש ממש זהו ע"י ההתלבשות שמתלבשים בזה, דבכדי שיהי' בחי' יש שזהו בבחי' אין ערוך לגבי המהווה דהיינו מהות אחר כו' זהו דוקא ע"י שמתלבשים בזה לפעול ולהוות כו', כי איך יהי' התהוות מהות אחר שלא בדרך התלבשות לפעול אותו המהות (אם לא שהוא בדרך סבה לבד, שזהו במדרג' עליונות וכמו כל אשר חפץ ה' עשה כו', אבל בבחי' מל' שהיא בבחי' קירוב אל היש והיינו הרצון בהתהוות היש כנ"ל, אין זה רק בדרך סבה כו'), והתהוות שבדרך ממילא אין זה בבחי' יש ממש כו', וכידוע בענין ברא ונבראו, דונבראו הוא שנתהווה בדרך ממילא אין זה בבחי' יש ממש כו', דבנבראים גופא גבי צבא מעלה כתי' כי הוא צוה ונבראו כו' וכתי' ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור והיינו שהן כפי רצון המהווה בהם ואין בהם צד פירוד כו', לפי שאינן בבחי' יש ממש כו', ובכדי שיהי' בבחי' יש ודבר נפרד זהו ע"י התלבשות דוקא כו', והיינו שהכח האלקי המהווה את היש הוא בבחי' התלבשות כבי' (אן גיטאן) בהתהוות זאת כו'".

כו' וכמ"ש בסש"ב ח"ב פי"א וי"ב, וזהו שארז"ל מי שאמר לשמן וידלק יאמר לחמץ וידלק כו' דזה שהשמן דולק וחומץ אינו דולק זהו מצירופי אותיות הפרטים שהן צירופים מיוחדים כו', אבל כח הדבור הכללי הוא למעלה מהתהוות פרטי ומשם יכול להיות חילוף הצירופים כו', וכחות פרטים אלו הן התגלות מבחי' דבור העליון שכל כח פרטי בא בבחי' הגבלה, וכמו כל צירוף וצירוף בפרט שהוא המשכת כח פרטי להוות הנברא הפרטי כו'."

ומכ"ז מובן ד"בחי' חיצוניות המל' שיורדת לבי"ע זהו בחי' כח הפועל שבא בהתגלות לפעול" (כח הדבור הכללי). ובחי' צירופי אותיות הדבור "שבא בבחי' התלבשות בנבראים להוותם" – "הו"ע התלבשות כח הפועל בנפעל", "והו"ע ש' אד' דאנת אשתמודעא ארון על כולא כו', וכת' אד' בס' בבחי' כח הפועל בנפעל"⁸⁰.

80) אבל, אע"פ שבחי' "כח הפועל" הוא "בכללות" . . בבחי' קירוב אל הפעולה (לא כמו האין שמובדל מן היש כו') . . והיינו שזהו בהתגלות יותר מן האין כו', שזהו הענין מה ש"כל פעולה צ"ל ע"י התגלות הפועל", ובפרט בחי' צירופי אותיות הדבור "שבא בבחי' התלבשות בנבראים להוותם", ש"הו"ע התלבשות כח הפועל בנפעל" – מ"מ, גם בחי' זו היא בבחי' "הבדלה" מהנברא. וכמ"ש בהמשך תער"ב פ' שצו שם בהמשך למ"ש "דרכידי שיהי' מציאות יש ממש צ"ל בחי' קירוב אל היש עוד יותר מבחי' הרצון הנ"ל והו"ע התלבשות כח הפועל בנפעל, והוא שמתלבשים כבי' (בל"א מיא טוט זעך אן אין דעם) לפעול ההתהוות כו', שזהו קירוב יותר אל היש מן הרצון שזהו רק מה שרוצים בהדבר... "כנ"ל בהערה שלפנ"ז, מוסיף:

"ומ"מ הוא בבחי' הבדלה ממנו בבחי' הסתר והעלם הכורא מהנברא כו', וצ"ל דענין זה שהכורא מתעלם מהנברא אין זה רק בבחי' התעלמות בבחי' לבושים המעלימים כ"א שהוא בבחי' הבדלה ממנו כו' . . וזהו שההתהוות היא בדרך אין ערוך ובבחי' התחדשות גם לגבי הכח הפועל כו' וכמשנת"ל פ' שכ"ג [כנ"ל], ונמצא דעם היות שהוא בבחי' קירוב אל היש להוותו וכמו בראשית ברא אלקים בבחי' התלבשות כח הפועל בנפעל כו', ומ"מ הוא בבחי' הבדלה ממנו כו' (וה"ז ע"ד איהו תפיס ככולהו עלמין ולית מאן דתפיס בי' כו', דנת"ל פ' נ"ב שזהו בבחי' הרצון שפועל בכל הכחות בדרך כח עליון המכריח כל הכחות כו', והן אינן תופסים היינו שיהא הוא נתפס בהם עם היות דאיהו תופס בהם כו' מפני שהוא בדרך הבדלה כו', וכמו"כ בבחי' כח הפועל שפועל ההתהוות שזהו ג"כ בדרך ציווי והכרח כו', וכמו בכל הע"מ דכת' ויאמר אלקים יהי אור יהי רקיע כמלך שגוזר אומר כו' (והו"ע עשי' ל' הכרח כו'), וכמ"ש כי הוא אמר ויהי הוא צוה כו', והוא אינו נתפס בזה שהוא בבחי' הבדלה כו', ומובן שאינו דומה ממש כמו בבחי' הרצון שהוא בבחי' הבדלה לגמרי ואינו בבחי' התלבשות כלל (וההתהוות מבחי' הרצון כמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה הוא בדרך סבה לבד כו'), משא"כ בבחי' כח הפועל דבחי' מל' שזהו בבחי' התלבשות ולעולם ה' דברך נצב בשמים להוותו כו', ומ"מ הוא בבחי' הבדלה כו'). וזהו ההפלאה בענין ההתהוות דעם היות שהוא בדרך התלבשות בהנפעל והוא ככדי שיהי' מציאות יש, דא"א שיהי' בבחי' יש ממש כ"א ע"י התלבשות דוקא וכנ"ל בענין ברא ונבראו כו', ומ"מ הוא בבחי' הבדלה מהם שזהו ג"כ לצורך הישות של הנברא שאם הי' בבחי' התלבשות ממש לא הי' הנברא בבחי' יש כלל כו'."

ולהוסיף, דאע"פ דכאן⁸¹ משמע שהענין ד"התלבשות כח הפועל בנפעל" הוא ההתלבשות בהתהוות הנפעל, ולא בנבוא ונפעל עצמו – הרי כשם שבבחי' "כח הפועל" למטה ישנם ב' פרטים בבחי' "התלבשות כח הפועל בנפעל" גופא – התלבשות בדבר הנפעל עצמו (כנ"ל סעיף ט) והתלבשות בפעולת הדבר (כנ"ל סעיף יא), ועד"ז יש בבחי' "כח הפועל" למעלה גם את התלבשות "כח הפועל" בנבוא ונפעל גופא. שזהו בפשטות הכוונה במ"ש בפ"ב דשער היחוד"א גופא (כנ"ל) "צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו". וכ"מ בכ"מ⁸².

וממשיך בפ' שכ"ח שם לבאר בזה את הענין שהזכיר לעיל בפ' שי"א כנ"ל: "והתהוות הנבראים זהו שבא בבחי' התחדשות ממש מכח הפועל האלקי ומבחי' הכחות פרטיים כו', וע"כ בזה דוקא ניכר גדלות הא"ס בבחי' התחדשות דבר כו', וכמו עד"מ בכח הזריקה שזורק אבן מלמטלמ"ע היפך טבעו בזה דוקא נראה ונגלה כח הזורק כו', כמו"כ בהתהוות הנבראים שזהו התחדשות גמורה ממה שהי' קודם בבחי' אין ונעשה בחי' יש בזה דוקא ניכר שיש כח אלקי הפועל ומהווה את היש...⁸³".

ולאחרי שממשיך בפ' שכ"ט שלאח"ז לבאר עוד כמה ענינים שיש (למע') בבחי' "כח" דוקא ולא בבחי' "אור", מסיים:

"והנה מה שבבחי' כח דוקא יש כל הענינים הנ"ל זהו לפי שבא בבחי' העלם בעצם מהותו כו', אבל זהו דוקא שמגלה לנו גדלות הא"ס וכל הענינים הנ"ל. וזהו אלקי ל' כח שמורה על האור האלקי שבא בבחי' כח הפועל בנפעל להוות מהות ומציאות הנבראים בבחי' התחדשות ממש שיש בזה יתרון מעלה כו' כנ"ל (ובזה דוקא בא כח העצמות שהוא לבדו בכחו ויכלתו להוות כו'), ומורה על כל הענינים הנ"ל". (וראה לקמן מה שמובא מפ' של"ד).

וראה גם בד"ה תקעו תרס"ד (ע' ג'): "והדוגמא מזה יובן למע' שהאור והחיות האלקי הנמשך ממנו ית' בכללות העולמות נק' בשם כח, וכמ"ש אתה עשית את השמים כו' בכחך הגדול וכמ"ש על כל שבח מעשה ידיך, שנמשל לכח היד עד"מ וכמא' נטל עפר וצרורות וזרקן ומהן נעשה הארץ כו', והיינו דבבריאית והתהוות העולמות נתגלה הכח האלקי מן ההעלם אל הגילוי, דמאחר שנעשו עולמות מאין ואפס המוחלט דבר מלא דבר שנתחדש כאן מציאות דבר שלא הי' קודם כלל. . מה שאין כח זה נגלה בעולמות עליונים וכמו בעולם האצי', דאם היות שמאיר שם גילוי אלקות

81) וכן הוא בהמשך תער"ב פ' שצ"ו שבהערות שלפנ"ז – "והו"ע התלבשות כח הפועל בנפעל, והוא שמתלבשים כבי' (בל"א מיא טוט זעך אן אין דעם) לפעול ההתהוות כו' . . והיינו שהכח האלקי המהווה את היש הוא בבחי' התלבשות כבי' (אן גיטאן) בהתהוות זאת כו'".

82) ראה גם לעיל הערה 34.

83) ומוסיף בסוגריים: "(והגם דמהאור הרי אנו יודעים ג"כ שיש מאור כו', מ"מ אין זה ניכר ונגלה בהאור, והוא מפני שהאור הוא עצמו ענין ודבר כו', והיינו שהוא גילוי ואינו ניכר בזה מקור הגילוי כו', אבל בחי' כח הרי בהפעולה ניכר ונגלה כח הפועל כו')".

וראה לעיל הערה 134.

מ"מ כח ההתהוות אינו נראה ונגלה כ"כ בעולם האצי' מפני שלא יש שם עדיין ענין הישות כלל. . כ"א בעולם הבריאה שנתחדש בו ענין הישות ובפרט בעולם העשי' הגשמיות שכאן עיקר מציאת היש הרי כאן דוקא נראה ונגלה כח ההתהוות שבהכרח לומר שיש אלקים המהווה ומחדש את העולם כו'. וכמו"כ יובן דבכללות ענין ההתהוות נתגלה הכח האלקי והיינו כידוע דבכללות העולמות הרי א"ק נק' אדם דבריאה, והיינו דפרצוף הראשון שנתהווה הוא בחי' בריאה והתחדשות כו' וכמ"ש מזה במ"א, הרי בזה נגלה הכח האלקי כו', וזהו מה דא' בע"ח בתחלתו דסיבת בריאת העולמות הוא בכדי להוציא שלימות פעולותיו וכחותיו כו', שע"י הבריאה נתגלו מהעלם אל הגילוי כו', וזהו"ע בחי' כח שהוא בחי' גילוי מן ההעלם שזהו בכח הפועל בנפעל דוקא. . וכ"ז מרומז בל' כח ועש"ז נק' הכח האלקי בשם כח לרמז על ענינים הנ"ל.

סיכום: בחי' "כח הפועל" למעלה הוא "כח נבדל" ו"כח נעלם" – ובכללות זהו בחי' חיצוני' המל' היורדת לבי"ע, ה"דבר הוי"ו ו"אותיות הדבור", שענינו לפעול התחדשות דבר – התהוות יש מאין, ובא באופן של התלבשות כח הפועל בנפעל, וע"י "פעולה" זו, בריאת יש מאין, "מתגלה" הכח מן ההעלם ("וזהו מה דא' בע"ח בתחלתו דסיבת בריאת העולמות הוא בכדי להוציא שלימות פעולותיו וכחותיו").

כה. אבל בב' פרטים אין בחי' "כח" למע' כמו "כח" למטה: (1) "כח" למטה פועל שינוי בהעצם ויש בו שינוי, כנ"ל סעיף יג. אבל בבחי' "כח" למעלה אינו פועל שינוי בו ית' ח"ו, וגם בעצם הכח עצמו אין שינוי (ורק בבחי' הכח שמתלבש בנפעל, ובעיקר בבחי' הכח מבחי' הכלים דבי"ע שהן נכרא, שייך שינוי).

אלא, שבנוגע ל"כח" למטה הרי יש כמה "חסרונות", כמשנת"ל – (1) יש את ענין ה"שינוי", כנ"ל סעיף יג. (2) הוא נפרד מן האדם, כנ"ל סעיף ו. אבל בבחי' "כח" למעלה אין את ה"חסרונות" האלו ח"ו. וזהו שגם בחי' "כח" למעלה הוא "אלקות", שהוא דבוק במקורו ו"אני ה' לא שנית".

וזהו מה שלמעלה גם בחי' "כח" נק' "אור". דאע"פ שלפי הנ"ל מובן שהענינים ד"אור" ו"כח" הם מדריגות שונות – אבל באמת גם בחי' "כח" למעלה נק' "אור", כדי להבהיר שבבחי' כח למע' יש גם ממעלות האור – ענין הדביקות ושאינו בו ענין ה"שינוי" ח"ו.

(1) בנוגע לזה שב"כח" למטה יש את ענין ה"שינוי" משא"כ למעלה ח"ו:

ראה המשך תער"ב פ' ש"ל שם בהמשך: "וגם ענין כח באדם הרי פועל בו שינוי⁸⁴ שמתייגע ע"י הפעולה שפועל וצריך לנוח להבריא א"ע, משא"כ למעלה הרי אני ה' לא שנית שאין הבריאה פועל שום שינוי ח"ו. . ועכ"ז מורה יותר ענין האור

שהוא דבוק במקורו⁸⁵ ואין פועל שינוי כלל⁸⁶ כו' כידוע וכמשנת"ל (ד"ה שופטים הא'), וכמו"כ הוא בבחי' כח שהוא בבחי' דביקות (בדרך התחדשות כו') וכמשי"ת ואינו פועל שינוי⁸⁷ כו'. וזהו אלקי ל' אלקות דבחי' כח למעלה הוא כח אלקי שלמעלה מהשגת האדם שאינו כמו כח למטה, כ"א חיות שמהווה ממש מציאות הנבראים ובא בהם בבחי' התלבשות כח הפועל בהנפעל ובבחי' התחלקות כו', ומ"מ ה"ז אלקות שדבוק במקורו ואין עושה שינוי כו' (וי"ל שגם בו אין שום שינוי גם בבחי' כחות הפרטים . . . וא"כ מובן שגם בבחי' הכח אפי' הכחות פרטים אין בזה שינוי כו'...").

אלא שמוסיף: "ומ"ש כמ"א דבכח [למעלה] יש שינוי זהו בחי' כח שמבחי' כלים דבי"ע שהן בחי' נברא כו' וכמ"ש במ"א.

וכ"ה בכ"מ בדא"ח שרק בבחי' כלים דבי"ע שייך בחי' התלבשות ותפיסה וכו'. וכן מבואר "בדרוש אוא"ס בכוחך הגדול" גופא. ושם ע' קלה [הובא לעיל סעיף כב]: "וגם כלים דאצ" כשנעשים אורות לבי"ע הרי הן בחי' אורות ושייך לא שניתי כו', ואף דבאצ"י הן כלים ושייך בהם התלבשות ועו"ע אך הרי שם גם העלול הוא כלי דאצילות ואלקות כו' וא"כ אין התלבשות זו שינוי כ"כ, משא"כ בבי"ע שהשתלשלות עו"ע מהכלי דבי"ע שהן נבראים א"כ ההמשכה מהכלי דאצ"י שנעשה אור לכלי דבי"ע אינו עו"ד עו"ע כו' רק עו"ד הארה כנ"ל").

ועו"ד כ"ז מבואר בד"ה תקעו תרס"ד (ע' ה'), ובפרטיות יותר:

שהחידוש הוא ש"גם לפי האמת שיש בזה [בחי' כח] מבחי' העצם כו'" [כמו "כח" למטה, כנ"ל סעיף ד] ולא כמו "אור" שאין בו מן העצם אלא הוא הארה והתפשטות בלבד [כנ"ל שם] – והרי נת' לעיל סעיף ד שמכיון שב"כח" נמשך איזה המשכה מן עצם הדבר ולכן פועל בו שינוי – אף על פי כן אין ה"כח" למעלה פועל שום שינוי ח"ו:

"...שגילוי הכח למע' אינו דומה לגילוי הכח שבאדם . . . למע' כתי' אני הוי' לא שניתי שלא יש שום שינוי והתפעלות כלל ע"י המשכת וגילוי הכח מההעלם אל

(85) כנ"ל סעיף ד.

(86) כנ"ל סעיף יא.

(87) ראה מ"ש במאמרי אדה"ז תקס"ז ע' סב, ובאוה"ת ענינים ע' קסא שהובא לעיל בהערה 1: "ואמנם הנה יש להבין עיקר ענין אור א"ס מהו ולמה נק' בשם אור דוקא. הנה עיקר פ"י אור יובן עד"מ מחיות הנפש בגוף שנק' ג"כ בשם אור דהיינו שהחיות הזו המחי' הגוף איננו עצמות הנפש אלא רק אור מתפשט מן העצם כדוגמת זיו השמש מן העצם של השמש . . . והמקובלי קורין להשפעה שהוא גילוי העצם בשם אור כדמיון אור השמש מגופו של השמש וזהו שנק' בלק"א ג' לשונות אלה כא' או"ד וכ"ח וחיות" כי שלשתן הוא רק בחי' השפעה וגילוי העצמות בלבד".

הרי שגם בחי' כח הוא רק "גילוי העצמות בלבד" כמו אור השמש וחיות הנפש. ומובן מדוע גם בחי' "כח" למע' אינו פועל שינוי בהעצם.

הגילוי, וכמו שא"א אתה הוא עד שלא נבה"ע כו', והיינו לפי שגילוי זה הוא רק הארה לבד שאינו בחי' עצם כלל וממילא אינו פועל שום שינוי בהעצם כו'⁸⁸ וגם לפי האמת שיש בזה מבחי' העצם כו' כמ"ש במ"א מ"מ אינו פועל שום שינוי בהעצם כלל כו'. זה מובן יותר מל' אור, דענין האור הוא שהוא רק גילוי הארה מן העצם שאין בו העצם, וכמו אור וזיו השמש שהוא רק הארה וממילא אינו פועל שום שינוי במאור השמש כו', ועש"ז נק' הכח האלקי בשם אור ג"כ, להיות דענין כח [למטה] הוא כמו שפע דהיינו שנמשך איזה המשכה מן עצם הדבר ולכן פועל בו שינוי כו', אבל למע' אין הענין כן והיינו שלמע' גם כח הוא כמו בחי' אור שאינו פועל שום שינוי ח"ו כו', ומשום זה נק' אור להורות על זה שאינו פועל שינוי שזה מובן מלשון אור דוקא".

אלא שכאן מוסיף: "ומה שנת"ל דבבחי' כח שייך תפיסא –

ולעיל שם [הובא לעיל סעיף כב]: "שזהו ההפרש בין ההמשכה שמבחי' הכלים להמשכה שמבחי' האור, דההמשכה מבחי' הכלים נק' בשם כח, שבא בבחי' התלבשות ותפיסא ממש בנבראים, והעיקר הוא בכלים דבי"ע להיות שהן בחי' יש נברא כמ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחייהי חד לכן שייך בהם תפיסא ממש, וכמו"כ י"ל גם בבחי' כלים דאצי' כמו שנעשים בחי' אורות בבי"ע שייך בהם ג"כ תפיסא כו', דהרי בבריאה לאו איהו וחייהי וגרמוהי חד, וא"כ בחי' האורות דבי"ע שהן מבחי' הכלים דאצי' אינם בבחי' דביקות ויחוד כו' לכן י"ל דשייך בהם ג"כ בחי' התלבשות ותפיסא כו'"

היינו בבחי' כח המתלבש בהנפעל, וענין התפיסא הוא מה שבבחי' זו יכול להיות שהמלביש יהי' מושל ושולט ח"ו על המלוכש כמ"ש במ"א, וית' לקמן ג"כ, אבל בהעצם אין שום תפיסא ושינוי ח"ו כו'".

הרי, שהתשובה בתער"ב (ובכ"מ כנ"ל) על השאלה "ומ"ש במ"א דבכח [למעלה] יש שינוי" היא: "זהו בחי' כח שמבחי' כלים דבי"ע שהן בחי' נברא כו'". דמזה משמע שבחי' הכח שמבחי' הכלים דאצי' אין בו שינוי.

אבל התשובה בתרס"ד על השאלה "ומה שנת"ל דבבחי' כח שייך תפיסא" היא: "היינו בבחי' כח המתלבש בהנפעל...". דהרי לעיל בתרס"ד כ' "והעיקר הוא בכלים דבי"ע להיות שהן בחי' יש נברא . . . לכן שייך בהם תפיסא ממש, וכמו"כ י"ל גם בבחי' כלים דאצי' כמו שנעשים בחי' אורות בבי"ע שייך בהם ג"כ תפיסא כו'", ולכן כאן לא יכול לענות על השאלה "ומה שנת"ל דבבחי' כח שייך תפיסא" שזהו רק בחי' כח שמבחי' כלים דבי"ע – אלא ד"מה שנת"ל דבבחי' כח שייך תפיסא היינו בבחי' כח המתלבש בהנפעל [שזה כולל גם בחי' כלים דאצי' כמו שנעשים בחי' אורות בבי"ע, כשמתלבשים בהנפעל]", ורק "בהעצם [של הכח, שאינו מתלבש בהנפעל] אין שום תפיסא ושינוי ח"ו".

דלפי מ"ש בתרס"ד נמצא שכל בחי' כח שמתלבש בנפעל יש בו תפיסא ושינוי. אלא שזה בעיקר בבחי' כח שמכלים דבי"ע.

וראה גם מ"ש לעיל סעיף כב מהמשך תער"ב פ' רמא ואילך איך שב"בחי' או"פ שבא בבחי' שפע ובפרט בבחי' הכלים שפעולת העליון בהתחנות הוא בבחי' התלבשות ותפיסא כו'. . . דשייך בזה שינוי כו', ומביא גם מ"דרוש או"ס בכחך הגדול" ש"בחי' כח הוא מבחי' הכלים שבבחי' התלבשות ממש ובזה שייך שינוי כו' (והעיקר הוא בכלים דבי"ע כו')...".

ולהעיר, שכבר נת' לעיל שבבחי' "התלבשות ותפיסא" שבבחי' "כח" למטה – ב' ענינים: 1) "התלבשות" הכח בפעולה, כנ"ל סעיף יא, ו"התלבשות" (רושם) הכח בדבר הנפעל עצמו (בכלי), כנ"ל סעיף ט. שמצד ב' ענינים אלו יש "שינוי" בכח למטה. וכנ"ל סעיף יג. ולכאור', ממ"ש בתרס"ד כאן ש"ענין התפיסא [ב"כח" למעלה] הוא מה שבבחי' זו יכול להיות שהמלביש יהי' מושל ושולט ח"ו על המלוּבש – משמע, שמדובר כאן ע"ד הענין שה"כח" מתלבש [לא בפעולת והתהוות הנכרא, אלא] בנברא ונפעל עצמו, ע"ד הענין דהתלבשות (רושם מ) ה"כח" בכלי.

ועפ"ז אולי י"ל שמ"ש בתרס"ד ש"בבחי' כח המתלבש בהנפעל" בכלל שייך תפיסא ושינוי – היינו רק באותה בחי' של ה"כח" שמתלבש ונתפס בנברא. אבל לא בבחי' ה"כח" (שרק) מתלבש להוות את הנברא. וצ"ע.

סיכום: בחי' ה"כח" למעלה אינו פועל שינוי בו ית' ח"ו. וגם בעצם הכח עצמו אין שינוי. ורק בבחי' הכח שמתלבש בנפעל, ובעיקר בחי' הכח מבחי' הכלים דבי"ע שהן "נברא", שייך בו שינוי.

כו. 2) "כח הפועל" למטה נפרד מן האדם, כנ"ל סעיף ו, אבל למע' גם בחי' "כח הפועל" הוא דבוק במקורו. אלא שבזה גופא – ב' ענינים: ענין א: הכח האלקי שמהווה ומחי' את הנבראים לא שייך שיהי' "נפרד" ח"ו כמו הכח בפעולת הזריקה שהכח נפרד מן האדם לגמרי, אלא זה עכ"פ כמו פעולת עשיית כלי שה"כח" צ"ל תמיד מחובר עם האדם כנ"ל סעיף ו. וזה ענין ש"גם בהשגה מושג ומורגש הענין דבחי' כח הפועל אינו נפרד ח"ו".

2) ובנוגע לחסרון השני ש"כח הפועל" (כח היד) למטה, שהוא נפרד מן האדם, כנ"ל סעיף ו – הנה למעלה, אע"פ שגם למע' הכח הוא בבחי' "כח נבדל", אבל לא שייך לומר שהוא "נפרד" ח"ו.

וכמ"ש בהמשך תער"ב פ' ש"ל: "אמנם אלקי הוא ג"כ ל' אלקות דהיינו שאינו דומה ענין כח למעלה לכח למטה, דלמטה הרי כח היד הזורק והפועל והעושה הוא נפרד מן האדם, משא"כ למעלה הרי כח ההתהוות בפועל אינו נפרד ח"ו, ועז"א המחדש בטובו כבי"ו תמיד מע"ב שהכח האלקי מתחדש תמיד ממקורו⁸⁹ והו"ע

89) ד"המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית" קאי על זה "שהכח האלקי מתחדש תמיד ממקורו", ולא על ההתחדשות תמידית של הנבראים ממקורם. וכמ"ש בכ"מ.

ההתחדשות שמתחדש תמיד ממקורו כו' וכמ"ש במ"א באורך". ועד"ז בשאר מאמרים הנ"ל.

אלא שבזה גופא – ב' ענינים :

ענין א': הכח האלקי שמהווה ומח' את הנבראים לא שיך' שיהי' "נפרד" ח"ו כמו הכח בפעולת הזריקה שהכח נפרד מן האדם לגמרי, שהרי זה (עכ"פ) כמו פעולת עשיית כלי שה"כח" צ"ל תמיד מחובר עם האדם כנ"ל סעיף ו. וזה ענין ש"גם בהשגה מושג ומורגש הענין דבחי' כח הפועל אינו נפרד ח"ו".

וכמ"ש בהמשך תער"ב פ' שלב ואילך (ועד"ז איתא בד"ה בכ"ה כסלו הנ"ל ע' סז ואילך, ובד"ה תקעו תרס"ד הנ"ל ע' קלב ואילך) :

"אמנם גם בהשגה מושג ומורגש הענין דבחי' כח הפועל אינו נפרד ח"ו, דהנה אי' בסש"ב ח"ב בענין התהוות העולמות שאין זה כמו כאשר יוצא לצורף כלי שגם כשהולך בשוק וידידו מסולקת הימנה אעפ"כ היא בקיומה, והוא מפני שהאומן לא חידש דבר בגוף מציאת הכלי רק שעשה צורה שזה התחדשות מה שלא הי' קודם, אבל הצורה היא בהחומר ובגוף החומר שזהו עצם מהות הכלי לא חידש שום דבר כו', משא"כ בהתהוות העולם הרי קודם שנתהווה לא הי' במציאות כלל וכמשנת"ל פ' שי"ח, ונתהווה העולמות והנבראים בבחי' התחדשות גמורה כו', וע"כ הכח המחפש מוכרח שיהי' בהם תמיד כו', וכמו בזריקה כשזורק אבן מלמטלמ"ע שזה התחדשות בהאבן שהוא היפך טבעו, שהרי טבעו הוא לירד למטה מצד התגברות יסוד העפר שבו, ומה שהולך מלמטלמ"ע ה"ז היפך טבעו ולכן הוא דוקא בעת שיש בו כח המחפש וכשנכלה כחו ה"ה חוזר לטבעו ונופל למטה כו', וכמו"כ בהעולמות מוכרח שיהי' בהם תמיד הכח המחפש כו', וה"ז כמו האומן בעת שעושה את הכלי הרי בהכרח שיהי' כח הפועל דבוק בהכלי והכח הפועל דבוק בעצם כח התנועה, ובאם לאו לא תוגמר עשיית הכלי, כמו"כ בענין התהוות העולמות שזהו התחדשות צ"ל כח המחפש תמיד מפני שתמיד פועל פעולת ההתהוות וה"ז כמו האומן בעת הפעולה (דבהאומן לאחר הפעולה יכול להיות ידיו מסולקות מזה מפני שלא חידש דבר כנ"ל, אבל ההתהוות להיות שזהו התחדשות הרי אם יסתלק כח המחפש ח"ו תבטל ההתחדשות כו', א"כ ה"ז שתמיד עושה ומחדש כו', וע"כ ה"ז כמו האומן בעת הפעולה כו'), ואם ח"ו הי' מסתלק הי' מתבטל ההתחדשות כו'".

וממשיך: "אך לכאורה עדיין יש לומר שהכח הפועל הוא נפרד ממקורו כמו בזריקה מאחר שהוא רק על משך זמן דשית אלפי שנין כו' כנ"ל⁹⁰, אך באמת אינו כן שהרי מובן בהשקפה ראשונה מהשינויים שאנו רואין בהשפעת כח האלקי בעולם

(90) בפ' שלא: "דהנה לכאורה יש מקום לומר דבחי' כח הוא נפרד ח"ו ממקורו שהרי התהוות העולמות והחיות שבהם הוא על משך זמן מוגבל דשית אלפי שנין דהוה עלמא כו', ועל משך זמן מוגבל יכול להיות לכאו' גם אם יהי' נפרד ממקורו, וכמו בזריקה הרי כח היד נעשה נפרד מן היד ומ"מ הרי הולך משך זמן למעלה כו', והיינו שכח יד נושא אותו למעלה היפך טבעו כו', הרי הגם שהכח נפרד מן היד ומ"מ הוא נושא את האבן כו', א"כ לכאו' יש מקום לומר כן גם למעלה, ומהו שמכריח לומר שהכח הוא דבוק כו'".

שאינו דומה לזריקה שהרי בזריקה אחר שיצא האבן מידו אינו יכול לשנותו שילך לצד אחר, דכמו שיצא מידו כן הוא הולך וא"א לו להטותו עוד, וזהו מפני שהכח הנושא את האבן נפרד מן היד וממילא א"א לו לשנות, משא"כ למעלה אנו רואין שיש בזה כמה שינויים בההשפעה בעולם, וזה תלוי בכשרון מעשה התחתונים דכאשר אכשור דרא נמשך גילוי אלקות בעולם כו', הן בהשפעה רוחניות שע"י עבודה נמשך גילוי אלקות בנפשו ובעולם . . והן בהשפעת גשמיים שנמשך ההשפעה בבחור"מ כו' . . והגם דהגילויים שע"י עבודה הן מלמעלה מבחי' כח, ואף גם ריבוי ההשפעה בגשמיות הוא מלמעלה מעלה וכמ"ש במ"א בענין גדולה פרנסה כו', ובר"כ כל תוס' אור ושפע הוא מאור עליון יותר, ובפרט ענין הניסים שלמעלה מהטבע כו'. ומ"מ הרי כל ההעלאות וההמשכות הן ע"י בחי' מל' וכמ"ש במ"א . . וע"כ מכ"ז היינו מזה שהגילויים שבסדר והדרגה לפעמים הם בגילוי יותר ובפרט מזה שיש גילויים שלמעלה מהשתל' וכמו בניסים נגלים וכן בענין התורה כו', מובן איד' שהכח האלקי דבוק במקורו כו'".

וממשיך בפ' שלג: "ולבד זאת הנה מובן כן מהתמדת הקיום שבעולם כו', שעז"נ שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם כו' מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר כו', וקאי על צבא מעלה שהן כולם במספר וכמו מחנה מיכאל קפ"ו אלף מחנות וכת' אלף אלפים ישמשוני וריבו ריבבן כו'. . ומאחר שהן מוגבלים במקום בהכרח שיהיו מוגבלים גם בזמן דזמן ומקום שניהם מחודשים כו'. ומ"מ אומר מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר שהן קיימין באיש כו', דצבא מטה קיימין במין שלא יפסד מין א' מדצח"מ וצבא מעלה קיימין באיש כו', ובהכרח שאין שזה מצד עצמן, דמצ"ע ה"ה נפסדים, דמאחר שהן הווים . . הרי צ"ל נפסדים דכל הווה נפסד כו'. . ומ"מ אי' בירושלמי ע"פ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם שהן חזקים כיום הבראם שאין בהם הפסידות כלל כו'. . וזה רק מהכח האלקי שבהם שהוא נצחי, וכמ"ש ודבר אלקינו יקום לעולם כו', שהכח הוא נצחי מפני שדבוק במקורו, ועי"ז הוא הנצחיות בנבראים כו'. . וזהו מ"ש השמים מספרים כבוד אל ות"י דמסתכלין בשמיא משתעין יקרי' דה' כו', והיינו דמהשמים מהתמדת קיומם נראה ונגלה כח הא"ס שבהם כו', וכן הוא מהתמדת פעולתן שסיבובם הוא תמיד בלי הפסק גג"ז אינו בכח עצמן . . זהו רק מכח עליון הוא כח הא"ס אשר גזר אומר כנ"ל . . וכ"ז הוא מצד הדביקות דהכח האלקי כו'. ועוד זאת שאם הכח האלקי הי' נפרד ח"ו לא הי' בבחי' חיות כלל, דהנה אמרו"ל נהרות המכזבין אחת לשבוע פסולים לקידוש מי חטאת, דלקידוש מי חטאת צריכים מים חיים, ומאחר שנפסקים אינם מ"ח כו', וכמו"כ הוא בהכח האלקי אם הי' בבחי' הפסק ופירוד לא הי' בבחי' חיות דחיות הוא אמת וכמ"ש וה' אלקים אמת הוא אלקים חיים כו', ואמת הוא שאינו נפסק וכמא' קושטא קאי כו', ומה שנפסק אינו אמת אדרבא הוא כזב כו', וא"כ מזה שהוא חיות נראה שהוא דבוק כו'".

וכ"ז מכריח גם "בהשגה" דבחי' כח הפועל למעלה המהווה (ומחי') את הנבראים אנו נפרד ח"ו (כמו הכח למטה בפעולת הזריקה) אלא דבוק במקורו (כמו כח הפועל של האומן בעת עשיית הכלי).

כז. ענין ב': ועוד ענין בזה שלמע' אא"פ לומר שהכח נפרד ממנו ח"ו - שזה לאו דוקא מצד זה שהכח המהווה ומח' את הנבראים לא יכול להיות "נפרד" ממנו ח"ו, אלא אין דבר חוץ ממנו ח"ו בכלל. שזהו האמונה פשוטה שבכאו"א מישראל. וזה מוסיף שהדביקות של כח הפועל בנפעל הוא יותר אפי' מזה שכח הפועל של האומן מחובר אתו בעת שעושה את הכלי. סיכום מסעיף כה ואילך: בחי' "כח" למעלה יש גם את מעלות ה"אור" בענין שאין בו שינוי והוא בבחי' דביקות. ולכן גם "בחי' הכח הזה נק' בשם אור".

ענין ב': ועוד ענין בזה שלמע' אא"פ לומר שהכח נפרד ממנו ח"ו - שזה לאו דוקא מצד זה שהכח המהווה ומח' את הנבראים לא יכול להיות "נפרד" ממנו ח"ו, אלא למעלה אין דבר חוץ ממנו ח"ו בכלל. שזהו האמונה פשוטה שבכאו"א מישראל.

וכמ"ש בהמשך תער"ב שם לפני"ז בפ' שלא: "...ומהו שמכריח לומר שהכח הוא דבוק כו'. אך באמת בחי' כח למעלה הוא בבחי' דביקות כו', דהנה לבד זאת שהוא דבר פשוט שא"צ לאות ומופת כלל שהרי אין לך דבר שחוץ ממנו כו', שזהו האמונה פשוטה שבכאו"א מישראל באחדות ה' שלא יש דבר שהוא נפרד מאלקות כו', שכן הוא גם במציאות היש שאינו חוץ ממנו ית', וכ"ש בכח אלקי המהווה אינו שייך לומר שהוא בבחי' נפרד ח"ו... [ולבד זאת, ה"ז מובן גם "בהשגה", וכמו שממשיך לבאר בפ' שלב שלאח"ז, כנ"ל]."

ובד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס שם: "שאינו דומה ענין כח למעלה לכח למטה, דלמטה הרי כח היד הזורק את האבן נפרד מן האדם, משא"כ למעלה הרי כח ההתהוות בפועל אינו נפרד ח"ו, דבאמת למעלה אינו שייך ענין הפירוד כלל שהרי אין לך דבר שחוץ ממנו וגם הנברא אינו נפרד ומכ"ש כח האלקי המהווה אותו, ועוד שהרי מחדש בטובו בכ"י תמיד... [כנ"ל בפרט הא']."

ובד"ה והר סיני תרס"ב הנ"ל ע' שכ: "שבאמת אין המשל דומה כלל אל הנמשל דמשל הרי כחה המקיף את האבן נפרד ממן מן האדם, משא"כ למעלה א"א לומר כן ח"ו וח"ו, דבאמת הכח האלרי שבכל נברא ונברא הוא דבוק ומיוחד בו כו', שהרי גם עצם הנברא אינו נבדל אתו ית' ואינו בבחי' מהות אחר באמת דאין לך דבר חוץ ממנו כו', וכ"ש הכח אלקי שבו שאינו נבדל באמת...".

ועד"ז בד"ה תקעו תרס"ד שם: "עוד זאת שהרי הכח למטה נפרד מן האדם וכמו כח היד הזורק את האבן הרי נעשה נפרד ממנו משא"כ למע' הרי כח ההתהוות בפועל אינו נפרד ח"ו, דלבד זאת דלמע' אינו שייך ענין הפירוד באמת דאין לך דבר נפרד כלל מאלקות, הנה [עוד זאת] בהכח האלקי שמהווה ומח' נבראים ודאי אינו שייך לומר שהוא נפרד ח"ו... [כנ"ל בפרט הא']."

והנה, ממאמרים הנ"ל היו יכולים ללמוד:

1) שכללות הענין שלמעלה הכח הפועל אינו "נפרד" ממנו ית' ח"ו הוא - שאינו כמו הכח למטה בפעולת הזריקה שהכח נפרד מן האדם לגמרי אלא זה כמו אומן בעת שעושה את הכלי שכח הפועל מחובר אתו, דכיון שזו התהוות יש מאין

וצריך להתחדש תמיד, ה"ז תמיד כמו אומן בעת עשיית הכלי (ואא"פ לומר שזה כמו "זריקה" לששת אלפים שנה מטעמים הנ"ל).

ויתירה מזו: גם המשל לאופן הדביקות של בחי' כח למע' בו ית', שזה בדרכ התחדשות, הוא מ"האומן בשענה שעושה את הכלי הרי הכח שבכלי אינו דבוק ומחובר ממש עם הכח שביד, ואופן ההתחברות הוא רק בזה שעושה ופועל עוד את הכלי שבה מתחדש הכח שבהכלי מהכח שביד כו'. . . וכמו"כ הוא בהכח האלקי שדביקותו והתחברותו במקורו הוא בזה שהאלקו' פועל כבי' ומהווה תמיד את הנבראים שבה מתחדש הכח האלקי תמיד ממקורו (וזהו מה שלמע', בחי' הדביקות דכח אינו כמו אור, וכמו שית' בסעיף כח שלאח"ז).

(2) וגם נראה שהענין שאין לך דבר חוץ ממנו ח"ו אינו מכריח לומר שאופן הדביקות בכח למע' הוא יותר מאופן התחברות הכח של האומן אתו בעת עשיית הכלי. ורק שענין הראשון מכריח הענין דדביקות הכח למע' הוא מצד זה שמהווה ומח" את הנבראים, וענין השני מכריח זאת מצד הענין ד"אין לך דבר חוץ ממנו ח"ו בכלל.

(ומסגנון המאמרים הנ"ל שמביאים קודם הענין ד"אין לך דבר חוץ ממנו ח"ו", בכלל, ואח"כ מוסיפים הענין שבנוגע הכח שמהווה ומח" את הנבראים בפרט יש עוד הכרח שזה לא "נפרד" ח"ו משמע שאדרבה – שהענין (הראשון שם) ד"אין לך דבר חוץ ממנו ח"ו" אינו מכריח אופן של דביקות יותר מאופן הדביקות של כח הפועל באומן בעת שעושה את הכלי.

וגם בהמשך תער"ב משמע שהמסקנא מב' הפרטים היא אותה מסקנא. אלא שהענין דאין לך חוץ ממנו ח"ו היא ענין שבאמונה פשוטה בכאו"א. והענין השני (שהתהוות יש מאין ואופן הנהגת העולם וכו' מכריח שהכח אלקי אינו נפרד ח"ו) הוא דבר שמובן גם "בהשגה".

אבל באמת זה לא כך :

1. גם כח הפועל בנפעל למטה בעת שהאומן עושה את הכלי הוא נפרד ממנו. וכנ"ל סעיף ו. וכמ"ש שם גם מד"ה תקעו תרס"ד הנ"ל והובא גם בסוף סעיף שלפנ"ז ד"האומן בעת שעושה את הכלי שיש התחברות בהכח שביד עם הכח שבהכלי, הגם שגם אז הכח שבכלי נבדל ממנו היינו שכבר יצא ממנו ונתלבש במהות הנבדל ומ"מ הוא מחובר אתו ג"כ ואם הי' פוסק מלעשות לא הי' נגמרת הכלי". דהסברא שהכח צריך להתחדש בעת שעושה את הכלי אינו שולל הענין ש"הכח שבכלי נבדל ממנו היינו שכבר יצא ממנו ונתלבש במהות הנבדל". ולמעלה, הדביקות של כח הפועל בנפעל הוא יותר אפי' מזה שכח הפועל של האומן מחובר אתו בעת שעושה את הכלי.

2. וזהו מה שהענין ד"אין לך חוץ ממנו ח"ו" מוסיף ומכריח שהכח למעלה, אפי' הכח שמלוּבש בנפעל, אינו "נפרד" ממנו ח"ו בכלל. (ובמכ"ש שאפי' הנברא עצמו אינו "חוץ" ממנו").

וכמ"ש באור התורה "בדרוש אוא"ס בכוחך הגדול" ס"ה, שלאחרי שמבאר שם הענין שלמע' אא"פ לומר שהכח נפרד ממנו ית' ח"ו כי ההתוות היא יש מאין ולכן צריך הכח להתחדש תמיד (ע"ד פרט הב' כנ"ל) – "אבל הנה באמת גם בחי' כח הפועל שבנפעל המלוּבש בעשייה גשמיות שהוא מבחי' מעשה ידיך צריך להתחדש תמיד ממקורו שאל"כ הי' הנברא כלא היה כו' וכנ"ל ממשל עמידת האבן באויר נגד טבעו שמפני שאין ביכולת האדם לחדש כחו שנית בעוד האבן באויר ואין ידיו שולטין שם על כן אין קיום להאבן באויר רק זמן מה כו', וכיון שהשמי' וארץ עומדי' לעולם בבחי' יש מאין ע"י הכח הפועלם א"כ עכצ"ל שהכח הזה מתחדש תמיד והוא המקיימם על היש שהם כו', כמ"ש בתניא" –

ממשיך: "אך לכאורה עדיין קשה שהרי לפי המשל שבחי' הכח נפרד ממקורו, א"כ אף שמתחדש תמיד המשכת הכח מ"מ איך אפשר שיהי' בחי' דבר הנפרד מא"ס ב"ה ושעי"ז יהי' החיות שמים וארץ כו', והתירוץ ע"ז כמ"ש בתניא פכ"א אבל הקב"ה אין דבורו מובדל ממנו ית' ח"ו כי אין דבר חוץ ממנו ולית אתר פנוי מיניה כו' וד"ל ולפיכך אין שייך לומר שיצא הדבור לחוץ ממנו ית' ונעשה מובדל ממנו מאחר שאין לך דבר שחוץ ממנו כו' רק לגבי הברואי' נדמה להם הדבור של מקום ב"ה כאלו הוא דבר מובדל כו' אבל לגבי הקב"ה כו' ע"ש, וכך הוא ממש בענין בחי' כח ובחי' מעשה ידיך של מקום ב"ה לא שייך לומר שהכח יצא לחוץ מטעם הנ"ל רק לגבי הברואי' נדמה להם כן כאילו נעשה דבר נפרד כו'".

נמצא, שלפי אמיתית הענינים, אין בחי' כח למע' דומה אפי' לבחי' הכח של האומן בעת שעושה את הכלי. כי למטה ה"כח", גם בשעה שמתחדש (בשעה שעושה את הכלי) הכח באמת נפרד מהאדם, משא"כ למע' אינו כן, ש"לא שייך לומר שהכח יצא לחוץ מטעם הנ"ל רק לגבי הברואי' נדמה להם כן כאילו נעשה דבר נפרד".

סיכום מכל הנ"ל סעיפים כה-כח:

בחי' "כח" למעלה יש גם את מעלת ה"אור" בזה (1) שאינו פועל שינוי בו ית' ח"ו, וגם בעצם הכח עצמו אין שינוי, לא כב"כח" למטה. (2) והוא בבחי' דביקות, לא כב"כח" למטה שנפרד מן האדם.

וכמו שמסיים בהמשך תער"ב פ' ש"ל שם: "וזהו דאלקי הוא ל' כח וגם ל' אלקות להורות שיש בזה ב' המעלות דבחי' כח ובחי' אור כו'".

ובד"ה תקעו תרס"ד (ע' ג'): "אמנם במ"א מבואר דגם בהחיות שנק' כח יש בו ב' הענינים דכח ואור"⁹¹, דזהו מה שהכח האלקי שמהווה ומחי' את הנבראים בבחי'

91 (כותב "דגם בהחיות שנק' כח יש בו ב' הענינים דכח ואור". וכמ"ש"נ שגם ב"כח" יש את ענין האור, שהוא דבוק (ורק דביקות בדרך התחדשות) ולא פועל שינוי וכו'. וזהו מה שהכח ("המלך") נק' "אלקי המלך" מלשון אלקות. אבל אינו אומר שיש בבחי' כח גופא יש ב' המדרגות דאור וכח".

ובמק"א (כמו בעזר"ת) הלשון הוא ש"בחיות גופא [לא ב"כח"] יש ב' מדרי' אור וכח". כשהכוונה שבחיות שמלוּבש כנברא גופא יש ב' בחי' – הן בחי' אור והן בחי' כח.

כח הפועל בנפעל נק' בשם אלקים, וכמ"ש בראשית ברא אלקים (ברא הוא בחי' כח הפועל בנפעל כידוע) דאלקים הוא ל' כח וגם ל' אלקות שזהו"ע כח ואור, לפי שיש דברים שמוכנים יותר מל' כח ויש שמוכנים יותר מל' אור, וב' הענינים ישנם בהכח האלקי כו'. . . בחי' הכח הזה נק' בש' אור ג"כ (שז"ע מה שאלקים הוא ל' אלקות) והוא להורות שגילוי הכח למע' אינו דומה לגילוי הכח שבאדם".

כח. ויש להוסיף, שא"פ שלמע' גם בחי' הכח שמהווה ומחי' את הנבראים דבוק בו ית' וכו' – ומ"מ אופן הדביקות דבחי' כח אינו כמו בבחי' אור. שהדביקות דבחי' כח, שהוא "כח נבדל", אינו בבחי' התפשטות כ"א בבחי' התחדשות שמתחדש ממקורו, "והיינו שמתעלם ונכפ"ל במקורו ומתחדש ממנו". ובזה ה"ה דומה לאופן הדביקות של כח הפועל למטה עם "האומן בשעה שעושה את הכלי". ולכן הוא מ"מ "כח נעלם". אבל באמת, הדביקות של בחי' כח היא במדרג' עליונה מדביקות האור, ודוקא "כח" הוא כח העצמי].

ויש להוסיף ולבאר אופן הדביקות של בחי' למעלה. שאע"פ שלמע' גם בחי' הכח שמהווה ומחי' את הנבראים דבוק בו ית' וכו', וכנ"ל שבאמת הדביקות של כח הפועל בנפעל למעלה הוא יותר אפי' מזה שכח הפועל של האומן מחובר אתו בעת שעושה את הכלי – ומ"מ יש הפרש באופן הדביקות בין בחי' כח לבחי' אור.

כי הדביקות של אור הוא בבחי' דביקות ממש בבחי' התפשטות וגילוי מן העצם כו', אבל הדביקות דבחי' כח אינו בבחי' התפשטות כ"א בבחי' התחדשות שמתחדש ממקורו. כי הוא מ"מ "כח נבדל". ובזה – הרי זה דומה לאופן הדביקות של כח הפועל למטה של האומן בשעה שעושה את הכלי ש"אופן ההתחברות הוא רק בזה שעושה ופועל עוד את הכלי שבזה מתחדש הכח שבהכלי מהכח שביד כו'".

וכמ"ש בתער"ב שם בהמשך להנ"ל בפ' שלד :

"אך אופן הדביקות של הכח האלקי אינו כמו דביקות האור שהוא בבחי' דביקות ממש בבחי' התפשטות וגילוי מן העצם כו', אבל הדביקות דבחי' כח אינו בבחי' התפשטות כ"א בבחי' התחדשות שמתחדש ממקורו וכמו המחדש בטובו כו', והיינו שמתעלם ונכלל במקורו ומתחדש ממנו וזהו הדביקות שלו כו'. וזהו והחיות רצוא ושוב דקאי על החיות האלקי שהדביקות שלו הוא בבחי' רצו"ש כו'⁹². . . וכמו"כ

(92) "וכמו כחות הנפש שמתחדשים מהנפש ע"י הרו"ש שע"י שמתעלמים במקורם עי"ז מתחדשים ממקורם כו', וכמו שע"י השינה מתחדש כח השכל וכל הכחות, שאין זה רק מפני שהמוח נח בעת ההיא, כ"א מפני שבשינה מתעלם כח השכל, וכידוע שאז השכל מסתלק ומתעלם במקורו, וז"ע החלומות שבאים בהרכבת ענינים שאינם ע"פ השכל, מפני שהשכל מתעלם אז כו' (וגם החלומות מחזקים את כח השכל, דחלום הוא ג"כ ל' חוזק וכמו ותחלימיני ותחייני כו' וכמ"ש במ"א), ועי"ז מתחדש כח השכל כו', וכן כל הכחות מתחדשים ע"י התעלמות שלהם כו', דלהיותם כחות שהן חוץ לעצמות הנפש כו', וכמשנת"ל פמ"ט ההפרש בין רצון לשכל רצון הוא התפשטות

הוא בבחי' כח שמתחדש ע"י הרצוא ושוב שמתעלם ומתגלה כו', ובאופן כזה הוא הדביקות דבחי' כח שמתעלם ונכלל וחוזר ומתגלה כו', ולכן הוא כח נעלם דעם היותו דבוק במקורו אין הדביקות בבחי' התפשטות כ"א בבחי' התעלמות שמתעלם ונכלל במקורו וחוזר ומתגלה בבחי' כח נבדל כו'".

ובזה מתרץ את השאלה ששאל בריש פ' שלא: "אמנם עדיין צ"ל מאחר דבחי' כח הוא ג"כ שדבוק במקורו איך הוא בבחי' העלם, דהרי דבר הדבוק הוא בבחי' גילוי כמו אור שהוא דבוק בהמאור ה"ה בבחי' גילוי, וא"כ בחי' כח מאחר שהוא דבוק למה הוא בבחי' העלם כו', ובאמת נת"ל פ' ש"י⁹³ שהוא בחי' כח נבדל ולכן הוא בבחי' העלם כו', וצ"ל איך הוא ב' הענינים שהוא כח נבדל ומ"מ ה"ה דבוק כו'...".

ומבואר בפרטיות יותר בד"ה תקעו תרס"ד (ע' ח'):

"ומ"מ [כח] אינו דומה ממש לאור דהרי אור אין צריך להתחדש ממקורו כ"א שהוא בחי' גילוי המאור שדבוק בהמאור תמיד, והכח האלקי צריך להתחדש ממקורו, וכמו במשל הנ"ל בהאומן בשעה שעושה את הכלי הרי הכח שבכלי אינו דבוק ומחובר ממש עם הכח שביד, ואופן ההתחברות הוא רק בזה שעושה ופועל עוד את הכלי שבה מתחדש הכח שבהכלי מהכח שביד כו' (ועמ"ש לקמן בסוף הענין הזה), וכמו"כ הוא בהכח האלקי שדביקותו והתחברותו במקורו הוא בזה שהאלקו' פועל כבי' ומהווה תמיד את הנבראים שבה מתחדש הכח האלקי תמיד ממקורו, דמזה נראה שאינו בבחי' דביקות כ"כ כמו אור".

וממשיך: "והיינו לפי שמ"מ הוא בחי' כח נבדל, כי כללות ענין כח הפועל בנפעל הוא בחי' כח עשי', ונק' מעשה ידיך כו', וידוע דכח העשי' הוא כח נבדל . . וכמו"כ יובן למע' דהכח האלקי שנמשך בנבראים להוותם ולהחיותם⁹⁴, שהוא בחי' כח העשי' מעשה ידיך כו', הוא בחי' כח נבדל, ומכ"ש כמו שמלובש בהנבראים שהוא

הנפש ושכל הוא כח שחוץ לעצמות הנפש, ולכן ההתחדשות שלהם הוא בבחי' התעלמות שע"י ההתעלמות במקורם הן מתחדשים כו'".

היינו, שגם "כחות הנפש" למטה, הדביקות שלהם בנפש היא באופן דהתחדשות. וכנ"ל סעיף ד ש"כחות הנפש" בכלל, לא רק בחי' כח הפועל, הם בבחי' "כחות נבדלים" ואינם התפשטות הנפש כמו "חיות".

וראה לעיל הערה 17 מד"ה בראשית ברא תשי"ג שהדביקות דבחי' ה"חיות" שבא להחיות את הגוף, "חי להחיות", עם עצם הנפש שהיא בחי' "חי בעצם", הוא באופן ד"רצוא ושוב", דביקות בלתי ניכרת.

וצריך לחלק בזה גופא בין הדביקות ד"חיות", שהוא בכל אופן הארה והתפשטות מהנפש, "אור וחיות", [ובנמשל למעלה – בחי' אור הממכ"ע] להדביקות של (כחות הנפש בכלל, שהם כמו "נבדלים" מהנפש, ובפרט) של בחי' כח הפועל [ובנמשל למעלה – בחי' החיות של הכלים] שהוא כח נבדל וכח נעלם וכי'.

93) נעתק לעיל סעיף ז.

94) שנמשך (ומתלבש) לפעול את ההתהוות והחיות. ראה לעיל סעיף יא ב"כח" למטה.

בבחי' נבדל כו'⁹⁵, ועמ"ש מזה בד"ה והר סיני עשן רס"ב [נעתק לעיל סעיף כד], וא"כ אינו דומה לבחי' אור שאינו כח נבדל מן העצם, רק שהוא הארה ולא עצם אבל אינו כח נבדל, משא"כ בחי' כח הוא כח נבדל, ולכן אינו דומה ענין הדביקות בהם שהאור בבחי' דבקות ממש משא"כ בבחי' כח הדבקות הוא באופן כזה רק מה שמתחדש תמיד ממקורו כו'. והענין הוא דהנה נת"ל דכללו' ההפרש בין כח ואור הוא ההפרש בין אורות וכלים, דההמשכה מבחי' כלים הוא בחי' כח וההמשכה שמבחי' האורות הוא בחי' אור כו', וא"כ יובן דההפרש בהדביקות שבהם הוא ג"כ כמו ההפרש בין יחוד האורות ליחוד הכלים שהו"ע איהו וחיוהי חד ואיהו וגרמוהי חד. . דאור הוא בבחי' דבקות ויחוד עצמי ובחי' כח הוא כמו היחוד דאיהו וגרמוהי, והיינו דהיחוד דבחי' כח הוא כמו דבר נבדל שמתייחד כו'⁹⁶. ויותר נראה לומר דהדביקות דבחי' כח במקורו הוא כמו דביקות הכלים במקורם ולא כמו איהו וגרמוהי שהו"ע יחוד הכלים עם האורות שהוא כמשל יחוד הגוף עם הנפש שאם היותן ב' דברים מ"מ הן ביחוד גמור כו', אבל הדבקות והיחוד דכלים במקורם י"ל שהוא בבחי' ריחוק יותר מהיחוד עם האורות. . ונמצא דגם כלים דאצי' שהן אלקו' ממש אינם כמו מקורם גם בכתר וכ"ש לגבי שרשם ומקורם הראשון כו'. והנה בחי' הכלים דאצי' נעשים אורות בבי"ע כמ"ש בע"ח שער פו"ח דרוש ח', ובודאי כערך ההבדל שבין כלים דאצי' לגבי מקורן כן ויותר מכן הוא ההבדל בין הארת והמשכת הכלים דאצי' כשנעשים נשמה לבי"ע לכמו שהן באצי', שהרי המשכתן לבי"ע הוא ע"י בקיעת הפרסא (ועמ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחיוהי חד) דהפרסא מפסקת ומעלמת על האצי' עד שיוכל להיות מזה התהוות נברא' בע"ג. . הרי דבחי' הכלים דאצי' כמו שנעשו אורות לבי"ע אינם כמו הכלים דאצי' אם היותן אלקו' כו', והיינו משנת"ל שגם שהן בדומה למקורן שהן אלקו' מ"מ אינם כמו מקורן ממש ולא כמו אור ומאור כו' כנ"ל, ובריבוי השתל' יכול להיות באופן אחר לגמרי היינו שיהי' בבחי' פירוד ממש כו'. . וכ"ז הוא מפני שהחיות הזה הוא בבחי' כח נבדל, והיינו דבכללות הוא בחי' כח העשי' שנק' כח נבדל ובפרט בהתלבשותו בנברא' שהן בבחי' מציאו' נפרדים כו', וכמוכן מ"ש בע"ח שער כסה"כ פ"א הנ"ל דבהכנסתה בברי' מתמעטת יותר כו', הרי ע"י שמתלבש במהות נבדל ונפרד ה"ה יורד ממדרגתו כו'. ומ"מ אינו בבחי' כח נפרד ח"ו, וכמשנת"ל דבהכרח שהכח האלקי המתלבש בנברא' להוותן ולהחיותן הוא דבוק במקורו, אלא שאופן הדביקות אינו שדבוק ממש כמו דביקות האור בהמאור כו' אלא מה שמתחדש תמיד ממקורו, וכמו שנת"ל המשל מהאומן בעת שעושה את הכלי שיש התחברות בהכח שביד עם הכח שבהכלי, הגם שגם אז הכח שבכלי נבדל ממנו היינו שכבר יצא ממנו ונתלבש במהות הנבדל ומ"מ הוא מחובר אתו ג"כ ואם הי' פוסק מלעשות לא הי' נגמרת הכלי (ויותר א"א לצייר בהמשל שאינו מחדש עצם הדבר כו' כנ"ל), כמו"כ הוא בעולמו ונבראים גם

95 ("התלבשות" בנבדא עצמו. ראה לעיל סעיף ט ב"כח" למטה).

96 ובכ"מ בדא"ח מבואר ההפרש בין הדביקות דבחי' אור ושל בחי' הכלים שהדביקות דבחי' אור היא דביקות ניכרת והדביקות דבחי' כלים היא דביקות בלתי ניכרת. וראה ספה"מ תש"ד ע' 40 בביאור החילוק ביניהם.

לאחר שכבר נתהוו ונתלבש החיות האלקי ה"ה מחובר ומתחדש תמיד, ולולא שיתחדש הכח המהווה ומחי' ממקורו יתבטלו העולמות והיו לאין ואפס כו'. וזהו ענין המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב שבהכרח הוא שתהי' ההתחדשות תמיד בכ"ע ורגע ממש...".

נמצא, שאע"פ שמוכרח להיות שבחי' כח הפועל למעלה שמהווה ומחי' את הנבראים הוא דבוק בו ית', ועוד יותר מהתחברות כח הפועל של האומן למטה אתו גם בעת שעושה את הכלי, וכנ"ל בסעיף כז – מ"מ אופן הדביקות של בחי' כח למעלה הוא בדרך התחדשות ממקורו, ולא כמו דביקות בחי' האור. ובזה – ה"ז דומה לאופן הדביקות של כח הפועל למטה של "האומן בשעה שעושה את הכלי" ש"אופן ההתחברות הוא רק בזה שעושה ופועל עוד את הכלי שבזה מתחדש הכח שבהכלי מהכח שביד כו'". ולכן הוא מ"מ "כח נעלם" וכו'.

אלא שלאידך, בהמשך תער"ב פ' שלד שם ממשיך ומסיים :

"אך באמת הדביקות [של בחי' כח] היא במדר' עליונה מדביקות האור שהוא בהעלם השייך אל הגילוי כו', והדביקות דבחי' כח הוא במדר' עליונה יותר כו', ומשם הוא ג"כ ההתחדשות דבחי' כח כו', וכמש"א ובטובו מחדש כו' בטובו העצמי בחי' אור הגנוז כו' . . וענין ההתחדשות הוא באמת שהכח הנעלם הוא הכח העצמי כו', וזהו כלל ידוע דכל שהתגלות אינו מהות אחר וכמו האור, הוא רק הארה ולא עצם כו', וכל שנמצא מהות אחר הוא באמת העצמי כו', ולכן בחי' כח שנמצא כמו מהות אחר באמת הוא דוקא כח העצמי כו'⁹⁷ (ולעיתיד יתגלה מהות העצמות כמו שהוא ויהי' בבחי' השגה בנש"י וכמ"ש ונחי' לפניו כו', והוא ע"י העבודה דעכשו בבחי' היש דוקא וכמשנת"ל פשי"ט).

וע"פ הנ"ל יובן מ"ש למען דעת כו' כי הוי' הוא האלקים אין עוד, ואי' במד"ר אין עוד אפי' בחללו של עולם והיינו בחי' הצמצום והרשימו שהן כחות נעלמים שמזה הוא התהוות העולמות כו', ה"ז כח העצמי כו', וז"ע אין עוד כו', וזהו נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים לו לעצמו כבי' כו', דמשו"ז הכוונה בבחי' כח הנעלם דוקא שמזה דוקא יכול להיות התהוות העולמות, והכח הנעלם הוא כח העצמי כו', ומ"ש כי הוי' הוא האלקים ואין עוד, הנה כי הוי' הוא האלקים הוא הדביקות דבחי' כח הגילוי וכח הנעלם שז"ע הוי' ואלקים כו', ואין עוד הוא שהכח הנעלם הוא כח העצמי כו'. והענין הוא דהנה במ"ש בת"ז איהו וגרמוהי חד יש בזה ב' פי' הא' יחוד הכלים עם האורות, והב' יחוד הכלים במקורם כו', והיחוד הכלים עם האורות

97) לכאור' זהו אותו ענין מה שכח התהוות (כח עצמי) הוא במל' דוקא (בחי' אלקי המלך, בחי' כח), דנתב"ס. וכמ"ש לעיל סוף פ' שכ"ט: "וזהו אלקי ל' כח שמורה על האור האלקי שבא בבחי' כח הפועל בנפעל להוות מהות ומציאות הנבראים בבחי' התחדשות ממש שיש בזה יתרון מעלה כו' כנ"ל (ובזה דוקא בא כח העצמות שהוא לבדו בכחו ויכלתו להוות כו'), ומורה על כל הענינים הנ"ל".

עם היות שזהו בגילוי (שהיחוד הוא בגילוי והוא בחי' גילוי האור בהכלי כו') הרי אין זה שהכלי הוא האור כו', אמנם יחוד הכלים במקורם עם היות שזהו בהעלם (לא בבחי' דביקות ניכרת כו' והוא בבחי' העלם כו') אבל הוא באופן נפלא שהכלים הן עצם מקורם כו', ובד"כ מש"א איהו וגרמוהי חד הוא בבחי' פנימיות הכלים כו', וכמו"כ בנש"י וכמו בן ואב שהן עצם אחד לא בבחי' קורבה לבד כו', אך לפי המבו' כאן הוא בבחי' כח הפועל⁹⁸ כו' דהוי' הוא האלקים הוא הדביקות דבחי' כח הפועל בבחי' הגילוי כו' (כמו דביקות הכלים בהאורות כו'), או מה שהגילוי מאיר בבחי' כח הפועל כו', ואין עוד הוא מצד כח הפועל עצמו שהוא הכח העצמי כו'..."].

כט. נמצא שישנם ב' מיני החיות המלובשים בכל נברא (נוסף לבחי' אור הסוכ"ע שהוא אור מקיף ואינו מלובש בנבראים) – אור וחיות פנימי הנמשך להם (ע"י הכלים) מאור הקו, וההמשכה שבבחי' כח שזהו מבחי' הכלים דבי"ע, עיקר בחי' מל' בכלל.

ומכל הנ"ל נמצא, שנוסף לבחי' אור הסוכ"ע שהוא אור מקיף ואינו מלובש בנבראים – ישנם ב' מיני החיות המלובשים בכל נברא – בחי' אור פנימי ובחי' כח.

וכמ"ש ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הנ"ל ס"ה, והובא לעיל: "והנה נז' בתניא אור וכו', כי בכל נברא מלובש ב' בחי' חיות, הא' בבחי' אור, כמ"ש באגה"ק שהארה דהארה דהארה מהקו וחוט דאור א"ס מלובש ממש בכל נברא ועי"ז ואתה מחיה את כולם ע"ש, והב' הוא המשכה שבבחי' כח מהכלים דבי"ע, כי א"א להנברא לקבל חיות מהאור זולת ע"י הכלי. . זהו ענין אור וכו' כו'".

ובסט"ו שם: "ובזה יש לפרש מ"ש בתניא לשון אור וכו' וחיות דשמעתו שבכוונה כפל הלשונות ובדקדוק גדול כתב כן והיינו כי גם בהחיות המלובש בכל נברא בתוכיותו מבחי' ממכ"ע יש בחי' אור וכח⁹⁹, פ"י כח הוא הנמשך לו דרך עילה ועלול ושרשו מהכלי דבי"ע שהן נבראים ואור הוא הנמשך לו המשכה מהארה דהארה של הקו המלובש בכלי אלו כנ"ל".

ובד"ה תקעו תרס"ד: "ונמצא דבחי' כח ואור הן ב' מיני חיות שנמשך בנבראים, דהיינו שכל נברא יש בו ב' מיני חיות, הא' בבחי' כח שהוא ההמשכה מבחי' הכלים (ובפרטיות הוא בחי' הכלים דבי"ע כו' כנ"ל), והב' בבחי' אור שע"ז אמר באגה"ק ד"ה איהו וחיותו חד שהארה דהארה מהקו"ח דאוא"ס מלובש ממש בכל נברא, שזהו"ע ואתה מחי' את כולם כו'".

וספה"מ תרס"ה ע' קיב: "ונמצא בכל נברא יש חיות ממדה מיוחדת ולפי אופן זה הוא מציאות הנברא כו'. וכמו"כ יש בנבראים חיות אלקי שאינו בבחי' התחלקות

98 [היינו בחי' חיצוני' הכלים גם] בחי' הכלים והאותיות הבוקעים את הפרסא ויורדים לבי"ע שזהו בחי' "כח הפועל", וכנ"ל.

99 כי נוסף לבחי' ממכ"ע שמתלבשת בכל נברא, שבו גופא יש ב' הבחי' דאור וכו', יש בכל נברא גם חיות מבחי' אור הסוכ"ע שאינו מתלבש בנברא בכלל, כדלקמן.

כו', כי ההתחלקות היא בבחי' כלים דבי"ע ובשרשו היא מבחי' כלים דאצי' והעיקר בבחי' הכלים דבי"ע, אבל האור הוא למעלה מהתחלקות כו'. וידוע דבכל נברא יש ב' מיני חיות בחי' כח ובחי' אור, והיינו מבחי' הכלים דבי"ע ומבחי' האור כו' וכמ"ש בד"ה להבין ענין אוא"ס אשר עשית בכוחך הגדול כו' וכמ"ש במ"א".

וכן הובא מ"ש בד"ה זאת תהי' עזר"ת, ספה"מ עזר"ת ע' קעז-קעח: "דבד"כ בחי' קדוש וברוך זהו בחי' סוכ"ע וממכ"ע כו', ולפי מה שנת' דבאור הקו היינו בהאוי"פ שיך ג"כ בחי' קדוש כו', צ"ל שזהו כמ"ש במ"א (בדרוש הנ"ל) בענין הג' לשונות שבתניא אור וכח וחיות דזהו שבחיות גופא יש ב' מדרי' אור וכח, אור הוא בחי' החיות שמהאור המתלבש בכלי, וכח הוא החיות שמבחי' הכלי כו', וכ"ז הוא באוי"פ, לבד החיות שמבחי' אור הסובב, הנה בהאוי"פ יש בזה ב' מדרי', בחי' אור שאינו בבחי' התערבות ממש כנ"ל, ובחי' כח שזהו מבחי' הכלים שבא בבחי' התלבשות ותפיסא כו', והיינו בחי' הכלים דבי"ע שע"י הוא בחי' החיות שמהאור כו', כי הנבראים א"א שיקבלו חיותם מבחי' האור ממש כ"א ע"י הכלים כו'. . ובכלים שיך בחי' התלבשות ותפיסא ממש כו'. . דהאור שבתוך הכלים הוא בבחי' קדושה והבדלה שאינו מתערב כו' ובחי' הכלים הן בבחי' התלבשות ממש בהמדרי' התחתונה כו', וא"כ בחי' קדוש וברוך הוא בהאורות והכלים שהכלים הן בבחי' התלבשות פנימי ממש שז"ע ברוך כו'".

§ סיכום ג' בחי' ומדרגות כל"יות הנ"ל דלמעלה - בחי' "אור מקיף", בחי' סוכ"ע (ברוב הדברים נמשל ל"אור", ויש בו מה שנמשל ל"חיות" הכללי של הנפש) "אור פנימי", בחי' ממכ"ע [יש בו מה שנמשל ל"אור", ל"חיות" הפרטי של הנפש, ול"כח"], ובחי' כח (כח הפועל), בחי' הכלים. [ברוב הדברים נמשל ל"כח הפועל" למטה, אבל יש בו גם שנמשל ל"אור"].

- בחי' אור בכלל, היינו שבזה צד השווה (בכלל¹⁰⁰) בב' הבחי' אור דלמע':
- (1) הוא דבוק בהעצם בבחי' דביקות ממש. כנ"ל סעיף יח.
 - (2) ולכן "הוא בבחי' גילוי מן העצם והיינו בחי' אור המאיר מן העצם". כנ"ל סעיף יח.
 - (3) הוא הארה בלבד ולכן אין העצם נשתנה עי"ז שמאיר. כנ"ל סעיף כב.
 - (4) האור עצמו (ואפי' בחי' אור פנימי שבא בבחי' התלבשות ותפיסא "כנשמתא לגופא"), אינו משתנה. כנ"ל סעיף כב.
- והמשל לכל זה הוא בכלל - "אור".
- אבל בבחי' ה"אור" דלמע' גופא יש ב' מדרגות. בחי' אור מקיף, אור הסובב, ובחי' אור פנימי, אור הממכ"ע. והחילוקים ביניהם:

100) אף שבפרטיות, בזה גופא יש חילוקים בין ב' הבחי' באור. וכנ"ל.

(1) בחי' אור מקיף :

תחילת אופן ההמשכה וההתגלות שלו מן העצמות, הוא שנמצא בבחי' אין בעצם.

אין ענינו לפעול, אפי' לא הפעולה דלהאיר את העולמות, והוא בבחי' א"ס¹⁰¹. כנ"ל סעיף יט.

הוא "בבחי' גילוי העצם", שהעצם מתגלה על ידו. כנ"ל סעיף יט. והמשל לזה – הגילוי ד"אור", כנ"ל סעיף כא.

התפשטות של אור זה מאיר נמשך ופועל כמה ענינים בעולמות – אבל :

אין בו התחלקות, האופן שהוא נמצא ופועל בנבראים הוא בבחי' מקיף והעלם לא בבחי' תפיסה והתלבשות (שאינו מושג), ולכן נמצא בכל מקום בשווה. והמשל לזה הוא – אופן פעולת האור (דאור השמש או אור וחיות הנפש הכללי). כנ"ל סעיף כ.

ובנוגע לבחי' חיות הנבראים מהאור¹⁰² מפרט – אינו בהתחלקות, והמשל לזה הוא חיות הכללי של הנפש. כנ"ל סעיף כא. אינו מורגש בנבראים, כנ"ל סעיף כ (ולכאור' גם המשל לזה הוא חיות הנפש הכללי. ראה לעיל סעיף יא).

ונמצא שברוב הדברים נמשל בחי' אור מקיף ל"אור" בכלל (הן אור השמש והן אור וחיות הנפש בכלל). אבל חיות הנבראים שבא ממנו נמשל ל"חיות" הכללי של הנפש בפרט.

(2) בחי' אור פנימי :

תחלת אופן ההמשכה וההתגלות שלו מן העצמות הוא שנמצא בבחי' מציאות דבר בעצם וכו'. ועיקר המשל לזה הוא "שפע", כולל "כחות הנפש" כמו זריקה, כנ"ל סעיפים יט-כ.

ענינו לפעול (ההתהוות, והעיקר¹⁰²) ולהאיר את העולמות.

ענין ה"גילוי" שבו – ש"מגלה המדר' פרטיות בשרשן ומקורן למע' עד רום המעלות, והן הע"ס הגנוחות במאצילן שישנם עד רום המעלות כו". והמשל לזה גילוי הנפש שע"י כחות הנפש. כנ"ל סעיף כא.

יש בו התחלקות, שבא במדה וגבול.

101 יש לעיין אם יש לזה משל למטה. שהרי בתער"ב גופא נת' ש"אור" למטה ענינו לפעול ולהאיר.

וראה לעיל הערה 59.

102 וכמ"ש לעיל בסעיף כ מ"ש בהמשך תער"ב פ' רמז ש"האור" פ' הרי כללות ענינו הוא להאיר את העולמות כו' . . וענינו הוא לפעול, היינו פעולת ההתהוות (שהתהוות בפועל הוא מן האור כו') והעיקר פעולת האור והגילוי". וראה גם לעיל שם הערה 63.

נמצא ופועל בנבראים באופן פנימי בבחי' התלבשות ותפיסא בגילוי (שמושג), ולכן הוא בא בהתחלקות בכ"מ לפי ערכו. והמשל לזה הוא (גם) חיות הפרטי של הנפש. כנ"ל סעיף כא.

ובנוגע לבחי' חיות הנבראים מהאור^פ בפרט – זה בהתחלקות, והמשל לזה הוא חיות הפרטי של הנפש. כנ"ל סעיף כא. והוא בא בהם במורגש, כנ"ל סעיף כ (ולכאור' גם המשל לזה הוא חיות הפרטי של הנפש. ראה לעיל סעיף יא).

ונמצא שבחי' אור פנימי דלמע' – יש בו מה שנמשל ל"אור" – שהוא בבחי' גילוי, דבוק בהעצם, בבחי' הארה בלבד, ואין עושה שינוי ואין בו שינוי. ויש בו מה נמשל ל"כח" – שנמשך בבחי' מהות דבר, שענינו לפעול, ש"מגלה המדרי' פריטיות בשרשן ומקורן". ויש בו מה שנמשל ל"חיות" פרטי של הנפש בפרט – חיות הנבראים ממנו הוא בבחי' התלבשות ותפיסא, בהתחלקות ובמורגש¹⁰³.

(3) בחי' כח למעלה, שהוא ההמשכה מבחי' הכלים, ובכללות זהו בחי' חיצוני המל' היוורדת לבי"ע, ה"דבר הוי"ו ו"אותיות הדבור" – בחי' "כח הפועל" דלמעלה:

1. הוא "כח נבדל". כנ"ל סעיף כד.

2. אינו בחי' "גילוי" כמו אור אלא "כח נעלם". כנ"ל סעיף כד.

3. ענינו לפעול התחדשות דבר – התהוות יש מאין. כנ"ל סעיף כד.

4. בא באופן של התלבשות כח הפועל בנפעל. [אבל זהו לא כאופן ההתלבשות "אור פנימי", שזהו כמו התלבשות חיות הנפש בגוף שאור הנפש מתאחד עם הגוף וכו']. כנ"ל סעיף כד.

5. ע"י "פעולה" זו, בריאת יש מאין, "מתגלה" הכח מן העולם. כנ"ל סעיף

כד.

וכ"ז הוא כמו "כח הפועל" למטה.

אלא שבבחי' "כח" למעלה יש גם ממעלות ה"אור":

1. אינו פועל שינוי בו ית' ח"ו, וגם בעצם הכח עצמו אין שינוי (ורק בבחי' הכח שמתלבש בנפעל, ובעיקר בבחי' הכח מבחי' הכלים דבי"ע שהן נברא, שייך שינוי). כנ"ל סעיף כה.

2. הוא בבחי' דביקות. לא רק שאינו נפרד ח"ו כמו "כח" למטה בפעולת הזריקה, כנ"ל סעיף כו, אלא אינו נפרד ח"ו אפי' כמו "כח" למטה בעת עשיית הכלי, כנ"ל סעיף כז [אלא שאופן הדביקות שבבחי' "כח" למעלה, הוא בדרך התחדשות, ולא כאופן הדביקות דבחי' "אור". כנ"ל סעיף כח].

ולכן גם "כח" למע' נק' "אור".

103) לא רק כ"חיות הנפש" הכללי, שגם הוא "אור פנימי" ביחס ל"אור השמש" שהוא "אור מקיף", כנ"ל סעיף ט, אלא גם כחיות הנפש הפרטי שמתלבש ע"י כחות הנפש באברי הגוף באופן פנימי.

לא. לאחר כל אריכות הביאור דלעיל, ניגש כעת בעזהשית לעיקר הענין – לבאר לאיזה מג' בחי' אלו למעלה מתייחסים ג' השונות "אור" "כח" ו"חיות" שנו' בס' קבלה ותניא. לפי כל המאמרים – הלשון "כח" קאי על בחי' "כח" למעלה. אבל בנוגע ללשון "אור": ב"דרוש אוא"ם בכוחך הגדול" כתוב שזה קאי גם על אור הממכ"ע, ולפי המשך תער"ב זה קאי רק על אור הסוכ"ע בפרט. ובנוגע ללשון "חיות": ב"דרוש אוא"ם בכוחך הגדול" משמע שזה קאי על החיות המלוּבש בנבראים בכלל, ב' הבחי' "אור" ו"כח" שבו, ולפי הביאור בהמשך תער"ב זה קאי רק על אור הממכ"ע בפרט.

לאחרי כל אריכות ביאור ההגדרות דג' הענינים "אור" "חיות" ו"כח" למטה, לעיל סעיפים ג-יז, וג' בחי' ומדרגות הכלליות למע' דאור מקיף, אור פנימי ובחי' הכלים ו"כח", לעיל סעיפים יח-ל, ניגש כעת בעזהשית לעיקר הענין – לבאר לאיזה מג' בחי' אלו למעלה מתייחסים ג' השונות "אור" "כח" ו"חיות" שנזכרים בס' הקבלה ובספ"ב בנוגע להשפעה וגילוי אלקות, ושכ"מ בדא"ח מובא שמה שבספ"ב נזכרו ג' לשונות אלו ה"ז "בכוונה" ו"בדקדוק גדול", כנ"ל בתחלת הענין. בכלל, כאשר בחי' מסוימת דלמעלה נק' בשם מסויים – כמו "אור", שפע, "חיות", "כח", "שם" וכיו"ב – הוא בגלל הדמיון בין בחי' מסוימת זו לתוכן הענין למטה שנק' בשם זה. ולאידך, גם מובן מכל הנ"ל (ונת' ככו"כ מקומות בדא"ח) שאין שום ענין למטה שדומה ממש לאיזו בחי' ומדרג' למעלה בכל הפרטים¹⁰⁴.

וכנ"ל בסעיף שלפנ"ז שבכל ג' הבחי' דלמע' יש מה שנמשל ל"אור", וכן יש בכל הג' בחי' דלמע' מה שנמשל ל"חיות"¹⁰⁵, ובנוגע למשל ד"כח" – הנה (לא רק בחי' כח דלמעלה, אלא) גם בבחי' אור פנימי יש מה שנמשל לזה.

104) ואפי' בחי' אור הסוכ"ע אינו דומה ל"אור" למטה בכל הפרטים, וכמו בהענין ש"אור" הוא בהכרח משא"כ למע' שזה לא שייך ח"ו, כמבואר בדא"ח.

105) שהרי מצינו שכל א' מג' הבחי' אלו דלמע' נק' "חיות", לא רק ב' הבחי' אור דלמעלה, כנ"ל בסעיף שלפנ"ז, אלא גם "כח".

וכמ"ש ב"דרוש אוא"ם בכוחך הגדול" ס"ה: "בכל נברא מלוּבש ב' בחי' חיות, הא' בבחי' אור. . . והב' הוא המשכה שבבחי' כח מהכלים דבי"ע". ושם סי"ב: "כידוע שכל נברא יש לו שני מיני חיות הא' מבחי' סוכ"ע שהוא מה שאינו דרך התלבשות בהנברא וכיון שאינו מתלבש כלל גם לא בע"ס בזה ודאי אתי שפיר איך שאין שום שינוי, אך מה שצריך להבין הוא בענין בחי' הב' מה שהנברא מקבל חיות מבחי' ממכ"ע שהחיות מתלבש בפנימיותו ותוכיותו ונק' כח הפועל בנפעל שנמשך ע"י ע"ס דבי"ע וגם זו המשכה היא ממנו ית' כנ"ל שהוא נשמתא לגופא...".

ובהמשך תער"ב בפ' רמ"ב ששם מסכם מ"ש בארוכה בענין זה "בדרוש אוא"ם בכוחך הגדול" הנ"ל: "ועמ"ש בדרוש אוא"ם בכוחך הגדול איך שכל נברא יש בו ג' מיני חיות והן בחי' אור וחיות וכח והיינו מבחי' האור מקיף והאור פנימי והכלים כו',

בר"ה והר' סיני עשן כולו תרס"ב: "כי בכל נברא מלוּבש ב' מיני חיות, הא' בבחי' אור וכמ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחיהו תד. . . והב' הוא המשכה שבבחי' כח שזהו מבחי' הכלים דבי"ע".

ובאותיות אחרות: בבחי' אור הסוכ"ע יש מה שנמשל הן ל"אור" והן ל"חיות".
 בבחי' אור הממכ"ע יש מה שנמשל הן ל"אור", הן ל"חיות" והן ל"כח". ובבחי' "כח"
 דלמע' יש מה שנמשל לא רק ל"כח" אלא גם ל"אור" ו"חיות".

וא"כ יש לעיין לאלו מבחי' דלמע' מתייחסים הלשונות "אור" "כח" ו"חיות"
 בפרט, ומדוע?

והנה, בנוגע ללשון "כח" – הרי לפי כל המאמרים שהובאו לעיל נראה שזה
 מתייחס להמשכה שמבחי' הכלים, ובכללות זהו בחי' חיצוני המל' היורדת לבי"ע,
 ה"דבר הוי" ו"אותיות הדבור" המהווה יש מאין וכו'. ומובן הטעם שנק' "כח", כי
 בעיקר ענינו נמשל בחי' זו, ודוקא בחי' זו, לענין "כח הפועל"¹⁰⁶ בפרט נורק שלפי
 שבחי' "כח" דלמעלה אינו נפרד ח"ו ואין בו שינוי כ"כח" למטה – לכן בחי' כח
 למע' נק' ג"כ "אור" ("אלקות", "אלקי המלך"). וכנ"ל סעיפים כד-כז בארוכה.

אבל בנוגע ללשונות "אור" ו"חיות" מצינו בזה חילוק בין המאמרים, לכאור'.

ובהקדם, דכבר הוזכר לעיל סעיף א שעיקר אריכות הביאור במאמרים שבהם
 הוזכר הענין של ג' לשונות אלו שנז' בסש"ב/בתניא, ושזה בכוונה ובדקדוק גדול
 וכו' – ובראשם המאמר "דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" של הצ"צ, שהוא כנראה
 היסוד לכל המאמרים בנושא זה – הוא בביאור בחי' "אור" (בכלל) ו"כח" למעלה.
 ושבחי' "אור" נק' כך מצד הדמיון לענין "אור" (השמש) למטה, ובחי' "כח" נק' כך
 מצד הדמיון לענין "כח" (הפועל) למטה.

דהתחלת "דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הוא כך:

"להבין הענין שארז"ל שאור א"ס ב"ה הוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין
 תכלית. . . יש להקדים תחלה ביאור שני ענינים הא' משנז' במאמר דפתח אליהו וכמה
 גופין תקינת לון דאתקריאו גופין לגבי לבושינ דמכסין עליהון כו' וההוא נביעו איהו
 כנשמתא לגופא כו' שע"ס דאצילות נקראו בחי' גוף וכמו שביאר אח"כ חסד דרועא
 ימינא כו', וע"ס דבי"ע נק' לבושים לבחי' גוף הנ"ל. . . ונשמתא לגופא הוא בחי'
 הנביעו הנובע ומאיר מאור א"ס ב"ה להתלבש בבחי' הע"ס, והוא עד"מ בנפש האדם
 שיש לה לבושי' פנימי' וחיצוני' היינו השכל והמדות הן בחי' פנימיות ובחי' גוף
 ומודו"מ הם בחי' החיצוני' ובחי' לבושים וכמשי"ת אי"ה. הב' צ"ל ענין הטעם

בד"ה תקעו תרס"ד: "כל נברא יש בו ב' מיני חיות, הא' בבחי' כח שהוא המשכה מבחי'
 הכלים (ובפרטיות הוא בחי' הכלים דבי"ע כו' כנ"ל), והב' בבחי' אור שע"ז אמר באגה"ק ד"ה איהו
 וחייהו חד שהארה דהארה מהקו"ח דאוא"ס מלובש ממש בכל נברא, שזהו"ע ואתה מחי'
 את כולם כו".

וספה"מ תרס"ה ע' קיב: "בכל נברא יש ב' מיני חיות בחי' כח ובחי' אור, והיינו מבחי' הכלים
 דבי"ע ומבחי' האור כו' וכמ"ש בד"ה להבין ענין אוא"ס אשר עשית בכוחך הגדול כו' וכמ"ש
 במ"א".

ובהמשך תער"ב בפ' רמ"ב כנ"ל: "ועמ"ש בדרוש אוא"ס בכוחך הגדול איך שכל נברא יש בו
 ג' מיני חיות והן בחי' אור וחיות וכו' והיינו מבחי' האור מקיף והאור פנימי והכלים כו".

שקראו המקובלים להמשכה עליונה בלשון אור כמו שאמרו אור א"ס, אורות עליונים, אורות וכלים, אור פנימי אור מקיף, דלכאורה אור הוא משל גשמי, ומדוע עזבו לשון שפע שנשתמשו בו בספרי הפלסופיא . . . ויובן בהקדם פי' וענין לשון כח כמ"ש בירמי' סי' ל"ב אתה עשית את שמים ואת הארץ בכחך הגדול, דלכאורה לשון כח אינו כמו ענין האור, שהכח יוכל להתקיים מעט אף שיפרד ממקורו . . . וכמ"ש בספרי הקבלה שזה הוא אחד מן הטעמים שקראו המקובלים להמשכה העליונה בשם אור לפי שאינן נפרדות ח"ו מהמאור אלא לעולם קשורים בשרשן שאין להם קיום זולתי ע"י המאור כו' משא"כ לשון שפע שהשפעה יש לה קיום גם אחר הפרדה ממקורה כמו שפע ימים ינקו . . . ושפעת מים תכסך . . . שהמים שנשפעו יש להם קיום גם אחר הפרדן מהים או המעיין, וא"כ לפ"ז בחי' כח דומה בזה קצת לשפע ולא לאור, שהרי גם הוא מתקיים מעט לאחר הפרדו מהמקור, וא"כ לפ"ז יפלא לשון כח הנז' בעשיית שמים וארץ...".

ובהמשך המאמר, לאחר שמבאר כללות הענין שהע"ס דאצי', שהם עד"מ שכל ומדות, נק' 'גופא' לגבי אור א"ס ב"ה המתלבש בהם ומתאחד עמהם "כנשמתא לגופא", משא"כ ב"ע נק' "לבושין", מחשבה (בריאה) דבור (יצירה) ומעשה (עשי'), "שאע"פ שמלובש בהם עכ"ז אינו מתאחד בהם", ולאחרי שמבאר שמה שנמשך ומתאחד בע"ס כ"נשמתא לגופא" אינו מהותו ועצמותו ית' (כמו למטה שמהות הנשמה עצמה מתלבשת בשכל ומדות) אלא הארה בלבד, שלכן קראו חכמי הקבלה לגילוי והמשכת החיות ממנו ית' בע"ס בשם "אור", כי המשכת האור והזיו מן המאור אין שייך לומר שעצם המאור מתלבש בהשפעה זו וכו', ולכן אין בו ית' שום התפעלות ושינוי וכו' – מבאר ש"בחי' כח נמשל לבחי' ההשפעה הנמשכת מבחי' כלים והלבוש' מודו"מ ובפרטות בחי' לבוש החיצון הוא בחי' כח העשיי", "כח הפועל".

ועפ"ז מבאר בס"ה התירוץ לקושיא דלעיל אות א' "מ"ש אשר עשית כו' בכחך עשית דוקא, כי בעשיי' כתי' אף עשיתו אף הפסיק הענין, שהעשי' נראה [לנו] יש ודבר נפרד וההשפעה מהכלים דע"ס דעשיי' המלובשת בו נמשל לבחי' כח שהכח נראה כאלו נעשה דבר נפרד והיינו מחמת הכלים המסתיירים על האור, ומ"מ ההארה דהארה מא"ס מלובשת בבחי' כח זה . . . וגם בחי' הכח מתחדש תמיד ממקורו מהכלים דעשיי' להתלבש בהנברא שאל"כ הי' היש חוזר לאין...".

ובהמשך לזה מבאר שם בע' קיז: "והנה נד' בתניא אור וכח, כי בכל נברא מלובש ב' בחי' חיות, הא' בבחי' אור, כמ"ש באגה"ק שהארה דהארה מהקו וחוט דאור א"ס מלובש ממש בכל נברא ועי"ז ואתה מחיה את כולם ע"ש, והב' הוא המשכה שבבחי' כח מהכלים דבי"ע, כי א"א להנברא לקבל חיות מהאור זולת ע"י הכלי . . . כך נק' חסד דרועא ימינא שעל ידו דוקא יכול להיות האור מחי' ומהווה הנברא כו', זהו ענין אור וכח כו'".

הרי שבמאמר זה נת' רק ב' הבחי' ד"אור" ו"כח" למעלה, והדמיון לענין "אור" ו"כח" למטה (וכמ"ש שם באריכות), אבל לא נת' שם שיש למע' בחי' שלישית שנק' "חיות", והדמיון לענין "חיות" למטה¹⁰⁷.

ועד"ז גם בד"ה והר סיני עשן כולו תרס"ב, אף שבע' שכ כותב (כנ"ל) "וכמו שדקדק בסש"ב בהג' לשונות דאור וכח וחיות" – הרי מה שממשיך ומבאר שם הוא מה "שמבואר במ"א שיש הפרש גדול בין אור לכח...", ומבאר ע"ד הביאור ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הנ"ל.

ובד"ה תקעו תרס"ד ע' ב' מתחיל כל הביאור בהמאמר ב"להבין מ"ש בסש"ב הב' לשונות דכח ואור" [אף שבמקומות בתניא שהוא עצמו מציין בסוגריים מיד אח"כ מוזכר גם הלשון "חיות" – "(בפנ"א בהמשל כ' כח וחיות וסיים ומתפשטים משם כו' כדמיון האור כו', ובר"פ נ"ב כ' אור וכח ובח"ב פ"י"ב כ' וככה ממש ד"מ האותיות שבמאמרות הן כללות המשכת החיות והאור והכח ממדותיו של הקב"ה כו' ובהג"ה שם ההמשכה וההתגלות האור והחיות והכח כו')"], וכללות הביאור בהמאמר שם הוא בענינים ד"אור" ו"כח" למטה והמובן מזה בנוגע לב' מיני חיות שנמשך בנבראים – ההמשכה מבחי' הכלים שנק' "כח" וההמשכה שמבחי' ה"אור", שזהו ע"ד הביאור ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הנ"ל.

(אלא שאח"כ בע' ג' ואילך מוסיף ומבאר איך ש"גם בהחיות שנק' כח יש בו ב' הענינים דכח ואור", ולכן גם הכח עצמו נק' (אלקות ו)אור. וכמ"ש לעיל סעיף (כה).

ואף שגם ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" נת' שלמעלה יש סה"כ ג' מדרגות, דנוסף לב' הבחי' "אור" ו"כח" הנ"ל שמלוּבש בכל נברא, יש גם בחי' אור הסוכ"ע

וכמו שממשיך בס"ה שם לאח"ז "ועל כולם הוא הארת בחי' האור מבחי' סוכ"ע שהוא עיקר המהוה מאין ליש והוא סוכ"ע תמיד, וכמ"ש ה' מלך גאות לבש ועי"ז אף תכון תבל כל תמוט, שבחי' מלוכה והתנשאות זהו החיות מאור א"ס ב"ה הסוכ"ע המאיר עליהם בבחי' מקיף ולא בבחי' התלבשות כלל בבחי' כח ואור פנימי כו', ועי"ז תכון תבל הגשמי כל תמוט, וכמ"ש ענין זה באריכות ע"פ יביאו לבוש מלכות כו', אלא שזהו החיות שמבחי' סוכ"ע, אבל החיות שמבחי' ממכ"ע הוא בבחי' כח ואור פנימי כו' ולפיכך העשייה הוא נראה ליש ודבר נפרד בפ"ע אף שסוכ"ע מקיף לכל העולמות בשווה, אלא משום שבחי' החיות הנמשך בו בבחי' ממכ"ע הוא מבחי' היותר אחרונה וע"י צמצומים רבים ונק' כח שהוא המשכה חיצונית עד שנראה לנו שנעשה נפרד ממקורו, ועכ"ז מלוּבש בו ג"כ בחי' אור היינו

107) ואע"פ שבמאמר זה נת' הענין ד"נשמתא לגופא" למטה, שזהו הענין דחיות הגוף – אבל זה לא בא כביאור לבחי' שלישית למעלה שנק' "חיות", שאינו לא בחי' "אור" ולא בחי' "כח". ואדרבה – בהמאמר שם נת' שאפי' ההארה ממנו ית' שנמשך בע"ס (כנ"ל), ש"ההוא נביעו איהו נשמתא לגופא כו'", אינו כ"נשמתא לגופא" ממש, שלכן אין שינוי אפי' בהארה. וכנ"ל סעיף כב.

אור פנימי שאינו נפרד כלל כו'. כללא דמילתא, כח הוא בחי' כלי ואור הוא א"פ המלובש בכלי היינו שהאור מלובש בבחי' כח, וסכ"ע הוא בחי' אור מקיף" –

אבל לא נת' שם שג' מדרגות אלו הם ג' הענינים ד"אור" "חיות" ו"כח". אלא שבבחי' "אור" גופא יש ב' מדרגות – בחי' סוכ"ע הוא "אור מקיף" שאינו בא בבחי' התלבשות כלל (ומובן בפשטות שאין בו שינוי וכו'), ובחי' אור הממכ"ע הוא "אור פנימי", שבא בבחי' התלבשות, ואעפ"כ הוא ענין של "אור" שאין בו שינוי, שזהו"ע "אין קדוש כהווי" וכו' (וכנ"ל סעיף כב).

עד שבסוף המאמר בע' קלה [נעתק לעיל סעיף א], בהמשך למ"ש שם "ובזה יש לפרש מ"ש בתניא לשון אור וכח וחיות דשמעתי שבכוונה כפל הלשונות ובדקדוק גדול כתב כן", ממשיך: "והיינו, כי גם בהחיות המלובש בכל נברא בתוכיותו מבחי' ממכ"ע יש בחי' אור וכח, פי' כח הוא הנמשך לו דרך עילה ועלול ושרשו מהכלי דבי"ע שהן נבראים, ואור הוא הנמשך לו המשכה מהארה דהארה של הקו המלובש בכלי' אלו כנ"ל¹⁰⁸ – הרי:

(1) גם הלשון "אור" כא' מג' הלשונות "אור וכח וחיות" שבתניא קאי (גם) על ה"אור פנימי" שבחיות המלובש בהנבראים גופא (הארת הקו שבכלי).

(2) משמע שהלשון "חיות" שבג' הלשונות "אור וכח וחיות" קאי על החיות המלובש בנבראים בכלל, שבו גופא יש ב' בחי' "אור" (הארת הקו) ו"כח" (ההמשכה מבחי' הכלים).

(אבל בדרושים האחרים הנ"ל לכא' אין התייחסות ללשון "חיות" שבג' הלשונות "אור וכח וחיות" בפרט. ולכא' משמע שלשון "חיות" הוא שם כללי לכל המשכה אלקית¹⁰⁹).

נמצא, דלפי מ"ש (עכ"פ) ב"דרוש וא"ס בכוחך הגדול" (ולכא' כ"ה ברוב הדרושים הנ"ל) – הנה רק הלשון "כח" שבג' הלשונות "אור חיות וכח" מתייחס לבחי' מסוימת מג' בחי' ומדרגות כלליות הנ"ל. אבל הלשון "אור" קאי כל בחי' "אור"

108) וכן מובא משם בד"ה זאת תהי' עזר"ת, ספה"מ עזר"ת ע' קעז [נעתק לעיל סעיף כט]: "דבר"כ בחי' קדוש וברוך זהו בחי' סוכ"ע וממכ"ע כו', ולפי מה שנת' דבארור הקו היינו בהאור"פ שייך ג"כ בחי' קדוש כו', צ"ל שזהו כמ"ש במ"א (בדרוש הנ"ל) בענין הג' לשונות שבתניא אור וכח וחיות דזהו שבחיות גופא יש ב' מדרי' אור וכח, אור הוא בחי' החיות שמהאור המתלבש בכלי, וכח הוא החיות שמבחי' הכלי כו', וכ"ז הוא באור"פ, לבד החיות שמבחי' אור הסובב, הנה בהאור"פ יש בזה ב' מדרי', בחי' אור שאינו בבחי' התערבות ממש כנ"ל, ובחי' כח שזהו מבחי' הכלים שבא בבחי' התלבשות ותפיסא כו', והיינו בחי' הכלים דבי"ע שעי' הוא בחי' החיות שמהאור כו', כי הנבראים א"א שיקבלו חיותם מבחי' האור ממש כ"א ע"י הכלים כו'. . . ובכלים שייך בחי' התלבשות ותפיסא ממש כו'".

למע', הן אור הסוכ"ע והן אור הממכ"ע. והלשון "חיות" קאי הן על בחי' האור פנימי והן על בחי' "כח" המלוכש בנבראים.

אבל בכ"מ בהמשך תער"ב בפ' רמ"ב ששם מסכם מ"ש בארוכה בענין זה "בדרוש בסש"ב מתייחסים לג' המדרגות הכלליות דלמע' הנ"ל: "אור" – בחי' אור הסוכ"ע, "חיות" – בחי' אור הממכ"ע, "כח" – בחי' הכלים¹¹⁰.

וכמ"ש בהמשך תער"ב בפ' רמ"ב ששם מסכם מ"ש בארוכה בענין זה "בדרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הנ"ל: "ועמ"ש בדרוש אוא"ס בכוחך הגדול איך שכל נברא יש בו ג' מיני חיות והן בחי' אור וחיות וכח והיינו מבחי' האור מקיף והאור פנימי והכלים כו', דהאור מקיף אינו בבחי' התלבשות כלל כו', והאור"פ הוא בבחי' התלבשות ומ"מ הוא קדוש ומובדל ועז"נ אין קדוש כהוי' כו', ובחי' כח הוא מבחי' הכלים שבבחי' התלבשות ממש ובזה שייך שינוי כו' (והעיקר הוא בכלים דבי"ע כו')".

ושם בפ' שי"א: "...וי"ל שזהו היתרון שבחיות לגבי אור בהג' מדרי' דאור חיות וכח כו', דעם היות שאור נעלה יותר מבחי' החיות בבחי' הגילוי ובהדבקות במקורו שבא שלא בבחי' צמצום כו', מ"מ בענין ההתחדשות בהפעולה יש יתרון בחיות על האור כו', ולפ"ז¹¹¹ צ"ל דאור הוא בחי' אור הסובב כו' וכן מבו' בד"ה להבין ענין אוא"ס בכוחך הגדול כו', דאור וחיות זהו בחי' אור"מ ואור"פ והחיות שמבחי' הכלים שזהו בחי' כח כו'¹¹².

ובתער"ב ח"ג ע' א'שט [חלקו נעתק לעיל כמ"פ]: "והנה ענין אור וחיות בכללות, הנה חיות הוא שבא בבחי' התלבשות ותפיסא ואור הוא שלמעלה מבחי' התלבשות כו', ולמעלה זהו בחי' אור מקיף ואור פנימי כו', וכידוע בהג' לשונות אור חיות וכח הנז' בסש"ב דאור הוא החיות מבחי' סוכ"ע המבו' בסש"ב פמ"ח, וחיות הוא בחי' אור"פ המתלבש בעולמות להחיותם שהעולמות מלבישים ומשיגים את

110) ולהעיר שגם בד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס מפורש (כנ"ל) בנוגע לג' ענינים אלו למעלה – ש"הנה ידוע בענין ג' בחי' כח ואור וחיות הנז' בס' קבלה ובסש"ב שאינן כפל לשונות כ"א הן ענינים מחולקים המורים על פרטי' מיוחדים באלקות", היינו שג' לשונות אלו הם ג' בחינות שונות למעלה. אבל ההסבר בהמשך המאמר הוא רק ענינים של ב' הבחי' "אור" ו"כח" ולא בחי' "חיות" (כבחי' בפ"ט).

111) ראה לקמן הערה 120 מה שי"ל בביאור ככוונתו ב"ולפי"ז צ"ל...".

112) ובאמת, מ"ש בהמשך תער"ב בפ' רמ"ב "ועמ"ש בדרוש אוא"ס בכוחך הגדול איך שכל נברא יש בו ג' מיני חיות והן בחי' אור וחיות וכח והיינו מבחי' האור מקיף והאור פנימי והכלים", ובפ' שי"א "ולפי"ז צ"ל דאור הוא בחי' אור הסובב כו' וכן מבו' בד"ה להבין ענין אוא"ס בכוחך הגדול כו', דאור וחיות זהו בחי' אור"מ ואור"פ והחיות שמבחי' הכלים שזהו בחי' כח כו' – צריך עיון לכאן, 1) שלא מצינו בדרוש אוא"ס בכוחך הגדול שם בפירוש ש"חיות" קאי יותר על "אור פנימי" מהבחי' אחרות, 2) מפורש שם שהלשון "אור" קאי (גם) על החיות המתלבש בנבראים מבחי' "אור פנימי". וכנ"ל.

ההשפעה¹¹³ כו'. והמשל בזה בנפש הוא דחיות הוא מה שמתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם וכמו כח הראי' בעין וכח השמיעה באזן וכח התנועה ביד כו', ואור הוא בחי' החיות כללי של הנפש שמחי' את הגוף מראשו ועד רגלו בשוה כו', והוא מה שהאדם מרגיש את עצמו בכללות מראשו ועד רגלו¹¹⁴ כו', ובפרטיות יש גם באו"פ בחי' אור וחיות...".

הרי דבהמשך תער"ב¹¹⁵ מפורש שכל א' מג' הלשונות "אור" "חיות" ו"כח" אלו הנז' בסש"ב מתייחס לא' מג' המדרגות הכלליות דלמע' הנ"ל: "אור" – בחי' אור הסוכ"ע, "חיות" – בחי' אור הממכ"ע, "כח" – בחי' הכלים. שגם:

- 1) הלשון "אור" כא' מג' הלשונות "אור וכח וחיות" שנז' בסש"ב קאי על אור הסוכ"ע דוקא (ולא כרוב המאמרים הנ"ל שקאי (גם) על האור הממכ"ע וכו').
- 2) ועיקר החידוש הוא בנוגע ללשון "חיות" כא' מג' לשונות אלו – שזה קאי על אור הממכ"ע דוקא (ולא כרוב המאמרים שקאי גם על החיות שמבחי' "כח").

ל"ב. ועפ"י מה שנת"ל בארוכה בתוכן הענינים ד"אור" ו"חיות" (למטה) שיש בזה מה שאין בזה וכו' – יש לבאר החילוק בין המאמרים הנ"ל. דב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הכוונה בהענין ד"אור" היא למה שיש בו שהוא צד השווה בין ב' בחי' "אור" דלמע', העדר השינוי וכו', והכוונה בהענין ד"חיות" היא למה שיש בו שהוא צד השווה שבין ב' מיני החיות המלוּבש בנבראים – הענין דהתלבשות וכו'. אבל לפי הביאור בהמשך תער"ב, הכוונה בכל א' ג' הלשונות "אור חיות וכח" הוא לבטא היתרון והענין שבאותה בחי' ומדרגה דוקא שע"ש זה נק' כד' וכדל"קמן.

ועפ"י מה שנת' לעיל בארוכה בסעיפים ג-יז בתוכן הענינים ד"אור" ו"חיות" (למטה) שיש בזה מה שאין בזה – יש לבאר החילוק בין המאמרים הנ"ל לאיזה בחי' דלמע' מתייחסים בלשון "אור" ובלשון "חיות" שבג' הלשונות "אור חיות וכח", שתלוי איזה ענין רוצים להדגיש בבחי' מסויימת למעלה.

ותחילה יש לבאר מ"ש (עכ"פ) ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" (ולכאוי' כ"ה ברוב הדרושים הנ"ל) – שהלשון "אור" שבג' הלשונות "אור חיות וכח" קאי כל בחי'

113) לכאוי' המשל לזה מענין ה"חיות" הוא לא הענין דהתלבשות ותפיסא בפעולת החיות, ולא הענין דתפיסא בגוף שהגוף נעשה חי (שזהו גם בחיות הנפש הכללי), אלא ענין השלישי – שאיברי הגוף מרגישים את החיות, וכנ"ל סעיף ט, שזהו בחיות פרטי של הנפש, וזהו משל לבחי' ממכ"ע שמושג ונרגש בנבראים, משא"כ החיות מבחי' ממכ"ע, שזהו מ"ש בסש"ב פמ"ח שם.

114) לכאוי', אינו אומר שהגוף מרגיש שהוא חי (שענין זה הוא בעיקר בחיות פרטי, כנ"ל), אלא "שהאדם מרגיש את עצמו בכללות מראשו ועד רגלו" – שזהו ענין "כללי", וזה מודגש כאן כמשל לבחי' "אור מקיף" שלמעלה מבחי' התלבשות ומקיף את כל העולמות בשווה.

115) וראה גם לקמן סעיף לה ממ"ש בד"ה באתי לגני תשד"מ "בענין ג' הלשונות אור חיות וכח שכותב כ"ק אדמו"ר הזקן בתניא, דג' לשונות אלו הם ג' מדרגות, כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי באמרי בינה, וכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בהמשך תער"ב".

"אור" למע', הן אור הסוכ"ע והן אור הממכ"ע, והלשון "חיות" קאי הן על בחי' האור פנימי והן על בחי' "כח" המלוכש בנבראים.

דבנוגע ללשון "אור" הרי מפורש במאמר שם (ובעוד דרושים הנ"ל) שלכן קראו חכמי הקבלה לגילוי והמשכת החיות ממנו ית' בכלל בשם "אור" כי הוא דומה ל"אור" בזה שאין העצם משתנה על ידו, וכן אין שינוי בהאור עצמו, ובעוד דרושים מבואר גם הענין שהוא דבוק בהעצם כמו אור במאור. והרי כל זה הוא אפי' בבחי' האור פנימי.

ואדרבה – זה ש(אפי') בחי' אור פנימי נק' "אור" הוא בדוקא, כדי להדגיש החידוש שבבחי' אור פנימי דלמע' לגבי בחי' האור פנימי למטה, "נשמתא לגופא", שאין (אפי') בחי' אור זה משתנה כמו "נשמתא לגופא", שלכן נק' "אור" דוקא, כנ"ל סעיף כב.

ובנוגע ללשון "חיות" – דמשמע ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" הנ"ל שזה קאי על החיות המלוכש בנבראים בכלל, שבו גופא יש ב' הבחי' ד"אור" (הארת הקו) ו"כח" (ההמשכה מבחי' הכלים) – יש לומר שזהו מצד הצד השווה שבין ב' בחי' אלו המלוכש הנבראים – שהם בבחי' התלבשות בנברא עצמו, וכנ"ל סעיף כט בארוכה – לענין ה"חיות" בכלל – ש(ביחס ל"אור", הנה אפי' בחי' חיות הכללי של הנפש) הוא ענין שמלוכש בגוף בפנימיות. וכנ"ל סעיף ט¹¹⁶.

[וכבר הוזכר בסעיף שלפנ"ז שבדרושים האחרים הנ"ל לכא' אין התייחסות ללשון "חיות" שבג' הלשונות "אור וכה וחיות" בפרט. ומשמע שלשון "חיות" הוא שם כללי לכל המשכה אלקית, גם אור הסוכ"ע. ולכא' יש לבארו בב' אופנים: (1) כל בחי' דלמע' נק' "חיות" ע"ש שהיא המשכה אלקית מ"אלקים חיים". אלא שזה מתחלק בפרטיות לכמה בחי' ומדרי'. ולפי"ז הפירוש "חיות" אינו כ"חיות" הנפש שמח" את הגוף. (2) מכל בחי' דלמע' מקבל הנברא חיות. (וכנ"ל גם בסעיפים כ-כא שהנבראים מקבלים חיות כללי מאור הסוכ"ע וחיות פרטי מאור הממכ"ע וכו'). ועל שם נק' כל בחי' דלמע' בשם "חיות". ולפי"ז, הפירוש "חיות" הוא כמו "חיות הנפש" שמח" את הגוף].

אבל כאמור, בהמשך תער"ב מפורש כמ"פ שכל א' מג' הלשונות "אור" "חיות" ו"כח" אלו הנו' בסש"ב מתייחס לא' מג' המדרגות הכלליות דלמע' הנ"ל: דלא רק הלשון "כח" קאי על בחי' כח דלמע' בפרט, כבכל הדרושים הנ"ל, הנה גם הלשון (1) "אור" קאי על אור הסוכ"ע דוקא (ולא כבדרוש הנ"ל שקאי (גם) על האור הממכ"ע וכו'). (2) ו"חיות" קאי על אור הממכ"ע דוקא (ולא כבדרוש הנ"ל שקאי (עכ"פ) גם על החיות שמבחי' "כח").

116) ואף שתוכן הענין ד"התלבשות" יש גם ב"כח" למטה, כנ"ל סעיף ט שם, אבל בפשטות הענין ד"התלבשות" הוא ענין עיקרי יותר ב"חיות" מב"כח". נוסף לזה שהלשון "כח" מתאים יותר בפרט לבחי' כח דלמעלה.

היינו, שלפי הביאור בדרוש הנ"ל הכוונה בהענין ד"אור" שבג' הלשונות "אור חיות וכח" היא למה שיש ב"אור" שהוא צד השווה בין ב' בחי' "אור" דלמע', והכוונה בהענין ד"חיות" היא למה שיש ב"חיות" שהוא צד השווה שבין ב' מיני החיות המלוכש בנבראים, וכן"ל. ולפי הביאור בהמשך תער"ב, הכוונה בהענין ד"אור" היא לענין שיש ב"אור" שיש בבחי' האור דסוכ"ע דוקא, והכוונה בהענין ד"חיות" היא לענין שיש ב"חיות" שיש בבחי' האור דממכ"ע דוקא.

ובעומק יותר יש לומר לפי הביאור בהמשך תער"ב, שהכוונה בהענין ד"אור" היא להיתרון שיש ב"אור" דוקא לגבי "חיות" ו"כח" – שבזה מתבטא היתרון שיש בבחי' האור דסוכ"ע דוקא, והכוונה בהענין ד"חיות" היא להיתרון שיש ב"חיות" דוקא לגבי "אור" ו"כח" – שבזה מתבטא היתרון שבבחי' האור דממכ"ע דוקא. ואידי דאיתנין להכי יש לומר גם בנוגע ל"כח", שהכוונה בזה היא להיתרון שיש ב"כח" דוקא לגבי "אור" ו"חיות" – שבזה מתבטא היתרון שבבחי' כח למעלה דוקא.

די"ל שזהו מ"ש בתער"ב פ' שי"א, שהובא לעיל סעיף יד:

"דהנה בענין אור וכח הגם שבד"כ אור הוא בחי' גילוי וכח הוא בחי' כח נעלם, מ"מ יש יתרון מעלה בכח על ענין אור וכן יש באור יתרון על ענין הכח כו'. . והענין הוא דהנה אנו רואין הפרש בין אור וכח דכח הוא פועל בבחי' התחדשות דבר, וכמו אומן הפועל איזה דבר כמו שעושה כלי או מצייר איזה ציור ה"ז התחדשות דבר שבתחלה הוא חומר פשוט ובכח הפועל שבו עשה בו ציור שזהו התחדשות כו'. . משא"כ האור פועלתו אינו בבחי' התחדשות וכמו אור וזיו השמש המאיר לארץ ולדרים עלי' הרי אינו פועל שום התחדשות בהדבר שמאיר עליו רק מה שמאיר אותו שהפעולה היא מממות הפועל כו', והתחדשות בגשם הדבר אינו נעשה מזה כלל כו'. . וגם אור וחיות הנפש שמח' את הגוף הרי הפעולה היא מממות הפועל כו', רק בחיות הנפש בגוף הרי הגוף חי מהנפש וכמשנת"ל פ' רפ"ד דהגוף אינו רק כמו לבוש רק שהוא עצמו חי מהנפש כו', וזהו מפני שאור וחיות הנפש בא בבחי' או"פ לא כמו אור השמש שבבחי' או"מ כו', ולכא' זהו ג"כ התחדשות והוא שהדבר הבלתי חי בעצם נעשה חי כו'. אך ההתחדשות בזה אינו בעצם הגוף שלא נתחדש בו דבר בעצם רק התחדשות החיות לבד כו', ובד"כ התחדשות החיות אינו התחדשות ניכרת כ"כ, וכמו בצמיחה הנה התהוות גשם הפרי הוא התחדשות ניכרת אבל התחדשות הטעם של הפרי אינו התחדשות ניכרת כ"כ כו' (ומ"מ ה"ז התחדשות יותר מפעולת האור, וי"ל שזהו היתרון שבחיות לגבי אור בהג' מדר' דאור חיות וכח כו', דעם היות שאור נעלה יותר מבחי' החיות בבחי' הגילוי ובהדבקות במקורו שבא שלא בבחי' צמצום כו', מ"מ בענין ההתחדשות בהפעולה יש יתרון בחיות על האור כו', ולפ"ז צ"ל דאור הוא בחי' אור הסובב כו' וכן מבו' בד"ה להבין ענין או"פ בכוחך הגדול כו', דאור וחיות זהו בחי' או"מ ואו"פ והחיות שמבחי' הכלים שזהו בחי' כח כו'), ועיקר ההתחדשות בעצם הדבר ובבחי' התחדשות ניכרת הוא בבחי' כח דוקא כו'. וכמו"כ הוא למעלה דכתי' אשר עשית בכוחך הגדול דבחי' כח הוא להיות התחדשות דבר כו', והו"ע בדבר ה' שמים נעשו וכתי' לעולם ה' דברך נצב בשמים דמא' יהי רקיע מהווה את

הרקיע תמיד בבחי' התחדשות והיא התחדשות ניכרת כו', ונמצא דבחי' כח עם היותו כח נבדל מ"מ יש בו יתרון שפועל בבחי' התחדשות כו'".

הרי שמבואר כאן יתרון בכל א' מג' הענין דאור חיות וכח. וי"ל שזה מה שכל א' מהג' בחי' ומדרגות דלמע' נק' בשם מסויים - "אור", "חיות" ו"כח" - הוא בגלל שבה דוקא מתבטא היתרון הזה דוקא. ויתירה מזו - יתרון זה הוא כל ענינו של בחי' ומדרגה זו.

וכמו שית' לקמן.

לג. הביאור בהמשך תער"ב: 1) הלשון והמשל"ד"אור" דוקא מבטא היתרון שבבחי' אור הסוכ"ע דוקא, שזה ענינו - הדביקות בהעצם ו"גילוי העצם". הלשון והמשל"ד"חיות" דוקא מבטא היתרון שבבחי' אור הממכ"ע דוקא, שזה ענינו - שאור אלקי מתלבש בנברא (ש"אינו הוא") באופן פנימי והתאחדות כ"כ, עד שהנברא גופא חי בחיות אלקי, בגלוי ובמורגש! 3) הלשון והמשל"ד"כח" דוקא מבטא את היתרון שבבחי' כח הפועל דלמע' דוקא, שזה ענינו - פעולת ההתחדשות דההתהוות דיש מאין וכו'.

1) היתרון בהענין ד"אור" לגבי "חיות" (וכ"ש על "כח") המבואר בתער"ב פ' שי"א כאן הוא בבחי' הגילוי ובהדבקות במקורו (ועד שנק' ע"ש הגילוי - "אור").

ויש לבאר זה עפ"י מ"ש בד"ה ויאמר ה' אל אברם אעת"ר שהובא לעיל סעיף ה שהדביקות ד"חיות" בהעצם, אפי' בחי' חיות כללי, אינו כמו הדביקות של "אור":

"..ובכללות י"ל שהן ג' מדרגות דאור וחיות וכח, דאור הוא עד"מ אור וזיו השמש דעם היותו הארה ה"ה בבחי' יחוד ודביקות ממש בהעצם עד שהוא בבחי' פשיטות ממש כמו העצם שהרי האור מאיר בכ"מ שהעצם נמצא ובכ"מ שמאיר אין בו שום שינוי כלל שהוא בכ"מ בשוה ממש ואינו מקבל שינוים משום דבר. . . וזה מורה על היחוד והדביקות שלו בהעצם שהוא כמו העצם כו', וחיות הנפש הגם שהוא ג"כ בבחי' יחוד ודביקות בהעצם מ"מ אינו כמו ענין האור שהרי בהמשכתו אינו כמו העצם כזה שיש בו כחות גם בהחיות הכללי וכ"ש בבחי' פרטיות החיות המתלבש באברי הגוף כו', וכמו כח השכל והמדות כו', ובהתלבשותם באברי הגוף ה"ה באים בבחי' הגשמה כפי אופן האברים כו', א"כ בהכרח שאין הדביקות כ"כ כמו באור כו'".¹¹⁷

117) ואע"פ שכאן מדובר רק ע"ד ענין הדביקות בהעצם ולא בנוגע לענין ה"גילוי" -

אבל ראה מה שהובא לעיל סעיף ז מ"ש בהמשך תער"ב פ' ש"ו בנוגע ל"אור": "...אור ה"ה גילוי הניכר ונגלה כו', והגילוי דאור הוא מעין העצם שע"י האור הרי אנו יודעים גדלות המאור, וכמו אור הנר ואור השמש הרי מהאור המתפשט אנו יודעים שזה אור הנר ולא אור היום ולא אור

והרי עפ"י מה שנת' מובן שבזה – בענין הגילוי והדביקות בהעצם – הוא היתרון שבבחי' אור מקיף על אור פנימי.

דאע"פ שגם הענין דהעדר השינוי הוא יתרון שיש ב"אור" שאין ב"חיות" ו"כח" (כיון שהוא הארה בלבד מהעצם, ואינו "מתערב" בדבר שמאיר עליו וכו'), ויתרון זה יש גם בבחי' אור פנימי (ואפי' בחי' כח) דלמע' כמו בבחי' אור מקיף, שלכן אפי' בחי' אור פנימי (ואפי' בחי' כח) דלמע' נק' אור, ע"ש שאין בו שינוי, וכנ"ל – אבל הענין דהעדר השינוי שבאור (1) רק מבטא מה שאין בו, שינוי, (2) זו מעלה פרטית שבו, (2) ועוד והוא העיקר – אין זה ענינו והגדרתו (החיובית) של "אור" ואי"ז מה שמתבטא בשם ותואר "אור".

ענינו והגדרתו (החיובית) של "אור" הוא – כשמו – "אור", "דביקות" ו"גילוי". והיתרון שבזה הוא בבחי' האור מקיף דוקא (אע"פ שבכללות יש ענינים אלו גם בבחי' האור פנימי, שזוהי המעלה ב"אור" על "כח" בכלל, וכנ"ל בארוכה):

וכמו שנת"ל סעיף יט בנוגע לב' הבחי' באור למע', שבחי' האור מקיף הנה (1) תחילת אופן ההמשכה וההתגלות שלו מן העצמות, הוא שנמצא בבחי' אין בעצם. (2) והוא בבחי' "גילוי העצם". משא"כ בחי' האור פנימי, הנה (1) תחלת אופן ההמשכה וההתגלות שלו מן העצמות הוא שנמצא בבחי' מציאות דבר בעצם וכו". (2) ענין ה"גילוי" שבו הוא לא "גילוי העצם" אלא ש"מגלה המדר" פרטיות בשרשן ומקורן למע' עד רום המעלות, והן הע"ס הגנחות במאצילן שישנם עד רום המעלות כו".

ויתירה מזו:

יתרון זה שבבחי' האור מקיף – אינו עוד ענין שיש בו, אלא זהו כל ענינו.

שאע"פ שגם האור מקיף נמשך ונמצא בעולם, ופועל כו"כ ענינים בנבראים, כולל גם חיות כללי של כל הנבראים¹¹⁸ (רק שכ"ז הוא באופן מקיף ובהעלם וכנ"ל

השמש כו', וכידוע דכל אור הוא מעין המאור לפי שהוא דבוק בהמאור וע"כ יודעים מזה מהות המאור כו', הרי שגילוי המאור ע"י האור תלוי בדביקותו במאור.

ומזה מובן בנוגע ל"חיות", שמכיון שהדביקות בהעצם אינו כמו ענין האור, הרי גם ענין ה"גילוי" שב"חיות" אינו כמו באור.

וראה בסעיף ז שם מ"ש בהמשך תער"ב פ' ש"ח בנוגע ל"חיות": "...חיות הנפש ה"ה בחי' גילוי שניכר ונרגש, שהרי הכל מרגישים את החיות כו' (וניכר בו שהוא חי, דגם בעת השינה ניכר שהוא חי כו'), וגם החיות מגלה את העצם שהוא עצם חי ובבחי' חיות עצמי כו' . . . דכשם שהאור מגלה את המאור כמו"כ החיות מגלה את העצם כו' כנ"ל", ומוסיף כאן בסוגריים: "(ועם היותם מחולקים בהאופן שמגלים את העצם כו', מ"מ שניהם בחי' גילוי ומגלים את מציאות העצם כו')". הרי שבכל אופן יש חילוק בין באופן גילוי העצם שבין "אור" ו"חיות".

(118) והמשל לפרט זה שבבחי' אור הסוכ"ע – שהחיות העולמות שנמשך ממנו הוא בבחי' חיות כללי שלא בהתחלקות – הוא בחי' חיות כללי של הנפש. שהרי ענין זה אין ב"אור" (השמש) שהוא בבחי' "אור מקיף" על הדבר שמאיר עליו ולא "אור פנימי" (כנ"ל סעיף ט). ולכן המשל לענין החיות שמבחי' "אור" (הסוכ"ע), שזהו בבחי' "מקיף" במובן שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא והוא

שם) – אבל כל זה אין ענינו של אור זה. כללות ענינו אינו לפעול ולהאיר את העולמות כ"א בבחי' "גילוי העצם". וכנ"ל סעיפים יט-כ בארוכה.

הרי שהיתרון שיש ב"אור" לגבי "חיות" ו"כח" בענין הגילוי ובהדבקות במקורו – הוא בבחי' אור הסוכ"ע דוקא. וזה כל ענינו של אור זה.

וע"ש יתרון זה שבבחי' אור הסוכ"ע, שזה כל ענינו, הנה המשל לזה הוא "אור" דוקא (כמו למטה, שהשם והתואר "אור" מבטא ומגדיר את ענינו ומעלתו של "אור" דוקא, כנ"ל).

2) היתרון שב"חיות" שמפורש כאן הוא בענין ההתחדשות בהפעולה – "שהדבר הבלתי חי בעצם נעשה חי". "וי"ל שזהו היתרון שבחיות לגבי אור בהג' מדרי' דאור חיות וכח כו".

ואע"פ שנראה מהמאמר שיתרון זה שב"חיות" הוא רק לגבי "אור" ולא לגבי "כח" – ואדרבה, משמע מהמאמר שהיתרון הזה הוא יותר ב"כח" – שהרי ההתחדשות שב"כח" הוא בעצם הדבר, ובהתחדשות ניכרת (כדקלמן) משא"כ ההתחדשות שב"חיות" אינו בעצם הגוף. . . וכד"כ התחדשות החיות אינו התחדשות ניכרת כ"כ" (ורק שה"התחדשות" שבפעולת ה"חיות" היא "יותר מפעולת האור")

אבל באמת, יש בפעולה ד"חיות" יתרון לא רק לגבי "אור" אלא גם לגבי "כח" – זה גופא: "שהדבר הבלתי חי בעצם נעשה חי"!

שענין זה – התלבשות החיות בדבר שאינו הוא באופן פנימי וההתאחדות כ"כ עד שהדבר נעשה חי כמוהו – אין ב"אור" ולא ב"כח". וכנ"ל סעיף ט ש"אור" בכלל הוא רק בבחי' "מקיף" על הדבר שפועל עליו. ולכן א"צ כלי מוכנה כלל. ואפי' כאשר ה"אור" נכנס" בדבר ופועל בו פעולה פנימית (כמו בפעולת הצמיחה), אי"ז באופן שמתאחד בו באופן פנימי. ו"כח", אע"פ שהוא בבחי' התלבשות בדבר הנפעל, אבל אי"ז באופן של "אור פנימי" שמתאחד עם הנפעל כלל. ודוקא "חיות" מתלבש ממש ומתאחד בגוף עד שהגוף עצמו חי ממנו" [ולכן צריך כלי לזה – גוף האדם].

ובפשטות – (אע"פ שאי"ז התחדשות בעצם הדבר ואין ההתחדשות ניכרת כ"כ כבפעולת ה"כח", אבל) החידוש והפלא שבפעולת ה"חיות" – "שהדבר הבלתי חי בעצם נעשה חי" – הוא גדול יותר מפעולת ה"כח" "כמו אומן הפועל איזה דבר כמו שעושה כלי או מצייר איזה ציור".

בשווה בכל דבר וכו', והחילוק בין זה לחיות מ"בחי' אור" המתלבש בעולמות החיותם שהעולמות מלבישים ומשיגים את ההשפעה" – הוא ב' הבחי' בחיות הנפש (שהוא "אור פנימי" שמתלבש ומתאחד עם הגוף עד שהגוף נעשה חי) – "דחיות הוא מה שמתלבש בפרטי אברי הגוף להחיותם וכמו כח הראי' בעין וכח השמיעה באזן וכח התנועה ביד כו', ואור הוא בחי' החיות כללי של הנפש שמחי' את הגוף מראשו ועד רגלו בשוה כו'...". וכנ"ל סעיף כא.

אבל בנוגע לכללות בחי' האור עצמו (ולא חיות הנבראים שנמשך ממנו) – הרי המשל המדויק ביותר הוא בחי' "אור" ולא "חיות", ואפי' לא חיות כללי של הנפש. כבפנים.

וי"ל דמה שנת' בהמאמר שבמובן מסויים אין "התחדשות" בפעולת החיות – שהפעולה היא ממהות הפועל. (דבענין זה "חיות" הוא כמו "אור", דכמו ש"האור פעולתו אינו בבחי' התחדשות וכמו אור וזיו השמש המאיר לארץ ולדרים עלי' הרי אינו פועל שום התחדשות בהדבר שמאיר עליו רק מה שמאיר אותו שהפעולה היא ממהות הפועל כו'. . וגם אור וחיות הנפש שמחי' את הגוף הרי הפעולה היא ממהות הפועל כו" – הנה באמת יש בזה גופא מעלה נפלאה: ש"חיות" פועל בדבר שאינו הוא שיהי' "חי" כמוהו!

(ד"אור" פועל ממהות הפועל אבל אינו פועל זאת בדבר שחוץ ממנו. "כח" פועל התחדשות ממש – שאינו ממהותו – בעצם הדבר שחוץ ממנו. אבל "חיות" פועל בדבר שחוץ ממנו גופא ממהותו!).

וגם היתרון שב"חיות" שאין ב"אור" ו"כח" מתבטא ומוגדר בשמו ותוארו – "חיות". שמעלתו הוא לא בענין ה"אור" שבו ("אור וחיות הנפש") – והרי בענין זה היתרון ב"אור" השמש הוא גדול יותר, כנ"ל – אלא בענין ה"חיות" שבו, עד שפועל "שהדבר הבלתי חי בעצם נעשה חי" כמוהו.

ויש להוסיף, שבענין היתרון הזה שב"חיות" גופא – מיתוסף עוד יותר בכחי' החיות פרטי. עפ"י מ"ש לעיל סעיף י שבחי' חיות הכללי מתלבש בכללות הגוף, משא"כ כחות הנפש והחיות פרטי שבהם באים בכחי' התלבשות ותפיסא ממש (גם) בפרטי אברי הגוף לפי מהותם וערכם, ודוקא הם באים בכחי' התלבשות בהאברים במובן של "התגלות" ובמורגש. שהגוף גם מרגיש בגילוי את החיות.

והנה, עפ"י מה שנת' לעיל מובן שיתרון זה שב"חיות" הוא היתרון שבבחי' אור פנימי דלמע'.¹¹⁹

וכנ"ל סעיפים יט-כ בארוכה שענינו של אור זה הוא (לא "גילוי העצם", אלא) "להאיר את העולמות", ולזאת ה"ה בא בכחי' התלבשו' בגילוי בפנימיות. ותחילת המשכתו מן העצמות הוא כשביל זה. שולכן יש התחלקות בהאור פנימי הן מצד "שרשו הראשון לפני הצמצום הוא מה שאוא"ס שיער בעצמו להאיר במדה וגבול כו", והן באופן הגילוי בכל עולם ועולם ובכל ספי' וכו' וכו', וכנ"ל שם בארוכה.

ונמצא, שיש יתרון נפלא בכחי' האור פנימי – שאור אלקי מתלבש בנברא (ש"אינו הוא") באופן פנימי והתאחדות כ"כ, עד שהנברא גופא חי בחיות אלקי, בגלוי ובמורגש! וזה גופא ענינו של אור זה¹¹⁹.

(ואע"פ שיש חיות הנבראים גם מהאור המקיף, כנ"ל – הנה נוסף לזה שהחיות מהאור מקיף הוא שלא בכחי' התלבשות פנימית, בגלוי ובמורגש, הנה זה גופא אינו ענינו. כנ"ל. ענין האור מקיף הוא להיות "גילוי העצם", לא "להאיר את העולמות" גופא).

(119) וכדלעיל הערות 63 ו-102 שעיקר ענינו של האור הוא לא פעולת ההתהוות שעל ידו אלא פעולת האור והגילוי.

שזהו היתרון הנפלא שב"חיות" דוקא לגבי "אור" ו"כח" כנ"ל – "שהדבר הבלתי חי בעצם נעשה חי" כמוהו, ובפרט בכחי' חיות פרטי של הנפש שזה גופא בא במורגש ובגילוי, כנ"ל.

וע"ש יתרון זה שבכחי' אור פנימי דוקא, שזה כל ענינו, הנה המשל לזה הוא "חיות" דוקא¹²⁰ (כמו למטה, שהשם והתואר "חיות" מבטא ומגדיר את ענינו ומעלתו של "חיות" דוקא, כנ"ל).

והיינו, שזה לא רק שחיות הנבראים שמהאור פנימי בפרט הוא הנק' "חיות"¹²¹, אלא גם כללות האור. כי ענינו של כללות האור הזה שבשביל זה נמצא ונמשך מן העצמות, הוא – להאיר ולהחיות את הנבראים בחיות אלקי, בגלוי ובמורגש¹²².

3) היתרון בהענין ד"כח" המבואר כאן לגבי "חיות" וכ"ש לגבי "אור" הוא – דכח פועל בכחי' התחדשות דבר, ד"עיקר ההתחדשות בעצם הדבר ובכחי' התחדשות ניכרת הוא בבחי' כח דוקא".

ויתרון זה הוא דוקא בכחי' כח הפועל דלמע' – שפועל בפועל התחדשות יש מאין ובכחי' התחדשות ניכרת וכו'. ובלשון המאמר שם "וכמו"כ הוא למעלה דכתי' אשר עשית בכוחך הגדול דבחי' כח הוא להיות התחדשות דבר כו', והו"ע בדבר ה' שמים נעשו וכתי' לעולם ה' דברך נצב בשמים דמא' יהי רקיע מהווה את הרקיע תמיד בכחי' התחדשות והיא התחדשות ניכרת כו', ונמצא דבחי' כח עם היותו כח נבדל מ"מ יש בו יתרון שפועל בבחי' התחדשות כו'".

120) ועפ"י הנ"ל אולי יש לבאר כוונתו בתער"ב כאן "וי"ל שזהו היתרון שבחיות לגבי אור בהג' מדרי' דאור חיות וכח כו' . . . בענין ההתחדשות בהפעולה יש יתרון בחיות על האור כו', ולפ"ז צ"ל דאור הוא בחי' אור הסובב כו'".

שהרי, כמו שנת' לעיל, כל המדרגות דלמעלה, גם בחי' אור פנימי (עד שאפי' בחי' "כח"), נק' "אור". והשאלה היא מה הכוונה ב"אור" כא' מ"ג המדרגות דאור חיות וכח? בפרט?

הנה לפי"ז, שיש יתרון ב"חיות" דוקא על "אור", וזה שמדרגה מסויימת זו נק' "חיות" הוא מצד היתרון שיש בה דוקא שמתבטא ב"חיות" דוקא, הנה צ"ל שכן הוא גם בנוגע ל"אור" – שזה שמדרגה שלמע' נק' "אור" הוא מצד היתרון שיש בה דוקא שמתבטא ב"אור" דוקא. והרי עיקר היתרון שמתבטא ב"אור" דוקא הוא באור הסובב דוקא, ולכן לפי הנ"ל צ"ל דאור הוא בחי' אור הסובב וכו' דוקא.

121) ראה לעיל הערה 118.

122) ואולי כללות הביאור בהמשך תער"ב בכחי' אור פנימי – שאינו ממש כ"אור" אלא ענין "שפע", ושייך בזה קצת שינוי וכו', ולאידך המעלה שיש בכחי' אור פנימי דוקא שגם מצד זה נק' "חיות" – קשור עם כללות המהלך בתער"ב שנראה לפי "השיטה המבואר כאן" שהאורות הן מצויירים, ויש לבחי' "אור פנימי" שרש מיוחד באור שלפני הצמצום – שבחי' ה"עשר ספירות הגנוזות" שלפני הצמצום הן גם השרש לעשר אורות דאצי' וכו'. וזהו גם מה שבהמשך תער"ב נק' "אור פנימי" בג' הלשונות "אור חיות וכח" בשם "חיות" ולא "אור" – כדי להדגיש הענין ד"אור פנימי" שבאור, משא"כ לשאר המאמרים, כולל דרוש הצ"צ הנ"ל.

וזה ענינו של בחי' כח הפועל דלמע' 123 – לפעול בפועל פעולת ההתחדשות דההוות יש מאין. שלכן ע"י דוקא פעולת ההתהוות בפועל הרי הוא (ענינו) "מתגלה מן ההעלם", מתגלים "שלימות פעולותיו וכחותיו".

וכמו שנת' כל זה לעיל סעיף כד בארוכה.

וע"ש יתרון זה שבבחי' כח הפועל דלמע', שזה כל ענינו, הנה המשל לזה הוא "כח" דוקא.

ומכל זה מבואר בטוב טעם מ"ש בהמשך תער"ב שכל א' מג' הלשונות "אור חיות וכח" מתייחס לא' מג' בחי' ומדרגות כלליות דלמע', כי לשון וענין זה דוקא מבטא את היתרון שיש בבחי' זו דוקא לגבי השאר, ושזה כל ענינה של בחי' ומדריגה זו:

(1) הלשון והמשל ד"אור" דוקא מבטא היתרון שבבחי' אור הסוכ"ע דוקא לגבי אור הממכ"ע ובחי' כח, שזה כל ענינו – הדביקות בהעצם (שנמצא מן העצמות בבחי' "אין"), והוא בבחי' "גילוי העצם".

(2) הלשון והמשל ד"חיות" דוקא מבטא היתרון שבבחי' אור הממכ"ע דוקא לגבי אור הסוכ"ע ובחי' כח, שזה כל ענינו – שאור אלקי מתלבש בנברא (ש"אינו הוא") באופן פנימי והתאחדות כ"כ, עד שהנברא גופא חי בחיות אלקי, בגלוי ובמורגש!

(3) הלשון והמשל ד"כח" דוקא מבטא את היתרון שבבחי' כח הפועל דלמע' דוקא לגבי ב' הבחי' דאור, שזה כל ענינו – פעולת ההתחדשות דההתהוות דיש מאין וכו'.

(אבל לפי מ"ש ב"דרוש ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" (ולכאור' כ"ה ברוב הדרושים הנ"ל) – שהלשונות "אור" ו"חיות" שבג' הלשונות "אור חיות וכח" לא קאי כל א' מהם על בחי' ומדריגה א' ומסויימת דלמע', אלא "אור" קאי על כל בחי' "אור" למע', הן אור הסוכ"ע והן אור הממכ"ע, והלשון "חיות" קאי הן על בחי' האור פנימי והן על בחי' "כח" המלוכש בנבראים – הנה זה שנק' "אור" או "חיות" אינו "להגדיר" ו"לתאר" בזה ענינם של בחי' ומדריגות אלו דלמע', אלא (1) ע"ש פרט ומעלה מסויימת שיש בענינים אלו דלמטה, (2) שבוזה יש צד השווה בבחי' ומדריגות אלו דלמע'. וכנ"ל בסעיף שלפנ"ז).

לד. ועפ"י הנ"ל י"ל שהכוונה במ"ש בסוף פ"א "שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם" היא לב' בחי' הנ"ל המלוכשות בנברא: בחי' "כח הפועל" ובחי' ה"אור" שבו (בחי' אור פנימי). וה"אור" נק' כאן "חיות" (ככתער"ב), כי עיקר חידוש הבעש"ט בענין התלבשות

(123) לא ח"ו ענינו של כח העצמות, שבכחו ויכלתו דוקא להוות יש מאין וכו'. אלא ענינו של בחי' "כח הפועל" (בחי' המל' כפי שיוורת לבי"ע, כנ"ל) שפועל את ההתהוות בפועל (בכח העצמות וכו').

הדבר הו'י' בנבראים הוא שהדבר הו'י' מתלבש באופן פנימי בנברא ומתאחד בו כ"כ עד ש(אפי') גשם הנברא גופא חי באור אלקי, בגילוי ובמורגש. שזהו היתרון שב"חיות" דוקא לגבי "אור" ו"כח" - שמתלבש בגוף באופן פנימי עד "שהדבר הבלתי חי בעצם נעשה חי" כמוהו, בגילוי ובמורגש.

ועפ"י כל הנ"ל יש לבאר מ"ש בסוף פ"א "...שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם" - לא "כח ואור" או "כח חיות ואור" וכיו"ב. שבודאי שגם זה "בכוונה" ו"בדקדוק גדול".

דהנה, כפי שכבר נת' בארוכה כו"כ פעמים שנקודה עיקרית בכללות פרקים אלו היא - הענין דהתלבשות האותיות דע"ש מ' בנבראים להוותם ולקיימם. דזהו עיקר בחידוש הבעש"ט, שלא רק שהדבר הו'י' מהווה את הנברא מאין ליש תמיד, אלא גם ועיקר - שזה גופא הוא באופן שהדבר מתלבש בכל נברא להוותו.

וכמו שהובא לעיל גם מ"ש להלן בשער היחודה"א פ"ב "אלא צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו"¹²⁴ והן הן בחי' אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו".

(124) וראה מ"ש בד"ה והר סיני עשן כולו תרס"ב הנ"ל ע' שכ ואילך, לאחר שמבאר איך שכח המעשה הוא כח נבדל וכו', ושלמעלה זוהי בחי' הכלים וכו' כנ"ל, ממשך:

"והנה באמת יש בכל נברא גם מבחי' האור, כי בכל נברא מלוכש ב' מיני חיות, הא' בבחי' אור וכמ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחיהי חד, שהארה דהארה מהקו"ח דאוא"ס מלוכש ממש בכל נברא ועי"ז ואתה מחי' את כולם כו', וכידוע דהוא"ו דואתה הוא בחי' הקו הנמשך מאוא"ס ב"ה כמ"ש במ"א שהוא בחי' החיות של כל העולמות, וכמא' והוא נביעו איהו כנשמתא כו' שזהו בבחי' ע"ס דאצי", וכ"ה גם בעולמות בי"ע שעיקר החיות הוא מבחי' הארה דהארה דהארה שמהקו כו', והב' הוא המשכה שבבחי' כח שזהו מבחי' הכלים דבי"ע, כי א"א להנברא לקבל חיות מהאור זולת ע"י הכלי . . . וכמו"כ התהוות הנברא שהוא מהאור ועיקרו מבחי' אור הסוכ"ע דוקא כמ"ש במ"א הוא ג"כ ע"י הכלים דבי"ע דוקא כמ"ש באגה"ק ד"ה הנ"ל, וזהו בחי' כח הפועל שבנפעל להוותו ולהחיותו כו'. אמנם גם בחי' האור הוא בחי' אור מצומצם ביותר והוא בחי' הארה דהארה דהארה לבד (שמבואר במ"א שהוא ג"כ בחי' הארה נבדלת כו', ויש הפרש בין ענין בחי' נבדל שבאור לענין נבדל שבכלים כמ"ש במ"א ...), ובפרט דהמשכת האור הוא ע"י הכלים שהוא בחי' כח כו'. וזהו מ"ש על כל שבח מעשה ידיך דכל העולמות שמים וארץ מן הארץ לרקיע ת"ק שנה כו' כולם הם בחי' מעשה ידיך לבד כמו כח עשי' שאין לו התחברות עם השכל כמו"כ כח המהווה ומחי' את העולמות הוא בחי' כח נבדל כו', להיות דרש התהוות העולמות הן מבחי' מל' דאצי' שהיא בחי' עשי' דאצי' כו' וכמ"ש במ"א דבחי' מל' הוא בחי' כח נבדל כו', דעיקר בחי' המל' היא בחי' אותיות וכלים שהוא בחי' כח הנ"ל, וגם בחי' האור דמל' הוא בחי' הארה נבדלת להיות שכל ענינו הוא לפעול הגילוי והפעולה לבד כו' כמ"ש מזה בד"ה וכל העם רואים הנ"ל...".

דנוסף לענין הכללי ש"בכל נברא מלוכש ב' מיני חיות, הא' בבחי' אור . . . והב' הוא המשכה שבבחי' כח שזהו מבחי' הכלים דבי"ע" המבואר כאן - מבואר גם בפרטיות ב' הפעולות של הכלים דבי"ע, בחי' כח, ובכללות "עיקר בחי' המל' היא בחי' אותיות וכלים שהוא בחי' כח הנ"ל":

וכנ"ל סעיף כד שבחי' כח הפועל למעלה, שהוא ההמשכה מבחי' הכלים, זהו בכללות בחי' חיצוני' המל' היורדת לבי"ע, ה"דבר הוי" ו"אותיות הדבור" דלמע' המהווין את הנבראים.

וכבר נת"ל – שזהו בחי' "כח הפועל" בכלל, וכנ"ל.

אלא, שבבחי' "כח הפועל" גופא, כללות בחי' הכלים והאותיות, יש גם בחי' "אור" וכו'. שזוהי בחי' הארת הקו, כללות בחי' אור הממכ"ע, המלוכב בכלים. וכנ"ל כמ"פ מ"ש ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול": "כללא דמילתא, כח הוא בחי' כלי ואור הוא א"פ המלוכב בכלי היינו שהאור מלוכב בבחי' כח". ואלו הן בפרטיות ב' הבחי' המלוכבות בכל נברא. וכנ"ל סעיף כט.

ועפ"י כ"ז נמצא לכאור', דהכוונה בב' הלשונות שכתוב כאן בסוף פ"א בהמשך להנ"ל "...שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם" – היא לב' בחי' הנ"ל המלוכבות בנברא: בחי' "כח הפועל" ובחי' ה"אור" שבו (בחי' אור פנימי).

וי"ל דזה שאדה"ז קורא כאן את בחי' "אור פנימי" בשם "חיות" – ככתער"ב שם, ולא "אור" ככרוב המאמרים הנ"ל, וכנ"ל סעיף לא – הוא, כי כאן נוגע במיוחד את היתרון והענין המיוחד הנ"ל שב"חיות" דוקא לגבי "אור" (ו"כח") – שמתלבש בגוף באופן פנימי עד "שהדבר הבלתי חי בעצם נעשה חי" כמוהו, ובאופן, שהגוף גם מרגיש בגילוי את החיות.

וכמו שרואים בלקו"ש חכ"ה וחכ"ט הנ"ל (בעיונים שלפנ"ז) איפה שהרבי מבאר תוכן חידוש הבעש"ט הנ"ל שהדבר הוי' מהווה את הנברא תמיד באופן שמתלבש בו מתלבש בנברא – שבזה גופא העיקר הוא שהדבר הוי' מתלבש בנברא עד שזהו החיות (הנפש) של הנברא גופא:

בלקו"ש חכ"ה:

ד.ה. ס'איז ניט דער פשט אַז דער דבר ה' איז שטענדיק מהווה דעם נברא און דער נברא ווערט נפרד פון דעם דבר ה', נאָר דער דבר ה' איז מלוכב אין דעם נברא גופא (אין דעם "אַרט" פון דעם נברא) ביז אַז דער חיות (ונפש) פון יעדן נברא פרטי איז דער דבר ה' וואָס איז אין אים מלוכב. ובמילא איז פאַרשטאַנדיק ווי "כל נברא

(1) חיות הנבראים שמקבלים מבחי' ההארה דהארה דהארה שמהקו, בחי' האור, הוא ע"י הכלים דבי"ע, "כי א"א להנברא לקבל חיות מהאור זולת ע"י הכלי". וזה הוזכר בעוד מאמרים כנ"ל.

(2) "התהוות הנברא שהוא מהאור ועיקרו מבחי' אור הסוכ"ע דוקא כמ"ש במ"א הוא ג"כ ע"י הכלים דבי"ע דוקא".

ומסכם "זוהו בחי' כח הפועל שבנפעל אהותו וזה החיותו כו".

ועפ"י מובן מ"ש בפ"ב דשער היחודה"א "...אלא צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו והן הן בחי' אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו".

ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח הפועל ורוח פיו שבנפעל המהוה אותו תמיד ומוציאו מאין ממש ליש".

ובלקו"ש חכ"ט:

"דאָס הייסט: דער ענין איז ניט אַז דער נברא מוז אַנקומען (אויך לקיומו) צום כח הבורא, אָבער דערנאָך איז דער נברא אָפגעטיילט פון דעם כח המהוה אותו ומקיימו (ע"ד ווי דער אור השמש וואָס קומט און ווערט און איז אָפהענגיק פון דעם מאור השמש – והא ראי': תיכף ווי עס איז דאָ אַ דבר המפסיק צווישן דעם אור און דעם מאור ווערט דער אור בטל – און פונדעסטוועגן איז דער אור אַ באַזונדער זאָך פון דעם גוף השמש) – נאָר דער כח הבורא טוט זיך אָן אין דעם נברא עצמו.

[און דאָס דוקא גיט צו פאַרשטיין ווי ס'איז באמת ובשלימות "אין עוד" – ס'איז ניטאָ קיין מציאות אויסער ג-טלעכקייט. וואָרום וויבאַלד אַז דער דבר ה' איז מלובש אין דעם נברא גופא (אין דער "אַרט" פון דעם נברא), קומט אויס, אַז דער נברא ווערט כלל ניט נפרד פון דעם "דבר ה'", ביי אַז דער חיות (ונפש) פון יעדן נברא פרטי איז דער דבר ה' וואָס איז אין אים מלובש, ובמילא איז מובן, אַז "כל נברא ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש"].

דעל פי הנ"ל מובן ההוספה על זה שהדבר הוי' הוא ה"חיות" של כל נברא על זה שהדבר הוי' "מלובש" נברא, בכלל – שהדבר הוי' מתלבש באופן פנימי בנברא ומתאחד בו כ"כ עד ש(אפי') גשם הנברא גופא חי באור אלקי, בגילוי ובמורגש!

וכמו שהרבי ממשין ומסיים, שהמסקנא מזה היא שהנברא הוא בטל לגמרי להדבר הוי' ו"נחשב לאין ואפס ממש", ועד באופן ד"אין עוד".

וכנ"ל בעיונים בארוכה משמעות המיוחדת של הביטול מצד זה שהדבר הוי' המהוה את הנברא תמיד מלובש בו עד שזהו ה"חיות" שלו.

וזהו ב' הענינים כאן "...שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם", וההוספה של "חיות" על "כח":

שהרי הענין ד"כח" (מצד עצמו) הוא שפועל את התהוות הנברא. ואע"פ שגם "כח" בא בהתלבשות (לא רק בפעולת הדבר אלא גם) בדבר הנפעל גופא (וכנ"ל סעיף ט) – אבל אי"ז באופן דהתלבשות פנימית והתאחדות עם הדבר כמו "חיות" (כנ"ל שם). ודוקא זה שהדבר הוי' הוא ה"חיות" של הנברא – "מכניס" בנברא גופא אור אלקי עד שזה מתאחד בו ו"מרום" אותו שחיותו גופא הוא הדבר הוי'!

אלא, שעל כל זה מיתוסף מה שנת' בעיונים דלעיל בארוכה עפ"י מה שנראה בלקו"ש חכ"ט שהדבר הוי' המתלבש בכל נברא הוא לא אור מוגבל (ככל "אור פנימי" בכלל) אלא, שבגלל שהוא ה"עשרה מאמרות שבתורה... דאורייתא וקב"ה כולא חד", הנה האותיות של הדבר הוי' עצמן הן "כח הבורא", כח העצמות, כח בלתי בעל גבול –

שזהו החידוש באותיות התורה, שאע"פ שה"ה אור מוגבל ומצוייר, וביחד עם זה הרי הם (מצד היותם "אורייתא"), כמו שהם, "כולא חד" ממש עם קב"ה – וזהו מה שמתלבש בנברא (ע"י החילופים ותמורות וכו'), עד שזה נעשה ה"חיות" שלו –

הרי עפ"ז מובן עוד יותר גודל ההפלאה של הענין ד"חיות" בנדוד:

דגם בלי הענין שהדבר הוי' הוא "תורה" אלא אור פנימי מוגבל¹²⁵, הרי זה חידוש ונפלא שזה גופא הוא "חיות" הנברא, וכנ"ל בארוכה. אבל מובן גודל ההפלאה שניתוסף בזה גופא אשר מה "נכנס" בנברא גופא באופן פנימי והתאחדות ונעשה חיותו גופא – "עשרה מאמרות שבתורה". דאורייתא וקב"ה כולא חד", כח העצמות!

ועפ"י כ"ז יש להוסיף ביאור על מ"ש לעיל בעיונים ז' סעיף יז בביאור מ"ש אדה"ז כאן "שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיות לעולם", ו(לא רק זה שיש בהם כח. . לברוא יש מאין", אלא) גם זה הוא מצד היותן "עשרה מאמרות שבתורה". דאורייתא וקב"ה כולא חד".

ונת' שם הפירוש ב"ולהחיותו" במובן של חיות וגילוי. כשהכוונה לגילוי אור אלקי בתוך ה"יש" הזה שנברא מאין. ונת' שם הפירוש בהמשך הדברים כך – שיש כאן ב' דברים הפכיים – לברוא יש מאין בגדריו הוא (ובאופן ד"התלבשות" ש"מאמת" את מציאות הנברא כ"לבוש" ו"זולת", וכנ"ל בעיונים הנ"ל בארוכה), וב"יש" הזה גופא יתגלה אור אלקי (ובפרט אור אלקי בלי-גבול). ופעולת ב' דברים אלו גם יחד ע"י העש"מ הוא מפני היותן "עשרה מאמרות שבתורה". דאורייתא וקב"ה כולא חד".

(וגם נת' שם שהחידוש הוא גם ב"לעולם", די"ל שפירושו לא רק שיש כח ויכולת בהדבר הוי' להחיותו אפי' עד לעולם אבל בפועל הרי הנברא אינו נצחי וכו') – אלא שבאמת זהו גם בפועל, שהדבר הוי' מחי' את ה"יש" הזה שנברא מאין להיות

125) וכדמשמע בלקו"ש חכ"ה שממשיך אח"כ שם: "לפ"ז קומט אויס, לכאורה, אַז דער ביטול פון דעם נברא איז ניט קיין ביטול בשלימותו. וואָרום וויבאַלד אַז דער חיות וואָס איז זיך מתלבש אין נבראים איז אַ חיות מצומצם ומוגבל (לויטן נברא), כנ"ל, איז ער דאָך "נותן מקום למציאות היש", ובמילא איז אויך דער ביטול מצד דעם חיות ניט קיין ביטול בשלימותו". וכנ"ל בעיונים ד' סעיף טז. עיי"ש.

וזהו למרות מה שהבאנו לעיל סעיף ה מד"ה תפלה למשה תשכ"ט "דהכח שבאור הממלא (התפשטות החיות) להחיות את הנבראים הוא (לא מצד עצמו, אלא) מפני שהוא דבוק בהסובב, חי בעצם. . דהחיות (המהות והעצם) של החיים (ממלא) הוא הפוכב" – כי בכל אופן, זה רק ש"הפנימיות הוא בלתי מוגבל", אבל "בגילוי הוא חיות מוגבל".

וזהו החידוש במ"ש שהדבר הוי' המתלבש בנברא גופא הוא "תורה" – אשר גם כמו שהוא מלוּבש בהנברא ה"ה "כולא חד" ממש עם קב"ה ובלי גבול.

חי לעולם בפועל, ועד שגם בעת הגילוי הנעלה דלעתיד ובכל העליות וכו', לא יתבטל מציאות הנברא וגם אז יישאר קיים כמציאות של נברא וגדריו. די"ל שה"אמת" (ובמילא) הנצחיות הזו שב"יש" וגדריו להיות חי לעולם בא בר מכיון שנברא ע"י התיבות והאותיות של "עשרה מאמרות שבתורה" דוקא וכו'. וכנ"ל שם בארוכה).

אבל עפ"י מה שנת' כאן נמצא שעיקר החידוש ב"להחיותו" הוא לא הענין ד"גילוי" כשלעצמו אלא הענין של "חיות" כפשוטו, וכנ"ל בארוכה. שהדבר הוי' מתלבש ומתאחד עם הנברא באופן פנימי כ"כ עד שזהו חיות. הנברא (אלא שזה גופא הוא באופן דגילוי ובמורגש, וכנ"ל במעלת בחי' חיות פרטי על חיות כללי).

ופעולת דבר כזה – שה"חיות" פנימי של ה"יש" (שנברא בגדריו הוא, ובאופן ד"התלבשות" ש"מאמת" את מציאות הנברא כ"לבוש" ו"זולת") יהי' אור אלקי, ובפרט אור אלקי בלי-גבול – ע"י העש"מ הוא, מפני היותן "עשרה מאמרות שבתורה" . . דאורייתא וקב"ה כולא חד¹²⁶.

ומכל זה מובן איך שעיקר הנקודה בכללות חידוש הבעש"ט שההתהוות תמידית היא באופן שהדבר הוי' מתלבש בהנברא – הוא ענין ה"חיות". שלא רק שהקב"ה מהווה תמיד את הנברא מאין ליש, ולא רק שזה באופן שהדבר הוי' "מתלבש" בפעולת ההתהוות וב"מקום" הנברא גופא (ע"ד הענין ד"התלבשות" ב"כח") – אלא שהדבר הוי', המהווה את הנברא תמיד מאין ליש בכח זה הוא בעצם "עשרה מאמרות שבתורה" . . דאורייתא וקב"ה כולא חד", הוא גם "חיות" הנברא – שמתלבש ומתאחד עם הנברא באופן פנימי כ"כ שזהו "חיות" הנברא גופא (וכנ"ל בעיונים ד' סעיף ד בכללות).

והיינו, שענין שהדבר הוי' הוא "חיות" הנברא מוסיף אפי' ע"ז שהדבר הוי' מהווה תמיד את הנברא מאין ליש. עד שמצד זה דוקא בא ביטול הנבראים באופן ד"אין עוד", ובאופן המבואר כאן בשער היחודה"א. וכנ"ל בעיונים ד' בארוכה.

וכ"ז מבואר עפ"י מ"ש בהמשך תער"ב כנ"ל שהלשון "חיות" שבג' הלשונות "אור חיות וכח" מתייחס דוקא לבחי' אור הממכ"ע (דלא כדמשמע ב"דרוש אוא"ס בכוחך הגדול" כנ"ל), וכפי שנת"ל שזהו היתרון הנפלא שב"חיות" דוקא לגבי "אור" ו"כח" – שהדבר הבלתי חי בעצם נעשה חי" כמזהו, ובפרט בבחי' חיות פרטי של הנפש שזה גופא בא במורגש ובגילוי, שע"ש יתרון זה שבבחי' אור פנימי דוקא, שזה כל ענינו, נק' אור זה דוקא בשם "חיות" דוקא.

126) ולהעיר מלשון אדה"ז בהגהה בפ"ט דשער היחודה"א: "שבחי' כלים דאצילות נעשים נשמה וחיות לבי"ע ולכל אשר בהם". וראה מ"ש בזה בעיונים ז' סעיף כה. ושם נת' שעפ"י מה שמפורש בקונטרס אחרון דף קנו ע"ב "כי למ"ד כלים דאצי' ירדו לבי"ע (והו"ד מאמרות שבהן נברא העולם)", ועיקר חידוש הבעש"ט הוא שהעש"מ המהווים את הנברא מאין ליש תמיד מתלבשים בנברא עד שזהו החיות והנפש שלהם – מובן בפשטות מ"ש אדה"ז כאן בשער היחודה"א, בהמשך לחידוש הבעש"ט שנת' כאן בפרקים הראשונים, "שבחי' כלים דאצילות נעשים נשמה וחיות לבי"ע ולכל אשר בהם"!

ל"ה. לשלימות הענין יש להוסיף ולבאר את מ"ש בד"ה באתי לגני תשד"מ (בלתי מוגה), שנוסף לג' הענינים ד"אור חיות וכח"ה הנ"ל, יש דרגא רביעית שהזכרה בשער היחוד"א – בחי' שם, וכמו"ש בעיונים ז' פנין זו.

ולשלימות הענין יש להביא כאן, והובא כבר בעיונים ז' סעיף טז, את מ"ש בד"ה באתי לגני תשד"מ (בלתי מוגה), נדפס גם בסה"מ באתי לגני ח"ב (בדפוס הישן ע' רט ואילך ובדפוס החדש ע' תצג ואילך), שנוסף לג' הענינים ד"אור חיות וכח"ה הנ"ל, יש דרגא רביעית שהזכרה בשער היחוד"א – בחי' שם:

דמביא שם מה שידוע "בענין ג' הלשונות אור חיות וכח שכותב כ"ק אדמו"ר הזקן בתניא, דג' לשונות אלו הם ג' מדריגות, כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי באמרי בינה, וכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בהמשך תער"ב, דכח הוא נבדל ממקורו, ולכן הוא בבחי' העלם, משא"כ אור וגם חיות הם דבוקים במקורם, ולכן הם בבחי' גילוי, אלא, שהאור הוא בבחי' מקיף ואינו בהתלבשות, משא"כ החיות הוא בבחי' פנימי שבא בהתלבשות (לפי שהגילוי והדביקות שבחיות אינו כהגילוי והדביקות שבאור), ומ"מ אינו משתנה, דכיון שגם החיות הוא בבחי' גילוי ודביקות במקורו, לכן, גם כשמתלבש בהנבראים אינו משתנה כלל"

וממשיך שבאמת "בחיות האלקי שבנבראים יש דרגא רביעית, בחי' שם, וכידוע תורת הבעש"ט שהובאה בשעהיודה"א שהשמות של כל הנבראים שבעולם הן הן אותיות הדבור המשתלשלות מעשרה מאמרות שבתורה ע"י חילופים ותמורות כו'... ונמצא, שהחיות האלקי שבכל הנבראים (שעז"נ ואתה מחי' את כולם) הוא בבחי' שם".

ומבאר שם המעלה שב"שם" על "אור", "שהאור עם היותו מעין המאור הוא הארה בלבד, ומכ"ש החיות (דבחי' אור) שבכל הנבראים ונוצרים ונעשים, שנוסף לכך שהוא רק בבחי' אור הקו, הנה באור הקו גופא הוא רק הארה דהארה דהארה בלבד, וזוהי המעלה בהחיות דבחי' שם, שענין זה מגיע בהעצם. אמנם כיון שענין השם הוא בבחי' העלם, לכן ענין זה גופא (מעלת השם) מתגלה ע"י האור".

ועיין עוד בזה בהמשך תשרי תשכ"ה ובמקומות המצויינים שם בהמ"מ.

[ולהעיר מד"ה שיר המעלות ממעמקים תשכ"ה בענין מעלת בחי' שם גם על בחי' כח. שהגם שגם בבחי' כח מציינו המשכת העצם, אבל זה רק לפעמים, אבל בבחי' שם יש תמיד המשכת העצם].

ולהעיר, שהתחלת הביאור בהמשך תער"ב הנ"ל בכללות הענין דבחי' "אלקי המלך", והחילוק בין "אור" ו"כח", ובפרטיות – ג' הענין דאור חיות וכח, הוא בפרק ש"ה, ושם מתחיל הביאור בביאור החילוק בין "אור" ו"שם". ומה שהובא לעיל מהמשך תער"ב שענין "חיות" (הנפש) הוא כמו "אור" – בחי' התפשטות הארה מהנפש ודבוק בו ו"בחי' גילוי" וכו' – בא שם כחלק מביאור הזה.

וממה שנת' שם נראה שבחי' "שם" ובחי' "כח" דומים מאוד בזה שאינם כ"אור" אלא "כח נבדל" ו"כח נעלם". וממה שנת' שם מובן לכאור' שבחי' "שם" למעלה הוא כח המלוכה וההתנשאות.

ובהקדם, דז"ל בהמשך תער"ב פ' ש"ה ואילך :

"ולהבין כ"ז בתוס' ביאור ילה"ק מ"ש ארוממך אלקי המלך . . והענין הוא דהנה פי' אלקי הוא ל' כח מל' אילי הארץ, שזה אמר דהע"ה בעבור כללות העולם שהכח והחיות הנמשך להם מאוא"ס ב"ה להיות התהוות הנבראים ולהחיותם הוא מבחי' המלך שלהיותו מלך על כל העולם הם חיים וקיימים ונתהוו מאין ליש מבחי' זו דמלכותו ית', וכידוע דכל סיבת התהוות העולמות הוא מפני שעלה ברצונו אנה אמלוך ואין מלך בלא עם כו' . . ורק מפני שעלה ברצונו ית' אנה אמלוך שזה שייך על הנפרדים דוקא כו', משו"ז הי' הצמצום להיות התהוות הנבראים בבחי' יש ומציאות ומתלבש בהם אור וחיות אלקי שבבחי' הארה מצומצמת להחיותם תמיד, וכמא' המחדש בטובו כו' שזהו חיות שנתחדש תמיד ממקורו ע"י הפסק הצמצום כו'..."

(שו) והנה ידוע דענין המלוכה הוא רק התפשטות שמו לבד וכמו מלך שמו נקרא עליהם שהוא בחי' שם לבד, דהרי עצם המלך אינו מתפשט במדינה רק שמו לבד הוא שמתפשט במדינה, וידוע דשם הוא רק הארה חיצונית שנבדל מן העצם כו', דהנה במ"א מבו' דשם ואור הוא ענין א' דמה שבמדרש נק' שם נק' בל' הזהר והקבלה אור, וכדאי' בפדר"א עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו לבד, שזהו מ"ש בע"ח טרם שנאצלו הנאצלים כו' הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות כו', ובלשון המקובלים הוא הנק' אור א"ס כו', מ"מ מחולקים המה בענינם שהאור הוא גילוי והוא דבוק בהעצם והשם הוא העלם ואינו דבוק בהעצם כו' . . דהנה אור הוא גילוי שניכר ונגלה לכל, משא"כ השם כמו שם האדם שאינו ניכר ונגלה לזולתו כלל, וגם לעצמו אין השם ניכר, והגם שע"י השם נמשך החיות שהוא מורגש אל האדם, מ"מ מה שזה ע"י השם אינו מורגש לו כו', ואינו דומה לענין האור שהגילוי לעצמו הוא בבחי' גילוי אור יותר, משא"כ בשם הרי השם אינו ניכר איליו כו' . . וגם קודם שקוראין אותו בשמו יש בו חיות כו', ועם היות דאז ג"כ החיות הוא מהשם שנמצא בו בהעלם, ובודאי שע"י קריאת השם נמשך החיות בבחי' גילוי ובבחי' התיישבות פנימי יותר, מ"מ אין זה ניכר ונרגש כו', משא"כ אור ה"ה גילוי הניכר ונגלה כו', והגילוי דאור הוא מעין העצם שע"י האור הרי אנו יודעים גדלות המאור, וכמו אור הנר ואור השמש הרי מהאור המתפשט אנו יודעים שזה אור הנר ולא אור היום ולא אור השמש כו', וכידוע דכל אור הוא מעין המאור לפי שהוא דבוק בהמאור וע"כ יודעים מזה מהות המאור כו', אבל מהשם אין יודעים את העצם שאין אנו יודעים מהשם מהו האדם ומהו עצם נפשו כו'..."

(שז) . . ומזה שהשם שייך אל הגוף ה"ז הוראה שהוא בבחי' נבדל כו', ומ"מ שרש השם הוא למעלה מאור וכמשי"ת, וכמו"כ דספי' המל' מושרשת למעלה מכל

הספּי, ולכן גם בהתפשטות בחי' שמו יש בזה התגלות אלקות וניכר ונרגש לכל כו' וכמשי"ת...¹²⁷

שח) והנה כמו שנת' ההפרש בין שם ואור למעלה (היינו בהחיות אלקי בעולמות ונבראים כו') כמו"כ הוא באדם בין שם וחיות, דהנה חיות הנפש ה"ה בחי' גילוי שניכר ונרגש... [וכמו שנעתק לעיל סעיף ז] . . ובזה יש יתרון מעלה בשם על אור שהאור אינו ממשיך את העצם והשם ממשיך את העצם כו' וזהו מצד עצם השם היינו אותיות השם כו' וכמשנת"ל פ' שו דגם עצם השם הוא בבחי' חיות כו', דעם היות שהשם הוא נבדל מן הנפש כנ"ל ה"ה מושרש בעצם הנפש ומשו"ז הוא ממשיך את העצם כו'...

שט) ומכ"ז יובן הדוגמא למעלה דבחי' אור הוא בחי' גילוי העצמות . . אך ענין השם הוא בחי' העלם, ובד"כ זהו בחי' הכלים וכמא' וכמה גופין תקינת לון שהן בחי' הכלים, ואו' וכד אנת תסתלק מינייהו אשתארו כולהו שמהן כו' שהשם הוא בחי' הכלים כו' שהן בחי' העלם בעצם מהותם כו', מפני שהכלים הן בבחי' נבדל ממקורם ע"כ הן בבחי' העלם ומעלימים על האור . . ובפרטיות בחי' השם הוא בחי' המל', שהרי נת"ל פ' ש"ו דשם הוא בחי' לבוש, ונת' שם ההפרש בין כלים ולבוש דכלים הוא שמתאחדים עם האור והלבוש אינו מתאחד עם המלוּבש שהוא בבחי' נבדל וממילא הוא מעלים יותר כו', וכמו"כ בחי' מל' הוא בחי' לבוש וכמ"ש ה' מלך גאות לבש כו'¹²⁷ . . ולכן המל' הוא בחי' העלם וכנודע דבנין המל' הוא מהגבורות כו' ומבחי' זו הוא שיכול להיות התהוות העולמות וכמו בראשית ברא אלקים דמבחי' הצמצום דבחי' מל' דוקא הוא ההתהוות כו', וז"ש מלכותך מכ"ע דכל העולמים שרש התהוותם הוא מבחי' המל' דוקא כו' . . דענין המלוכה הו"ע ההתנשאות שהוא

127) ומוסיף בסוגריים: "והגם שהלבוש אינו משנה את האור להיות כמהותו כמו הכלים כמו שנת' שם, מ"מ ה"ה מעלים על האור יותר מהכלים להיותו בבחי' לבוש הנבדל כו', והיינו שע"י הלבוש נמשך רק הארה חיצונית ובבחי' נבדל כו'. והענין הוא דהנה הכלים הן בערך האור להיות בבחי' כלי, וע"כ האור מתאחד ומתעצם עם הכלי ונעשה כמהות הכלי, אבל גם הכלי הרי מתאחדת עם האור שע"כ ע"י הכלי הוא מ"מ גילוי האור, וזה כל ענינה להיות ע"י גילוי האור כו', אבל הלבוש אין האור מתאחד ומתעצם עם הלבוש, וע"כ יש בזה היתרון שאין משתנה להיות כמהות הלבוש (ומ"מ האור מתעלם בעצמו לצורך התלבשותו בהלבוש, רק שאינו נעשה כמהות הלבוש), אמנם הגילוי שע"י הלבוש הוא בבחי' העלם ובבחי' נבדל יותר מפני שהוא לבוש הנבדל מן האור כו', ולעיל פ' רפ"ג נת' שגם הגילוי שע"י חיצוניות הכלים הוא הארה נבדלת, ואפשר דמשו"ז גם הכלים נק' שם כנ"ל די"ל שזהו בחי' חיצוניות הכלים דמש"א וכד אנת תסתלק מינייהו י"ל שזהו בבחי' חיצוניות הכלים, דבפנימיות הכלים י"ל שתמיד מאיר האור ואינו מסתלק לעולם, וע"ד מיעוט וחסרון האור בבחי' מל' ה"ז בה' ספּי' האחרונות דמל' אבל ה' ספירות הראשונות מאירים תמיד כו', וכמ"ש בס"י בשבת ברכות בענין ישיש כגבור לרוץ אורח וכמשנת"ל פק"ג. וכמו"כ י"ל בהכלים דבפנימיות ועצמות הכלים מאיר האור תמיד, וסילוק והעלם האור הוא רק בבחי' חיצוניות האור כו', ובחי' זו הוא שנק' שם (וזהו שא' תחלה וכמה גופין תקינת לון די"ל שזהו העיקר בבחי' פנימיות הכלים), ומ"מ אינו דומה לבחי' הלבושים שמעלימים יותר ובא האור בבחי' נבדל יותר, ולפ"ע הלבוש הוא העלם האור וכמשי"ת לקמן בענין הפרסאות כו', ולקמן פ' ית' שבחי' חיצוניות הכלים הן בחי' לבושים דאצי' כו'".

כח נבדל כו' וכמ"ש במ"א דכל הכחות כמו השכל והמדות הן גילויים מנפש ושייכים גם לעצמו כו', אבל ההתנשאות אין בזה גילוי מהנפש כ"א הוא כח לבד שיש בנפש שיש בו כח ההתנשאות אבל אין בזה שום גילוי כמו בשכל או במדות כו', והיינו שהוא כח נבדל וכח נעלם כו' ושייך רק על הזולת כו', וזהו כל ענין המלוכה שהוא בחי' ההתנשאות כו' שאין זה ענין שע"פ טעם רק מה שמתרר ברצונו כו', וכן קיום רצון המלך אינו ע"פ טעם רק להיותו מלך צריכים לקיים רצונו כו', ומה שמתפשט במדינה הוא בחי' שם המלך לבד דענין השם הוא ג"כ בחי' נבדל והעלם כו'...

קיצור. והדוגמא מזה למעלה אור בחי' גילוי העצמות ומגלה מציאות העצם, והאו"פ הוא גילוי מן העצם ומגלה המח' הנעלמת, ושם בד"כ הוא בחי' הכלים וכמא' אשתארו כולהו שמהן וי"ל שזהו חיצוניות הכלים שבזה שייך סילוק, משא"כ בפנימיות הכלים, ובד"פ הוא בחי' חיצוניות המל', דהתנשאות ה"ז כח לא אור כמו כל הכחות, והוא בחי' לבוש שהלבוש עם היות שאינו משנה את האור ה"ה מעלים יותר, ולכן התהוות העולמות מבחי' המל', והו"ע אלקי המלך".

ומכאן ממשיך לבאר את החילוק בין "אור" ו"כח", וכנ"ל בארוכה.

"שי' ולהבין כ"ז בפרטיות צלהק"ת ענין אלקי המלך דהנה אלקי הוא ל' כח כמו ואת אילי הארץ כנ"ל פ' ש"ה, וע"פ פשוט הוא ל' אלקות, דלכאורה הן ב' עינים דאלקות היינו הארה אלקית שהוא בחי' אור וגילוי המתפשט מן העצם כו', וכמו אצי' שנק' אלקות היינו שזהו התפשטות הארה מאוא"ס המאציל ב"ה, שהמאציל עליון נק' אלוקה שזהו בחי' עצם האלוקה שהוא יחיד ומיוחד וברא ויצר ועשה הכל ואצל את אצי' עליון כו', ואצי' נק' אלקות שהוא בחי' התפשטות הארה מעצם האלוקה והיא דבוקה בהעצם וכמו העצם כו', וכמו כל בחי' אור שהוא דבוק במקורו כו' כמשנת"ל פ' רע"ט ובכ"ד, וכח אינו בבחי' אור כו' דכל כח אינו התפשטות הארה ממקורו, דכח הוא דבר בפ"ע שנמצא ממקורו שלא בבחי' התפשטות הארה ממנו כו', שכן הוא גם בכחות הנפש שאינם התפשטות הארה מהנפש רק שמהנפש נמצאים כחות שהן כמו דברים נבדלים ממנו כו' (שהנפש בעצם הוא חיות והיינו שהוא חי בעצם כו', והאור והחיות הוא התפשטות הארה ממנו כו', וכן תנועה החיונית הוא התפשטות מהנפש דכל חי מתנענע כו', אבל הכחות שהן שכל ומדות אין זה התפשטות כו', ולעיל פ' ר"ג נת' שהנפש בעצם מהותו הוא חכ' כו', היינו לפי אמיתית הענין עצם נפש האדם היא חכ', אבל בהתגלות ענין הנפש הוא חיות רק שהוא חיות עצמי והחיות להחיות הוא התפשטות כו', ולכן הנפש הוא רק סיבה לכח החכ' לא שזהו בבחי' עצם והתפשטות כו'), וע"כ באמת הכחות הן רק כמו כלים אל הנפש שהנפש מתתקנת ופועלת על ידן כנ"ל, רק להיותן כחות נפשיים עכ"פ ע"כ הן בחי' גילוי דאור השכל ואור המדות ה"ה בחי' גילוי כו' ומגלים את הנפש (שע"י יכולים לידע את הנפש בשרשו כו' כנ"ל) והן בבחי' קירוב אל הנפש כנ"ל (וי"ל שכן הוא בכל בחי' כח, ובזה יתרון בענין כח על ענין השם כו'), אבל בכללות ענין בחי' כח אינו בבחי' התפשטות מן העצם, ולכן אין הגילוי מוכרח בו והיינו שאינו מתגלה בדרך ממילא כמו אור השמש מן השמש שבא בדרך ממילא משא"כ גילוי הכח אינו בדרך ממילא כו' . . . ובהשתל' בזה יש שבא בבחי' כח נעלם וכמו כח

התנועה והפעולה (לא תנועה החיונית) שהוא כח המעשה שבא בבחי' כח נעלם כו', הרי דענין כח וענין אלקות הן ב' ענינים מובדלים וא"כ מה"ע דאלקי הוא ל' כח ול' אלקות כו'... " [וכנ"ל בארוכה].

והנה, מכל הנ"ל נראה לכא' שבחי' "שם" ובחי' "כח" היינו הך, ועל שניהם אמר שזה "כח נבדל" ו"כח נעלם".

אבל מזה שמוסיף בסוגריים "וי"ל שכך הוא בכל בחי' כח, ובזה יתרון בענין כח על ענין השם) – נראה לכא' שבפרטיות יותר יש חילוק בין "כח" ו"שם".

דאף שאפ"ל שמ"ש בסוגריים קאי על בחי' "כח" שהזכיר לפנ"ז – "כחות נפשיים עכ"פ ע"כ הן בחי' גילוי דאור השכל ואור המדות ה"ה בחי' גילוי כו' ומגלים את הנפש (שע"י יכולים לידע את הנפש בשרשו כו' כנ"ל) והן בבחי' קירוב אל הנפש כנ"ל – ולא על בחי' כח התנועה והפעולה שאומר להלן "ובהשתל' בזה יש שבא בבחי' כח נעלם וכמו כח התנועה והפעולה (לא תנועה החיונית) שהוא כח המעשה שבא בבחי' כח נעלם", שזהו בחי' "כח הפועל", וכנ"ל סעיף ז –

אבל ממה שכותב "וי"ל שכך הוא בכל בחי' כח" – אולי רוצה לומר בזה שאדרבה – כל בחי' "כח", כולל כח התנועה והפעולה, יש בהם הענין ש"מגלים את הנפש (שע"י יכולים לידע את הנפש בשרשו כו' כנ"ל) והן בבחי' קירוב אל הנפש". כי "כח הפועל", שענינו לפעול בגשם בבחי' התחדשות הדבר, הרי ע"י הפעולה יש ענין של "גילוי" עכ"פ, שע"יז מתגלה הכח, וכנ"ל סעיף טו. "ובזה יתרון בענין כח – בכלל, גם בחי' כח הפועל – על ענין השם", כי "שם" אין בו ענין ה"גילוי" בכלל.

ועד"ז בנוגע ל"שם" ו"כח" כנמשל למע'. דלכא' נראה שהכל אותה מדריגה. שהן בנוגע ל"שם" אמר ש"בד"כ זהו בחי' הכלים. . ובפרטיות בחי' השם הוא בחי' המל', והן בנוגע לבחי' "כח" כ' שזהו המשכה מבחי' הכלים, ושזהו בחי' המל' כפי שיורדת לבי"ע וכו'. ועל שניהם אמר שזהו בחי' "אלקי המלך".

אבל באמת, הנה מ"ש בפירוש בפ' ש"ה ואילך בנוגע ל"שם" למעלה – שזהו ענין המלוכה ו"כח ההתנשאות" של בחי' מל'. ומ"ש בפירוש בפ' שי"א ואילך בנוגע לבחי' "כח הפועל" – שזהו בחי' הדבור ובחי' חיצוני המל' היורדת לבי"ע.

ולכן נראה לומר שבחי' מל' בכלל – הן בחי' המל' כמו שהיא באצי' (כח המלוכה, כח ההתנשאות) והן בחי' המל' כפי שיורדת לבי"ע (בחי' הדבור וכו') – הוא בחי' "כח נבדל" ו"כח נעלם"¹²⁸. ובכלל, גם "כח ההתנשאות שבמל' הוא בחי'

(128) ולכן צ"ל ההתהוות מיוחדת מל' מל'. כי ההתהוות צ"ל ע"י אור הדבוק ממש במקורו. אבל הדביקות דבחי' מל' שהוא "כח נבדל" הוא בבחי' התחדשות. ואפי' הדביקות של בחי' האור המתלבש במל' אינו בבחי' דביקות ממש.

וכמ"ש לעיל בעיונים ח' סעיף יט מ"ש בהמשך תע"ב בד"ה אנכי עת"ו, וז"ל: "...וההפרש בין הארה להארה דהארה ידוע דהארה היא בבחי' דבקות כי כל אור הוא רק זיו והארה

"כח" (וכדמשמע גם מה"קיצור" של פ' ש"ט כנ"ל "דהתנשאות ה"ז כח לא אור כמו כל הכחות") –

ולכן מובן שבדרך כלל מובא שיש רק ג' ענינים – "אור" "חיות" ו"כח" ולא מוזכר "שם", כי בכללות "שם" ו"כח" היינו הך, וגם ענין המלוכה ו"כח ההתנשאות" למע' הוא "כח נבדל" ו"כח נעלם" כמו "כח" ולא "אור" –

אלא שבפרטיות יותר יש חילוק בין ענין המלוכה שבמל', בחי' ה"אין" של היש, שזה דומה יותר לענין ה"שם", כיון שהוא בחי' הבדלה ו"רוממות" מהנברא, ואינו בבחי' קירוב והתגלות כלל על הנברא, וכנ"ל, ובחי' הדבור בחי' חיצוני המל'

לבד לא עצמי ומ"מ הוא בבחי' דבקות כו' כנ"ל, והארה דהארה היא הארה נבדלת כו', ובד"כ הוא בחי' המל' שהיא בבחי' נבדל, וכידוע דכח ההתנשאות הוא כח נבדל מן העצם ובפרט בחי' ההתנשאות על עם כו' וכמשנתל, והיינו דבחי' המל' גם כמו שהיא באצ"י היא בבחי' כח נבדל וכ"ש כמו שנעשה מקור לבי"ע כו'. והנה העיקר מה ששייך לומר שהוא בבחי' נבדל הוא בבחי' אותיות וכלים דמל' וכמו שבאים בהתגלות להוות כו' והן האות' דעש"מ, שהן עד"מ הדבור שיוצא ונפרד מן האדם בהתגלות אל הזולת (דכמו שהן כלולים באדם בחמדת לבו או בשכלו ה"ה מיוחדים בו כו' וכמ"ש בסש"ב [פ"כ וכ"א], ומ"מ גם זה אינו בבחי' יחוד ממש וכמו יחוד הכלים כו' וכמשנת"ל), דכמו"כ העש"מ שהו"ע בדבר ה' שמים נעשו כו' שזהו בבחי' נבדל כו'. אך כמו"כ גם האור המתלבש בזה הוא בבחי' נבדל מן העצם, וכמו אור השכל הבא באות' הדבור ה"ה ג"כ בבחי' נפרד כו', וזהו דבחי' אור וכלי דמדת המל' הוא בבחי' הארה נבדלת כו' (וגם כמו שהוא באצ"י ה"ז בבחי' כח נבדל כו', וכנ"ל דגם האות' הכלולים בחמדת הלב אינם בבחי' יחוד ממש, שזהו דמיון לבחי' הכלים דז"א דאצ"י או בחי' המל' כמו שכלולה בז"א כו', אבל כמו שהיא בבחי' פרצוף בפ"ע ה"ז בבחי' נבדל כו'). והגם דכל כח אלקי גם אפי' במדרי' היותר תחתונה ה"ה בבחי' דבקות דאל"כ איך הוא כח אלקי כו', ובפרט בענין ההתהוות שצ"ל דוקא ע"י הדבקות במקורו כו' וכמ"ש באגה"ק סי' כ', הנה בענין הדבקות דכל כח אלקי מבו' במ"א שזה בבחי' התחדשות מה שמתחדש תמיד ממקורו כו', וכמו המתחדש בכי"ו תמיד מע"ב, דזה שצ"ל ההתחדשות בכל יום ובכל עת ורגע ואינו נמשך החיות על משך זמן כו', הוא מפני שהחיות צ"ל בבחי' דבקות במקורו דאז דוקא הוא בבחי' אור וחיות כו', אבל הדבקות היא רק בדרך התחדשות לא בבחי' דבקות ממש כו', שכן הוא גם בכח אלקי המהווה שז"ע המחדש כו' מע"ב כו', ומה שההתהוות צ"ל דוקא מאור הדבוק במקורו, הנה באמת ההתהוות היא מבחי' האור שהוא דבוק, רק ההתהוות בפועל היא מהאור שבהתלבשות בבחי' מל' כו', וכמ"ש במ"א ד"ה ויצוים דההארה הנמשכת מאתו ית' להוות ב"ע הוא ג"כ בבחי' מספר, ומבו' במ"א שזהו ההארה הנמשכת מהיחוד דאיהו וגרמוהי, אבל בחי' איהו בעצם שהוא עיקר המהווה והוא כל יכול שממנו נמשך להוות היש הגשמי זהו בלי מספר כו', והיינו שזהו ההארה שבבחי' דבקות כו', אבל האור שבבחי' התלבשות באות' וכלים דמל' שזהו בחי' הארת איהו המתייחד עם גרמוהי דיינו הארת ז"א שמאיר במל' לצורך ההתהוות, ה"ז בבחי' מספר שאינו בבחי' דבקות ממש כו' (ומ"מ היא עמהם באחדות גם כשאינו עמהם באצ"י כי גם הדבור אינו נפרד כו' וכמ"ש במ"א). עכ"ל.

ולהעיר, דלעיל סעיף כב מכמה מאמרים שגם אור המלוכש בכלים דבי"ע הוא בבחי' "אין קדוש כהו"י" ובחי' דביקות דאור, שזהו מה שגם בבחי' החיות המלוכש בנבראים יש בחי' "אור" – מ"מ בבחי' הדבקות דאור גופא אי"ז "בבחי' דביקות ממש", עד שאפי' הדבקות דבחי' האור המלוכש בכלים דמל' דאצ"י אינו "בבחי' דביקות ממש" וכו'.

היורדת לבי"ע להוות בפועל – שהוא בבחי' "קירוב" ו"התגלות" על הנברא, וכנ"ל דומה יותר לענין "כח הפועל"¹²⁹.

נספח לסעיף טו

ביאור השקו"ט בד"ה תקעו תרס"ד שהובא בסעיף טו מדוע דוקא "כח".
מורה על התגלות ההעלם ו"לא "אור" - עפ"י מה שהרבי מבאר בעצמו
בענין זה בד"ה אלה פקודי תש"ז (ספה"מ מ'לוקט ח"ה) ס"ה.

הנה הובא בסעיף טו מ"ש שם בד"ה תקעו תרס"ד (ע' ג'):

"ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי, אמנם הגילוי דאור יכול להיות שאינו על איזה דבר והיינו שהאור אינו לפעול ולהאיר וא"כ אין זה גילוי, אבל ענין כח ה"ה על איזה דבר שפועל איזה פעולה א"כ ה"ה בבחי' גילוי על הדבר שפועל וע"י הפעולה הוא נראה ונגלה לכל כו', וכן בכל פעולה כשבא כח הפועל בהנפעל כמו אומן שעושה איזה כלי או מצייר איזה ציור הרי בהתחדשות הזאת נראה ונגלה כח הפועל שחידש אותו כו'".

ויש לבאר כללות השקו"ט הזו בנוגע ל"אור". ובהקדם כמה דיוקים:

1) מהי השאלה "ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי" – מה הפירוש ב"גילוי" כאן? דממ"ש "דאור הוא ג"כ גילוי" משמע שלא מדובר בענין ד"גילוי" שיש רק באור. ובפשטות כוונתו היא לענין ד"גילוי" הנ"ל שיש ב"כח" – שגם באור יש את זה. אבל הרי המסקנא היא שאין ב"אור" ענין ה"גילוי" הנ"ל שיש ב"כח". ומהו זה שאומר בהשאלה כאן "ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי" (ולא "ואם היות דלכאורה אור הוא ג"כ גילוי" וכיו"ב)?

2) מה הפירוש "אמנם הגילוי דאור יכול להיות וכו'". האם זה אותו ענין של "גילוי" שלפנ"ז ("ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי")?

3) ובכלל מה הפירוש "אמנם הגילוי דאור... וא"כ אין זה גילוי"?

וכל זה יבואר עפ"י מה שהרבי מבאר בעצמו בענין זה בד"ה אלה פקודי תש"ל (ספה"מ מ'לוקט ח"ה) ס"ה.

דשם מבאר הענין ש"מוחיך הן נסתרות ומדות הן נגלות", דמבארו בזה שענין השכל הוא לעצמו ולמע' משייכות לזולת וענין המדות הוא לזולתו, ומוסיף:

"דזה שהשכל הוא למעלה משייכות לזולת, הכוונה בזה היא לא רק לזולת שמחוץ להאדם, אלא גם להענינים שבאדם עצמו שהם "זולת" לגבי השכל... וזה שהשגת השכל מביאה (בכלל) למדות שבלב ועד למעשה בפועל (גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, הוא [לא מפני שענין השכל הוא לפעול בהמדות ובהמעשה, אלא] לפי שהשכל הוא בדוגמת אור, שמאיר בכל מקום. ומזה מובן, דבפעולת השכל

על כל הכחות והענינים שבאדם, אין מתגלה ענינו של השכל. ועפ"ז יש לומר, דזה שמוחין הם נסתרות, הוא, שהם בהעלם גם מהענינים והכחות שבהאדם עצמו".

דנקודת הענין הנוגע לענינו, שאע"פ שהשכל אכן פועל על כל הכחות והענינים שבאדם, וזה ניכר בהם – מ"מ ה"מוחין" הם בהעלם ובגדר "נסתרות" מהם. כי אי"ז ענינו של השכל לפעול עליהם (וזה שהשכל פועל עליהם הוא רק "לפי שהשכל הוא בדוגמת אור, שמאיר בכל מקום"). ובמילא השכל לא מתגלה להם על ידי פעולה זו.

היינו, שכאן מחדש הרבי שגם אם יש ענין שפועל והפעולה ניכרת, ועי"ז (לכאור') הוא נודע ומתגלה – באמת, זה עדיין לא אומר שהוא מתגלה ע"י זה, אא"כ ענינו הוא לפעול פעולה זו.

וע"ז (לאחרי המלים "אין מתגלה ענינו של השכל") מעיר בהערה 38 שם:

"וע"ד החילוק בין אור וכח, דכח שענינו הוא לפעול, לכן ע"י הפעולה מתגלה הכח, והאור מכיון שאין ענינו להאיר (לפעול פעולת האור)¹³⁰, לכן אינו מתגלה ע"י שמאיר (ראה סה"מ תרס"ד ע' קכט [מאמר דידן] עת"ר ע' לב [נעתק לעיל. אלא ששם בעת"ר מביא ומבאר רק הענין ש"כח" הוא "גילוי" אבל אינו מבאר הענין ש"אור" אינו "גילוי", כבתרס"ד])."

ולהעיר, שהפירוש "מאיר" יכול להיות במובן שהוא עצמו "ליכטיק", "שיינט", ויכול להיות במובן שהוא "באלייכט", "באשיינט" – שהוא מאיר את הסביבה. ומלשון הרבי "פועל פעולת האור", וממ"ש בפנים בנוגע לאור ש"מאיר בכל מקום", ולזה מדמה את הענין השכל שפועל על כל הכחות והענינים של האדם, וכן מכללות הענין – ברור שהפירוש "מאיר" כאן הוא במובן של "באלייכט", "באשיינט" – שהוא מאיר את הסביבה.

130) ולהעיר ממ"ש בהמשך תער"ב פמ"ח: "אבל האור הא"ס אינו בשביל להאיר כ"א הוא בחי' גילוי מן העצם, וכמו מראה וגוון איזה דבר שאינו לפעול איזה דבר כ"א רק שמורה על העצם כו', ואין זה כמו אור וזיו השמש שהוא דבוק בהעצם ומעין העצם שהעצם הוא בהירי וע"כ גם ההתפשטות ממנו הוא אור וזיו כו', הרי מ"מ האור ענינו הוא לפעול פעולת האור כו', וכמ"ש ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ כו', דאור השמש אינו לתאר את העצם כ"א לפעול דבר כו'".

(ושם מביא ענין זה דאור וזיו השמש כמשל לפעולת בחי' האור והגילוי דא"ס, גילוי העצם (ולא לבחי' האור שהוא להאיר את העולמות. וראה לקמן סעיף כ מה שהובא ממ"ש שם להלן בפ' נ"ז).

ואולי יש ליישב שהמדובר שם הוא ע"ז שזה ענינו של השמש, "ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ כו'" (ובזה גופא – מה שה' נתן את השמש ברקיע השמים), שזהו כדי להאיר על הארץ. היינו, שענינו של האור מצד "נקודת מבט" של השמש הוא לפעול פעולת האור. אבל כאן מדובר על ענינו של האור מצ"ע. וענינו של האור עצמו אינו אלא התפשטות וזיו השמש, גילוי המאור. ורק לכן, מאיר השמש על הארץ על ידו. ואכמ"ל.

ונקודת הביאור של הרבי היא, שאע"פ שהאור מאיר, היינו, שפועל פעולת האור, והרי זה "פעולה" של האור כמו ש"כח" פועל, שהוא פועל שיהי' אור בכל מקום, ופעולה זו נגלה וניכרת לכל – מ"מ אין האור מתגלה ע"י שמאיר כמו ש"כח" מתגלה ע"י הפעולה. כי רק "כח שענינו הוא לפעול", לכן ע"י הפעולה מתגלה הכח, אבל "האור" . שאין ענינו להאיר (לפעול פעולת האור), לכן אינו מתגלה ע"י שמאיר".

(וזהו ע"ד מה שנת' בפנים במאמר שהשכל לא מתגלה ע"י הפעולה שלו על כל הכחות והענינים שבאדם, כי אין זה ענינו של השכל לפעול בהם. וכמ"ש בפנים שה"שכל" הוא בדוגמת "אור").

ובפשטות, המקום ב"סה"מ תרס"ד ע' קכט" (שבהערה הנ"ל) שבו נמצא ביאור זה – הוא שקו"ט הנ"ל "ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי אמנם הגילוי דאור יכול להיות שאינו על איזה דבר והיינו שהאור אינו לפעול ולהאיר וא"כ אין זה גילוי, אבל ענין כח וכו'".

ויש לבאר איך מונח ביאור הרבי במלים אלו שבתרס"ד, ובפרטיות – פרטים אלו שתוכנם מפורש בביאור של הרבי: (1) מדובר על מה שהאור מאיר במובן של "באלייכט", "באשיינט" (שהוא מאיר את הסביבה). (2) אין זה ענינו של אור. (3) ולכן (4) אין האור מתגלה ע"י שמאיר:

דמ"ש בתרס"ד "שהאור אינו לפעול ולהאיר" מובן, שמדובר על מה שהאור פועל פעולת האור, שמאיר. והפירוש בזה הוא "שהאור [אע"פ שפועל ומאיר בפועל, אבל] אינו [אין ענינו] לפעול ולהאיר". ומזה מסיק במאמר "ואם כן אין זה גילוי". היינו, דהמסקנא "אין זה גילוי" מיוסדת על זה שהאור אין ענינו לפעול ולהאיר.

ונראה לפרש מ"ש "וא"כ אין זה גילוי" – (1) הפירוש "גילוי" כאן, (2) מה אינו "גילוי", (3) ואיך באים לזה מהענין "שהאור אינו [אין ענינו] לפעול ולהאיר" – באופן שבזה מונח תוכן הנ"ל שאין האור מתגלה ע"י שמאיר:

(1) "גילוי" – פירושו התגלות האור (עצמו). שבזה מסיק שאין ב"אור" ענין ה"גילוי" הנ"ל (שיש ב"כח") – שנודע ומתגלה לנו עליו. ובזה גופא – אין הפירוש שלא נודע ונתגלה על מציאות האור בכלל אלא שאין זה התגלות ענינו (האמיתי) של אור.

(2) הענין שיש ב"אור" שצריך לשלול ולומר שאין האור מתגלה בזה – הוא מה שהאור מאיר, פועל פעולת האור.

(3) [ומפני שאין ענינו של האור לפעול ולהאיר, הרי] באמת "אין זה גילוי" – אין התגלות האור בזה שפועל ומאיר. שאף שרואים בזה את מציאות האור, אבל לא מתגלה בזה ענינו (האמיתי).

ומכיון שמסקנת כל השקו"ט כאן היא שאין האור מתגלה ע"י שמאיר (כמו ש"כח" מתגלה ע"י הפעולה) – צריך לפרש גם את השקו"ט שמובילה לזה באופן

המתאים. שזוהי (שגם האור מתגלה ע"י שמאיר) ההו"א בשאלת המאמר "ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי", ובביאור "אמנם הגילוי דאור וכו'" מונחת ההסברהא לשלול את זה.

ולפי"ז צריך לכאור' לומר שהפירוש "גילוי" בהשאלה ["ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי"] הוא כפירוש "גילוי" שבמסקנא "וא"כ אין זה גילוי" – התגלות האור. והפירוש "הגילוי דאור" לאח"ז ["אמנם הגילוי דאור וכו'"] הוא מה שאור מאיר.¹³¹ ופירוש השקו"ט הוא כך:

אם היות שהמציאות היא שגם אור [בהיותו מאיר] הוא ענין שמתגלה, כמו ש"כח" מתגלה (ע"י הפעולה)?

וע"ז מבאר "אמנם הגילוי דאור [מה שאור מאיר] יכול להיות שאינו על איזה דבר והיינו¹³² שהאור אינו [אין ענינו] לפעול ולהאיר". היינו, ש"הגילוי דאור" הזה [מה שאור מאיר] הוא רק חיצוניות האור ולא ענינו.

וזה מוביל למסקנא "ואם כן, [באמת] אין זה [הגילוי דאור", מה שהאור מאיר] גילוי [התגלות האור], וכנ"ל.

[ורק ב"כח" ש"ענינו הוא לפעול, לכן ע"י הפעולה מתגלה הכח" (לשון הרבי).

ובלשון מאמר דידן: "אבל ענין כח ה"ה על איזה דבר שפועל איזה פעולה א"כ ה"ה בבחי' גילוי על הדבר שפועל וע"י הפעולה הוא נראה ונגלה לכל כו'¹³³, וכן

(131) אף שזה דחוק קצת, אבל לכאור' צריך לפרש כך אם מסקנת השקו"ט היא שאין התגלות האור כמה שמאיר.

(132) אלא שבכללות המשפט הזה, ובפירוש "והיינו", גופא – אפשר לפרש בכ' אופנים: (1) כללות המשפט אומר העובדה שמצד "האור" יכול הוא שלא לפעול אור על איזה דבר, זאת אומרת, שאין ענינו לפעול ולהאיר. (והפירוש ב"והיינו" הוא: פירוש תוכן דברים הקודמים). (2) מה ש"הגילוי דאור יכול להיות שאינו על איזה דבר" הוא ההסבר וההוכחה שאין ענין האור לפעול ולהאיר (והפירוש ב"והיינו" הוא: ומובן מדברים הקודמים).

אבל בכל אופן, מסקנת המשפט היא שאין ענין האור לפעול ולהאיר.

(133) היינו, שההדגשה כאן היא לא זה ש"כח" פועל על איזה דבר בפועל, אלא על זה שענינו של "כח" הוא לפעול. אבל "אור" אפי' אם וכאשר הוא מאיר, אין ענינו להאיר (לפעול פעולת האור).

ומ"ש במאמר "אבל ענין כח ה"ה על איזה דבר שפועל איזה פעולה, אם כן ה"ה בבחי' גילוי על הדבר שפועל, וע"י הפעולה הוא נראה ונגלה לכל כו'", שמזה משמע שמה שנוגע כאן הוא (לא רק זה שענינו לפעול ולהתגלות בכלל, אלא) זה שהוא "בבחי' גילוי על הדבר שפועל" – נת' בסעיף טז.

בכל פעולה כשבא כח הפועל בהנפעל כמו אומן שעושה איזה כלי או מצייר איזה ציור הרי בהתחדשות הזאת נראה ונגלה כח הפועל שחידש אותו כו'¹³⁴].

סיכום השקו"ט שבתרס"ד כאן בנוגע ל"אור" כפי שעולה לכאן מביאור הרבי:

"ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי [היינו, אע"פ שהמציאות (בחיצוניות) היא שגם האור מתגלה עי"ז שמאיר] אמנם הגילוי דאור [מה שאור מאיר] יכול להיות שאינו על איזה דבר והיינו שהאור אינו [אין ענינו] לפעול ולהאיר] וא"כ, [באמת] אין זה גילוי [אין במה שהאור מאיר התגלות (ענין) האור].

וגם יובן עפ"י כ"ז הדיוקים ששאלנו לעיל.

ולפי"ז רואים במאמר זה עצמו החידוש של הרבי הנ"ל – שאמיתיותו של דבר אינו מתגלה ע"י פעולה שאי"ז ענינו.

ויש לבאר ההכרח לפרש כללות השקו"ט במאמר כאן באופן הנ"ל, כך שרואים בה חידושו של הרבי הנ"ל. דלכאן בהשקפה הראשונה ה' אפשר לבאר כל השקו"ט של המאמר באופן אחר, שלפי"ז לא בא המאמר לומר חידוש הנ"ל.

דהנה לפי ביאור הנ"ל בא המאמר לבאר שאין במה שהאור מאיר (במובן שהוא "באלייכט", "באשיינט") "התגלות האור", כמו ש"כח" מתגלה (ע"י הפעולה). זו היתה השאלה וההו"א "ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי", והפירוש "אמנם הגילוי דאור

(134) גם בהמשך תער"ב ח"ב ספ"כ"ח יש שקו"ט בהחילוק בין "אור" ו"כח" (ובהערה של הרבי בד"ה באתי לגני תשל"א שהובא לקמן הערה 136 מציין ביחד ל"סה"מ תרס"ד ע' קכט"ו ו"המשך תער"ב ח"ב ספ"כ"ח ואילך). וז"ל שם:

"והתהוות הנבראים זהו שבא בבחי' התחדשות ממש מכח הפועל האלקי ומבחי' הכחות פריטיים כו', וע"כ בזה דוקא ניכר גדלות הא"ס בבחי' התחדשות דבר כו', וכמו עד"מ בכח הזריקה שזורק אבן מלמטלמ"ע היפך טבעו בזה דוקא נראה ונגלה כח הזורק כו', כמו"כ בהתהוות הנבראים שזהו התחדשות גמורה ממה שהי' קודם בבחי' אין ונעשה בחי' יש בזה דוקא ניכר שיש כח אלקי הפועל ומהווה את היש (והגם דמהאור הרי אנו יודעים ג"כ שיש מאור כו', מ"מ אין זה ניכר ונגלה בהאור, והוא מפני שהאור הוא עצמו ענין ודבר כו', והיינו שהוא גילוי ואינו ניכר בזה מקור הגילוי כו', אבל בחי' כח הרי בהפעולה ניכר ונגלה כח הפועל כו').".

ובפשטות זה לא אותו ביאור שבתרס"ד. כי כאן בתער"ב מבואר החילוק בין גילוי כח הפועל ע"י הפעולה לגילוי המאור ע"י אור, והביאור הוא ש"מפני שהאור הוא עצמו ענין ודבר כו', והיינו שהוא גילוי ואינו ניכר בזה מקור הגילוי". אבל בתרס"ד (עפ"י ביאור הרבי הנ"ל) מבואר החילוק בין גילוי כח הפועל ע"י הפעולה להתגלות האור (עצמו) עי"ז שמאיר על דבר. והביאור הוא שכיון שאין ענינו של אור לפעול ולהאיר דבר ולכן "אין זה גילוי" של האור.

(ומה שבהערה הרבי הנ"ל מציין לב' מאמרים אלו יחד, הוא לא בנוגע לשקו"ט הזה שב"המשך תער"ב ח"ב ספ"כ"ח" (שאו ה' אפשר ללמוד מזה שהם אותו ביאור), אלא בנוגע למה שנת' ב"המשך תער"ב ח"ב ספ"כ"ח ואילך שהגילוי ד"כח" הוא בזה שפועל דבר חדש". שבענין זה אכן יש צד השווה למה שנת' בד"ה תקעו תרס"ד שם).

וכו' "לאח"ז קאי על זה שאור פועל ומאיר וכנ"ל. והביאור מדוע (באמת) אין האור מתגלה ע"י זה הוא כי אין זה ענינו של אור וכו'. וזהו הפירוש "וא"כ אין זה גילוי" – דלפי"ז, שזה מה שהאור פועל ומאיר אין ענינו של האור, הרי אין התגלות האור בזה.

אבל לכאן יש לבאר שהמאמר בא לבאר שאין בליכטיקייט של האור בכלל "התגלות האור".

ופירוש השקו"ט הוא כך: השאלה היא "ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי" – אם היות שהמציאות היא שגם אור – בהיותו ליכטיק – הוא ענין שמתגלה, כמו ש"כח" מתגלה? וע"ז מבאר "אמנם הגילוי דאור – הליכטיקייט של האור – יכול להיות שאינו על איזה דבר והיינו שהאור אינו לפעול ולהאיר" – שאין ענין האור לפעול על איזה דבר, להאיר אותו¹³⁵. "ואם כן, אין זה נ"הגילוי דאור", הליכטיקייט של האור, באמת בגדר גילוי" בכלל. כי גדר "גילוי" הוא רק מה שזה פועל ומתגלה על איזה דבר. וכמו שממשיך מיד בנוגע ל"כח": "אבל ענין כח ה"ה על איזה דבר שפועל איזה פעולה, אם כן ה"ה בבחי' גילוי על הדבר שפועל, וע"י הפעולה הוא נראה ונגלה לכל כו'".

דלפי ביאור זה, פירוש המסקנא "וא"כ אין זה גילוי" הוא לא (1) שאין ב"הגילוי דאור" התגלות האור, (2) ובזה מסיק ושולל את ההו"א שגם באור יש את הענין שהוא מתגלה – אלא (1) שאין "הגילוי דאור" גדר של "גילוי" בכלל, (2) ומזה נבוא אנחנו למסקנא שאין באור הענין שהוא "מתגלה".

ולפי ביאור זה לא רואים במאמר חידוש של הרבי הנ"ל. שהרי לפי"ז, זה שאין הענין ד"התגלות" באור (כמו ב"כח") – הוא לא לפי שהענין שרואים בו (שמאיר) אי"ז ענין האור, אלא לפי שענין "הגילוי דאור" הוא באמת לא בגדר "גילוי" בכלל.

אבל באמת, אא"פ לבאר כללות השקו"ט של המאמר כך. כי לפי זה רואים רק במ"ש "אין זה גילוי" שאם וכאשר האור אינו פועל ומאיר על איזה דבר – שזה אינו "גילוי". אבל לשון המאמר "אמנם הגילוי דאור יכול להיות שאינו על איזה דבר. . . וא"כ אין זה גילוי" מוכיח שרצונו לומר ש"הגילוי דאור" בכלל "אין זה גילוי". ונוסף לזה, לפי ביאור זה לא מובן מה שמוסיף (ביאור, "והיינו") במ"ש "והיינו דהאור אינו לפעול ולהאיר" על מ"ש לפנ"ז "הגילוי דאור יכול להיות שאינו על איזה דבר".

ולכן צריך לבאר כללות השקו"ט של המאמר כמו שנת' לעיל. דמ"ש "אין זה גילוי" קאי (גם) על "הגילוי דאור" שפועל ומאיר על איזה דבר בפועל. והפירוש ב"אין זה גילוי" הוא לא שאין "הגילוי דאור" גדר גילוי (בכלל), אלא שאין בזה התגלות האור. וזהו לפי ש"הגילוי דאור יכול להיות שאינו על איזה דבר והיינו שהאור אינו

135) דלפי"ז, עיקר הנקודה כאן הוא "שהאור אינו לפעול ולהאיר", ולא שאין ענינו לפעול ולהאיר. ובאמת לפי ביאור הראשון שעיקר הנקודה כאן היא דהאור אין ענינו לפעול ולהאיר צע"ק שהעיקר חסר מן הספר.

[אין ענינו] לפעול ולהאיר, ואם כן, שאין ענינו של האור לפעול ולהאיר, באמת, "אין זה גילוי, "התגלות האור". וכנ"ל.

והנה הוכח שההו"א והשאלה של המאמר שבא לבאר הוא – מדוע אין "התגלות האור" במה שפועל ומאיר. ויש לבאר מדוע באמת אין המאמר שואל מהענין ה"אור" עצמו, שהוא ליכטיק – מדוע אין "התגלות האור" בזה?

וי"ל שזהו לפי שענין ד"גילוי" המדובר במאמרים הנ"ל שיש ב"כח" דוקא, הוא ענין "גילוי" כזה שאין אפי' הו"א שזה נמצא בענין הליכטיקייט של ה"אור" עצמו. ורק במה שהאור פועל ומאיר יש הו"א כזה. וזהו החידוש של המאמר שזה לא כך, כי אין זה ענינו של אור.

דהנה גדר ענין ה"גילוי" המבואר במאמרים אלו הוא לא רק מה שהוא בגילוי – אלא מה שמתגלה מן ההעלם, "גילוי מן ההעלם". כמפורש שם. דהיינו, שמדובר על ענין שהי' קיים אבל במצב של העלם ולא ידוע, והתגלה אל הגילוי.

וגדר זה של "גילוי", "גילוי מן ההעלם", שייך רק בענין שמתגלה ע"י פעולה דוקא. שקודם הפעולה הי' קיים אבל הי' בהעלם ולא ידוע. ודוקא ע"י הפעולה הי' מתגלה מהעלמו ונודע.

וזהו שב"כח" דוקא, שענינו לפעול, יש את הענין ד"גילוי מן ההעלם".

ועפ"י ז' יובן שבזה שהאור הוא "אור" וליכטיק – אין הו"א אפי' שיש בזה הענין ד"גילוי" הזה – שהאור מתגלה מן ההעלם.

אבל בזה שהאור פועל פעולת האור ומאיר, שזהו גם ענין של "פעולה" כמו ש"כח" פועל – יש הו"א ושאלה שאולי בזה יש "התגלות האור" מן ההעלם – שע"י פעולת האור להאיר על איזה דבר מתגלה בזה מן ההעלם?

ועל זה ממשיך המאמר ומבאר שגם בזה אין "התגלות האור". וזהו מפני שאין ענינו לפעול ולהאיר. וכנ"ל בארוכה.

ועפ"י כל זה מובן גם לשון המאמר "ואם היות דאור הוא ג"כ גילוי, אמנם הגילוי דאור יכול להיות שאינו על איזה דבר, והיינו שהאור אינו לפעול ולהאיר וא"כ אין זה גילוי". ולכאור' מה שנוגע כאן הוא שאין ענין של האור להאיר (שלכן אין האור מתגלה ע"י שמאיר). ומה נוגע לשלול שאין ענינו של האור "לפעול ולהאיר" (ועוד להקדים ה"לפעול" לה"להאיר")?

וכן רואים הדגשה זו בלשון הרבי – "והאור מכיון שאין ענינו להאיר [ומפרש בסוגריים] [לפעול פעולת האור]?"

אבל עפ"י הנ"ל זה מובן, שההו"א שיש באור הענין ד"גילוי" שבנדוד הוא רק שגם בו יש ענין של "פעולה", שפועל פעולת האור. והחידוש בהמאמר הוא שאעפ"כ, כיון שאין זה ענינו של האור, הרי גם בזה אין התגלות האור.

ונמצא, שכדי שיהי' הענין ד"גילוי" בענינו – צ"ל ב' פרטים: (1) פעולה. (2) ושענינו לפעול. ורק ב"כח" יש ב' פרטים אלו.

ומזה לומד הרבי במאמר אלה פקודי שם גם בנוגע לשכל (שהוא "בדוגמת אור"), שאע"פ שפועל "על כל הכחות והענינים שבאדם", אעפ"כ כיון שאין זה ענינו – אין השכל מתגלה ע"ז.

ועפ"י הנ"ל מובן שזה אין ענינו של האור לפעול ולהאיר – הוא לא רק ביאור על זה שאין האור מתגלה בזה שפועל ומאיר, אלא זה גם ביאור ע"ז שאין בזה התגלות האור מן ההעלם.

ד"כח" (בחי' "כח הפועל") שענינו הוא לפעול איזו פעולה, (הרי 1) כל זמן שאינו פועל הרי הוא בהעלם. 2) והוא מתגלה מן ההעלם ע"י הפעולה. וזהו מה שיש ב"כח" הענין ד"גילוי מן ההעלם". אבל אור שאין ענינו לפעול ולהאיר, (הרי 1) אינו נחשב ב"העלם" כשאינו פועל ומאיר, 2) ואינו מתגלה ע"ז שמאיר. ובמילא אין ב"אור" הענין ד"גילוי מן ההעלם".

ועפ"י ז יובן לשון המאמרים ש"כח מורה על גילוי מן ההעלם", "כח מורה על התגלות ההעלם". היינו, שזה לא רק שבפועל רק כאשר הכח פועל איזה דבר הרי הוא מתגלה מן ההעלם – אלא שכללות הענין ד"כח" גופא "מורה" על הענין דגילוי מן ההעלם. ולכאור' ענין הכח הוא לפעול התחדשות דבר וכו' ¹³⁶ (כמ"ש לעיל סעיף יד), ומה זה קשור כ"כ עם הענין ד"גילוי מן ההעלם" עד שענין הכח הוא "גילוי מן ההעלם"?

אבל עפ"י הנ"ל הדבר יובן ביותר:

רק "כח" (בחי' "כח הפועל") שכל ענינו הוא לפעול איזו פעולה ¹³⁷, (הרי 1) גדרו הוא שכל זמן שאינו פועל הרי הוא בהעלם. 2) וגדרו הוא (לפעול שעי"ז) מתגלה מן ההעלם ע"י הפעולה. נמצא שגדר ענין כח גופא מורה על "גילוי מן ההעלם".

משא"כ כל ענין אחר שאין כל ענינו לפעול דוקא, לא חייב שיהי' "בהעלם" אם אינו פועל.

ויש להאריך בכל זה ואכ"מ.

אבל לאחרי כל זה יש להדגיש מה שנת' לעיל, שעם כל זה שע"י פעולת הכח הרי הוא מתגלה מן ההעלם, וענין הכח מורה על זה – הנה ה"כח" הי' ונשאר גם

136) ראה גם ד"ה באתי לגני ה'תשל"א ס"ג, דעל מ"ש שם בפנים "שבכדי שיתגלו שלימות כחותיו הי' מספיק בהתהוות עולמות העליונים, דכיון שגם עולמות העליונים הם מציאות והתהוותם היא בדרך התחדשות (יש מאין), לכן ע"י שאוא"ס מהווה אותם מתגלה הכח שבו", כותב שם בהערה 27:

"ראה סה"מ תרס"ד ע' קכ"ב. וראה גם המשך תער"ב ח"ב ספ"ש"ח ואילך שהגילוי ד"כח" הוא בזה שפועל דבר חדש".

137) שזהו"ע מה שלמטה "כח חסר פועל", שכיון שענינו של הכח הוא לפעול, הרי כל זמן שאינו פועל – חסר ה"כח" גופא.

בשעת פעולתו – "כח נעלם". דתוכן הענין ד"גילוי" כאן הוא לא שהכח עצמו נראה ונתגלה (כמו "אור"), אלא שנודע ונתגלה לכל עליו, שמציאותו קיימת. וכל זה גופא הוא גדר בחי' כח שענינו לפעול – שעל ידי זה דוקא מתגלה המציאות של "כח נעלם" ועמוק כ"כ.

הוספה

לחיבותא דמילתא

מתוך ההתעסקות בסוגיא זו דאור, חיות, כח ושפע כו', נתעוררתי שלחיבותא דמילתא, בעידנא דחדותא, מהנכון לגלות כמה דברים שזכיתי לשמוע מהרבי, שמתבארים מתוך השקו"ט שבקונטרס זה.

אף שאת הדברים זכיתי לשמוע בעת ה"יחידויות" האישיות שלי, ובזמנים שונים – בכל זאת, כמדומני, שיש בהם תועלת גם לאחרים.

א. בשנים הראשונות בעבודתי כמשפיע בישיבת תורת במאנטרעאל, אמר לי הרבי בתוך הדברים:

"דאָס איז דאָך דיין ענין אַריינצוגעבן אין די תלמידים אַ חיות אין לערנען חסידות, און אין הנהגה על פי".

שהזכיר כאן הענין ד"חיות" דוקא.

ב. שנים רבות לאחר מכן, הנה בתוך הדבורים אודות ניהול המוסד "בית רבקה" בעירנו – שהייתי אז חלק מהנהלה הרוחנית – אמר לי הרבי:

"אַזוי ווי ביי בחורים דאַרף זיין אַ משפיע וואָס וועט מאַכן פון די תלמידים (ווי מען זאָגט) אַ ספר תורה אויף צוויי פיס, איז אַזוי אויך דאַרף זיין באַ תלמידות, אָבער דאָס זאָל ניט זיין אַ יונגערמאַן נאָר אַ פרוי, משא"כ אַ פרינציפאַל יכול להיות גם אברך...".

ולכאורה אפשר להסביר שענין זה מצ"ע הוא ע"ד "שפע".

והנה ברור, שצד השווה בין ב' הלשונות הנ"ל – ביאורי שם העצם של "משפיע" – הוא, שענינו של "משפיע" אינו ע"ד אור ומאור, וכפשוט – שענין משפיע הוא מלשון "שפע", ולא "מאור"¹. כי שניהם מבארים שכל שליחות המשפיע הוא לפעול בהתלמיד, באופן דהתלבשות פנימית. וכמבואר בקונטרס זה שצד השווה בין הבחי' "חיות" ו"שפע" ("כח") הוא ששניהם ענינם התלבשות פנימי בתוך הכלי – ובענינו לפעול שכוחות הפנימיים של המושפע מצ"ע ושההנהגה טבעית שלו, יהיו כפי רצון העליון.

אבל עכ"ז, בזה גופא התביעה ממני היא שהתלמיד יהי' לא רק "ספר תורה אויף צוויי פיס", אלא גם שההנהגה שלו תהי' מתוך חיות דוקא, חיות הבאה דוקא

(1) ראה שיחת מוצש"ק בא, יו"ד שבט ה'תשל"ז, שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 430 ואילך.

מתוך לימוד תורת החסידות בחיות, שעי"ז הנהגה שלו תהי' חדורה עם חיות הבאה רק מזה.

ובאופן כזה יהי' עצם טבע התלמיד לא רק "ס"ת אויף צוויי פיס" אלא שיהי' ס"ת החדור בגלוי ובמורגש בחיות הפנימי שבהתורה גופא, שהיא פנימיות התורה.

וכמובא בקונטרס זה הרי בחי' "חי להחיות" בא רק מבחי' "חי בעצם" – שבחי' חי בעצם היא מהותה של בחי' "חי להחיות". וי"ל עד"ז בענין לימוד תורת החסידות, שפעולתה "להחיות" היא רק כאשר היא קשורה עם בחי' "חי בעצם" שבתורת החסידות.

ולביאור בזה, מועתק בזה כמה שורות מרשימת כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע – נדפס בספר המאמרים תש"ח ע' 296 – בה כותב בקיצור:

"המורם מכל האמור – דברי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע אליו בתרנ"ג – הן המה עשרה דברים שאמר הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק...

ג) כל הבנה והשגה שהמשכיל על דבר מבין ומשכיל הנה הוא חי בזה, ער לעבט מיט דער השגה, ועם היותה חיות פנימי, מ"מ אינה אלא חיות זמני, אבל החיות דתורת החסידות הוא חיות עצמי.

(ו) חיות עצמי דתורת החסידות הוא חי בעצם

(ז) חי בעצם הוא חיות להחיות

(ח) תורח החסידות מחי' נפשות

(ט) רבינו במסירת נפשו הק' על תורת החסידות פעל למעלה, אשר בכל זמן ובכל מקום שילמדו תורת החסידות בספר או בעל פה, יפעל על השומעים.

(י) בתנאי שישמרו דברי הרב.

עשרה דברים הללו . . הנה עם היות אשר כל אחד מהם הוא תורה שלמה, אבל עם זה הנה נעוץ תחלתן בסופן, כי עיקר העיקרים הוא שמירת דברי הרב. "עכ"ל.

ולתוס' ביאור בענין ומעלת "חיות", יוכל כל אחד למצוא מתוך השקו"ט בקו' זה, בנוסף על עוד מ"מ בדא"ח וכו'.

יצחק מאיר גורארי'

